

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2020 – 2023 Α' μέρος | Στρατηγικός Σχεδιασμός

Νοέμβριος 2020

Έργο	«Αναδιοργάνωση εσωτερικής λειτουργίας, καταγραφή - απλοποίηση διαδικασιών – ροών δεδομένων και εκπόνηση Τετραετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος 2020 – 2023 Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας»
Παραδοτέο	ΠΓ2 Α' Μέρος Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: Στρατηγικός Σχεδιασμός
Έκδοση	1.0
Αναθέτουσα Αρχή	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
Ημερομηνία	21 Νοεμβρίου 2020

Περιεχόμενα

Πίνακας συντομογραφιών	7
Εισαγωγή	8
1. Μεθοδολογικό πλαίσιο	9
1.1 Σκοπός	9
1.2 Διάρθρωση	9
1.3 Μεθοδολογικά εργαλεία	10
1.4 Περιορισμοί	11
Μέρος Α	13
2. Πόσο απέχει η Ελλάδα από την «Ευρώπη 2020»;	14
3. Κλαδική εξειδίκευση VS ανεργία	15
4. Μακροοικονομικό περιβάλλον: Αναπτυξιακό χάσμα βορρά – νότου	17
4.1 Απορροφητικότητα ΕΣΠΑ	20
5. Ανισότητα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	22
6. Αειφόρος ανάπτυξη: Επιτυχής αξιοποίηση των ΑΠΕ	22
7. Σύνθετοι Δείκτες	24
7.1 Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας	24
7.2 Προσμετρώντας τις κοινωνικές ανισότητες	26
Μέρος Β	28
8. Άξονας 1: Μακροοικονομικό περιβάλλον	29
8.1 Ανισότητα και απώλεια πλούτου	31
8.2 Χαμηλή απορροφητικότητα και κατανομή πόρων	34
8.3 Συμπίεση εισοδημάτων με σταθερή φορολογία	37
9. Άξονας 2: Υποδομές	40
9.1 Βασικές υποδομές	42
9.2 Μεταφορές	44
9.3 Τεχνολογικές υποδομές	46
9.4 Υποδομές γνώσης	50
10. Άξονας 3: Ανθρώπινοι πόροι	54
10.1 Δημογραφικές τάσεις	56
10.2 Απασχόληση	58
10.3 Ανεργία	60

10.4	Εργατικό δυναμικό	62
11.	Άξονας 4: Παραγωγικό περιβάλλον	64
11.1	Το τρίπτυχο προκλήσεων της επιχειρηματικότητας: Αγροτικός τομέας/ ψηφιακή ετοιμότητα/καινοτομία	66
11.2	Αναπτυξιακό χάσμα εστιασμένο στην κλαδική συγκέντρωση	69
11.3	Χαμηλή δυναμική των στρατηγικών διεθνοποίησης	72
11.4	Καινοτομία	74
11.5	Πολιτισμός & τουρισμός: κρυφά αναπτυσσόμενα πλεονεκτήματα του παραγωγικού περιβάλλοντος	76
11.6	Γεωργική παραγωγή: Στέρεα βάση για ανάπτυξη	78
11.7	Ανεκμετάλλετες δυνατότητες παραγωγής ενέργειας	81
12.	Άξονας 5: Κοινωνία	83
12.1	Κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και υψηλά επίπεδα φτώχειας	85
12.2	Αυξημένη προσφορά - ζήτηση υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας	88
12.3	Πόσο έτοιμη είναι η Δυτική Ελλάδα;	91
13.	Η πανδημία Covid-19 στη Δυτική Ελλάδα	94
13.1	Κοινωνία	98
13.2	Παραγωγικό περιβάλλον και ανθρώπινοι πόροι	99
13.3	Μακροοικονομικό περιβάλλον	100
14.	Ανάλυση χαρακτηριστικών της Δυτικής Ελλάδας	101
	Μέρος Γ	102
15.	Σχολιασμός	103
	Μέρος Δ	105
16.	Υπηρεσίες και Νομικά Πρόσωπα ΠΔΕ	106
17.	Παραγωγικοί φορείς ΠΔΕ	110
18.	Δήμοι της ΠΔΕ	113
19.	Πώς επηρεάζει η πανδημία τις στρατηγικές προτεραιότητες των Υπηρεσιών, Φορέων και Δήμων της ΠΔΕ;	116
	Μέρος Ε	119
20.	Νέες συνθήκες, νέες προκλήσεις για τη Δυτική Ελλάδα	120
	Μέρος ΣΤ	122
21.	Δυτική Ελλάδα, νέο αναπτυξιακό όραμα	123
22.	Βαδίζοντας προς το 2023	125

22.1	Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της προσβασιμότητας σε υπηρεσίες και δομές πολυτροπικών μεταφορών, γνώσης, τεχνολογίας και ψηφιακής διακυβέρνησης	126
22.2	Στρατηγικός Στόχος 2: Ανθεκτικότητα στη Διοίκηση και στην Κοινωνία, με έμφαση στη διοικητική ετοιμότητα, την αειφορία στο περιβάλλον και στην παραγωγή και την υγεία-μέριμνα.....	126
22.3	Στρατηγικός Στόχος 3: Στήριξη της εξωστρέφειας στην επιχειρηματικότητα, στον πολιτισμό και στον τουρισμό και ανάδειξη του εθελοντισμού και του ολυμπισμού	127
22.4	Στρατηγικός Στόχος 4: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, στην καινοτομία και στην εξειδίκευση	127
23.	Οι άξονες της νέας Δυτικής Ελλάδας	128
23.1	Ενισχύοντας συνθήκες ισόρροπης ανάπτυξης υποδομών και προσβασιμότητας στη Δυτική Ελλάδα	129
23.2	Προς μία Κοινωνική και Ανθεκτική Δυτική Ελλάδα με έμφαση στον πολίτη	132
23.3	Καινοτομία, Αειφορία και Ανταγωνιστικότητα: τα θεμέλια της Νέας Δυτικής Ελλάδας	135
23.4	Αναδεικνύοντας τα κρυφά αναπτυσσόμενα πλεονεκτήματα του παραγωγικού περιβάλλοντος: τουρισμός, πολιτισμός.....	139
23.5	Σύγχρονα μέσα και ψηφιακός μετασχηματισμός για την διαμόρφωση νέου μοντέλου περιφερειακής διακυβέρνησης	142
23.6	Διαμορφώνοντας περιφερειακή συνείδηση	144
	Παράρτημα	147
1.	Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	148
1.1	Περιφερειακή ενότητα Αιτωλοακαρνανίας.....	149
1.2	Περιφερειακή ενότητα Αχαΐας.....	150
1.3	Περιφερειακή ενότητα Ηλείας.....	152
2.	Μακροοικονομικό περιβάλλον	153
2.1	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία & Κλάδοι οικονομίας	153
2.2	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	154
2.3	Δηλωθέν εισόδημα & Λογαριασμοί νοικοκυριών	155
2.4	Απορροφητικότητα πόρων	158
2.5	Τραπεζικές καταθέσεις	159
3.	Υποδομές.....	160
3.1	Μεταφορές	160
4.	Ανθρώπινοι πόροι	162
4.1	Πληθυσμός και πληθυσμιακές ομάδες.....	162
4.2	Οικογενειακή κατάσταση	164
4.3	Εκπαιδευτικό επίπεδο	165
4.4	Ανεργία	167
4.5	Ευημερία, Εξειδίκευση & Συγκέντρωση εργασίας.....	167
5.	Παραγωγικό περιβάλλον	168

5.1	Διάρθρωση των επιχειρήσεων της ΠΔΕ	168
5.2	Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις	170
5.3	Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία.....	172
5.4	Εξαγωγές.....	172
5.5	Τουρισμός	174
5.6	Πολιτισμός.....	175
5.7	Χρήση γης και γεωργική παραγωγή.....	177
6.	Κοινωνία	183
6.1	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός.....	183
6.2	Υπηρεσίες υγείας	184
6.3	Ενέργεια	185
6.4	Κλιματική αλλαγή	186
7.	Οι επιπτώσεις της πανδημίας κορωνοϊού	188
7.1	Καταγραφείσες συνέπειες	188

Πίνακας συντομογραφιών

EUROSTAT	European Statistics Authority – Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή
WBG	World Bank Group/ Παγκόσμια Τράπεζα
WHO/ΠΟΥ	World Health Organization/ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΔΔΕΠΙΝ	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Δυτ. Ελλάδας, Πελοπ/σου και Ιονίων Νήσων
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΑ	Ακαθάριστη Παραγόμενη Αξία
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΕΑ	Επιμελητήριο Αχαΐας
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕπ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
ΕΙΕΑΔ	Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΟΔΥ	Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΙΕΕΣ/ΣΕΒΕ	Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών/ Σύνδεσμος Εξαγωγέων
ΙΠ	Ιερά Πόλη
ΙΠΑ/ΙΝΠΑ	Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΚΑΠΕ	Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
ΚΕΠΕ	Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
ΛΑΓΗΕ	Λειτουργός Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΔΕΘ	Όμιλος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων
ΟΟΣΑ/ΟΕCD	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΑΠΑ	Πανεπιστήμιο Πατρών
ΠΑΠΕΛ	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
ΠΔΕ	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
ΠΔΕπ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΤΑ/ΠΔΕ	Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΣΕΠΕ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής Ελλάδος
ΤΕΒΑ	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΠΕ	Υγειονομική Περιφέρεια

Εισαγωγή

Το παρόν αποτελεί το δεύτερο παραδοτέο (ΠΓ2) του έργου «Αναδιοργάνωση εσωτερικής λειτουργίας, καταγραφή - απλοποίηση διαδικασιών – ροών δεδομένων και εκπόνηση Τετραετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος 2020 – 2023 Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας», με τίτλο «Α' Μέρος Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας: Στρατηγικός Σχεδιασμός», όπως περιγράφεται στην με Α.Π. 20ΣΥΜΝ007281627/09-09-2020 Προγραμματική Σύμβαση που υπεγράφη μεταξύ του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Εντάσσεται στο Γ' υποέργο της Προγραμματικής Σύμβασης με τίτλο «Υποέργο Γ: Α' φάση εκπόνησης επιχειρησιακού προγράμματος ΠΔΕ – Στρατηγικός Σχεδιασμός».

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελεί ολοκληρωμένο πολυτομεακό πρόγραμμα περιφερειακής και οργανωτικής της ανάπτυξης, η κατάρτιση του οποίου προβλέπεται από το άρθρο 268 του Ν. 3852/2010, όπως αυτό έχει τροποποιηθεί και ισχύει (ΚΥΑ: 35829/2014, ΦΕΚ 2642/Τ.Β'/06-10-2014, ΦΕΚ 133/Τ.Α'/19-07-2018). Φιλοδοξεί να αποτελέσει τη βάση για τη διαβούλευση, αλλά και την ανάπτυξη των συνεργασιών της Περιφέρειας με φορείς του ιδιωτικού, δημόσιου και κοινωνικού τομέα, σε τοπικό, διαπεριφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στόχος είναι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα να αποτελέσει το βασικό εργαλείο για την άσκηση του αναπτυξιακού ρόλου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη τα τοπικά προβλήματα, τους διαθέσιμους πόρους και τις δυνατότητές της ως οργανισμού και σε εναρμόνιση με τις κατευθύνσεις αναπτυξιακού και χωρικού σχεδιασμού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα καθορίζονται τεκμηριωμένα οι στρατηγικοί στόχοι και οι προτεραιότητες της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και η οργάνωση των υπηρεσιών της Περιφέρειας και των Νομικών της Προσώπων, ενώ, παράλληλα, εξειδικεύονται οι δράσεις για την επίτευξη των στόχων αυτών. Σκοπός είναι το παρόν να αποτελέσει βάση για την εκπόνηση του Β' μέρους του επιχειρησιακού προγράμματος, ήτοι τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και οικονομικό προγραμματισμό της ΠΔΕ για το χρονικό διάστημα 2020-2023.

1. Μεθοδολογικό πλαίσιο

1.1 Σκοπός

Σκοπός του παρόντος είναι η αποτύπωση του νέου αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και του στρατηγικού σχεδιασμού της για την ικανοποίησή του, ήτοι η εξειδίκευση του οράματος σε στρατηγικούς στόχους, κατευθυντήριες αρχές, στρατηγικούς άξονες και μέτρα. Της αποτύπωσης του οράματος προηγείται η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της Περιφέρειας σε επίπεδο μακροοικονομικού περιβάλλοντος, υποδομών, ανθρώπινων πόρων, παραγωγικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, λαμβάνοντας υπόψη και τις συνέπειες της εξελισσόμενης πανδημίας κορωνοϊού.

Στόχος είναι το παρόν να αποτελέσει α) εργαλείο υποβοήθησης στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τόσο για τους φορείς λήψης αποφάσεων, όσο και για τους παραγωγικούς φορείς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, β) τη βάση για την εκπόνηση του επιχειρησιακού σχεδιασμού και οικονομικού προγραμματισμού της Περιφέρειας για το χρονικό διάστημα 2020-2023.

1.2 Διάρθρωση

Στο α' μέρος του παρόντος επιχειρείται η εξέταση του περιβάλλοντος της χώρας σε σχέση με την Ευρώπη. Με αφορμή τους στόχους που είχαν τεθεί στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής «Ευρώπη 2020», ακολουθείται μια top-down προσέγγιση κι ερμηνεία των διαθέσιμων στατιστικών μεγεθών ανά στόχο συνοχής.

Στο β' μέρος προσεγγίζεται το μακροοικονομικό περιβάλλον, οι υποδομές, οι ανθρώπινοι πόροι, το παραγωγικό περιβάλλον και το κοινωνικό περιβάλλον σε περιφερειακό επίπεδο, εστιάζοντας στη Δυτική Ελλάδα και στη σύγκρισή της με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες. Κάθε άξονας της ανάλυσης συνοδεύεται από σχετικά infographics, για την καλύτερη συγκέντρωση και απεικόνιση της πληροφορίας. Επιχειρείται ακόμη ο προσδιορισμός των συνεπειών της εξελισσόμενης πανδημίας κορωνοϊού σε περιφερειακό επίπεδο, με βάση τα επίσημα διαθέσιμα στοιχεία. Δίνονται, τέλος, σχετικές αναλύσεις SWOT ανά άξονα υπό μελέτη.

Στο γ' μέρος αναδεικνύονται τα πεδία εκείνα όπου θα πρέπει να εστιάσει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, προκειμένου να βελτιώσει την εικόνα της μεσοπρόθεσμα, καθώς και να καταστεί περισσότερο ανθεκτική (resilient).

Στο δ' μέρος παρατίθενται κριτικά τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας που πραγματοποιήθηκε μεταξύ α) των υπηρεσιών και νομικών προσώπων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, β) των Δήμων της Περιφέρειας, γ) των παραγωγικών και αναπτυξιακών

φορέων της Περιφέρειας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω πρόσκλησης για συμμετοχή σε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο.

Στο ε' μέρος δίνονται οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η ΠΔΕ στις νέες συνθήκες, όπως αυτές διαμορφώνονται από το τρέχον κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο.

Στο στ' μέρος, τέλος, παρατίθεται και αναλύεται το νέο αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, το οποίο ακολουθώντας εξειδικεύεται και αναλύεται σε στρατηγικούς στόχους, κατευθυντήριες αρχές, στρατηγικούς άξονες και μέτρα.

1.3 Μεθοδολογικά εργαλεία

Αντικείμενο του παρόντος ήταν, μεταξύ άλλων, η εκτίμηση της κατάστασης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, καθώς και η αποτίμηση της γνώμης των υπηρεσιών, δήμων και παραγωγικών φορέων της Περιφέρειας σχετικά με τον αναπτυξιακό της προσανατολισμό. Η μεθοδολογία βάσει της οποίας εκπονήθηκαν τα ανωτέρω μπορεί να αναλυθεί σε τρεις βασικούς άξονες:

- **Δευτερογενής ανάλυση/ Desk Research.** Για την επιλογή των αξόνων στους οποίους κινείται η εκτίμηση της κατάστασης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, την επιλογή των πρωτογενών δεδομένων, αλλά και τον τρόπο οργάνωσης και παρουσίασής τους έλαβε χώρα εκτενής επισκόπηση της εγχώριας και διεθνούς βιβλιογραφίας. Δεδομένων των περιορισμών εύρεσης στατιστικής πληροφορίας σε περιφερειακό επίπεδο, επιλέχθηκε η προσέγγιση να βασιστεί σε μελέτη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, αντικείμενο της οποίας είναι η ανάδειξη ενός συστήματος μέτρησης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών περιφερειών (Παν. Θεσσαλίας, 2003). Η επιλογή και δευτερογενής επεξεργασία των δεδομένων έγινε έπειτα από συστηματική καταγραφή και αξιολόγηση των σημαντικότερων διαθέσιμων πηγών, όπως η ΕΛΣΤΑΤ, η EUROSTAT, βάσεις δεδομένων ελληνικών και διεθνών φορέων και οργανισμών (ΟΟΣΑ, ΤtΕ, ΕΕπ, WBG, κλπ.). Η επεξεργασία έλαβε χώρα μόνο σε στατιστικά σημαντικά δεδομένα. Για την επίτευξη καλύτερης κατανόησης της πληροφορίας, επιλέχθηκε η top-down προσέγγιση, εκκινώντας από την αξιολόγηση της χώρας σε σχέση με το άμεσο περιβάλλον της (ΕΕ) και καταλήγοντας στην αξιολόγηση της Δυτικής Ελλάδας σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες.
- **Πρωτογενής έρευνα/ Ερωτηματολόγια.** Στόχος της Περιφερειακής Αρχής, αλλά και υποχρέωσή της σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, είναι η διαδικασία εκπόνησης του επιχειρησιακού της προγράμματος να είναι κατά το δυνατόν συμμετοχική. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο εκπόνησης του παρόντος πραγματοποιήθηκε έρευνα μεταξύ των νομικών προσώπων και υπηρεσιών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, των 19 Δήμων, καθώς και των παραγωγικών – αναπτυξιακών φορέων σε όλη την επικράτεια της Περιφέρειας. Η έρευνα έλαβε χώρα με χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, το οποίο δημιουργήθηκε από την Κοινή

Ομάδα Εργασίας ΠΔΕ – Παν. Πελοποννήσου. Η στατιστική ανάλυση των απαντήσεων και των σημαντικότερων συμπερασμάτων της έρευνας παρατίθεται στο δ' μέρος του παρόντος.

- **Εξαγωγή συμπερασμάτων.** Με βάση τη δευτερογενή επεξεργασία και τη σύνθεση των αποτελεσμάτων όλων των επιμέρους τμημάτων του παρόντος, αναπτύσσεται μια σειρά συμπερασμάτων. Η διαδικασία υποβοηθείται από ανάλυση SWOT που εκπονήθηκε για κάθε άξονα της καταγραφής και αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης. Αποτέλεσμα είναι να αναδεικνύονται τα πεδία εκείνα όπου θα πρέπει να εστιάσει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, προκειμένου να βελτιώσει την εικόνα της μεσοπρόθεσμα, καθώς και να καταστεί περισσότερο ανθεκτική (resilient). Ακόμη, όλα τα παραπάνω συντέιναν στη διαμόρφωση του νέου αναπτυξιακού οράματος της ΠΔΕ, καθώς και στην εξειδίκευσή του σε στόχους, κατευθυντήριες, άξονες και μέτρα.

1.4 Περιορισμοί

Για τους σκοπούς της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης κρίθηκε αναγκαίο να επιλεγούν δεδομένα που να καθιστούν δυνατή τη σύγκριση τόσο της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, όσο και των ελληνικών περιφερειών μεταξύ τους. Τα δεδομένα έπρεπε να έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως α) η διαθεσιμότητα σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, ώστε να είναι δυνατές οι συγκρίσεις β) η διαθεσιμότητα σε βάθος χρόνου, ώστε να είναι δυνατή η εξαγωγή τάσεων εξέλιξης των μεγεθών γ) οι τοπικές και περιφερειακές μετρήσεις να ακολουθούν το ίδιο μεθοδολογικό πλαίσιο, ώστε να μην εμφανίζονται διαφοροποιήσεις που μπορεί να επηρεάζουν τα εξαγόμενα συμπεράσματα δ) η δυνατότητα να αποτελέσουν τα ίδια τα δεδομένα μετρήσιμους δείκτες επίτευξης αναπτυξιακών στόχων σε περιφερειακό επίπεδο.

Κατά την επισκόπηση της πρωτογενούς πληροφορίας, υπήρξαν κατηγορίες δεδομένων όπου παρατηρήθηκαν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα: α) τα δεδομένα ήταν διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο, αλλά όχι σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο β) τα δεδομένα ήταν διαθέσιμα σε περιφερειακό, αλλά όχι σε τοπικό επίπεδο γ) αν και τα δεδομένα ήταν διαθέσιμα, η ίδια η πηγή επεσήμανε ότι η στατιστική τους σημαντικότητα δεν είναι ικανοποιητική δ) τα δεδομένα ήταν διαθέσιμα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο για ευρωπαϊκές περιφέρειες, αλλά όχι για τις ελληνικές. Για τις περιπτώσεις γ' και δ', επιλέχθηκε τα εν λόγω δεδομένα να μη συμπεριληφθούν στην παρούσα μελέτη. Για την περίπτωση β', επιλέχθηκε τα δεδομένα να παρουσιάζονται μόνο σε επίπεδο περιφέρειας και όχι σε τοπικό επίπεδο. Για την περίπτωση α', επιλέχθηκε η προσέγγιση της εκτίμησης του εκάστοτε δείκτη για την ΠΔΕ, αξιοποιώντας επιπλέον πηγές δεδομένων και τελικά επιλέγοντας μόνο τα στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Τέτοιες εκτιμήσεις πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των Αξόνων «Υποδομές» και «Κοινωνία» και δηλώνονται στο κείμενο με πλάγια γραφή και το λεκτικό «εκτίμηση βάσει στοιχείων...».

Για τους σκοπούς της διεξαγωγής της πρωτογενούς έρευνας, καθώς και της στατιστικής ανάλυσης των αποτελεσμάτων της, κρίθηκε ως πλέον δόκιμος τρόπος να απευθυνθεί ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο σε εκ των προτέρων αποφασισμένη λίστα αποδεκτών, όπως προβλέπεται από τη σχετική κοινή υπουργική απόφαση και σε συμφωνία με την αρμόδια Υπηρεσία (Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας), που είναι υπεύθυνη για την εκπόνηση και παρακολούθηση υλοποίησης του υπό διαμόρφωση τετραετούς επιχειρησιακού προγράμματος. Η μέθοδος αυτή ενέχει τρεις κινδύνους α) την πιθανή απροθυμία των προσκληθέντων να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο, β) την πιθανή αδυναμία ηλεκτρονικής υποβολής του ερωτηματολογίου από μερίδα των προσκληθέντων, γ) την μη αντικειμενική απόκριση των ερωτώμενων σε ερωτήσεις κλειστού τύπου, δεδομένης μάλιστα της απουσίας κατά πρόσωπο επαφής ερευνητή – ερωτώμενου. Οι κίνδυνοι αυτοί μετριάζονται σε μεγάλο βαθμό μέσα από τις ακόλουθες μεθοδολογικές αποφάσεις: α) την επαναλαμβανόμενη υπενθύμιση (ηλεκτρονικά και τηλεφωνικά) στους προσκληθέντες της σημασίας που έχει η καταγραφή της άποψής τους κατά το στρατηγικό κι επιχειρησιακό σχεδιασμό της περιόδου 2020-2023, το αποτέλεσμα των οποίων επηρεάζει άμεσα και τη δική τους δραστηριότητα β) τη δυνατότητα συμπλήρωσης των απαντήσεων σε έντυπη μορφή και έπειτα ηλεκτρονικής τους υποβολής από μέλη της Ομάδας Εργασίας γ) την εισαγωγή δυνατότητας υποβολής σχολίου σε όλες τις ερωτήσεις κλειστού τύπου, καθώς και την εκτεταμένη χρήση ερωτήσεων ανοικτού τύπου.

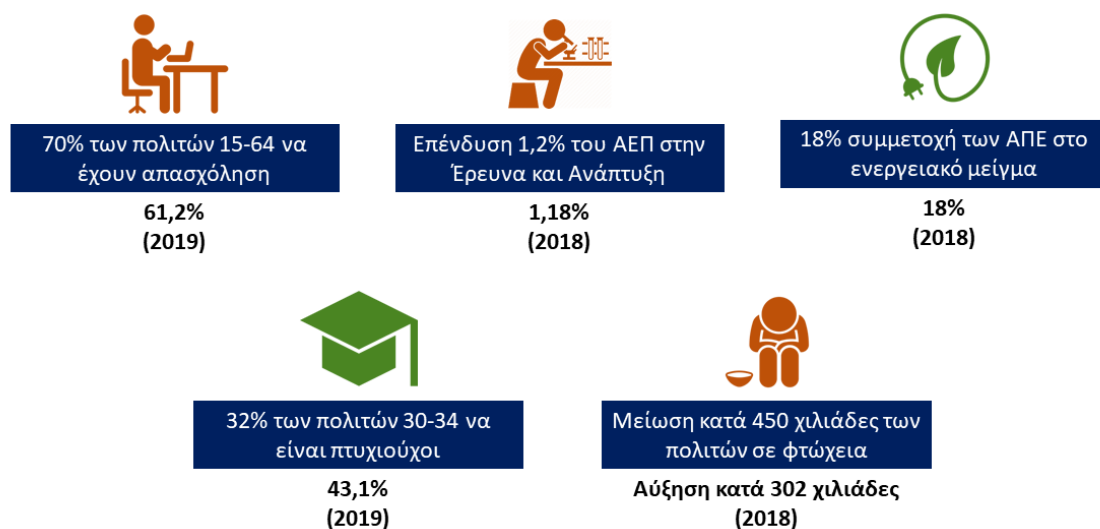

Μέρος Α

Η Ελλάδα στον ευρωπαϊκό χάρτη

2. Πόσο απέχει η Ελλάδα από την «Ευρώπη 2020»;

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» βασίζεται στο μακροπρόθεσμο όραμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη των ευρωπαϊκών χωρών. Με τη σειρά της, η Ελλάδα το 2008 κλήθηκε να θέσει και να ικανοποιήσει έως το 2020 πέντε βασικούς στόχους και σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία από διεθνείς πηγές, η χώρα έχει καταφέρει μέρος των στόχων που παρουσιάζονται παρακάτω. Πιο συγκεκριμένα, πέτυχε το 18% του ενεργειακού της μείγματος να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και το 43% των πολιτών 30-34 ετών να είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ άγγιξε το στόχο του να επενδύει το 1,2% του ΑΕΠ στην έρευνα και ανάπτυξη. Αντίθετα, σε ότι αφορά την απασχόληση και τη φτώχεια, η Ελλάδα εμφανίζει εξαιρετικά μικρές επιδόσεις, με αποτέλεσμα να κατατάσσεται χαμηλά στο δείκτη. Πιο συγκεκριμένα, αποκαλύπτεται η αδυναμία της να δημιουργήσει ικανό αριθμό θέσεων εργασίας, ώστε να απασχοληθεί το 70% του πληθυσμού 15-64 ετών, καθώς και να μειώσει τον αριθμό των πολιτών που διαβιούν σε φτώχεια κατά 450 χιλιάδες σε σχέση με το 2008.

Διάγραμμα 1. Η απόδοση της χώρας σε σχέση με τους στόχους 'Ευρώπη 2020' (EUROSTAT, 2020).

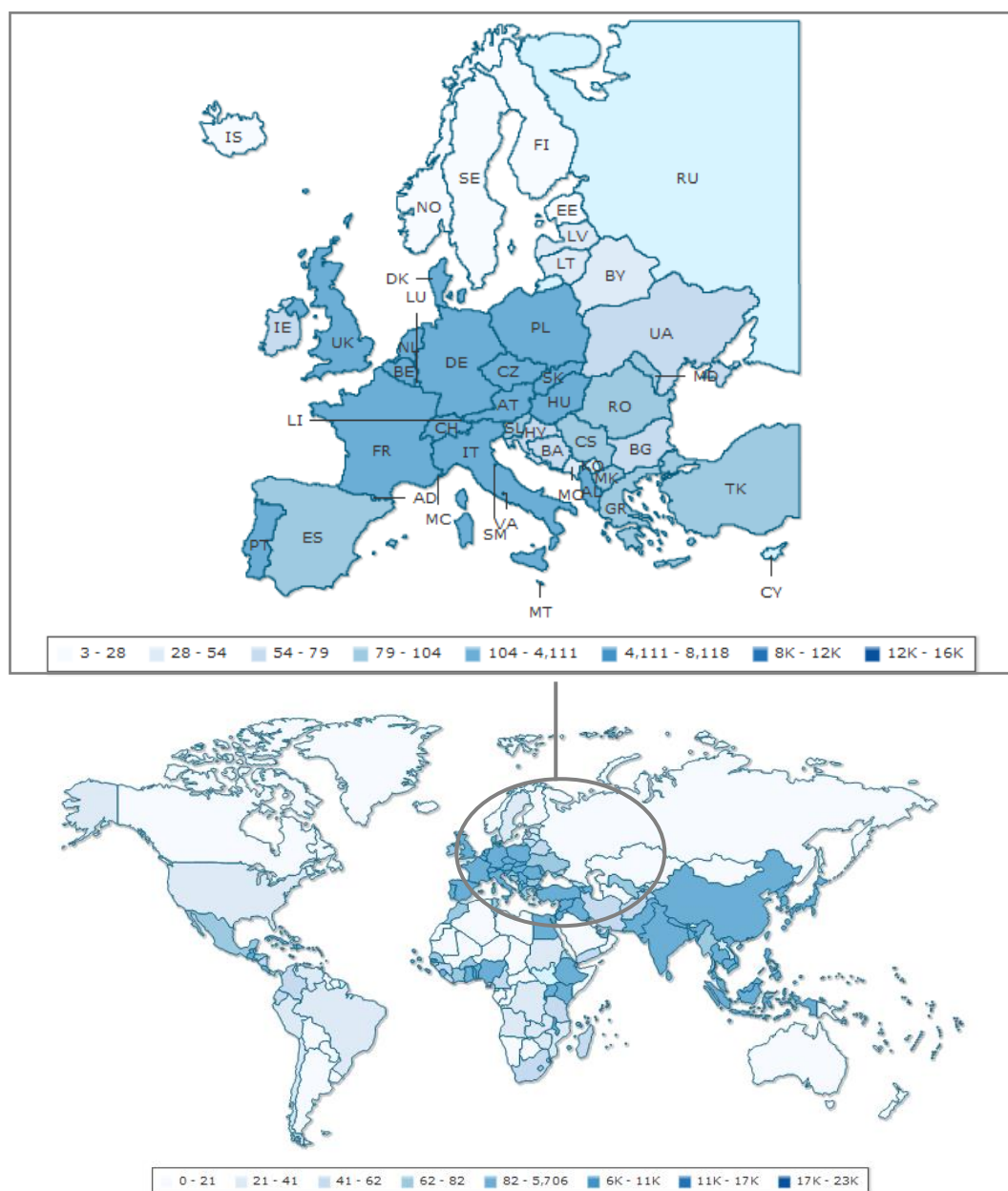
Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αισθητή πρόοδος έχει σημειωθεί στον τομέα της «καθαρής» ενέργειας και στην προσπάθεια αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, καθώς θετικές εξελίξεις παρουσιάζονται και στον τομέα της παιδείας μέσω της αύξησης της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και της μείωσης του αριθμού των παιδιών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Παράλληλα, περιορισμένη είναι και η πρόοδος σε έναν άλλο κρίσιμο στόχο για το μέλλον και τη θέση της Ε.Ε. στον παγκόσμιο χάρτη, αυτόν της έρευνας και ανάπτυξης καθώς και στις επιδόσεις στην απασχόληση. Τέλος, η δυσκολία για την αντιμετώπιση της φτώχειας φαίνεται πως δεν αποτελεί ελληνικό φαινόμενο, αλλά ευρωπαϊκό, καθώς τα τελευταία στοιχεία αποκαλύπτουν στάσιμη ή αρνητική πορεία.

Στη συνέχεια, αναλύονται πιο διεξοδικά οι τομείς – παράγοντες που εντάσσονται στους ανωτέρω στόχους, με σκοπό την πληρέστερη κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης της

χώρας και των ελληνικών περιφερειών αλλά και τον εντοπισμό των αναδυόμενων προκλήσεων και ευκαιριών.

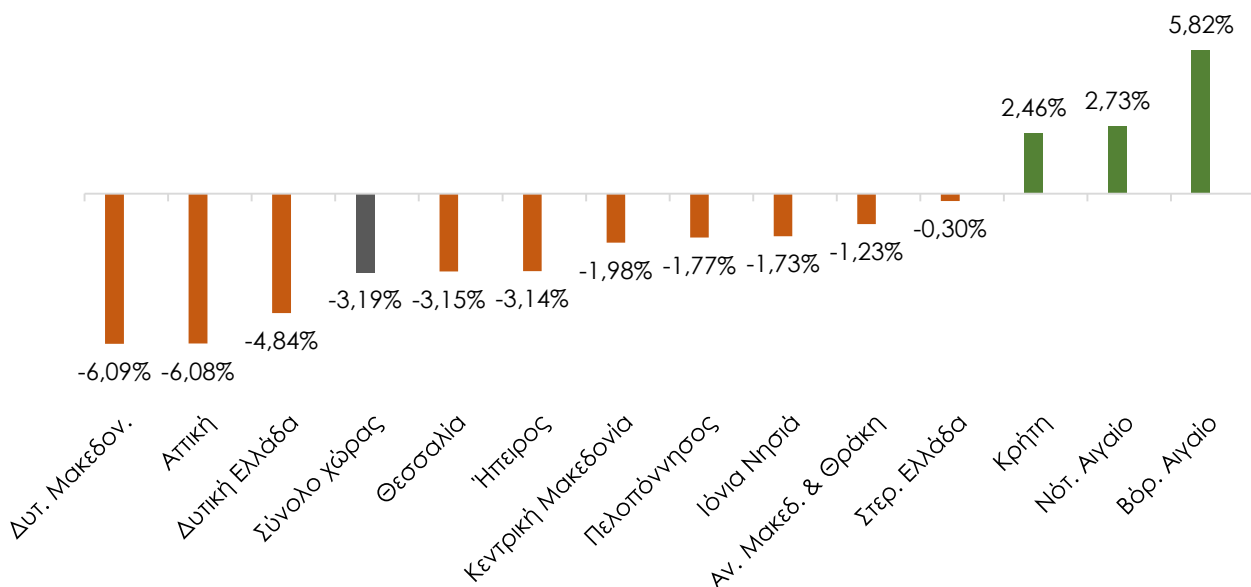
3. Κλαδική εξειδίκευση VS ανεργία

Κύριο χαρακτηριστικό της Ευρώπης αποτελεί η υψηλή μέση πληθυσμιακή πυκνότητα, σε σχέση με τις υπόλοιπες ηπείρους καθώς και η ανομοιόμορφη κατανομή του πληθυσμού στον ευρωπαϊκό χώρο.

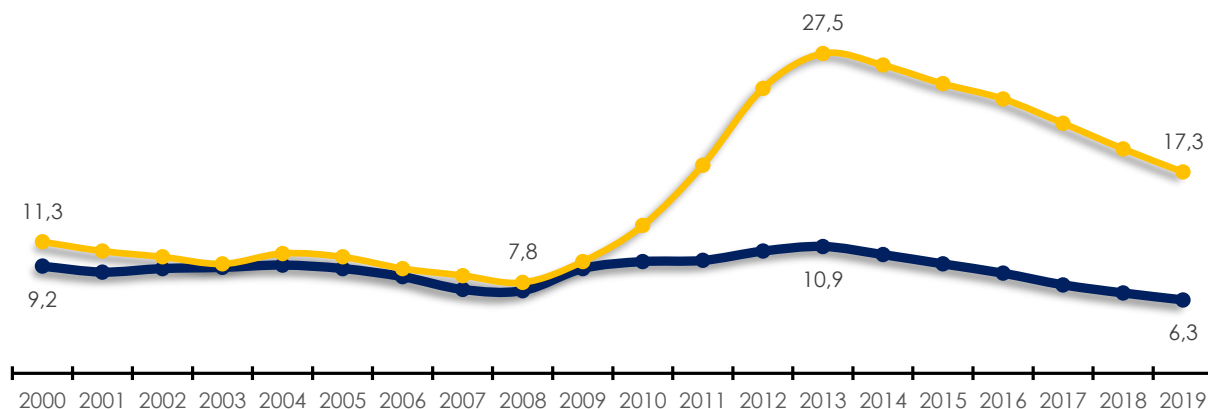
Διάγραμμα 2. Πληθυσμιακή πυκνότητα (κάτοικοι ανά km²) (CIA, 2018).

Όπως διαφαίνεται στον ευρωπαϊκό χάρτη του διαγράμματος 2, οι δυτικές και κεντρικές χώρες παρουσιάσουν την μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση έναντι των βόρειων χωρών. Στην Ελλάδα, μεταξύ 2009 και 2019 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 3% περίπου. Σε περιφερειακό επίπεδο, η Δυτική Ελλάδα σημείωσε μείωση σχεδόν 5%, ενώ αύξηση του πληθυσμού σημειώθηκε στην Κρήτη, το Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3. Μεταβολή πληθυσμού (2009-2019) (EUROSTAT, 2020).

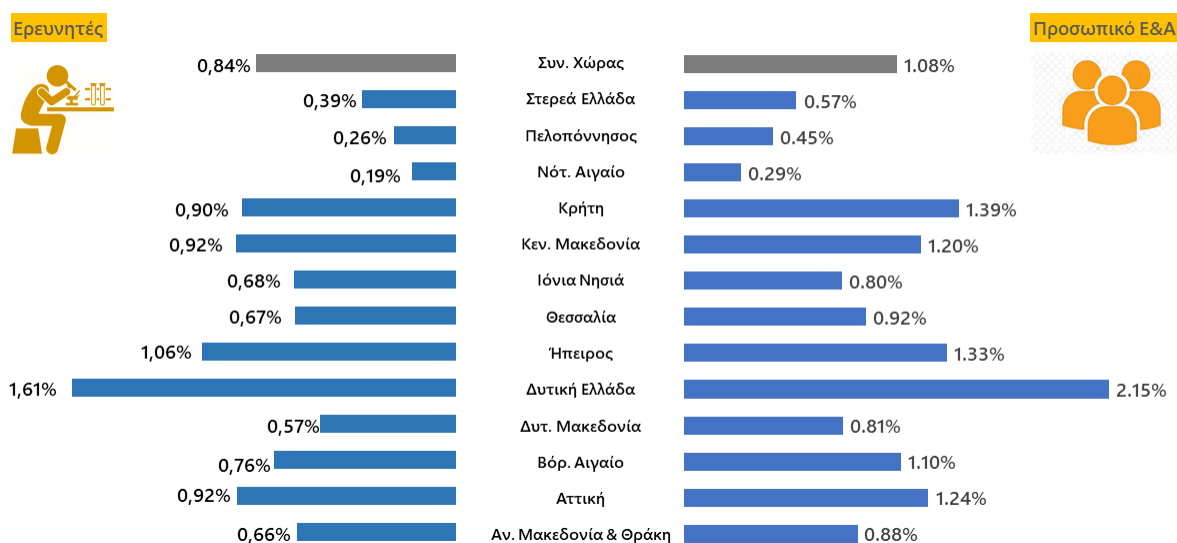
Η κλιμάκωση και διατήρηση της ανεργίας του ευρωπαϊκού πληθυσμού σε υψηλά επίπεδα αποτελεί την χαρακτηριστικότερη εκδήλωση της αναπτυξιακής υστέρησης και του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας. Η ανεργία στην Ελλάδα το 2018 ήταν τριπλάσια από το μέσο όρο των 28 χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ από το 2010 και έπειτα, είναι έκδηλη η ύπαρξη διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Περιφέρειες με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, όπως οι περιφέρειες Ηπείρου και Πελοποννήσου, είναι ταυτόχρονα οι περιφέρειες με την υψηλότερη ανεργία. Η Περιφέρεια Ηπείρου, μάλιστα, καλείται να αντιμετωπίσει τετραπλάσια σχεδόν επίπεδα ανεργίας σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4. Εξέλιξη ανεργίας σε εθνικό κι ευρωπαϊκό επίπεδο (2000-2019) (EUROSTAT, 2020).

Ως αντίβαρο στο υψηλό ποσοστό της ανεργίας θα μπορούσε να λειτουργήσει η αυξητική τάση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και το υψηλό επίπεδο εξειδίκευσής τους, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη διασύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με την παραγωγική δραστηριότητα.

Πιο συγκεκριμένα, στη Δυτική Ελλάδα και στην Ήπειρο, περισσότερο από το 1% των εργαζομένων είναι ερευνητές, ενώ εντυπωσιακό είναι το ποσοστό του προσωπικού στην Έρευνα και Ανάπτυξη στις περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Κρήτης και Ηπείρου. Οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας, από την άλλη, εμφανίζουν μικρά ποσοστά, πιθανά λόγω μειωμένης παρουσίας ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων στην επικράτειά τους (Διάγραμμα 5).

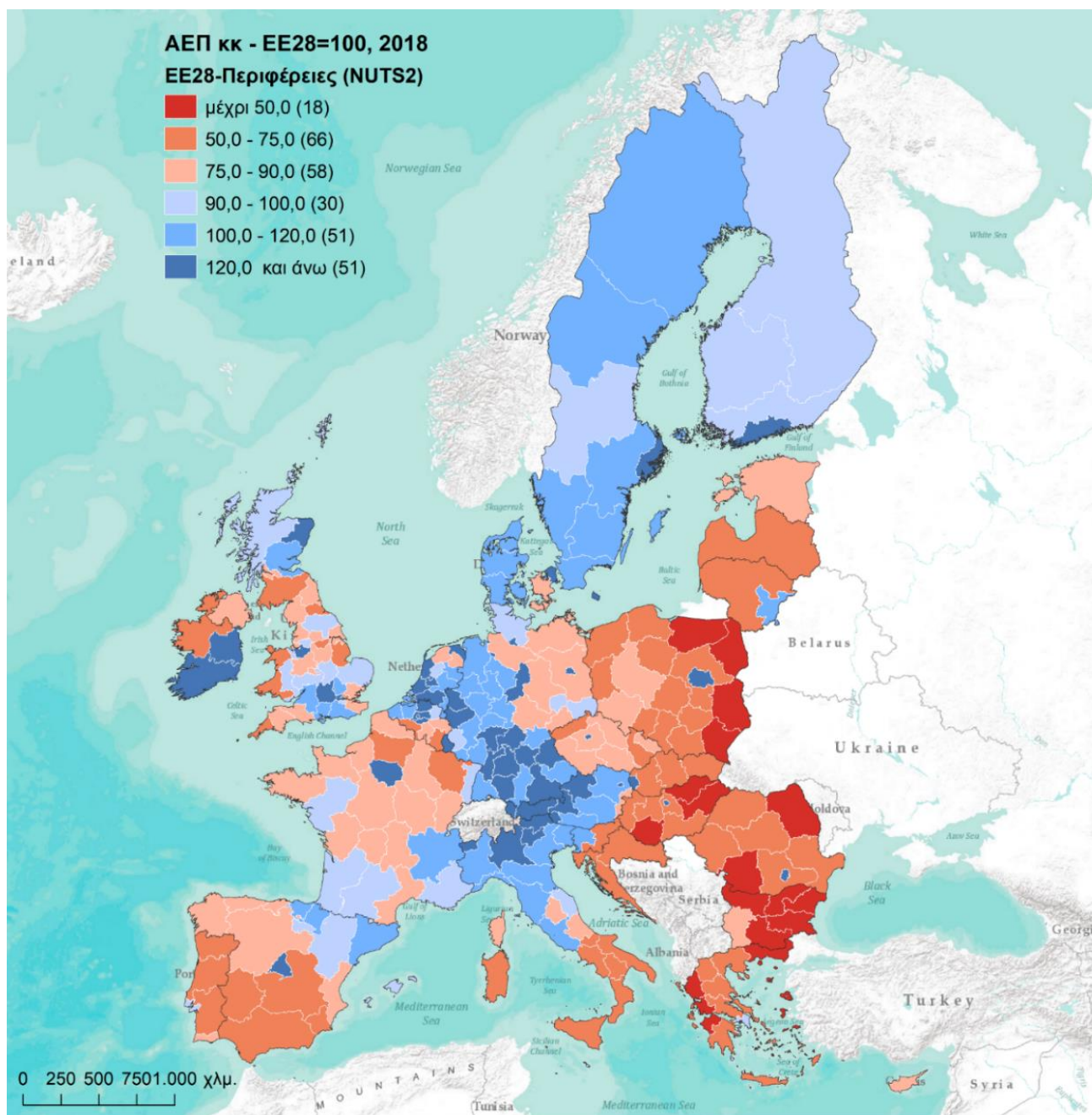
Διάγραμμα 5. Ερευνητές και προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης στο σύνολο των εργαζομένων κατά περιφέρεια (2017) (EUROSTAT, 2020).

4. Μακροοικονομικό περιβάλλον: Αναπτυξιακό χάσμα βορρά – νότου

Ο αναπτυξιακός χάρτης της Ευρώπης εμφανίζεται ιδιαίτερα πολωμένος (Διάγραμμα 6). Η διπλή απόκλιση της χώρας από το επίπεδο ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Αττικής από το επίπεδο ανάπτυξης των υπόλοιπων ελληνικών περιφερειών, συνιστούν ένα διπλό αναπτυξιακό έλλειμμα το οποίο απασχολεί τους φορείς άσκησης πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

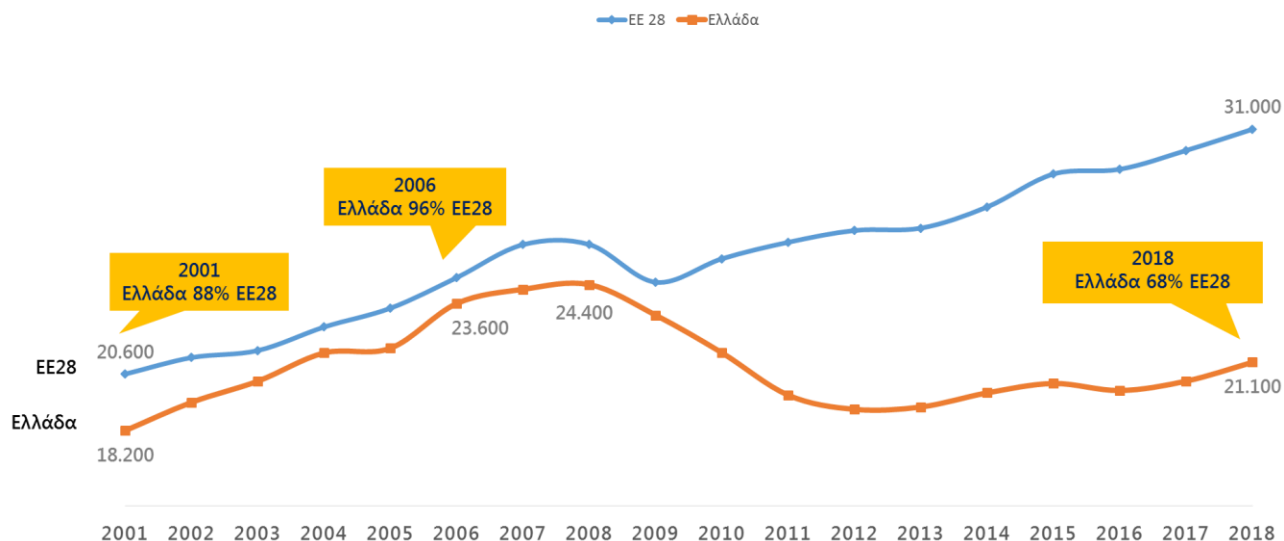
Την προηγούμενη δεκαετία, οι ευρωπαϊκές χώρες βίωσαν μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις στη νεότερη ιστορία της. Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Eurostat, από την έναρξη της κρίσης μέχρι σήμερα, το χάσμα ανάπτυξης ανάμεσα στην Ελλάδα και την

υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αυξηθεί. Ενώ το 2006 το επίπεδο ανάπτυξης της Ελλάδας βρισκόταν στο 96% του ευρωπαϊκού μέσου όρου ανάπτυξης, το 2018 έπεσε μόλις στο 68%.

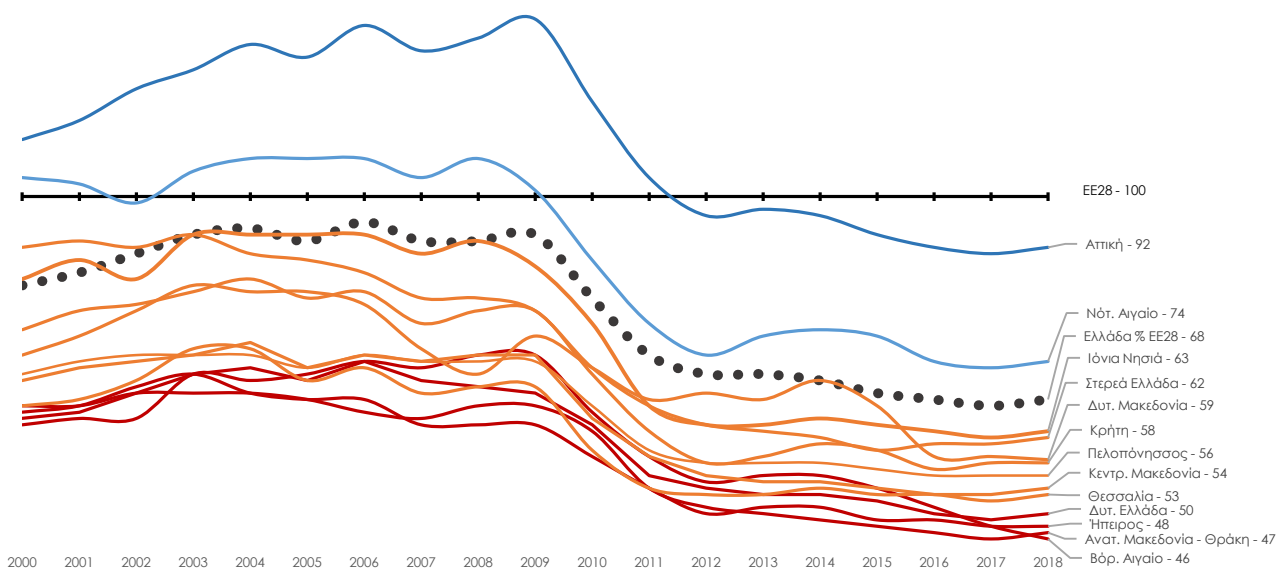
Διάγραμμα 6. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ευρωπαϊκών περιφερειών (2018, σε εκατ. ευρώ) (EUROSTAT, 2020).

Όπως θα ήταν αναμενόμενο, η κρίση δεν άφησε ανεπηρέαστη καμία περιφέρεια της χώρας, οδηγώντας σε μείωση του επιπέδου ανάπτυξης όλων των περιφερειών. Το 2018 οι ελληνικές περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένης και της Αττικής, είχαν επίπεδο ανάπτυξης κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου μάλιστα βρισκόταν μόλις στο 46% του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Διάγραμμα 7).

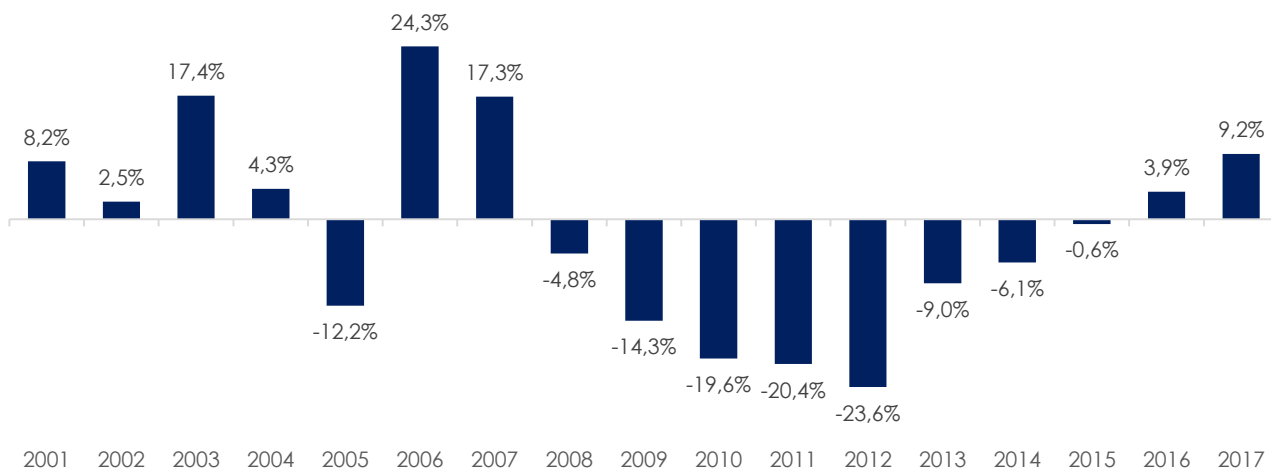
Διάγραμμα 7. Μεταβολή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (2001-2018) (EUROSTAT, 2020).

Η όξυνση των ανισοτήτων γίνεται περισσότερο αντιληπτή εξετάζοντας τη συνεισφορά των περιφερειακών οικονομιών στο εθνικό ΑΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, η Αττική φαίνεται πως συνεισφέρει σχεδόν στο μισό, ενώ δεύτερη έρχεται η Κεντρική Μακεδονία, συνεισφέροντας κατά 14% σχεδόν στο εθνικό προϊόν (Διάγραμμα 8).

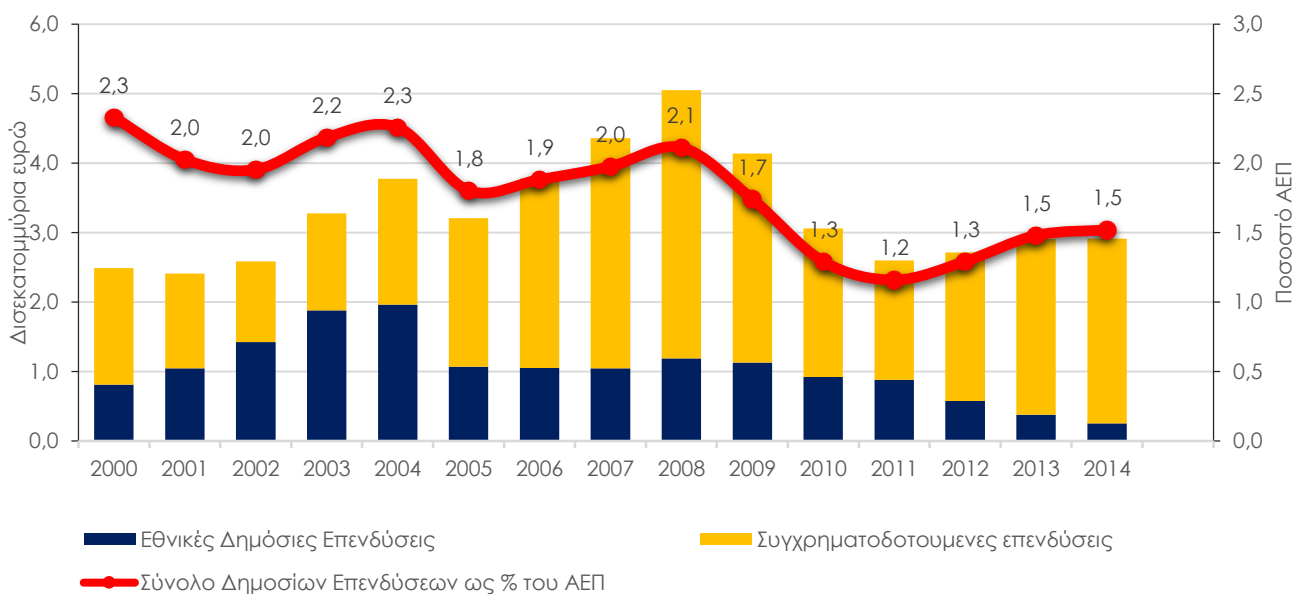
Διάγραμμα 8. Μεταβολή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (2000-2018) κατά κεφαλήν, κατά Περιφέρεια και σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (EUROSTAT, 2020).

Στην Ελλάδα οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις, ως βασική προϋπόθεση για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την ανάπτυξη, μειώθηκαν δραματικά την τελευταία δεκαετία, τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Μια μικρή ανάκαμψη που παρατηρήθηκε μετά το 2016 σε εθνικό επίπεδο, θα έχει πιθανόν σήμερα ανακοπεί λόγω της πανδημίας κορωνοϊού (Διάγραμμα 9).

Διάγραμμα 9. Μεταβολή δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων σε εθνικό επίπεδο (2000-2017)

Η μείωση των δημοσίων επενδύσεων επιδείνωσε ακόμη περισσότερο την αρνητική επίδραση της κρίσης στην οικονομία των περιφερειών της χώρας. Μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε, μέχρι το 2014, στο εθνικά χρηματοδοτούμενο σκέλος των δημοσίων επενδύσεων (Διάγραμμα 10).

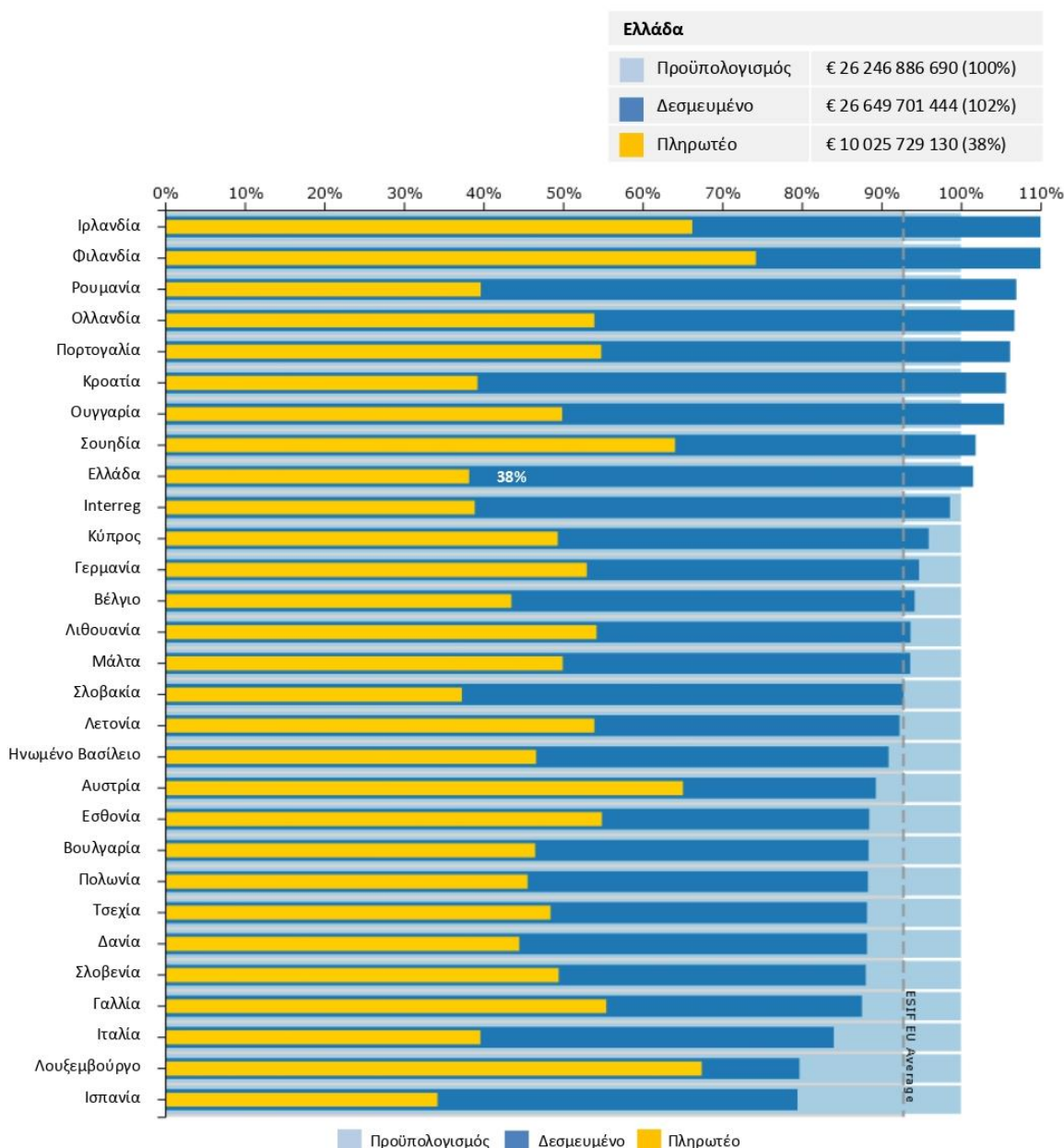
Διάγραμμα 10. Μεταβολή δημοσίων επενδύσεων (2000-2015, ΙΝΠΑ, 2020).

4.1 Απορροφητικότητα ΕΣΠΑ

Οι ευρωπαϊκές χώρες δυσκολεύονται να διαχειριστούν τα κεφάλαια του ΕΣΠΑ, 6 χρόνια μετά την έναρξη των προγραμμάτων. Τον Ιούνιο του 2020, πρώτη σε απορροφητικότητα κεφαλαίων φαίνεται να είναι η Φιλανδία, ενώ ακολουθούν το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία και η Αυστρία με ικανοποιητικά ποσοστά απορρόφησης. Αντιθέτως, η Ελλάδα κατατάσσεται

στις τελευταίες θέσεις καθώς η πληρωμή της συνολικής χρηματοδότησης (26,64 δις. €) αγγίζει το 40%. Σύμφωνα με προβλέψεις του ΟΟΣΑ, η συνδρομή του ΕΣΠΑ στο ελληνικό ΑΕΠ ανέρχεται στο 1,6%, κατατάσσοντας τη χώρα στον μέσο των μελών του οργανισμού που είναι χώρες – μέλη της ΕΕ (1,7%). Ωστόσο, σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις, εκτιμάται πως μέχρι το τέλος του χρόνου το ποσοστό εκμετάλλευσης των ευρωπαϊκών πόρων θα αγγίξει το 50% (Διάγραμμα 11).

Διάγραμμα 11. Οικονομική Διαχείριση (συνολικό κόστος) ανά χώρα (Ιούνιος 2020). Πηγή ΕΣΠΑ (Ιούνιος 2020)

Παράλληλα το νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 βρίσκεται στην τελική ευθεία για την ενεργοποίησή του, και σύμφωνα με το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, λόγω και της πανδημίας έχει επανέλθει με έμφαση η κατεύθυνση για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας – παραγωγής. Αντίστοιχη δυσκολία αξιοποίησης των κεφαλαίων του ΕΣΠΑ, μόλις 1 χρόνο

πριν την ολοκλήρωση των επιχειρησιακών προγραμμάτων, παρατηρείται και σε περιφερειακό επίπεδο. Η πρώτη ελληνική περιφέρεια σε απορροφητικότητα κεφαλαίων ήταν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ενώ η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος βρίσκεται στην 9^η θέση.

5. Ανισότητα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Η φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ως σύνθετα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα επηρεάζουν σημαντικά τις χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, το 5,8% του ευρωπαϊκού πληθυσμού αντιμετώπιζε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών, ενώ σχεδόν το 22% βρισκόταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Στην Ελλάδα οι ανισότητες μαστίζουν ακόμα περισσότερο την κοινωνία καθώς για το 2019 το 30% των πολιτών αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, αισιόδοξα είναι τα αποτελέσματα για τη χώρα, καθώς διαχρονικά παρατηρείται μία μικρή μείωση των ποσοστών.

Σε περιφερειακό επίπεδο, τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας και στέρησης εντοπίζονται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, στη Δυτική Ελλάδα το 2019 το 25,6% του πληθυσμού αντιμετώπιζε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών, ποσοστό αισθητά βελτιωμένο σε σχέση με το 2018 (28%). Παρόμοια είναι και η εικόνα στην περίπτωση του κινδύνου φτώχειας, όπου το 23,8% του πληθυσμού της ΠΔΕ αντιμετώπιζε το 2019 κίνδυνο φτώχειας, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην προτελευταία θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών. Κλείνοντας, το 41% περίπου του πληθυσμού της ΠΔΕ αντιμετώπιζε το 2019 κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην τελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (Πίνακας 1).

Διοικητική Μονάδα	Σε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών		Σε κίνδυνο φτώχειας		Σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
ΕΕ28	5,8	-	16,9	-	21,7	-
Σύνολο χώρας	16,7	16,2	18,5	17,9	31,8	30,0
Δυτική Ελλάδα	28,0	25,6	24,5	23,8	44,6	40,9

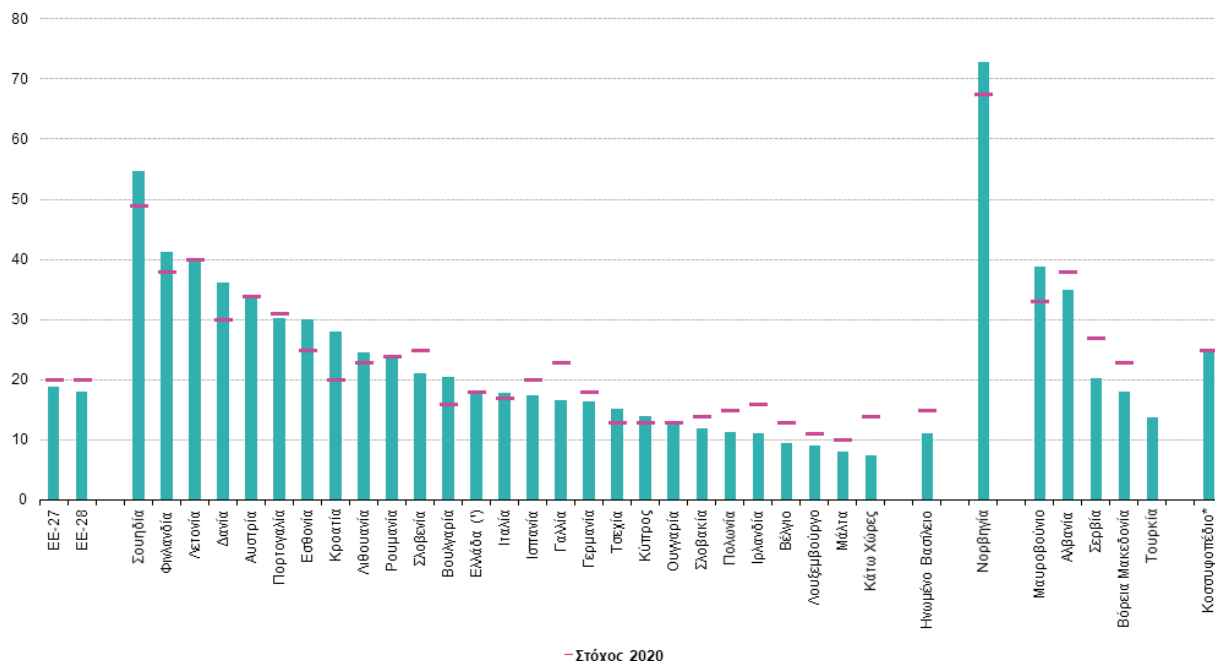
Πίνακας 1. Ποσοστό πληθυσμού σε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών, σε κίνδυνο φτώχειας και σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (EUROSTAT, 2020).

6. Αειφόρος ανάπτυξη: Επιτυχής αξιοποίηση των ΑΠΕ

Η πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έχει εξελιχθεί σημαντικά κατά τα τελευταία έτη. Σε πρώτο επίπεδο ορίστηκε ως στόχος έως το 2020 ένα μερίδιο 20% της κατανάλωσης ενέργειας της ΕΕ να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενώ το 2018, συμφωνήθηκε ο στόχος έως το 2030 ένα ποσοστό 32% της κατανάλωσης ενέργειας της ΕΕ να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Το μελλοντικό

πλαίσιο πολιτικής για την περίοδο μετά το 2030 βρίσκεται ακόμα υπό συζήτηση. Το 2018 οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αντιπροσώπευαν το 18,9 % της ενέργειας που καταναλώθηκε στην Ευρώπη, πλησιάζοντας τον στόχο του 20 % που έχει τεθεί για το 2020, ενώ το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που χρησιμοποιείται στις δραστηριότητες του τομέα των μεταφορών στην ΕΕ ανήλθε στο 8,3 % το 2018.

* Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπέδιου.
(*) Εκτίμηση.

Διάγραμμα 12. Μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, 2018 (Ποσοστό % επί της ακαθάριστης τελικής ενεργειακής κατανάλωσης (EUROSTAT, 2020).

Ειδικότερα, όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 12, η Νορβηγία¹ καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην Ευρώπη (χώρες – μέλη της ΕΕ και λοιπές χώρες) καθώς διαθέτει το υψηλότερο ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ (74%). Στη συνέχεια, ακολουθεί η Σουηδία με ποσοστό 55% ενώ η Ελλάδα έχει πετύχει το στόχο «Ευρώπη 2020» με 18% συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα. Οι τρεις βασικές πηγές ενέργειας στη Νορβηγία είναι η υδροηλεκτρική, η αιολική και η βιομάζα και είναι γεγονός πως η νορβηγική οικονομία έχει μετατοπιστεί προς λιγότερο ενεργοβόρες δραστηριότητες που διευκολύνουν τη μετάβαση από τις ορυκτές πηγές στην ηλεκτρική ενέργεια. Η χώρα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αυτάρκης, καθώς οι απαραίτητες για τις βασικές της ανάγκες πηγές ενέργειας μπορούν να αποκτηθούν από εγχώρια μέσα (ΟΔΕΘ, 2020).

Η Ελλάδα διαθέτει αξιόλογο δυναμικό ΑΠΕ, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν μια πραγματική εναλλακτική λύση για την κάλυψη μέρους των ενεργειακών αναγκών,

¹ Η Νορβηγία και άλλες χώρες – μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, οι χώρες-μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και οι υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ χώρες συμμετέχουν στις συμφωνίες και πολιτικές που ακολουθεί η ΕΕ για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση των συνεπειών από την κλιματική αλλαγή.

συνεισφέροντας τόσο στη μείωση της εξάρτησης από τις συμβατικές πηγές ενέργειας, όσο και στην ελάττωση των περιβαλλοντικών προκλήσεων (φαινόμενο θερμοκηπίου). Παράλληλα, μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην ανάπτυξη αποκεντρωμένων περιοχών. Σε περιφερειακό επίπεδο, η Δυτική Ελλάδα, δεδομένης της θέσης της και της γεωμορφολογίας, διαθέτει ένα αρκετά μεγάλο απόθεμα φυσικού πλούτου γεγονός που της προσδίδει μεγάλες δυνατότητας ανάπτυξης των ΑΠΕ. Συνολικά, η ΠΔΕ παράγει το 20% της ισχύς της χώρας, ενώ διαθέτει το 11,2% του συνόλου των σταθμών. Σε εθνικό επίπεδο η συνολική εγκατεστημένη ισχύς καταλαμβάνει το 6,5%. Σε ό,τι αφορά την ηλιακή ενέργεια, σε εθνικό επίπεδο η συνολική εγκατεστημένη ισχύς στην ΠΔΕ καταλαμβάνει το 14,3% περίπου (Πίνακας 2).

Διοικητική Ενότητα	Ηλιακή ενέργεια Ποσοστό εθνικά εγκατεστημένης ισχύος	Αιολική ενέργεια Ποσοστό εθνικά εγκατεστημένης ισχύος	Βιομάζα Ποσοστό εθνικά εγκατεστημένης ισχύος	Υδροηλεκτρική ενέργεια Ποσοστό εθνικά εγκατεστημένης ισχύος
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	11,16	14,48	1,32	0,89
Κεντρική Μακεδονία	16,63	3,76	24,61	21,61
Δυτική Μακεδονία	5,10	2,52	1,62	8,32
Θεσσαλία	13,77	0,88	3,88	11,83
Ήπειρος	5,65	-	3,74	21,05
Ιόνιοι Νήσοι	1,40	3,98	-	-
Δυτική Ελλάδα	14,32	6,49	3,24	19,94
Στερεά Ελλάδα	16,38	37,27	0,66	14,35
Πελοπόννησος	15,45	21,82	-	1,74
Αττική	-	5,42	60,93	0,27
Βόρειο Αιγαίο	0,01	-	-	-
Νότιο Αιγαίο	0,13	3,37	-	-
Κρήτη	-	-	-	-

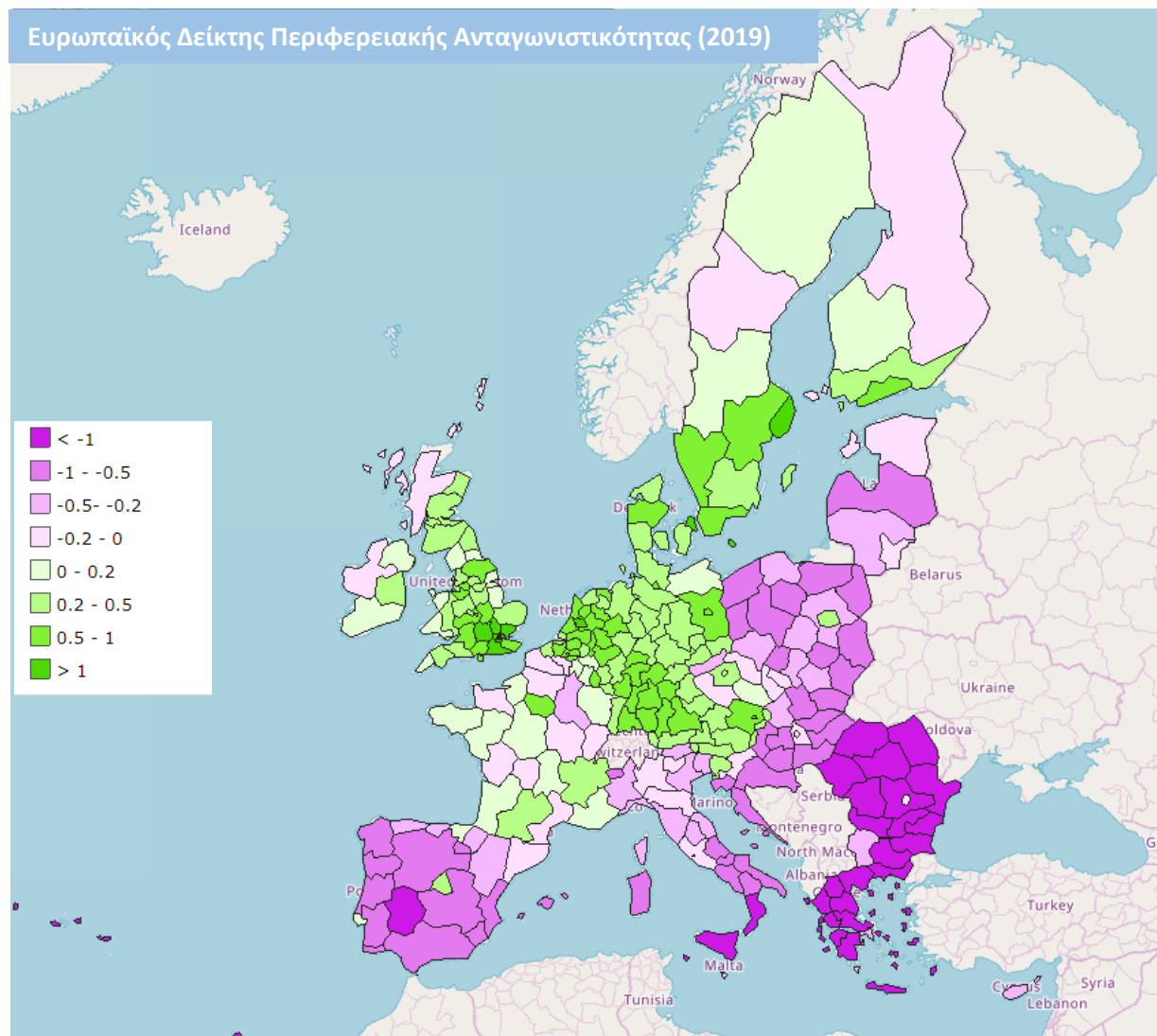
Πίνακας 2. Συμμετοχή περιφερειών στην παραγωγή ΑΠΕ (ΛΑΓΗΕ, ΚΑΠΕ, 2017)

7. Σύνθετοι Δείκτες

7.1 Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας

Σε σταθερά φθίνουσα πορεία βρίσκεται τα τελευταία χρόνια η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Η θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας υποβαθμίστηκε φέτος, για άλλη μια χρονιά, με τη χώρα να καταλαμβάνει πλέον την 59η θέση ανάμεσα σε 141 κράτη παγκοσμίως. Η προηγούμενη επίδοση της Ελλάδας για το 2018 την κατέτασσε στην 57η θέση μεταξύ 140 οικονομιών του πλανήτη. Κατόπιν επεξεργασίας των στοιχείων του Global Competitiveness Report 2019 από τον ΣΕΠΕ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής και Επικοινωνιών Ελλάδας), η Ελλάδα συγκεντρώνει γενική βαθμολογία 62,6 στον Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index 4.0) με ανώτερη βαθμολογία το 100, υποχωρώντας κατά δύο θέσεις σε σχέση με το προηγούμενο έτος (62,1

στην αξιολόγηση του 2018). Όπως αναφέρεται, η οικονομία της Ελλάδας αποτελεί μια ενδεικτική περίπτωση του χάσματος ανταγωνιστικότητας ακόμη και μεταξύ χωρών της ίδιας γεωγραφικής ζώνης, καθώς απέχει σχεδόν 20 ολόκληρες μονάδες από τη Γερμανία, η οποία συγκεντρώνει βαθμολογία 81,8. Ακόμη πιο ορατό γίνεται το χάσμα εάν η επίδοση της ελληνικής οικονομίας συγκριθεί με τη γειτονική χώρα της Βουλγαρίας, η οποία βρίσκεται 10 θέσεις πιο ψηλά. Ελαφρώς καλύτερη βαθμολογία πετυχαίνει η ελληνική οικονομία από χώρες όπως η Νότιος Αφρική (60η θέση), η Τουρκία (61η), η Κόστα Ρίκα (62η), η Κροατία (63η) και οι Φιλιππίνες (64η).

Διάγραμμα 13. Η τιμή του δείκτη περιφερειακής ανταγωνιστικότητας των περιφερειών των χωρών - μελών της ΕΕ (RCI, 2019).

Η ευρωπαϊκή υπεροχή είναι ξεκάθαρη καθώς στη λίστα με τις πιο ανταγωνιστικές οικονομίες του κόσμου, οι έξι από τις δέκα πρώτες χώρες της κατάταξης ανήκουν στην ευρωπαϊκή ήπειρο και είναι οι εξής: Ολλανδία (82,4), Ελβετία (82,3), Γερμανία (81,8), Σουηδία (81,2), Ηνωμένο Βασίλειο (81,2), Δανία (81,2), Φιλανδία (80,2). Αντιθέτως, στο τέλος της κατάταξης, στις χώρες δηλαδή όπου έχουν τις χειρότερες επιδόσεις σε θέματα ανταγωνιστικότητας της οικονομίας τους, βρίσκονται το Τσαντ με βαθμολογία 35,1, η Υεμένη, το Κονγκό, η Αϊτή, η

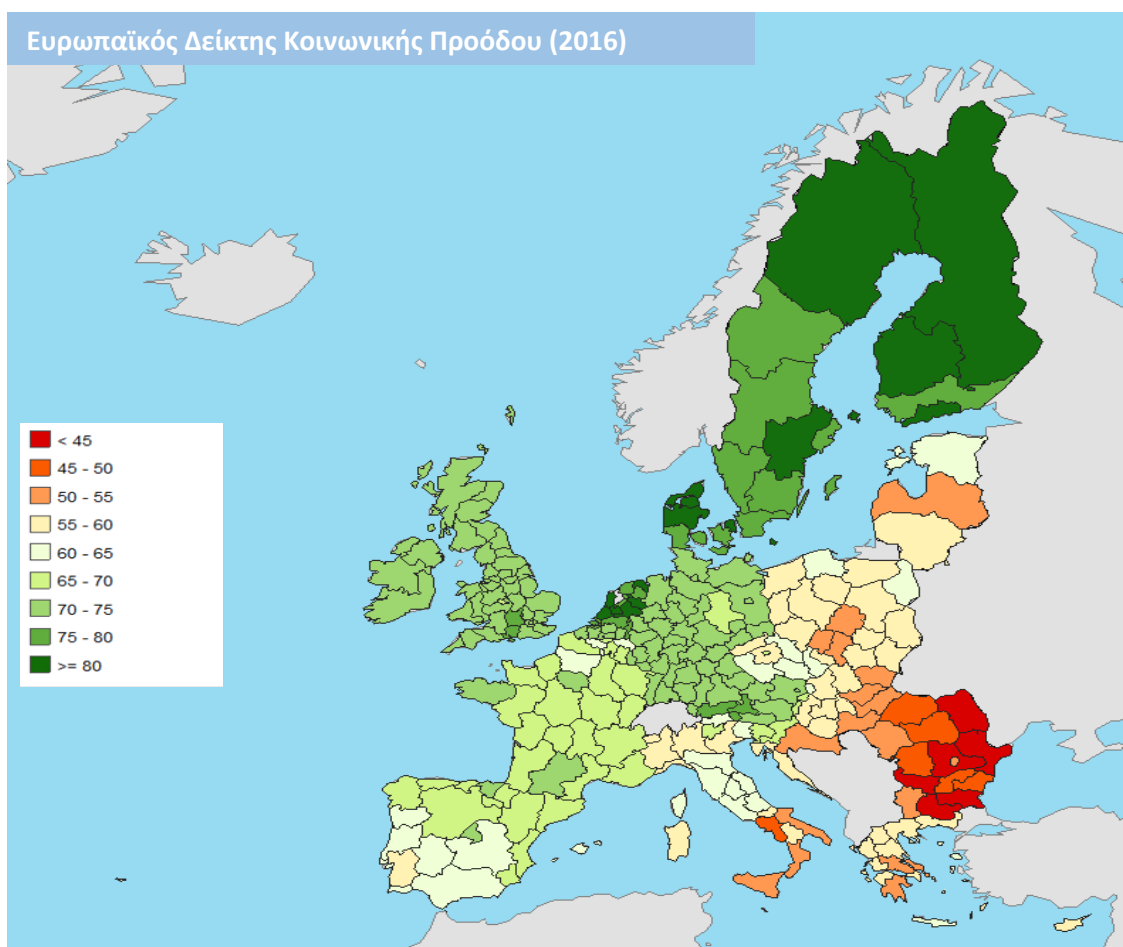

Μοζαμβίκη, η Αγκόλα, του Μπουρούντι, η Μαυριτανία, η Βενεζουέλα, η Μαδαγασκάρη και το Λεσότο.

Σε περιφερειακό επίπεδο, ο ευρωπαϊκός δείκτης ανταγωνιστικότητας που εκδίδει η Eurostat, έρχεται να επιβεβαιώσει την καθοδική πορεία της χώρας και των ελληνικών περιφερειών ως προς την ανταγωνιστικότητα. Παρόλο που τα τελευταία έτη παρατηρείται βελτίωση στα μεγέθη που αφορούν τις εξαγωγές και τις επενδύσεις, το σύνολο των ελληνικών περιφερειών κατατάσσονται στο τελευταίο επίπεδο κατηγοριοποίησης. Σε χαμηλή θέση βρίσκεται και η Αττική, επιτυγχάνοντας μόλις την 180η θέση, ενώ η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατέλαβε την 262^η θέση (Διάγραμμα 13).

7.2 Προσμετρώντας τις κοινωνικές ανισότητες

Ο Δείκτης Κοινωνικής Προόδου αποτελεί τη μέτρηση της κοινωνικής ευημερίας των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πρόσθετο στοιχείο των παραδοσιακών μέτρων οικονομικής προόδου με σκοπό την παροχή μίας ολιστικής αντίληψης για τις συνολικές επιδόσεις των χωρών (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 14. Η τιμή του δείκτη κοινωνικής προόδου των περιφερειών των χωρών – μελών της ΕΕ (SPI, 2016).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σκοπός της δημιουργίας των κοινωνικών δεικτών αποτελεί η ενημέρωση των Περιφερειακών Αρχών και η ενσωμάτωσή τους στις επόμενες αναπτυξιακές στρατηγικές και κατευθύνσεις. Τα κριτήρια με βάση τα οποία προκύπτει η συνολική βαθμολογία των χωρών χωρίζονται σε 3 κατηγορίες: Βασικές Ανθρώπινες Ανάγκες (τροφή, στέγη, νερό, ιατρική περίθαλψη, προσωπική ασφάλεια), Θεμέλια Ευημερίας (πρόσβαση σε βασική εκπαίδευση, πρόσβαση σε πληροφορίες και τηλεπικοινωνίες, υγεία, περιβαλλοντική ποιότητα) και Ευκαιρίες (προσωπικά δικαιώματα, προσωπική ελευθερία και επιλογή, ανοχή και ένταξη, πρόσβαση σε ανώτερη εκπαίδευση).

Όπως φαίνεται στον χάρτη που ακολουθεί, τις χαμηλότερες βαθμολογίες συγκεντρώνουν οι νοτιοανατολικές περιφέρειες της Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα, η χαμηλότερη τιμή του δείκτη εντοπίζεται στις ρουμανικές και βουλγαρικές περιφέρειες και αντίστοιχα η υψηλότερη στις σκανδιναβικές και ολλανδικές περιφέρειες. Τα επίπεδα κοινωνικής προόδου είναι επίσης υψηλά στη Γερμανία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το Βέλγιο, η Ισπανία και η Γαλλία επιτυγχάνουν σχετικά καλή βαθμολογία, μολονότι ορισμένες από τις περιφέρειές τους έχουν πολύ χαμηλότερα αποτελέσματα από το υπόλοιπο της χώρας. Στην Ελλάδα και τη βόρεια Ιταλία ορισμένες περιφέρειες παρουσιάζουν πολύ χαμηλά αποτελέσματα.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σε σχέση με το συνολικό δείκτη κοινωνικής προόδου κατατάσσεται στην 9^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ξεπερνώντας τις Περιφέρειες Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων. Ωστόσο, όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα στο β' μέρος του παρόντος, δεν παρατηρείται μεγάλη απόκλιση των δεικτών μεταξύ των ελληνικών περιφερειών.

Μέρος Β

Η Δυτική Ελλάδα στον εθνικό χάρτη

8. Άξονας 1: Μακροοικονομικό περιβάλλον

Η οικονομική όξυνση και η απώλεια του 50% της ΑΠΑ, έθεσε την ΠΔΕ στην 10^η θέση μεταξύ των δεκατριών Ελληνικών Περιφερειών. Αιτία προέλευσης του ανομοιογενούς παραγωγικού – οικονομικού μοντέλου ανά ΠΕ είναι οι δευτερογενής και τριτογενής τομείς που χαρακτηρίζουν την Αχαΐα, έναντι του πρωτογενή τομέα των Αιτωλοακαρνανία και Ηλεία. Κατά την δυσχερή περίοδο 2008-2017, σημαντικές ανισότητες παρατηρούνται στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ των Ελληνικών Περιφερειών, με απολεσθέν το 24% του περιφερειακού ΑΕΠ. Ανεξαρτήτως της αξιοσημείωτης πτώσης του ΑΕΠ της Αχαΐας έναντι των υπολοίπων περιφερειακών ενοτήτων, λόγω κυρίως της υψηλής αστικοποίησής και της υψηλής της δραστηριότητα στον δευτερογενή τομέα -δύο βασικοί παράγοντες που επηρεάστηκαν στην κρίση- η Αχαΐα παραμένει μία από τις μεγαλύτερες σε συνεισφορά στο ΑΕΠ περιφερειακές ενότητες της χώρας.

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ήταν ένατη σε απορροφητικότητα κεφαλαίων ΕΣΠΑ. Κατά την διάρκεια υλοποίησης της προγραμματικής περιόδου, προτεραιότητα της ΠΔΕ αποτέλεσε η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, η προώθηση της επιχειρηματικότητας – κυρίως της μικρομεσαίας – και η ανάπτυξη νέων υποδομών, ενώ ελάχιστο βάρος δόθηκε στην προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης, στην λήψη προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και στις επενδύσεις σε ΤΠΕ, δεδομένα που δεν συνάδουν με τις πραγματικές ανάγκες της ΠΔΕ. Αντίστοιχη ήταν η εικόνα και στην περίπτωση της κατανομής των πόρων ΕΣΠΑ και ΠΔΕ αθροιστικά, όπου η μεγαλύτερη δέσμευση πόρων έλαβε χώρα για τις υποδομές και την αγροτική ανάπτυξη, στερώντας πόρους από τομείς που θα μπορούσαν να προσδώσουν στο υφιστάμενο παραγωγικό και επιχειρηματικό προφίλ της ΠΔΕ.

Το έτος 2017, αφενός το μέσο ύψος εισοδήματος υποχώρησε σε σχέση με το 2016, και αφετέρου σε ότι αφορά το φορολογητέο εισόδημα, το μέσο ύψος ανά φορολογική δήλωση στην ΠΔΕ ανήλθε σε παρόμοιο επίπεδο με αυτό του 2016. Όσον αφορά το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών παρατηρείται μια μικρή ανάκτηση σε αντίθεση με την καταναλωτική δαπάνη, η οποία μειώθηκε σε σχέση με τα έτη 2015 και 2016. Τέλος, σχετικά με τις καταθέσεις, το έτος 2017 σημειώνεται αύξηση του ύψους των συνολικών καταθέσεων, μετά από μια παρατεταμένη περίοδο μείωσης, με τις αχαϊκές επιχειρήσεις να κατέχουν μεγαλύτερο έδαφος στο κεφάλαιο κίνησης σε σχέση με αυτές των άλλων δύο ΠΕ.

8.1 Ανισότητα και απώλεια πλούτου

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

48,4% ↓

σε επίπεδο ΠΔΕ (2008-2017)

	Αιτ/νία	2,205 δις
	Αχαΐα	3,488 δις
	Ηλεία	1,552 δις

10^η

μεταξύ των
ελληνικών
περιφερειών
(2017)

Πρωτογενής τομέας	9,9	14,5	5,2	16,2	4,1
Δευτερογενής τομέας	21,2	16,7	26,0	14,2	16,9
Τριτογενής τομέας	69,0	68,8	68,8	69,6	79,1

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

24,0% ↓

σε επίπεδο ΠΔΕ (2008-2017)

	Αιτ/νία	2,317 δις
	Αχαΐα	3,990 δις
	Ηλεία	1,776 δις

6^η

μεταξύ των
ελληνικών
περιφερειών
(2017)

Επιχειρήσεις

50.292
7.051
40.296

Απασχολούμενοι

49.616
15.872
105.833

Κύκλος εργασιών

0.699 δις €
1,437 δις €
4,684 δις €

Επιχειρήσεις

Αιτ/νία: 35.856
Αχαΐα: 35.235
Ηλεία: 11.626

Απασχολούμενοι

Αιτ/νία: 53.310
Αχαΐα: 85.872
Ηλεία: 39.918

Κύκλος εργασιών

Αιτ/νία: 1,761 δις €
Αχαΐα: 3,626 δις €
Ηλεία: 1,404 δις €

κατά κεφαλήν ΑΕΠ

24,0% ↓

σε επίπεδο ΠΔΕ (2008-2017)

	Αιτ/νία	€ 11.401
	Αχαΐα	€ 13.205
	Ηλεία	€ 11.362

10^η

μεταξύ των
ελληνικών
περιφερειών
(2017)

-32,4%
Απώλεια ΑΕΠ
(2008-2017)

11/57
Κατάταξη ΑΕΠ
(ΠΕ, 2017)

-29,5%
Απώλεια κκ ΑΕΠ
(2008-2017)

29/57
Κατάταξη κκ ΑΕΠ
(ΠΕ, 2017)

-27,0%
Απώλεια ΑΕΠ
(2008-2017)

18/57
Κατάταξη ΑΕΠ
(ΠΕ, 2017)

-22,8%
Απώλεια κκ ΑΕΠ
(2008-2017)

46/57
Κατάταξη κκ ΑΕΠ
(ΠΕ, 2017)

-21,6%
Απώλεια ΑΕΠ
(2008-2017)

26/57
Κατάταξη ΑΕΠ
(ΠΕ, 2017)

-18,8%
Απώλεια κκ ΑΕΠ
(2008-2017)

47/57
Κατάταξη κκ ΑΕΠ
(ΠΕ, 2017)

Η οικονομική κρίση στέρησε συνέβαλε στον να απωλέσει η ΠΔΕ το 50% της ΑΠΑ της σε διάστημα δέκα ετών, από το 2008 μέχρι το 2017. Το 2017, η ΑΠΑ της Περιφέρειας διαμορφώθηκε στα 7,2 δισεκατομμύρια ευρώ, φέρνοντάς την στην δέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Σε επίπεδο ΠΕ, η Αχαΐα συνείσφερε περισσότερο στην περιφερειακή ΑΠΑ (3,488 δις ευρώ), ακολουθούμενη από την Αιτωλοακαρνανία (2,205 δις ευρώ) και την Ηλεία (1,552 δις ευρώ). Σε όρους κατά κεφαλήν ΑΠΑ, οι Αχαιοί συνείσφεραν κατά 11,6 χιλιάδες ευρώ, οι Αιτωλοακαρνανείς κατά 10,9 χιλιάδες ευρώ και οι Ηλείοι κατά 9,9 χιλιάδες ευρώ κατά μέσο όρο (EUROSTAT, 2017 & ΕΛΣΤΑΤ, 2017). Η άνιση συνεισφορά οφείλεται πιθανά στο διαφορετικό παραγωγικό – οικονομικό μοντέλο σε τοπικό επίπεδο. Η Αχαΐα εστιάζει περισσότερο στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα, ενώ οι ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας έχουν ιδιαίτερα ισχυρό πρωτογενή τομέα. Δεδομένης της υποαπόδοσης των καλλιεργειών συνολικά στη χώρα έναντι άλλων χωρών με παρόμοια κλιματολογικά χαρακτηριστικά, η ανισότητα αυτή μπορεί να καλυφθεί με εισαγωγή νέων μεθόδων και εργαλείων παραγωγής στον πρωτογενή τομέα.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει περισσότερο αγροτικό χαρακτήρα σε σχέση με άλλες περιφέρειες. Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής απασχολεί το 10% περίπου της περιφερειακής οικονομίας, έναντι 4% σε εθνικό επίπεδο. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον ιδιαίτερα έντονο αγροτικό χαρακτήρα των ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας. Αναδεικνύεται συνεπώς ο περισσότερο βιομηχανικός χαρακτήρας της Αχαΐας σε σχέση με τις άλλες ΠΕ (ΕΛΣΤΑΤ, 2017). Η ΑΠΑ της ΠΔΕ αναμένεται επίσης να πληγεί από τις αρνητικές για την οικονομία συνέπειες της εξελισσόμενης πανδημίας κορωνοϊού.

Σε επίπεδο περιφέρειας, στον πρωτογενή τομέα λειτουργούν 50 χιλιάδες επιχειρήσεις. Ο κύκλος εργασιών του τομέα για το 2017 ανήλθε στα 0,7 δις ευρώ, παρουσιάζοντας χαμηλότερο λόγο κύκλου εργασιών προς επιχείρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Στο δευτερογενή τομέα λειτουργούσαν το 2017 επτά χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις. Ο κύκλος εργασιών του τομέα ανήλθε στα 1,4 δις ευρώ, παρουσιάζοντας όμοιο λόγο κύκλου εργασιών προς επιχείρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Στον τριτογενή τομέα, τέλος, λειτουργούσαν 105 χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις. Ο κύκλος εργασιών του τομέα ανήλθε στα 4,6 δις ευρώ, παρουσιάζοντας χαμηλότερο λόγο κύκλου εργασιών προς επιχείρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Η ΠΔΕ συνεπώς έχει περισσότερο ανεπτυγμένη βιομηχανική/ μεταποιητική δραστηριότητα σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Ακόμη, αν και ο τριτογενής τομέας συμβάλει κατά 69% στην περιφερειακή οικονομία, δείχνει να υποαποδίδει σε σχέση με τον εθνικό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2017). Η κλαδική ανάλυση της οικονομίας της ΠΔΕ δίνεται στο πλαίσιο του άξονα 4 (Παραγωγικό περιβάλλον) του παρόντος.

Αντίστοιχα με την ΑΠΑ, η ΠΔΕ απώλεσε το 24% του ΑΕΠ της κατά την οικονομική κρίση (2008-2017). Το 2017 το ΑΕΠ της Δυτικής Ελλάδας διαμορφώθηκε στα 8,083 δισεκατομμύρια ευρώ, φέρνοντας την ΠΔΕ στην έκτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανήλθε στις 12,2 χιλιάδες ευρώ, φέροντας την ΠΔΕ στην 10^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Οι διαφορές μεταξύ του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς η Αττική έχει διπλάσιο σχεδόν κατά κεφαλήν ΑΕΠ από την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Όλες οι περιφέρειες σημείωσαν αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους

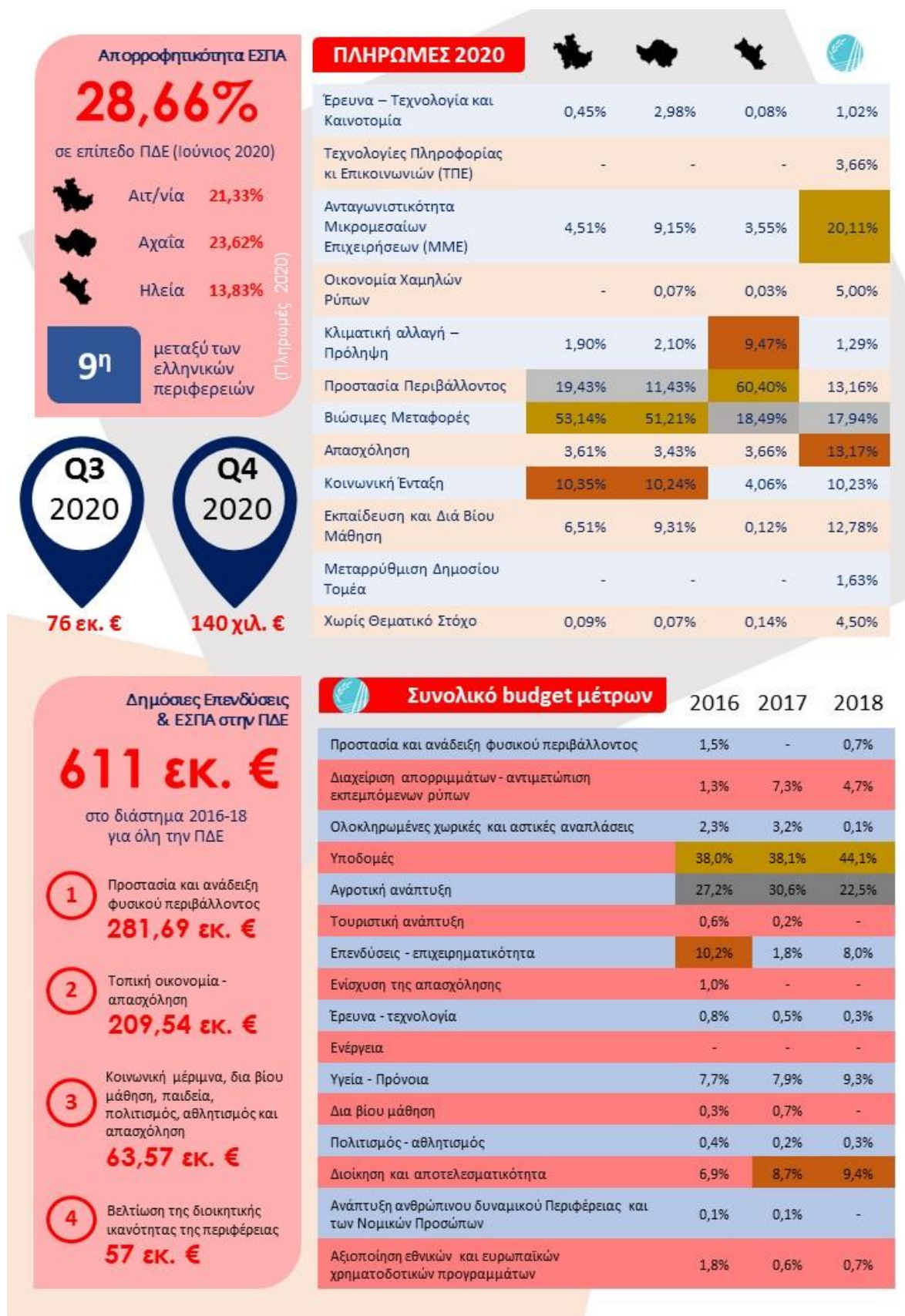
μεταξύ 2016 και 2017, με εξαίρεση την περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Η Αττική (22.784 ευρώ) και το Νότιο Αιγαίο (18.091 ευρώ) είναι οι μόνες περιφέρειες της χώρας με κατά κεφαλήν ΑΕΠ άνω του εθνικού μέσου (16.757 ευρώ) (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, η Αχαΐα απώλεσε το 32% περίπου του ΑΕΠ της και το 29% περίπου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της κατά την οικονομική κρίση (2008-2017). Το 2017 κατέλαβε την 11^η θέση μεταξύ 57 περιφερειακών ενοτήτων της χώρας σε όρους ΑΕΠ, το οποίο ανήλθε στα 3,990 δις ευρώ. Σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, από την άλλη, η Αχαΐα κατετάγη στην 11^η θέση μεταξύ 57 περιφερειακών ενοτήτων της χώρας, με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής να ανέρχεται στις 13,2 χιλιάδες ευρώ. Η Αιτωλοακαρνανία απώλεσε το 27% περίπου του ΑΕΠ της και το 22% περίπου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της κατά την οικονομική κρίση. Το 2017 κατέλαβε την 18^η θέση μεταξύ 57 περιφερειακών ενοτήτων της χώρας σε όρους ΑΕΠ, το οποίο ανήλθε στα 2,317 δις ευρώ. Σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, από την άλλη, η Αιτωλοακαρνανία κατετάγη στην 46^η θέση μεταξύ 57 περιφερειακών ενοτήτων της χώρας, με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής να ανέρχεται στις 11,4 χιλιάδες ευρώ. Η Ηλεία απώλεσε το 22% περίπου του ΑΕΠ της και το 19% περίπου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της κατά την οικονομική κρίση. Το 2017 κατέλαβε την 26^η θέση μεταξύ 57 περιφερειακών ενοτήτων της χώρας σε όρους ΑΕΠ, το οποίο ανήλθε στα 2,317 δις ευρώ. Σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, από την άλλη, η Ηλεία κατετάγη στην 46^η θέση μεταξύ 57 περιφερειακών ενοτήτων της χώρας, με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής να ανέρχεται στις 11,3 χιλιάδες ευρώ (ΕΛΣΤΑΤ, 2017 & EUROSTAT, 2017).

Η Αχαΐα επλήγη περισσότερο από τις υπόλοιπες περιφερειακές ενότητες σε όρους ΑΕΠ, πιθανά λόγω α) της υψηλότερης συμμετοχής του δευτερογενούς τομέα στην τοπική οικονομία, ο οποίος συμπίεστηκε σημαντικά κατά την περίοδο της κρίσης σε εθνικό επίπεδο, β) της υψηλότερης αστικοποίησης, καθώς οι αστικές περιοχές επλήγησαν περισσότερο σε σχέση με τις ημιαστικές και τις αγροτικές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Παρόλα αυτά, παραμένει μία από τις μεγαλύτερες σε συνεισφορά στο ΑΕΠ περιφερειακές ενότητες της χώρας, ενώ οι ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας βρίσκονται στο μέσο της σχετικής κατάταξης. Επιπροσθέτως, σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ όλες οι ΠΕ της ΠΔΕ βρίσκονται κάτω από τον εθνικό μέσο, με την Αιτωλοακαρνανία και την Ηλεία να βρίσκονται στο τελευταίο 20% της σχετικής κατάταξης.

8.2 Χαμηλή απορροφητικότητα και κατανομή πόρων

Το Ιούνιο 2020, πρώτη σε απορροφητικότητα κεφαλαίων ΕΣΠΑ ήταν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, και τελευταία η Δυτική Μακεδονία. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ήταν ένατη σε απορροφητικότητα μεταξύ των δεκατριών ελληνικών περιφερειών, έχοντας πετύχει απορρόφηση πόρων κατά 28,66% (Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, 2020). Οι πόροι αφορούν στα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, στα προγράμματα διακρατικής και διασυνοριακής συνεργασίας, καθώς και στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2014-2020». Κατά το τρίτο και τέταρτο τρίμηνο του 2020, τελευταίου έτους της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, προγραμματιζόνταν οι πληρωμές ακόμη 76,5 εκατομμυρίων ευρώ, με αναμενόμενη συνέπεια την άνοδο του ποσοστού απορρόφησης στο 30% περίπου (Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, 2020).

Μεταξύ των θεματικών στόχων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, η ΠΔΕ έχει αφιερώσει το μεγαλύτερο ποσοστό πληρωμών στην ανταγωνιστικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (20,1%). Σημαντικά ποσοστά πληρωμών απασχολούν επίσης οι βιώσιμες μεταφορές (17,9%), η απασχόληση (13,1%), η προστασία του περιβάλλοντος (13,1%) και η εκπαίδευση και δια βίου μάθηση (12,8%). Τα χαμηλότερα ποσοστά πληρωμών καταγράφονται αντίστοιχα στην έρευνα – καινοτομία – τεχνολογία (1%), στην πρόληψη της κλιματικής αλλαγής (1,3%) και στη μεταρρύθμιση του δημοσίου τομέα (1,6%) (Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, 2020). Είναι εμφανές ότι προτεραιότητα στην υλοποίηση της προγραμματικής περιόδου αποτέλεσε η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, η προώθηση της επιχειρηματικότητας – ειδικά της μικρομεσαίας, καθώς και η ανάπτυξη νέων υποδομών. Αντίθετα, χαμηλότερα βρέθηκαν η προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης, η λήψη προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και οι επενδύσεις σε ΤΠΕ. Τα ανωτέρω δεν συμβαδίζουν ιδιαίτερα με τις ανάγκες της ΠΔΕ, όπως αυτές ανακύπτουν στις αναλύσεις των επομένων κεφαλαίων του παρόντος.

Σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας το μεγαλύτερο ποσοστό πληρωμών απασχολούν οι στόχοι βιώσιμων μεταφορών (53%), προστασίας του περιβάλλοντος (19%) και κοινωνικής ένταξης (10%). Ίδια είναι η εικόνα και στην ΠΕ Αχαΐας (51%, 11% και 10%, αντίστοιχα). Στην ΠΕ Ηλείας, ωστόσο, υψηλότερες πληρωμές αντιστοιχούν στην ανταγωνιστικότητα μικρομεσαίων επιχειρήσεων (20%), ακολουθούμενες από αυτές για βιώσιμες μεταφορές (18%) και την απασχόληση (13%). Οι ΠΕ Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας έχουν μεγάλο ποσοστό πληρωμών στο θεματικό άξονα βιώσιμων μεταφορών, λόγω των ποσών που είχαν προϋπολογιστεί για την υλοποίηση των αυτοκινητοδρόμων (Ολυμπία, Ιονία και Αμβρακία Οδός, καθώς επέκταση του αυτοκινητοδρόμου μέχρι τον Πύργο), την ανασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών – Πατρών, την επέκταση του λιμένα Πατρών και τη βελτίωση του επαρχιακού οδικού δικτύου της ΠΔΕ. Στην Αχαΐα και την Αιτωλοακαρνανία μεγάλα ήταν επίσης τα προϋπολογισμένα ποσά για την κατασκευή δικτύων ύδρευσης και άρδευσης, μονάδων επεξεργασίας λυμάτων – απορριμμάτων και αστικών αναπλάσεων. Αξιοσημείωτο είναι, τέλος, πως στην ΠΕ Αχαΐας το 3% των πραγματοποιηθεισών πληρωμών αφορούν σε δαπάνες που εντάσσονται στο θεματικό στόχο για την έρευνα – καινοτομία – τεχνολογία, υπερβαίνοντας τον εθνικό μέσο (1% περίπου).

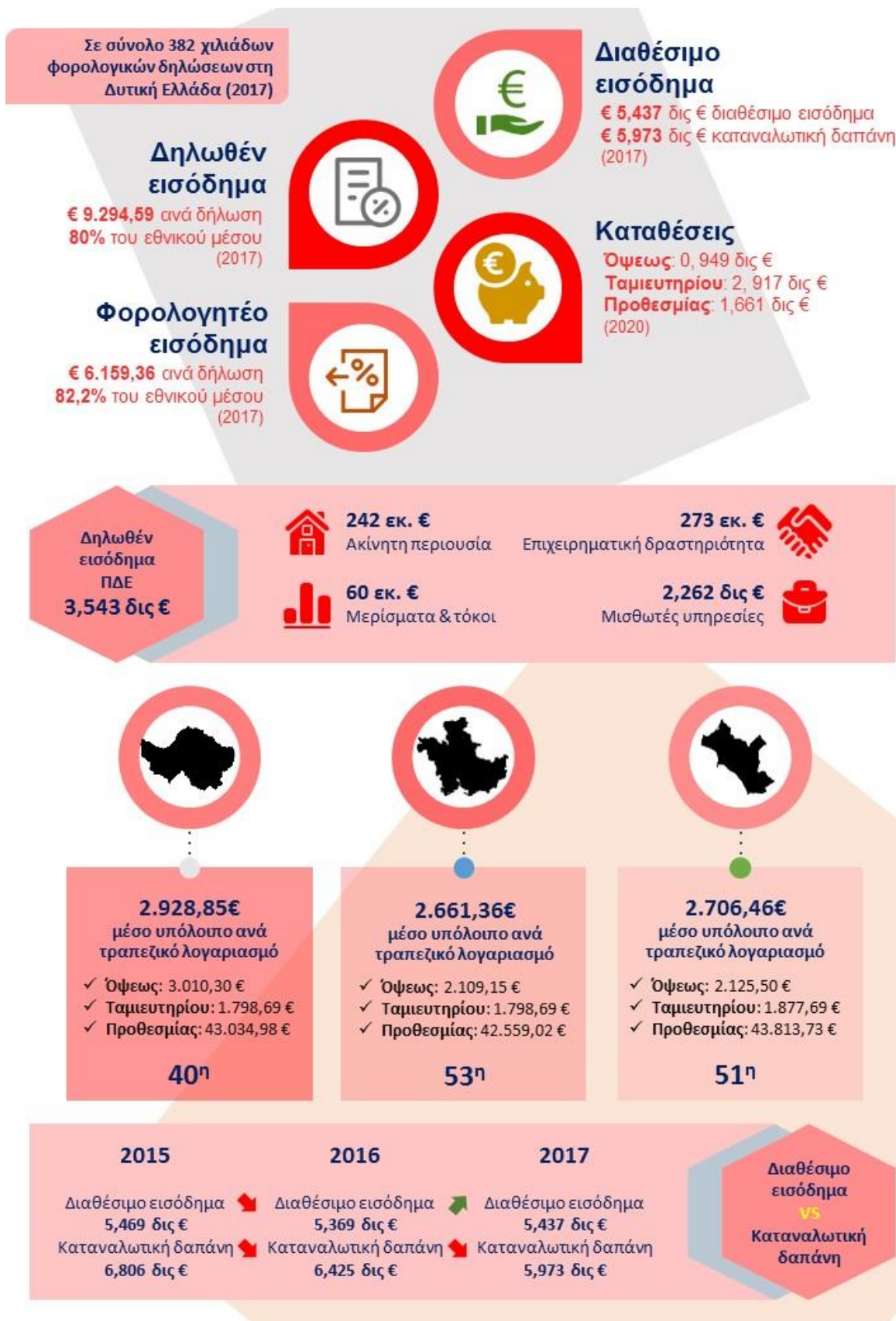
Σε ό,τι αφορά στους πόρους όχι μόνο του ΕΣΠΑ, αλλά και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων αθροιστικά, η ΠΔΕ προϋπολόγισε στα ετήσια σχέδια δράσης 2016-2018² δράσεις ύψους 611 εκατομμυρίων ευρώ. Οι μισές περίπου προβλεπόμενες δράσεις αφορούσαν στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος (281,69 εκ. ευρώ), ακολουθούμενες από τις ομάδες δράσεων για την τοπική οικονομία – απασχόληση (209,54 εκ. ευρώ), την κοινωνική μέριμνα – δια βίου μάθηση – παιδεία – πολιτισμό – αθλητισμό και απασχόληση (63,57 εκ. ευρώ) και τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της περιφέρειας (57 εκ. ευρώ) (ΠΔΕ, 2016 & ΠΔΕ, 2017 & ΠΔΕ, 2018).

Μεταξύ των επιμέρους χρηματοδοτικών προτεραιοτήτων της ΠΔΕ, όπως αυτές αποτυπώνονται στα ετήσια σχέδια δράσης 2016-2018, η ΠΔΕ έχει αφιερώσει διαχρονικά το μεγαλύτερο ποσοστό δεσμεύσεων στις υποδομές (38% το 2016, 38% το 2017 και 44,1% το 2018). Καθώς στα ετήσια σχέδια δράσης συμπεριλαμβάνονται δράσεις που λαμβάνουν χρηματοδότηση όχι μόνο από το ΠΔΕπ αλλά και από τα τομεακά και το περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα (ΕΣΠΑ), η έμφαση στις υποδομές είναι αναμενόμενη, δεδομένου ότι το 2016 και το 2017 βρίσκονταν σε εξέλιξη οι εργασίες ολοκλήρωσης του δικτύου αυτοκινητοδρόμων της ΠΔΕ. Δεύτερη σε σημαντικότητα προτεραιότητα αναδεικνύεται η αγροτική ανάπτυξη, η οποία συγκέντρωσε το 27,7% των κατανομών για το 2016, το 30,6% για το 2017 και το 22,5% για το 2018, αντίστοιχα. Σε ό,τι αφορά την τρίτη σημαντικότερη προτεραιότητα, για το 2016 ήταν οι επενδύσεις και η επιχειρηματικότητα (10,2% των κατανομών), ενώ για το 2017 και το 2018 η διοίκηση και η αποτελεσματικότητα (8,7% και 9,4% αντίστοιχα). Μηδενική ήταν η δέσμευση πόρων για την ενέργεια, ενώ ιδιαίτερα μικρά ποσά δεσμεύτηκαν για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της περιφέρειας, της αξιοποίησης εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, την ενίσχυση της απασχόλησης, την έρευνα – τεχνολογία, τη δια βίου μάθηση, τον πολιτισμό – αθλητισμό και την τουριστική ανάπτυξη. Για τους παραπάνω τομείς αθροιστικά η ετήσια κατανομή πόρων δεν ξεπέρασε το 6% των συνολικών πόρων κατ' έτος (ΠΔΕ, 2016 & ΠΔΕ, 2017 & ΠΔΕ, 2018). Η ανωτέρω αντιστοίχιση πόρων φαίνεται επίσης να μη συμβαδίζει με τις ανάγκες της ΠΔΕ, όπως αυτές αναδεικνύονται στα επόμενα κεφάλαια του παρόντος.

² Για το 2019 δεν εκπονήθηκε ετήσιο σχέδιο δράσης.

8.3 Συμπίεση εισοδημάτων με σταθερή φορολογία

Το 2017 υποβλήθηκαν περίπου 382 χιλιάδες φορολογικές δηλώσεις στη Δυτική Ελλάδα. Το μέσο ύψος εισοδήματος ανά δήλωση ανήλθε στις 9.294,59 ευρώ, σημειώνοντας πτώση σε σχέση με το 2016 (9.433,03 ευρώ). Τον ίδιο χρόνο, σε εθνικό επίπεδο υποβλήθηκαν 6,3 εκατομμύρια φορολογικές δηλώσεις, με το μέσο εισόδημα ανά δήλωση να ανέρχεται στις 11.555,94 ευρώ, σημειώνοντας επίσης ελαφρά μείωση σε σχέση με το 2016 (11.727,54 ευρώ). Το μέσο εισόδημα των κατοίκων της ΠΔΕ ανήλθε επομένως για το 2017 στο 80% του εθνικού μέσου εισοδήματος. Μεταξύ των 3,543 δις που ήταν το συνολικό δηλωθέν εισόδημα των κατοίκων της ΠΔΕ, τα 2,62 δις προήλθαν από μισθωτές υπηρεσίες, τα 273 εκ. από επιχειρηματική δραστηριότητα, τα 242 εκ. από διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ενώ τα 60 εκ. από μερίσματα και τόκους. Σε ό,τι αφορά το φορολογητέο εισόδημα, το μέσο ύψος ανά φορολογική δήλωση στην ΠΔΕ ανήλθε για το 2017 στα 6.159,36 ευρώ, σε παρόμοιο επίπεδο με αυτό του 2016 (6.155,59 ευρώ) (ΑΑΔΕ, 2020). Από τις παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτει πιθανά το συμπέρασμα ότι παρά το γεγονός ότι τα (δηλούμενα) εισοδήματα έχουν τάση συμπίεσης, το επίπεδο φορολογίας παραμένει ίδιο, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το επίπεδο ευημερίας των πολιτών. Παρόλα αυτά, φαίνεται ότι οι κάτοικοι της Δυτικής Ελλάδας επενδύουν στην ακίνητη περιουσία, καθώς το σχετικό δηλωθέν εισόδημα είναι υψηλότερο σε σχέση με τον εθνικό μέσο.

Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανήλθε για το έτος 2017 στα 5,437 δις ευρώ (σε τρέχουσες τιμές), ανακάμποντας ελαφρά σε σχέση με το 2016, έπειτα από μια μακρά περίοδο συρρίκνωσης σε ετήσια βάση. Το 2017, το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αντιπροσώπευε το 5.13% του εθνικά διαθέσιμου εισοδήματος και ήταν χαμηλότερο σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Αντίστροφη είναι η εικόνα για την καταναλωτική δαπάνη, η οποία για το έτος 2017 ανήλθε στα 5.973 εκατομμύρια ευρώ – μειωμένη σε σχέση με το 2016 και το 2015. Η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών για το 2017 αντιπροσώπευε το 5.02% της εθνικά τελικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών, επίσης χαμηλότερα σε σχέση με τον εθνικό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2017). Δεδομένης της πολυετούς συνεχόμενης μείωσης του εισοδήματος, τα νοικοκυριά της ΠΔΕ είναι αναμενόμενο να προβαίνουν σε δαπάνες καταναλωτικού χαρακτήρα με πιο φειδωλό τρόπο, μέχρι την ολοκλήρωση ενός ακόμη τουλάχιστον οικονομικού κύκλου.

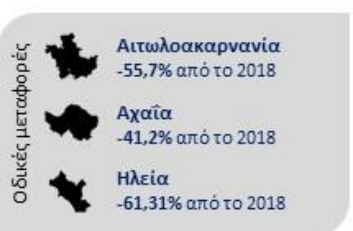
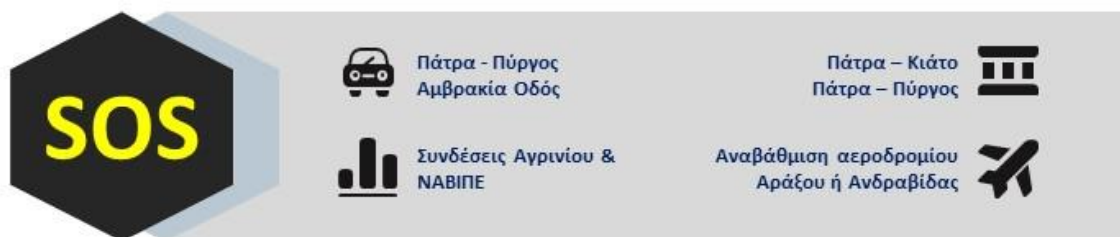
Σε ό,τι αφορά τις καταθέσεις, παρατηρείται συνολικά ανάκαμψη του ύψους των συνολικών καταθέσεων από το 2017 κι έπειτα, έπειτα από μακρά περίοδο συνεχόμενης μείωσης. Οι κάτοικοι της ΠΔΕ είχαν τον Ιούνιο του 2020 0,94 δις ευρώ σε καταθέσεις λογαριασμών όψεως, 2,91 δις ευρώ σε καταθέσεις ταμειυτηρίου, καθώς και 1,66 δις ευρώ σε προθεσμιακές καταθέσεις. Σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, υψηλότερες καταθέσεις διατηρούν οι Αχαιοί, με σχεδόν 3 χιλιάδες ευρώ ανά τραπεζικό λογαριασμό και καταλαμβάνοντας την 40^η θέση μεταξύ των περιφερειακών ενοτήτων της χώρας, ακολουθούμενοι από τους Ηλείους (2,70 χιλιάδες ευρώ) και τους Αιτωλοακαρνάνες (2,66 χιλιάδες ευρώ), οι οποίοι καταλαμβάνουν την 51^η και 53^η θέση, αντίστοιχα. Οι Ηλείοι έχουν υψηλότερο μέσο ποσό ανά προθεσμιακή κατάθεση (43,8 χιλιάδες ευρώ), ακολουθούμενοι από τους κατοίκους της Αχαΐας (43 χιλιάδες ευρώ) και της Αιτωλοακαρνανίας (42,5 χιλιάδες ευρώ). Παρόμοια είναι η εικόνα και στην περίπτωση των καταθέσεων ταμειυτηρίου, όπου οι Ηλείοι έχουν καταθέσεις περίπου 1.877 ανά λογαριασμό. Αντίθετη είναι η εικόνα στην περίπτωση των καταθέσεων όψεως, όπου την

πρώτη θέση καταλαμβάνει η Αχαΐα (3 χιλιάδες ευρώ) (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020). Οι παραπάνω παρατηρήσεις οδηγούν σε μια σειρά πιθανών συμπερασμάτων, όπως α) οι αχαϊκές επιχειρήσεις εμφανίζονται να έχουν μεγαλύτερο κεφάλαιο κίνησης σε σχέση με αυτές των άλλων δύο ΠΕ β) οι κάτοικοι της Ηλείας προσπαθούν και αποταμιεύουν περισσότερο, παρά το γεγονός ότι είναι από τις τελευταίες σε κατά κεφαλήν εισόδημα περιφερειακές ενότητες της χώρας. Ακόμη, παρά την εξελισσόμενη πανδημία κορωνοϊού, τον Ιούνιο 2020 οι καταθέσεις εμφανίζονταν αυξημένες στην Αχαΐα και στην Ηλεία σε σχέση με το 2019. Αντίθετα, μειώθηκαν ελαφρά στην Αιτωλοακαρνανία.

9. Άξονας 2: Υποδομές

Σε μειονεκτική θέση βρίσκεται η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συγκριτικά με τις υπόλοιπες Ελληνικές Περιφέρειες στον τομέα των υποδομών.

Παρά την ολοκλήρωση των δύο μεγάλων αυτοκινητοδρόμων Ολυμπίας και Ιονίας οδών, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υστερεί σε βασικές οδικές υποδομές έναντι άλλων ελληνικών περιφερειών. Σχετικά με το σιδηροδρομικό δίκτυο, μόνο γραμμές τοπικού χαρακτήρα είναι εν ενεργεία. Χαμηλής εμβέλειας χαρακτηρίζονται οι αεροπορικές μεταφορές στην ΠΔΕ, με μοναδικά σημεία επιβατικής -και μόνο- εξυπηρέτησης τα αεροδρόμια του Ακτίου και του Αράξου. Οι λιμένες Πατρών και Αστακού αποτελούν τα κύρια σημεία θαλάσσιων επιβατικών και εμπορικών μεταφορών, με τις εμπορικές να αποτελούν εξαιρετικής σημασίας πηγή εσόδων για την ΠΔΕ. Παρά τις μειωμένες εμπορικές οδικές μεταφορές, θετική χαρακτηρίζεται η επένδυση σε απόκτηση ιδιωτικού ή επαγγελματικού οχήματος από τους κατοίκους της ΠΔΕ.

Όσον αφορά την χρήση ΤΠΕ, εμφανής είναι, αφενός η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων από τους πολίτες της ΠΔΕ και αφετέρου η χαμηλή προσφορά ψηφιακών υπηρεσιών από το κράτος, με κίνδυνο να οδηγηθούν οι πολίτες της ΠΔΕ σε ψηφιακό και κοινωνικό αποκλεισμό. Ένα αδρό οικοσύστημα καινοτομίας έχει ξεκινήσει να δημιουργείται στην Αχαΐα, αναφορικά με την νεοφυή και εξωστρεφή επιχειρηματικότητα,

Σχετικά με την ισοδυναμία μαθητών – εκπαιδευτή, παρατηρείται μειωμένο προσωπικό στην Αχαΐα, με την Ηλεία και Αιτωλοακαρνανία να παρουσιάζουν θετικότερη εικόνα και την μαθητική διαρροή να εμφανίζεται αρκετά περιορισμένη. Παράλληλα, η ΠΔΕ διατηρεί το θετικότερο πρόσημο φοιτούντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των υπολοίπων ελληνικών περιφερειών, αλλά με αυξημένα επίπεδα διαρροής. Η μη αποδοχή του όρου «δια βίου μάθηση» από τους πολίτες της ΠΔΕ μπορεί να οδηγήσει σε ψηφιακό, κοινωνικό και επαγγελματικό αποκλεισμό. Τέλος, σχετικά με την επαγγελματική κατάρτιση, η ΠΔΕ κατέχει την πέμπτη θέση μεταξύ των περιφερειών.

9.1 Βασικές υποδομές

i6

Σε επίπεδο βασικών υποδομών, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υστερεί έναντι άλλων περιφερειών. Αν και διαθέτει ευρύτατο οδικό δίκτυο, αυτοκινητόδρομο αποτελούν μόνο 235 χιλιόμετρα, ενώ σημαντικό τμήμα του επαρχιακού δικτύου είναι χωματόδρομοι. Πριν το 2017 η ΠΔΕ δεν είχε πρόσβαση ούτε σε αυτοκινητόδρομο, λόγω της καθυστερημένης παράδοσης της Ολυμπίας Οδού και της Ιονίας Οδού, αλλά και της γενικότερης ανισότητας υποδομών μεταξύ της δυτικής και της ανατολικής ηπειρωτικής Ελλάδας. Παρά την ολοκλήρωση και παράδοση στην κυκλοφορία των δύο αυτών οδικών αξόνων, η Δυτική Ελλάδα υστερεί έναντι άλλων περιφερειών ως προς το δίκτυο αυτοκινητοδρόμων. Η ΠΕ Ηλείας παραμένει μια από τις ελάχιστες ΠΕ της χώρας χωρίς αυτοκινητόδρομο, καθώς ο κλάδος Πάτρα – Πύργος της Ολυμπίας Οδού δεν έχει υλοποιηθεί. Ακόμη, σε εκκρεμότητα βρίσκονται η Αμβρακία Οδός, η σύνδεση της NABΙΠΕ με την Ιονία Οδό, καθώς και η οδική σύνδεση του Αγρινίου με την Ιονία Οδό.

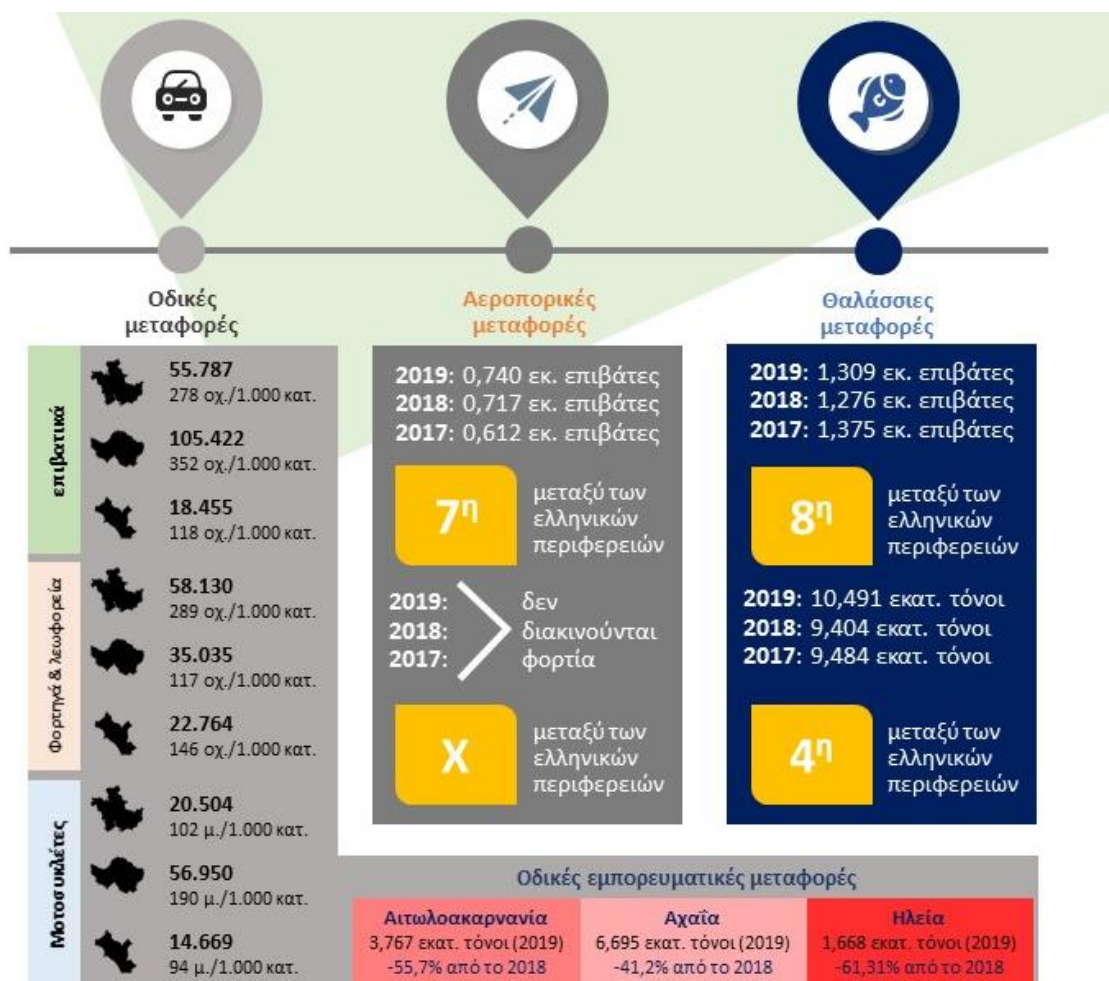
Σε ό,τι αφορά το σιδηροδρομικό δίκτυο, η ΠΔΕ δεν διέθετε ακόμα ενεργή σιδηροδρομική υποδομή μέχρι το 2020, πέραν της λειτουργίας γραμμών τοπικού χαρακτήρα (προαστιακός σιδηρόδρομος Πατρών, τμήμα Διακοπτό – Καλάβρυτα, τμήμα Αρχαία Ολυμπία - Κατάκολο). Η Δυτική Ελλάδα απέκτησε εκ νέου σιδηροδρομική πρόσβαση το 2020, όταν παραδόθηκε το τμήμα Κιάτο – Ροδοδάφνη, ενώ αναμένεται μέχρι το 2023 να έχει αναβαθμιστεί και ηλεκτροδοτηθεί συνολικά το σιδηροδρομικό δίκτυο μέχρι το λιμένα Πατρών. Παρόλα αυτά, η Ηλεία δεν αναμένεται να αποκτήσει σύντομα εκ νέου σιδηροδρομική σύνδεση με την υπόλοιπη χώρα. Στην Αιτωλοακαρνανία, η γραμμή Μεσολογγίου – Αγρινίου είναι εκτός χρήσης για δεκαετίες, ενώ δεν διαφαίνεται σύντομα η επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου συνολικά στο δυτικό ηπειρωτικό άξονα της χώρας.

Οι αεροπορικές μεταφορές της ΠΔΕ διεκπεραιώνονται από τα περιφερειακά αεροδρόμια του Ακτίου και του Αράξου. Το πρώτο έχει ενταχθεί στο συνολικό αεροπορικό σχεδιασμό της χώρας και έχει πρόσφατα αναβαθμιστεί σε κόμβο αερομεταφορών για τη νότια Ήπειρο, τη Λευκάδα και την Αιτωλοακαρνανία. Ωστόσο η θέση του αεροδρομίου είναι τέτοια που δεν εξυπηρετεί τις ΠΕ Ηλείας και Αχαΐας. Οι τελευταίες μπορούν να ωφεληθούν συγκοινωνιακά, εμπορικά και οικονομικά από πιθανή ανάδειξη είτε του αεροδρομίου Αράξου, είτε του αεροδρομίου Ανδραβίδας ως διεθνούς πολιτικού αεροδρομίου.

Οι θαλάσσιες εμπορικές μεταφορές της ΠΔΕ εξυπηρετούνται κύρια από τους λιμένες Πατρών και Αστακού. Ο λιμένας Πατρών απολαμβάνει καλής οδικής σύνδεσης, ωστόσο μέχρι το 2023 δεν θα συνδέεται με το σιδηροδρομικό δίκτυο, χάνοντας ευκαιρίες μεταφοράς φορτίου έναντι του ανταγωνισμού (λιμένες Πειραιά, Βόλου, κλπ.). Ο λιμένας Αστακού, αν και είναι ένας από του καλύτερα εξοπλισμένους της χώρας, δεν διαθέτει ούτε επαρκή οδική σύνδεση, ούτε σιδηροδρομική. Αποτέλεσμα είναι να χρησιμοποιείται σε μικρότερο βαθμό από τη μέγιστη δυναμικότητά του. Οι θαλάσσιες επιβατικές μεταφορές εξυπηρετούνται από τους λιμένες Πατρών, Κυλλήνης και Κατακόλου. Ο λιμένας Κατακόλου εξυπηρετεί κυρίως κρουαζιερόπλοια, διαθέτοντας τόσο την κατάλληλη υποδομή, όσο και σιδηροδρομική σύνδεση με την Αρχαία Ολυμπία. Ο λιμένας Πατρών εξυπηρετεί διεθνείς τακτικές επιβατικές γραμμές, ωστόσο η απουσία σύνδεσης με το σιδηροδρομικό δίκτυο στερεί από το λιμάνι την ευκαιρία να λειτουργήσει ως κόμβος μεταφορών. Ο λιμένας Κυλλήνης εξυπηρετεί τακτικές επιβατικές γραμμές εσωτερικού, διαθέτει κατάλληλες υποδομές, ωστόσο η πλήρης δυναμικότητά του θα μπορέσει να αναδειχθεί μόνο με την ολοκλήρωση του κλάδου Πάτρα – Πύργος της Ολυμπίας Οδού και την αναβάθμιση του κλάδου Πύργος – Τσακώνα τουλάχιστον σε οδό ταχείας κυκλοφορίας.

9.2 Μεταφορές

i7

Οι κάτοικοι της Δυτικής Ελλάδας επενδύουν σημαντικά στην ιδιοκτησία οχήματος, είτε για ιδιωτική χρήση, είτε για επαγγελματική. Σε ό,τι αφορά τα επιβατικά οχήματα, οι Αχαιοί διαθέτουν διπλάσια οχήματα σε σχέση με τους Ηλείους, ενώ βρίσκονται στις πρώτες θέσεις της σχετικής κατάταξης των περιφερειακών ενοτήτων. Από την άλλη, η ιδιοκτησία φορτηγών και λεωφορείων είναι υψηλότερη στις ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας, φυσική συνέπεια του ισχυρότερου αγροτικού τομέα στις περιοχές αυτές. Με 190 μοτοσυκλότες ανά χίλιους κατοίκους, η Αχαΐα είναι μεταξύ των πρώτων ΠΕ της ηπειρωτικής χώρας στη σχετική κατάταξη (εξαιρούνται από την κατάταξη τα νησιά, όπου το αντίστοιχο μέγεθος επηρεάζεται σημαντικά από το μεγάλο αριθμό μοτοσυκλετών προς ενοικίαση) (EUROSTAT, 2019 & ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Η παρατήρηση αυτή μπορεί να ερμηνευτεί από τον υψηλό βαθμό αστικοποίησης της Αχαΐας και από το γεγονός ότι σε αστικές περιοχές η μοτοσυκλέτα αποτελεί δημοφιλές μέσο μετακινήσεων.

Οι οδικές εμπορευματικές μεταφορές στην ΠΔΕ αντιμετωπίζουν μεγάλη ύφεση σε σχέση με το 2018. Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας διακινήθηκαν το 2019 3,67 εκατομμύρια τόνοι φορτίου, μειωμένοι κατά 55% περίπου σε σχέση με το 2018. Στην Αχαΐα η μείωση ξεπέρασε το 42%, ενώ

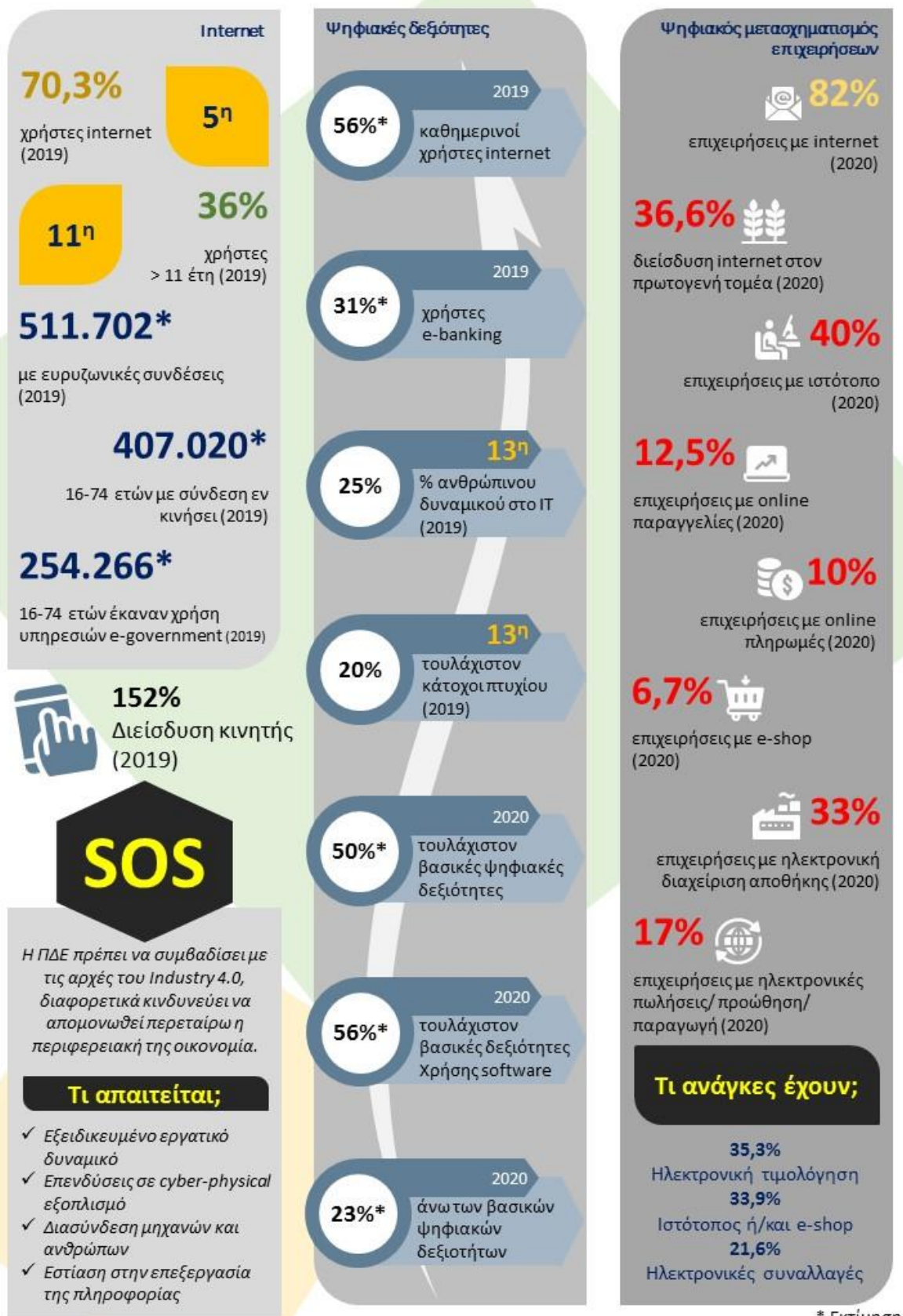
στην Ηλεία ξεπέρασε το 60%, με 6,69 εκατομμύρια και 1,66 εκατομμύρια τόνους αντίστοιχα (EUROSTAT, 2019 & ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Η μείωση αυτή πιθανά να έχει παροδικό χαρακτήρα, ωστόσο οι τοπικές οδικές μεταφορές θα μπορέσουν να θωρακιστούν αρτιότερα μόνο μέσα από την ολοκλήρωση των οδικών αξόνων που κωλυσιεργούν.

Οι αεροπορικές μεταφορές περιορίζονται μόνο στις επιβατικές, καθώς από τα αεροδρόμια της ΠΔΕ δεν διακινήθηκε κανένα εμπορικό φορτίο από το 2017 κι έπειτα. Σε ό,τι αφορά τις επιβατικές αεροπορικές μεταφορές, από το 2017 ο αριθμός των επιβατών αυξήθηκε σημαντικά, απόρροια της αύξησης του εισερχόμενου τουριστικού ρεύματος συνολικά στην ΠΔΕ και στη χώρα. Το 2019 από τα αεροδρόμια της ΠΔΕ διακινήθηκαν 740 χιλιάδες επιβάτες, φέρνοντας τη Δυτική Ελλάδα στην 7^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019 & ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Η αύξηση αυτή αναμένεται να έχει ανακοπεί το 2020, καθώς η εξελισσόμενη πανδημία κορωνοϊού είχε ιδιαίτερα βαριές επιπτώσεις στις αερομεταφορές σε παγκόσμιο, περιφερειακό κι εθνικό επίπεδο.

Οι θαλάσσιες εμπορικές μεταφορές αποτελούν σημαντική πηγή παραγωγής εισοδήματος για την Περιφέρεια. Από τα λιμάνια της Περιφέρειας διακινήθηκαν το 2019 πάνω από 10 εκατομμύρια τόνοι εμπορευμάτων, φέρνοντας την ΠΔΕ στην τέταρτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019 & ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Ο κλάδος σημειώνει σημαντικές διαδοχικές αυξήσεις από το 2017 κι έπειτα, πιθανά λόγω της παράδοσης της Ολυμπίας Οδού μέχρι την Πάτρα, η οποία επιτρέπει την ασφαλέστερη μεταφορά φορτίων. Οι επιβατικές μεταφορές, έπειτα από μικρή κάμψη που σημείωσαν το 2018, επανήλθαν το 2019 σε επίπεδα όμοια με του 2017. Από τα λιμάνια της ΠΔΕ διακινήθηκαν το 2019 περίπου 1,3 εκατομμύρια επιβάτες, φέρνοντας τη Δυτική Ελλάδα στην όγδοη θέση της σχετικής κατάταξης (EUROSTAT, 2019 & ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Η αυξητική αυτή τάση αναμένεται επίσης να έχει ανακοπεί το 2020, καθώς η εξελισσόμενη πανδημία κορωνοϊού είχε ιδιαίτερα βαριές επιπτώσεις στις θαλάσσιες μεταφορές τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στις διεθνείς επιβατικές γραμμές.

9.3 Τεχνολογικές υποδομές

* Εκτίμηση i8

Η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι τέτοια, ώστε η ύπαρξη βασικών υποδομών ΤΠΕ, όπως τα ευρυζωνικά δίκτυα ή τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας/ δεδομένων και η δυνατότητα σύνδεσης σε αυτά να θεωρείται αυτονόητη στις περισσότερες χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου. Για το λόγο αυτό, τείνει να μετράται σε στατιστικό επίπεδο η χρήση των ΤΠΕ και όχι η ύπαρξη των υποδομών ΤΠΕ. Η Ελλάδα υστερεί στον τομέα αυτό, καθώς αρκετές απομακρυσμένες περιοχές δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω επίγειου δικτύου, αλλά μέσω εναλλακτικών τρόπων (πχ, δορυφορικό, δεδομένων, κλπ.). Ακόμη, η ταχύτητα του διαδικτύου στη χώρα είναι μια από τις χειρότερες στην ΕΕ, καταλαμβάνοντας την 93^η θέση σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρά τα παραπάνω, οι Έλληνες μπορούν, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, να έχουν πρόσβαση στην οικεία, στον επαγγελματικό τους χώρο, σε ανοιχτούς δημόσιους χώρους και εν κινήσει.

Στο παραπάνω πλαίσιο, η Δυτική Ελλάδα φαίνεται να αντιμετωπίζει σημαντική υστέρηση στη χρήση ΤΠΕ, τόσο σε σύγκριση με ελληνικές περιφέρειες, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 2019 οι χρήστες διαδικτύου στην ΠΔΕ ήταν μόλις το 70% του πληθυσμού της, φέρνοντας την ΠΔΕ στην πέμπτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Εξ' αυτών μάλιστα, μόλις οι μισοί είναι χρήστες του διαδικτύου για περισσότερο από 11 έτη, οπότε και ξεκίνησε η ευρεία χρήση του διαδικτύου στην Ελλάδα (EUROSTAT, 2019). Η υστέρηση αυτή πιθανά οφείλεται στο γεγονός ότι η ΠΔΕ έχει μεγάλα μεγέθη αγροτικού πληθυσμού και πληθυσμού μεγαλύτερων ηλικιών, ομάδες που παραδοσιακά έχουν μικρότερη εξοικείωση με τη χρήση ΤΠΕ. Από την άλλη, η ανωτέρω εικόνα αναδεικνύει πιθανά τόσο μια εικόνα χαμηλών ψηφιακών δεξιοτήτων σε μεγάλες ομάδες του εργατικού δυναμικού, όσο και τον κίνδυνο μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες της ΠΔΕ να βρεθούν μεσοπρόθεσμα σε ψηφιακό και κατ' επέκταση κοινωνικό αποκλεισμό, δεδομένης της ταχείας διείσδυσης των ΤΠΕ ακόμη και σε καθημερινές ανθρώπινες δραστηριότητες, ειδικά μετά από την έλευση του δικτύου 5G.

Στην ΠΔΕ το 2019 είχαν πρόσβαση σε ευρυζωνική σύνδεση 511 χιλιάδες πολίτες. Οι 407 χιλιάδες, μάλιστα, είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο και εν κινήσει, δηλαδή από κάποια κινητή συσκευή (tablet, smartphone, κλπ.). Ο βαθμός διείσδυσης της κινητής τηλεφωνίας αγγίζει το 152%, συνεπώς πολλοί πολίτες της Δυτικής Ελλάδας διαθέτουν περισσότερες από μία συνδέσεις κινητής τηλεφωνίας. Κλείνοντας, 254 χιλιάδες πολίτες έκαναν στο 2019 χρήση έστω μίας υπηρεσίας ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (*εκτίμηση βάσει στοιχείων* EUROSTAT, 2019). Ο αριθμός χρηστών υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είναι ιδιαίτερα χαμηλός σε σχέση με αντίστοιχων χαρακτηριστικών ευρωπαϊκές περιφέρειες και οφείλεται κατά κύριο λόγο στο μικρό βαθμό προσφοράς διαδικασιών του κράτους με ηλεκτρονικό/ απομακρυσμένο τρόπο. Δεδομένης της εξελισσόμενης ψηφιοποίησης πολλών διαδικασιών από τις κεντρικές υπηρεσίες του κράτους, ο αριθμός αυτός αναμένεται να βελτιωθεί από το 2020 κι έπειτα. Σε κάθε περίπτωση επιβεβαιώνεται η παρατήρηση που διατυπώθηκε προηγούμενα σε σχέση με το βαθμό διείσδυσης των ΤΠΕ.

Η ΠΔΕ αντιμετωπίζει ζήτημα χαμηλών ψηφιακών δεξιοτήτων στον πληθυσμό της, με τις προοπτικές βελτίωσης να είναι μικρές, σύμφωνα με την υφιστάμενη κατάσταση. Καθημερινοί χρήστες του διαδικτύου είναι μόλις το 56% του πληθυσμού, ενώ ακόμα μικρότερο είναι το ποσοστό όσων αξιοποιούν υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, δείκτη που αποτελεί σαφή

ένδειξη ψηφιακής ωριμότητας μιας πληθυσμιακής ομάδας (εκτίμηση βάσει στοιχείων EUROSTAT, 2019). Μόλις το 25% του ανθρώπινου δυναμικού της ΠΔΕ απασχολείται σε τομείς με ένταση χρήσης ΤΠΕ, φέρνοντας τη Δυτική Ελλάδα στην τελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Παρόμοια είναι η εικόνα και στην περίπτωση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με υψηλές ψηφιακές δεξιότητες, που στην περίπτωση της ΠΔΕ αποτελούν μόλις το 25% του εργατικού δυναμικού (EUROSTAT, 2019). Μόλις το 50% των πολιτών έχουν βασικές ψηφιακές δεξιότητες, με το 56% να έχουν βασικές δεξιότητες χρήσης λογισμικού. Ακόμη, μόλις το 23% των πολιτών της Δυτικής Ελλάδας έχουν άνω των βασικών ψηφιακές δεξιότητες, ποσοστό ιδιαίτερα χαμηλό σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο.

Μία ακόμη πρόσκληση, ακόμα και για την παγκόσμια οικονομία και τις μεγάλες περιφερειακές οικονομικές δυνάμεις (πχ. ΗΠΑ, ΕΕ, BRICS, κλπ.), είναι κατά την τελευταία δεκαετία η υιοθέτηση των αρχών κι εργαλείων της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης (Industry 4.0) στο υφιστάμενο οικονομικό και παραγωγικό μοντέλο τους. Η ΕΕ μάλιστα αναμένεται να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση των παραπάνω αρχών κι εργαλείων κατά την επόμενη χρηματοδοτική περίοδο (2021-27). Σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο παρουσιάζεται σημαντικότερη υστέρηση υιοθέτησης των ανωτέρω αρχών, έναντι περιφερειών και άλλων κρατών μελών της ΕΕ.

Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση των αρχών της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης στο υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας του δημοσίου τομέα και άσκησης επιχειρηματικότητας. Η κρίση της πανδημίας κορωνοϊού ανέδειξε στο έπακρο την ανάγκη προώθησης της ψηφιακής ωριμότητας των ελληνικών φορέων και επιχειρήσεων, επιταχύνοντας τις διαδικασίες ψηφιοποίησης σε όλα τα επίπεδα (προσωπική ζωή, επιχειρηματική δραστηριότητα, λειτουργία του κράτους). Στην Ελλάδα, η περιορισμένη ψηφιακή ωριμότητα έχει συντελέσει ώστε μόνο το 36% των εργαζομένων να απασχολείται σε επαγγέλματα στα οποία η χρήση βασικών εργαλείων ΤΠΕ ή/και γλώσσες προγραμματισμού είναι τουλάχιστον το 50% των αντικειμένων τους. Αντίστοιχα από τα 20 επαγγέλματα με τους περισσότερους εργαζόμενους στην Ελλάδα (συνολικά 2.184.690 άτομα), μόνο στα 8 (650.620 άτομα, 29,8%) η χρήση ΤΠΕ αφορά πάνω από το 50% των αντικειμένων τους. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη γενικότερη ψηφιακή υστέρηση των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, αλλά και το περιορισμένο τεχνολογικό περιεχόμενο πολλών επαγγελματιών (ΣΕΒ, 2020).

Στην ΠΔΕ μόλις το 82% των επιχειρήσεων διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο και μόλις το 17% έχει εισάγει τεχνολογικές λύσεις σε οποιοδήποτε στάδιο παραγωγής της. Μεταξύ των επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα, η πρόσβαση στο διαδίκτυο περιορίζεται στο 37% περίπου των επιχειρήσεων. Ακόμη, μόλις το 40% των επιχειρήσεων της Δυτικής Ελλάδας διαθέτουν ιστότοπο, ενώ μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 10% είναι σε θέση να διεκπεραιώσει online παραγγελίες ή ηλεκτρονικές πληρωμές (ΠΤΑ/ΠΔΕ, 2020).

Τα μεγέθη όλων των κλάδων της περιφερειακής οικονομίας θα μπορούσαν να βελτιωθούν μέσα από την προώθηση της νεοφυούς κι εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Στην Αχαΐα έχει ξεκινήσει να διαμορφώνεται τα τελευταία χρόνια ένα οικοσύστημα καινοτομίας, το οποίο

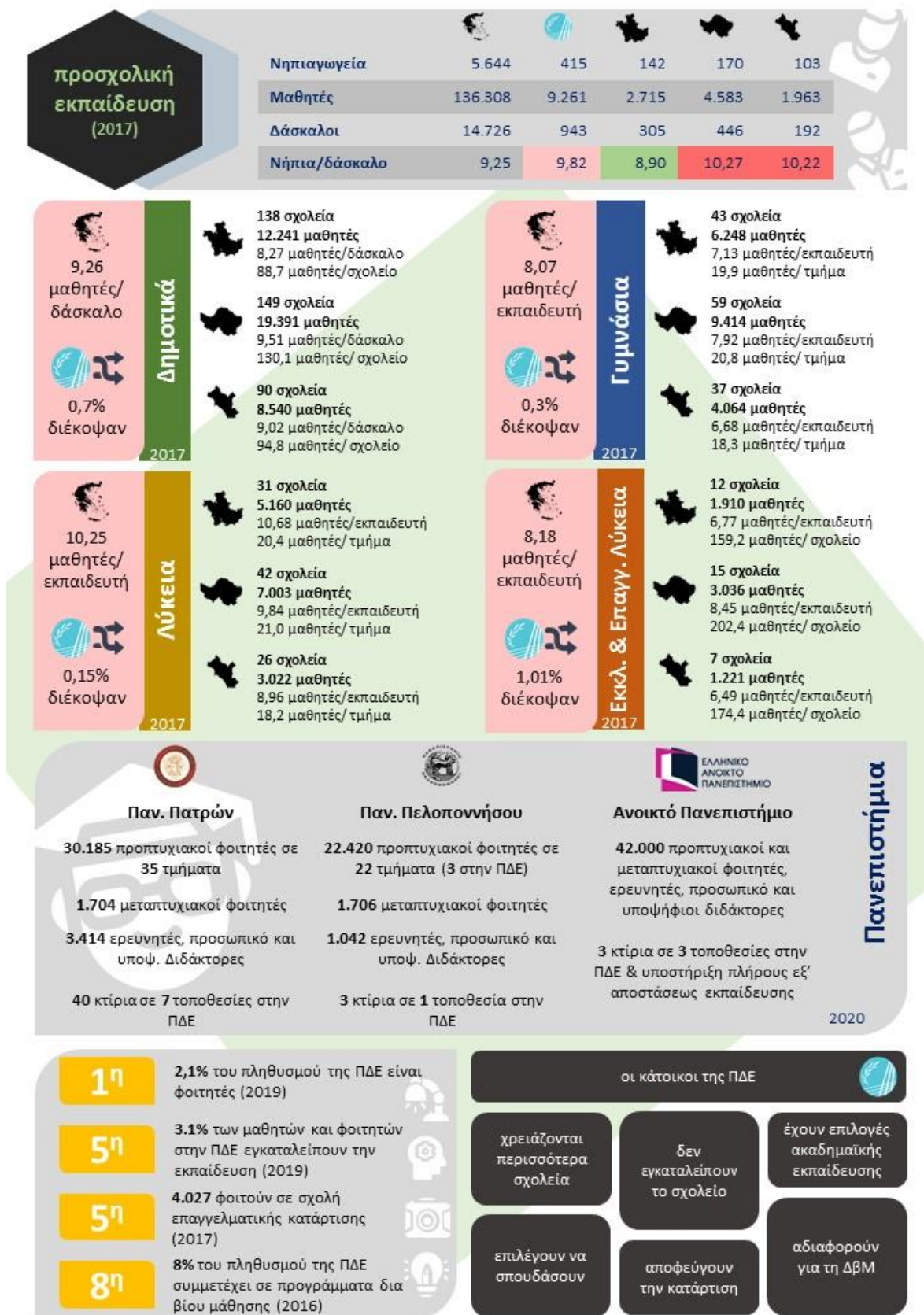

ωστόσο πρέπει να ενισχυθεί, προκειμένου η συμβολή του στην τοπική και περιφερειακή οικονομία να μεγεθυνθεί σε ανταγωνιστικό επίπεδο. Ωστόσο, αριθμός των ατόμων – ιδιαίτερα των πρόσφατων αποφοίτων σε πεδία με ένταση τεχνολογίας και καινοτομίας – που προχωρούν σε ίδρυση της δικής του επιχείρησης ή συμμετέχουν στην ίδρυση μιας επιχείρησης στην ΠΔΕ και στην Ελλάδα είναι χαμηλός συγκριτικά με την ΕΕ. Αποτέλεσμα είναι η στέρηση από την περιφερειακή και την εθνική οικονομία ευκαιριών δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, διαμόρφωσης ενός ισχυρά εξαγωγικού παραγωγικού προφίλ, συγκράτησης αποφοίτων υψηλών τυπικών προσόντων στη χώρα και προσέλκυσης επενδύσεων (ΠΤΑ/ΠΔΕ, 2020 & World Bank Group, 2020).

Η ενσωμάτωση των αρχών κι εργαλείων της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης στην περιφερειακή οικονομία είναι πολύπλοκη διαδικασία. Απαιτείται η εστίαση στην παραγωγή εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, καθώς και η ένταση επενδύσεων σε μείγμα φυσικού και ψηφιακού (cyber-physical) εξοπλισμού, με στόχο την αποδοτικότερη δυνατή διασύνδεση ανθρώπων και μηχανών στην παραγωγική διαδικασία. Απαιτείται ακόμη τόσο οι φορείς διαμόρφωσης και ρύθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, όσο και οι ίδιες οι επιχειρήσεις να εστιάσουν στην επεξεργασία της πληροφορίας (big data, open data, metadata), για την εξαγωγή χρήσιμης επιχειρηματικής πληροφόρησης και την υποβοήθηση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων με στόχο τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητάς τους (ΣΕΒ, 2020). Οι επιχειρήσεις της Δυτικής Ελλάδας δείχνουν να έχουν αντιληφθεί την αλλαγή, αλλά αδυνατούν να την ακολουθήσουν. Σαν μεγαλύτερη ανάγκη θέτουν την ηλεκτρονική τιμολόγηση (35,3%), τη δημιουργία σύγχρονου ιστοτόπου ή/ και e-shop (33,9%), καθώς και την πλήρη υποστήριξη διενέργειας ηλεκτρονικών συναλλαγών (21,6%) (ΠΤΑ/ ΠΔΕ, 2020).

9.4 Υποδομές γνώσης

Στη Δυτική Ελλάδα φοιτούσαν το 2017 στην προσχολική εκπαίδευση 9 χιλιάδες νήπια, ενώ λειτουργούσαν 415 νηπιαγωγεία που στελεχώνονταν από 943 δασκάλους. Η αναλογία νηπίων ανά δάσκαλο στην ΠΔΕ ανήλθε στο 9,82, σημαντικά υψηλότερο από τον εθνικό μέσο (9,25). Καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με το λόγο νηπίων προς δάσκαλο σε επίπεδο ΠΔΕ σημειώνει η Αιτωλοακαρνανία (8,90), ενώ χειρότερες η Αχαΐα (10,27) και η Ηλεία (10,22) (ΕΛΣΤΑΤ, 2018). Η διαφορά αυτή μεταξύ των τριών ΠΕ μπορεί να οφείλεται αφενός σε σειρά παραγόντων, όπως η ανεπάρκεια σχολικών κτιρίων στην Αχαΐα και στην Ηλεία, η υποστελέχωση των υπό λειτουργία νηπιαγωγείων, καθώς και η μείωση του πληθυσμού προσχολικής ηλικίας στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας σε σχέση με την Αχαΐα και την Ηλεία.

Τα δημοτικά σχολεία σε λειτουργία στην ΠΔΕ ήταν 377 το 2017. Με αναλογία 9,26 μαθητών ανά δάσκαλο σε εθνικό επίπεδο, η Αχαΐα επιτυγχάνει χειρότερη αναλογία (9,61), ενώ οι ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας καλύτερη (9,02 και 8,27 αντίστοιχα). Επιπλέον, στην Αχαΐα φοιτούν 130,1 μαθητές ανά σχολείο, ενώ στην Ηλεία 94,8 μαθητές ανά σχολείο και στην Αιτωλοακαρνανία 88,7 μαθητές ανά σχολείο. Η μαθητική διαρροή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην ΠΔΕ για το 2017 ήταν ίση με 0,7%, όμοια με τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Τα γυμνάσια σε λειτουργία στην ΠΔΕ ήταν 139 το 2017. Με αναλογία 8,07 μαθητών ανά καθηγητή σε εθνικό επίπεδο, και οι 3 ΠΕ της ΠΔΕ επιτυγχάνουν καλύτερη επίδοση, με την Ηλεία να σημειώνει την καλύτερη (6,68) και την Αιτωλοακαρνανία (7,13) και την Αχαΐα να ακολουθούν (7,92). Επιπλέον, στην Αχαΐα φοιτούν 20,8 μαθητές ανά σχολικό τμήμα, ενώ στην Ηλεία 18,3 μαθητές ανά σχολικό τμήμα και στην Αιτωλοακαρνανία 19,9 μαθητές ανά σχολικό τμήμα. Η μαθητική διαρροή στο α' ήμισυ της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ΠΔΕ για το 2017 ήταν ίση με 0,3%, μικρότερη από τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Τα λύκεια σε λειτουργία στην ΠΔΕ ήταν 99 το 2017. Με αναλογία 10,25 μαθητών ανά καθηγητή σε εθνικό επίπεδο, η Αιτωλοακαρνανία επιτυγχάνει χειρότερη αναλογία (10,68), ενώ οι ΠΕ Ηλείας και Αχαΐας καλύτερη (8,96 και 9,84 αντίστοιχα). Επιπλέον, στην Αχαΐα φοιτούν 21 μαθητές ανά σχολικό τμήμα, ενώ στην Ηλεία 18,2 μαθητές ανά σχολικό τμήμα και στην Αιτωλοακαρνανία 20,4 μαθητές ανά σχολικό τμήμα. Η μαθητική διαρροή στο β' ήμισυ της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ΠΔΕ για το 2017 ήταν ίση με 0,15%, σημαντικά μικρότερη από τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Τα εκκλησιαστικά και επαγγελματικά λύκεια σε λειτουργία στην ΠΔΕ ήταν 34 το 2017. Με αναλογία 8,18 μαθητών ανά καθηγητή σε εθνικό επίπεδο, η Αχαΐα επιτυγχάνει χειρότερη αναλογία (8,45), ενώ οι ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας καλύτερη (6,49 και 6,77 αντίστοιχα). Επιπλέον, στην Αχαΐα φοιτούν 202,4 μαθητές ανά σχολείο, ενώ στην Ηλεία 174,4 μαθητές ανά σχολείο και στην Αιτωλοακαρνανία 159,2 μαθητές ανά σχολείο. Η μαθητική διαρροή στην περίπτωση της επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης στην ΠΔΕ για το 2017 ήταν ίση με 1,01%, όμοια με τον εθνικό και χειρότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Από τις ανωτέρω παρατηρήσεις ανακύπτουν δύο πιθανά συμπεράσματα: α) οι εκπαιδευτικές μονάδες όλων των βαθμίδων στην Αχαΐα και στην Αιτωλοακαρνανία δεν επαρκούν και πρέπει να λειτουργήσουν νέες, προκειμένου να μειωθεί η αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτικό και μαθητών ανά σχολείο ή ανά σχολική τάξη β) οι εκπαιδευτικές μονάδες της ΠΕ Αχαΐας φαίνεται να λειτουργούν με μειωμένο προσωπικό σε σχέση με αυτές σε εθνικό επίπεδο, γεγονός που δυσχεραίνει την εκπαιδευτική διαδικασία σε σχέση με τη διαφαινόμενη έλλειψη σχολικών κτιρίων.

Ταυτόχρονα, μετά την ολοκλήρωση των συνεργειών ΑΕΙ και ΤΕΙ, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εδράζουν και δραστηριοποιούνται στην έρευνα τρία ακαδημαϊκά ιδρύματα και έξι ερευνητικά ινστιτούτα. Στο Πανεπιστήμιο Πατρών φοιτούν 31 χιλιάδες ενεργοί προπτυχιακοί φοιτητές, 1.700 περίπου μεταπτυχιακοί φοιτητές και 2 χιλιάδες περίπου υποψήφιοι διδάκτορες. Φιλοξενεί 2 χιλιάδες περίπου ερευνητές. Το Πανεπιστήμιο στεγάζεται σε 40 κτίρια, τα οποία βρίσκονται σε 7 τοποθεσίες της ΠΔΕ (Ρίο, Κουκούλι Πατρών, Αγρίνιο, Μεσολόγγι, Αίγιο, Πύργος, Αμαλιάδα). Παρά τη μεγάλη έκταση των εγκαταστάσεών του, το Πανεπιστήμιο αντιμετωπίζει ζήτημα στέγασης των τμημάτων του. Στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου φοιτούν 22 χιλιάδες προπτυχιακοί φοιτητές, 1.700 περίπου μεταπτυχιακοί φοιτητές και 500 περίπου υποψήφιοι διδάκτορες. Στην Πάτρα φιλοξενείται η Σχολή Μηχανικών του Πανεπιστημίου, με τρία τμήματα, τα οποία στεγάζονται σε 4 κτίρια στο Κουκούλι Πατρών. Στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο φοιτούν 42 χιλιάδες περίπου προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές, καθώς και υποψήφιοι διδάκτορες, με σημαντικό ποσοστό την ερευνητικής δραστηριότητας να λαμβάνει χώρα σε εργαστηριακούς χώρους στην Πάτρα. Το ΕΑΠ διατηρεί κτιριακές εγκαταστάσεις σε 3 σημεία στην πόλη της Πάτρας, ενώ η εκπαιδευτική και εξεταστική διαδικασία μπορεί και λαμβάνει χώρα αποκλειστικά εξ' αποστάσεως. Η ΠΔΕ είχε το 2019 το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτούντων σε τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα επί του πληθυσμού της μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (2.1%), με την Δυτική Μακεδονία (1.5%) και την Ήπειρο (1.4%) να ακολουθούν (EUROSTAT, 2019). Προκειμένου να διευκολυνθεί η εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και να εξασφαλιστεί υψηλότερο επίπεδο παροχής σπουδών, τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της ΠΔΕ οφείλουν κατ' αρχήν να εστιάσουν στην κάλυψη των κτιριακών τους αναγκών, και κατ' επέκταση των αναγκών τους σε εκπαιδευτικό κι ερευνητικό εξοπλισμό. Αυτό διότι εάν η αύξηση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΠΔΕ συνοδευτεί από υψηλό επίπεδο εξειδίκευσής τους, η περιφερειακή οικονομία θα ωφεληθεί άμεσα, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη διασύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με την παραγωγική δραστηριότητα.

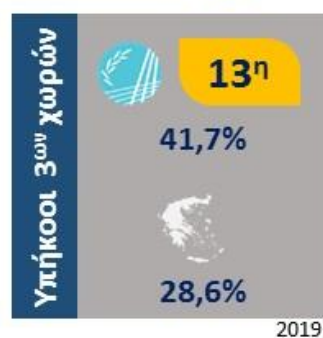
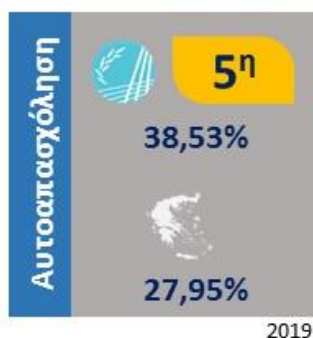
Αν και η μαθητική διαρροή είναι περιορισμένη στην ΠΔΕ σε σχέση με τον εθνικό κι ευρωπαϊκό μέσο (εξαίρεση αποτελεί η επαγγελματική εκπαίδευση), η ΠΔΕ κατατάσσεται στην 5^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών εάν ληφθεί υπόψη και η φοιτητική διαρροή (ΕΛΣΤΑΤ, 2018). Η αυξημένη διαρροή φοιτητών σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο μπορεί να οφείλεται σε σειρά παραγόντων, όπως ο υψηλός αριθμός φοιτητών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων αναλογικά με τον πληθυσμό της χώρας και η αδυναμία οικογενειών να στηρίξουν οικονομικά τη φοίτηση των παιδιών τους σε πόλη διαφορετική της κύριας κατοικίας τους.

Η ΠΔΕ καταλαμβάνει την 5^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών σε ό,τι αφορά την επαγγελματική κατάρτιση. Στις δομές της ΠΔΕ φοιτούσαν το 2017 4 χιλιάδες περίπου σπουδαστές, αναλογικά μικρότερος αριθμός σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο. Η διαφορά αυτή μπορεί να οφείλεται σε μια ομάδα πιθανών αιτιών, όπως η ευκολία πρόσβασης αποφοίτων λυκείων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η περιορισμένη διαθεσιμότητα ειδικοτήτων από τις δημόσιες δομές επαγγελματικής κατάρτισης, ο περιορισμένος αριθμός και γεωγραφική διασπορά των δημόσιων δομών κατάρτισης, καθώς και το κόστος φοίτησης σε ιδιωτικές δομές επαγγελματικής κατάρτισης. Τέλος, οι πολίτες της ΠΔΕ δείχνουν να μην προτιμούν τη δια βίου μάθηση, καθώς μόλις το 8% του πληθυσμού συμμετέχει σε αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η ΠΔΕ κατατάσσεται στην όγδοη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών και υστερεί σημαντικά σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2017). Η χαμηλή συμμετοχή του πληθυσμού από τη δια βίου μάθηση μπορεί δυνητικά να οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός δυσκίνητου και χαμηλών δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού στην ΠΔΕ, δημιουργώντας επιπλέον κίνδυνο αντίστασης σε αλλαγές, όπως αυτές που επιβάλλει η 4^η βιομηχανική επανάσταση.

10. Άξονας 3: Ανθρώπινοι πόροι

Σχετικά με τον πληθυσμό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, την τελευταία δεκαετία παρατηρείται μείωση κατά 5% περίπου, με το φαινόμενο του αριθμού των θανάτων να υπερβαίνει εκείνον των γεννήσεων, ενώ την ίδια στιγμή η εγκατάσταση των μεταναστών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας την φέρνει στην τέταρτη θέση σε πληθυσμό μεταξύ των ελληνικών περιφερειών.

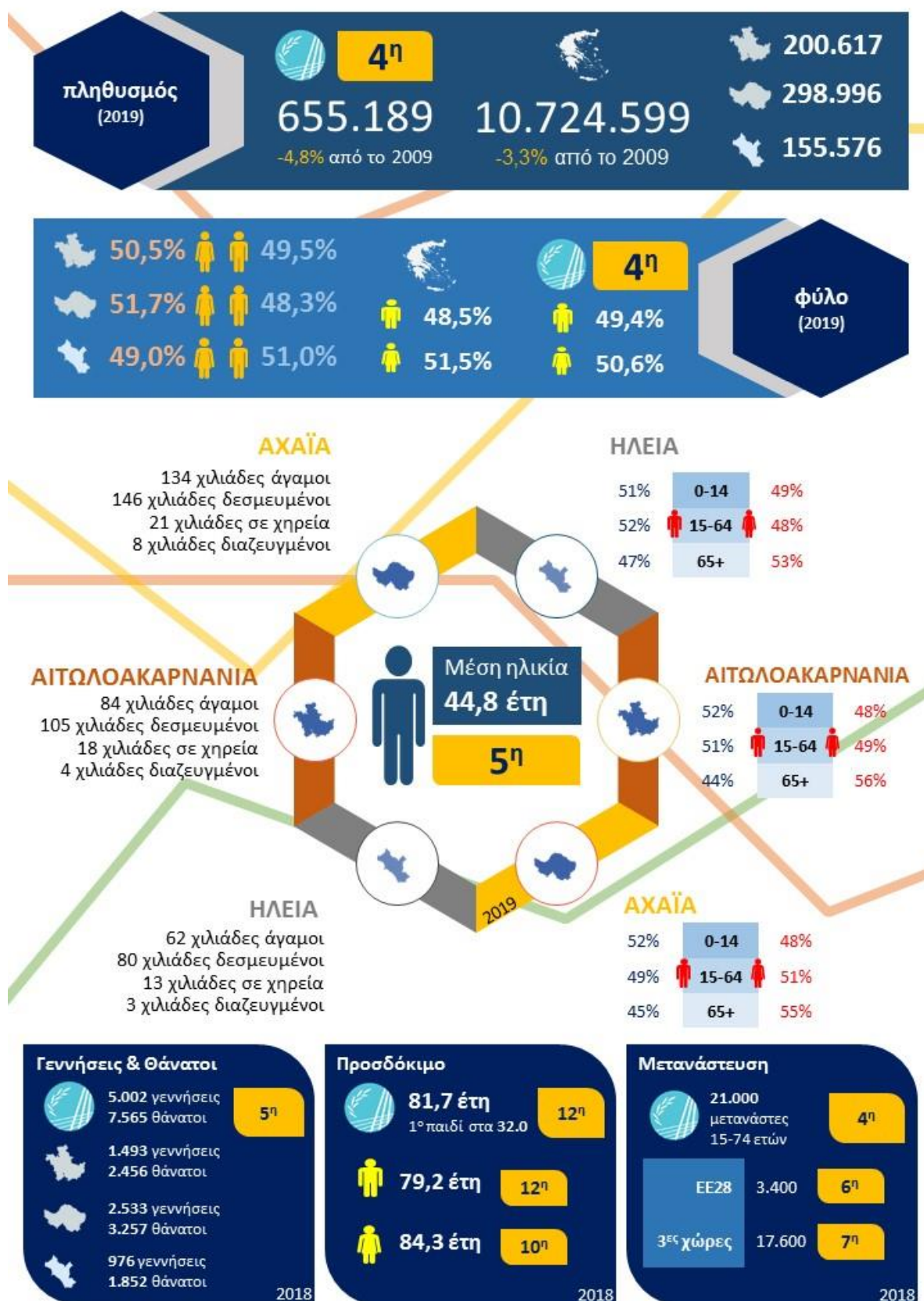
Από το εργατικό δυναμικό της Δυτικής Ελλάδας, μόλις το 49,7% απασχολείται, με το 40% αυτού να είναι αυτοαπασχολούμενοι και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας να κατατάσσεται ως προς την απασχόληση και την αυτοαπασχόληση στις 13^η και 5^η θέση αντίστοιχα.

Το 24,1% του εργατικού δυναμικού της Δυτικής Ελλάδας που δεν απασχολείται φέρνει την ΠΔΕ στην 12^η θέση, με το φυλετικό χάσμα να κατατάσσει τους άντρες και τις γυναίκες στις 12^η και 13^η θέση ως προς την απασχόληση, αντιστοίχως.

Σε ό,τι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού ηλικίας 25-64 ετών, εμφανίζεται αυξημένο το ποσοστό αποφοίτων γυμνασίου και μειωμένα τα ποσοστά αποφοίτων Λυκείου, μεταδευτεροβάθμιας και προπτυχιακής εκπαίδευσης. Αναγκαία, συνεπώς, καθίσταται η αύξηση αποφοίτων τριτοβάθμιας με υψηλό επίπεδο εξειδίκευσης στην διασύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με την παραγωγικότητα.

10.1 Δημογραφικές τάσεις

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος είδε τον πληθυσμό της να μειώνεται κατά περίπου 5% την τελευταία δεκαετία, περισσότερο από τη μέση εθνική μείωση (-3,3%). Η αυξημένη μείωση είναι πιθανό να οφείλεται και στην ένταση της οικονομικής κρίσης, οι συνέπειες της οποίας ήταν οξύτερες στην ΠΔΕ σε σχέση με άλλες περιφέρειες. Την 1η Ιανουαρίου 2019, ο μόνιμος πληθυσμός της ΠΔΕ ανέρχονταν σε 655.189 άτομα, καταλαμβάνοντας την τέταρτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Πολυπληθέστερη ΠΕ ήταν αυτή της Αχαΐας, ακολουθούμενη από την Αιτωλοακαρνανία και την Ηλεία. Σε επίπεδο περιφέρειας, η αναλογία ανδρών – γυναικών είναι πιο ομαλή σε σχέση με την αναλογία σε εθνικό επίπεδο. Η ΠΔΕ καταλαμβάνει την τέταρτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών τόσο ως προς τον ανδρικό, όσο και ως προς το γυναικείο πληθυσμό. Στην Αχαΐα και την Αιτωλοακαρνανία υπερισχύει ο γυναικείος πληθυσμός, ενώ στην Ηλεία το αντίθετο. Ο ανδρικός πληθυσμός υπερισχύει στην ηλικιακή ομάδα 0-14 και στις τρεις ΠΕ, ενώ ο γυναικείος υπερισχύει στην ηλικιακή ομάδα 65+ και στις τρεις ΠΕ, αντίστοιχα (EUROSTAT, 2019). Τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα στην ΠΔΕ είναι η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας, το Αγρίνιο, το Αίγιο, ο Πύργος και το Μεσολόγγι. Μικρότερα κέντρα αποτελούν η Αμαλιάδα, η Ναύπακτος, η Κάτω Αχαΐα, τα Λεχαινά, η Γαστούνη, Η Βόνιτσα, η Αμφιλοχία, τα Κρέστενα, ο Αστακός και τα Καλάβρυτα (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Παρατηρείται μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού στις παράκτιες περιοχές της Αχαΐας, στις πεδινές και παράκτιες περιοχές της Αιτωλοακαρνανίας και στις πεδινές περιοχές της Ηλείας.

Το 2018 στη Δυτική Ελλάδα υπερίσχυσε ο αριθμός των θανάτων έναντι του αριθμού των γεννήσεων, φαινόμενο που παρατηρείται ετήσια κατά τα τελευταία έτη. Δεδομένων ότι το μέσο προσδόκιμο για τον πολίτη της ΠΔΕ ανέρχεται στα 81,7 έτη, ο δείκτης ολικής γονιμότητας σε εθνικό επίπεδο ανέρχεται στο 1,35 και η μέση γυναίκα αποκτά το πρώτο της παιδί κατά μέσο όρο στα 32 έτη στην ΠΔΕ, η Περιφέρεια στο σύνολό της αντιμετωπίζει – εκτός απροόπτου – οξύ κίνδυνο γήρανσης του πληθυσμού σε μεσοπρόθεσμο πλαίσιο και σημαντική μείωση του πληθυσμού της σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο. Ο αριθμός των θανάτων υπερισχύει αυτού των γεννήσεων σε όλες τις περιφερειακές ενότητες. Επιπλέον, οι γυναίκες στην ΠΔΕ έχουν σημαντικά μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής (84,3) έτη, κατατασσόμενες στη δέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ενώ οι άνδρες έχουν προσδόκιμο ζωής σημαντικά μικρότερο του εθνικού μέσου, κατατασσόμενοι στη δωδέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019 & ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Η Δυτική Ελλάδα αποτελεί δημοφιλή προορισμό εγκατάστασης νόμιμων μεταναστών, φιλοξενώντας 21 χιλιάδες άτομα και καταλαμβάνοντας την τέταρτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Εξ' αυτών, οι 3,5 χιλιάδες περίπου είναι πολίτες χωρών – μελών της ΕΕ, ενώ οι υπόλοιποι είναι πολίτες τρίτων χωρών. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης ο πληθυσμός των νόμιμων μεταναστών μειώθηκε σημαντικά, καθώς αρκετοί επέλεξαν να μετεγκατασταθούν εντός ή εκτός Ελλάδος για την εύρεση περισσότερο ικανοποιητικής απασχόλησης (EUROSTAT, 2019).

10.2 Απασχόληση

Στη Δυτική Ελλάδα εργάζεται μόλις το 49,7% του εργατικού δυναμικού, κατατάσσοντας την περιφέρεια στη 13^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Σε εθνικό επίπεδο, το ποσοστό απασχόλησης του εργατικού δυναμικού ανέρχεται στο 53,5%. Σε ό,τι αφορά το φύλο, στην ΠΔΕ εργάζονται το 60% των ανδρών, αλλά μόνο το 39% των γυναικών. Το χάσμα πρόσβασης στην απασχόληση ως προς το φύλο είναι στην περίπτωση της Δυτικής Ελλάδας το μεγαλύτερο μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (21%). Σε εθνικό επίπεδο, το χάσμα περιορίζεται στο 18,6%, το οποίο αποτελεί επίδοση άνω του ευρωπαϊκού μέσου. Σε ό,τι αφορά την ηλικιακή ομάδα, οι νέοι έως 25 ετών και οι 55+ δυσκολεύονται περισσότερο να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, όπως φαίνεται από τη συσχέτιση των ποσοστών απασχόλησης των ηλικιακών ομάδων 20-64, 25-54 και 55-64 ετών. Στην περίπτωση των 55+ η ΠΔΕ σημειώνει καλύτερη επίδοση, κατατασσόμενη στην 7^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Στις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες ωστόσο διατηρεί την τελευταία θέση ως προς την απασχόληση (EUROSTAT, 2019).

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του εργατικού δυναμικού, η ΠΔΕ εμφανίζει αυξημένο ποσοστό όσων έχουν ολοκληρώσει μέχρι και το Γυμνάσιο (43% έναντι 39% του εθνικού μέσου), μειωμένο ποσοστό όσων έχουν ολοκληρώσει από το Λύκειο μέχρι και κάποιο πρόγραμμα μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (46% έναντι 55% του εθνικού μέσου) και όμοιο ποσοστό αποφοίτων τουλάχιστον προπτυχιακού προγράμματος σπουδών σε σχέση με τον εθνικό μέσο (75% έναντι 75%), αντίστοιχα (EUROSTAT, 2019).

Οι απασχολούμενοι στην ΠΔΕ εργάζονται σε μεγάλο ποσοστό στον τριτογενή τομέα παραγωγής (61,7%). Δεύτερος σε απασχόληση τομέας είναι ο πρωτογενής (28,9%) και τρίτος ο δευτερογενής τομέας παραγωγής (9,3%). Τα παραπάνω ποσοστά διαφέρουν από τα αντίστοιχα εθνικά, με τη Δυτική Ελλάδα να απασχολεί σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό στο δευτερογενή τομέα (9,3% έναντι 4,9%) και τον πρωτογενή τομέα παραγωγής (28,9% έναντι 20,5%). Είναι συνεπώς αντιληπτό ότι η ΠΔΕ εμφανίζει περισσότερο αγροτικό και μεταποιητικό/βιομηχανικό χαρακτήρα σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στην ΠΔΕ εργάζονται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης (91%). Παρόλα αυτά, η ΠΔΕ κατατάσσεται στην 7^η θέση ως προς την πλήρη απασχόληση και στην 4^η ως προς τη μερική απασχόληση, εμφανίζοντας ένα φιλικότερο προφίλ προς τις ευέλικτες σχέσης απασχόλησης. Ακόμη, στην ΠΔΕ το ποσοστό αυτοαπασχολούμενων αγγίζει το 40%, σε αντίθεση με τον εθνικό μέσο που περιορίζεται στο 28%, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην 5^η θέση ως προς την αυτοαπασχόληση (EUROSTAT, 2019). Τα παραπάνω υποδεικνύουν αφενός τη ροπή του εργατικού δυναμικού στο ελεύθερο επάγγελμα, αφετέρου μια φιλικότερη διάθεση των τοπικών εργοδοτών στις ευέλικτες μορφές απασχόλησης.

Κλείνοντας, οι υπήκοοι τρίτων χωρών φαίνεται να αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες εύρεσης εργασίας με τους Έλληνες υπηκόους. Στην ΠΔΕ μάλιστα απασχολείται μόλις το 42,9% των υπηκόων τρίτων χωρών, τη στιγμή που σε εθνικό επίπεδο η απασχόληση αυτής της πληθυσμιακής ομάδας ανέρχεται στο 53%.

10.3 Ανεργία

Στη Δυτική Ελλάδα βρίσκεται εκτός εργασίας το 24,1% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας, κατατάσσοντας την περιφέρεια στη 12^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Σε εθνικό επίπεδο, το ποσοστό ανεργίας του εργατικού δυναμικού ανέρχεται στο 17,3%. Σε ό,τι αφορά το φύλο, στην ΠΔΕ αντιμέτωποι με την ανεργία είναι το 19,5% των ανδρών, αλλά και το 30,6% των γυναικών. Το χάσμα αυτό ως προς το φύλο (11,1%) φέρνει τη Δυτική Ελλάδα στη 12^η θέση ως προς την ανεργία των ανδρών και στη 13^η θέση ως προς την ανεργία των γυναικών, αντίστοιχα. Σε εθνικό επίπεδο, το χάσμα περιορίζεται στο 7,5%. Σε ό,τι αφορά την ηλικιακή ομάδα, οι νέοι έως 24 ετών δυσκολεύονται περισσότερο να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, στην ΠΔΕ οι μισοί σχεδόν νέοι είναι άνεργοι, ενώ σε εθνικό επίπεδο το ποσοστό περιορίζεται στο 35%. Σε όλες τις ηλικιακές ομάδες η ΠΔΕ κατατάσσεται 12^η ως προς την ανεργία (EUROSTAT, 2019).

Οι μακροχρόνια άνεργοι ανέρχονται στο 18,2% του εργατικού δυναμικού της ΠΔΕ, πολύ υψηλότερα από τον εθνικό μέσο (12,1%). Η ΠΔΕ κατατάσσεται στη 13^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, έχοντας το υψηλότερο ποσοστό μακροχρόνια ανέργων. Ωστόσο, επιδοτούμενοι είναι μόλις 9,5 χιλιάδες άτομα περίπου, σε σύνολο 145 περίπου χιλιάδων σε πανελλήνιο επίπεδο, με την ΠΔΕ να κατατάσσεται στην 5^η θέση της σχετικής κατάταξης. Οι νέοι που βρίσκονται τόσο εκτός εργασίας, όσο και εκτός εκπαίδευσης ανέρχονται στο 11,8% του εργατικού δυναμικού, φέρνοντας την ΠΔΕ στην 5^η θέση της σχετικής κατάταξης (EUROSTAT, 2019).

Κλείνοντας, οι υπήκοοι τρίτων χωρών φαίνεται να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες εύρεσης εργασίας σε σχέση με τους Έλληνες υπηκόους. Στην ΠΔΕ μάλιστα το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται στο 41,7% των υπηκόων τρίτων χωρών, τη στιγμή που σε εθνικό επίπεδο η ανεργία μεταξύ των μελών αυτής της πληθυσμιακής ομάδας ανέρχεται στο 28,6% (EUROSTAT, 2019).

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις, στη Δυτική Ελλάδα ο μέσος άνεργος είναι νέος σε ηλικία, γυναίκα, οικονομικός μετανάστης και όταν βρεθεί εκτός εργασίας, είναι πολύ πιθανό να μεσολαβήσει τουλάχιστον 1 έτος μέχρι την επόμενη πρόσληψή του.

10.4 Εργατικό δυναμικό

2019

Το εργατικό δυναμικό στην ΠΔΕ ανέρχεται στις 283 χιλιάδες περίπου, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην έκτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Το 58.6% είναι άνδρες, φέρνοντας την Περιφέρεια στην τέταρτη θέση της σχετική κατάταξης, με το 41,7% να είναι γυναίκες, φέρνοντας τη Δυτική Ελλάδα στην Πέμπτη θέση της σχετικής κατάταξης. Οι νέοι 15-24 ετών αποτελούν το 4,7% του εργατικού δυναμικού, φέρνοντας την Περιφέρεια στην έβδομη θέση της σχετική κατάταξης, ενώ οι νέοι 25-34 ετών αποτελούν το 21,9%, φέρνοντας την Περιφέρεια στην τέταρτη θέση της σχετική κατάταξης. Τα ποσοστά αυτά είναι όμοια με εκείνα σε πανελλαδικό επίπεδο, αλλά χαμηλότερα των ευρωπαϊκών αντίστοιχων (EUROSTAT, 2019). Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως η χώρα και η ΠΔΕ αντιμετωπίζουν ζήτημα μείωσης της παραγωγικής βάσης του πληθυσμού τους, ιδιαίτερα των μικρότερων ηλικιών (15-34 ετών), γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές ελλείψεις εργατικού δυναμικού στο μέλλον, αντίστοιχων με αυτές της Γερμανίας και της Ολλανδίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Synthesis Report for the EMN Focussed Study, 2015).

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του εργατικού δυναμικού ηλικίας 25-64 ετών, η ΠΔΕ εμφανίζει αυξημένο ποσοστό όσων έχουν ολοκληρώσει μέχρι και το Γυμνάσιο (37% έναντι 23% περίπου του εθνικού μέσου), μειωμένο ποσοστό όσων έχουν ολοκληρώσει από το Λύκειο μέχρι και κάποιο πρόγραμμα μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (62% έναντι 76% περίπου του εθνικού μέσου) και μικρότερο ποσοστό αποφοίτων τουλάχιστον προπτυχιακού προγράμματος σπουδών σε σχέση με τον εθνικό μέσο (20% έναντι 32% περίπου), αντίστοιχα (EUROSTAT, 2019). Το εργατικό δυναμικό της ΠΔΕ εμφάνιζε τη μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ απαιτούμενων από την αγορά εργασίας δεξιοτήτων και των διαθέσιμων δεξιοτήτων του. Πιο συγκεκριμένα, η απαιτούμενη τιμή του δείκτη δεξιοτήτων για την ΠΔΕ το 2016 ανήλθε στο 3,26, ενώ η τιμή του δείκτη δεξιοτήτων για το εργατικό δυναμικό της ΠΔΕ ανήλθε στο 2,96, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην τελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (ΕΙΕΑΔ, 2016).

Η αύξηση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και το υψηλό επίπεδο εξειδίκευσής τους μπορούν να ωφελήσουν τις περιφερειακές οικονομίες, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη διασύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με την παραγωγική δραστηριότητα. Στη Δυτική Ελλάδα και στην Ήπειρο, περισσότερο από το 1% των εργαζομένων είναι ερευνητές, με την ΠΔΕ να κερδίζει την πρώτη θέση στη σχετική κατάταξη. Το 1,5% του εργατικού δυναμικού απασχολείται σε τομείς με ένταση τεχνολογίας και διαχείρισης δεδομένων μεγάλου όγκου (big data) ερχόμενη τρίτη σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες (EUROSTAT, 2019). Το ποσοστό είναι μικρότερο του ευρωπαϊκού μέσου, αναδεικνύοντας πως το έλλειμα δεξιοτήτων που χαρακτηρίζει το εργατικό δυναμικό της ΠΔΕ δεν επιτρέπει την περαιτέρω ανάπτυξη των παραπάνω τομέων.

11. Άξονας 4: Παραγωγικό περιβάλλον

Ο έντονα αγροτικός χαρακτήρας των Περιφερειακών Ενοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας για το έτος 2017 αποδίδει στην ΠΔΕ το 10% της περιφερειακής οικονομίας έναντι του εθνικού 4%, με την ΠΕ Αχαΐας να χαρακτηρίζεται περισσότερο από βιομηχανική/μεταποιητική δραστηριότητα. Η αφομοίωση των αρχών της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης αποτελεί πρόκληση για όλες τις μεγάλες οικονομικές περιφερειακές δυνάμεις, με την ΠΔΕ να είναι σε εμβρυακό στάδιο κυρίως στις online παραγγελίες και ηλεκτρονικές πληρωμές (10%) του συνόλου των επιχειρήσεων.

Η ενθάρρυνση της νεοφυούς και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας θα αποτελέσει αρωγό για την ενίσχυση όλων των περιφερειακών κλάδων της οικονομίας, με την Αχαΐα ήδη να τολμά και να διαμορφώνει ένα μικρό οικοσύστημα καινοτομίας. Ως εκ τούτου, οι ευκαιρίες της ΠΔΕ για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ενός αποτελεσματικού εξαγωγικού χαρακτήρα είναι μειωμένες, αποτέλεσμα που επιβεβαιώνεται και με τον μικρό αριθμό κατάθεση αιτήσεων πατεντών. Ωστόσο, η ΠΔΕ διακρίνεται για το μεγαλύτερο ποσοστό προσωπικού Ε&Α επί του συνολικού αριθμού εργαζομένων (1,8%) μεταξύ των ελληνικών περιφερειών.

Οι κλάδοι που ενίσχυσαν την ΑΠΑ για μια μικρή αύξηση, ήταν αυτοί της δημόσιας διοίκησης, άμυνας, εκπαίδευσης και υγείας – μέριμνας, αποδεικνύοντας ότι η περιφερειακή οικονομία στηρίζεται κυρίως στις κρατικές δαπάνες και λιγότερο στην παραγωγική, βιομηχανική και επιχειρηματική δραστηριότητα.

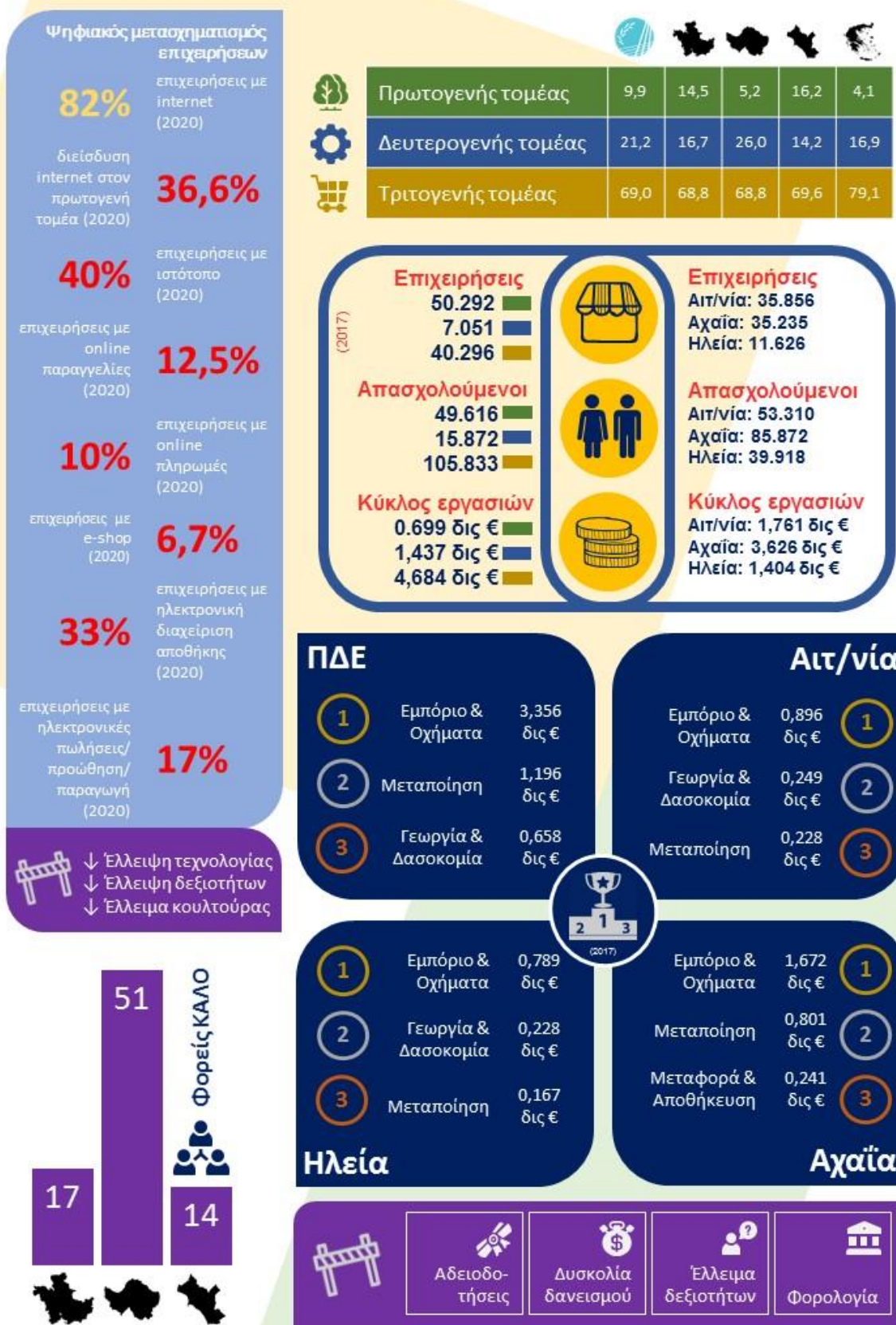
Τα τελευταία χρόνια η μέτρια – χαμηλή εξωστρέφεια, η οποία χαρακτηρίζει την ΠΔΕ, σημείωσε σταδιακά μια μικρή διεύρυνση, με τους επιχειρηματίες να έχουν πιο διαυγή αντίληψη της εξωστρέφειας και της διεθνοποίησης της δραστηριότητάς τους. Οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, αναπόσπαστο κομμάτι της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης, σημείωσαν σημαντική μείωση την τελευταία δεκαετία και με την ΠΔΕ να έχει την τελευταία θέση.

Όσο αφορά στο ύψος των ταξιδιωτικών εισπράξεων, αύξηση κατά 22% σημειώθηκε το έτος 2019, με την ΠΔΕ να είναι δέκατη στην κατάταξη των ελληνικών περιφερειών. Με την ικανοποιητική παραγωγή εισοδήματος στην φυτική παραγωγή, το 2019 η ΠΔΕ κατέχει την 4^η θέση, ενώ κατέχει την 3^η θέση σε ότι αφορά την ζωική παραγωγή.

Σχετικά με την γεωργία, η ανεπάρκεια τεχνολογικών υποδομών και οι μικρές μη διασυνδεδεμένες εκμεταλλεύσεις αποτελούν εμπόδιο στην τυποποίησης και στην δημιουργία αλυσίδων προστιθέμενης αξίας. Η δυσαναλογία του 10% της περιφερειακής οικονομίας με το 30% του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού, ενισχύει την ως άνω αναφερόμενη ανάγκη για τυποποίηση και συνεργατικότητα. Στον πυλώνα ενεργειακή κατανάλωση, στην ΠΔΕ παρατηρείται μειωμένη, όσον αφορά για βιομηχανική χρήση, αυξημένη όσον αφορά την βιομηχανική και την οικιακή χρήση, κυρίως λόγω απουσίας δίκτυο φυσικού αερίου.

11.1 Το τρίπτυχο προκλήσεων της επιχειρηματικότητας: Αγροτικός τομέας/ ψηφιακή ετοιμότητα/καινοτομία

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει περισσότερο αγροτικό χαρακτήρα σε σχέση με άλλες περιφέρειες. Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής απασχολεί το 10% περίπου της περιφερειακής οικονομίας, έναντι 4% σε εθνικό επίπεδο. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον ιδιαίτερα έντονο αγροτικό χαρακτήρα των Περιφερειακών Ενοτήτων Αιτωλοακαρνανίας (14,5%) και Ηλείας (16,2%). Η ΠΕ Αχαΐας, όπου ο πρωτογενής τομέας απασχολεί μόλις το 5,2% της τοπικής οικονομίας, διακρίνεται για την αυξημένη συμβολή του δευτερογενούς τομέα, ο οποίος συμβάλει κατά 26% περίπου στην τοπική οικονομία, παρουσιάζοντας ισχυρότερη βιομηχανική/ μεταποιητική δραστηριότητα ακόμη και σε σχέση με τον εθνικό μέσο (16,9%). Ο τριτογενής τομέας απασχολεί το 70% περίπου της τοπικής οικονομίας και των τριών ΠΕ, εμφανίζοντας μικρή υστέρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο (79,1%). Αναδεικνύεται συνεπώς ο περισσότερο βιομηχανικός χαρακτήρας της Αχαΐας σε σχέση με τις άλλες ΠΕ (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Σε επίπεδο περιφέρειας, στον πρωτογενή τομέα λειτουργούν 50 χιλιάδες επιχειρήσεις, στις οποίες απασχολούνται 50 χιλιάδες σχεδόν άτομα. Έπειτα από πρόσφατη αλλαγή στη νομοθεσία, οι αγρότες θεωρούνται επαγγελματίες. Συνεπώς, στον αριθμό των 50 χιλιάδων επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα που λειτουργούν στην ΠΔΕ συμπεριλαμβάνονται τόσο αγρότες – ιδιοκτήτες μικρών εκμεταλλεύσεων, όσο και μεγάλοι παραγωγοί. Ο κύκλος εργασιών του τομέα για το 2017 ανήλθε στα 0,7 δις ευρώ, παρουσιάζοντας χαμηλότερο λόγο κύκλου εργασιών προς επιχείρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις μικρότερης έκτασης από τον εθνικό μέσο αγροτικές εκμεταλλεύσεις της ΠΔΕ. Στο δευτερογενή τομέα λειτουργούσαν το 2017 επτά χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις, στις οποίες απασχολούνταν περίπου 16 χιλιάδες εργαζόμενοι. Ο κύκλος εργασιών του τομέα για το 2017 ανήλθε στα 1,4 δις ευρώ, παρουσιάζοντας όμοιο λόγο κύκλου εργασιών προς επιχείρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Στον τριτογενή τομέα, τέλος, λειτουργούσαν 105 χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις, στις οποίες απασχολούνταν περίπου 41 χιλιάδες εργαζόμενοι. Ο κύκλος εργασιών του τομέα για το 2017 ανήλθε στα 4,6 δις ευρώ, παρουσιάζοντας χαμηλότερο λόγο κύκλου εργασιών προς επιχείρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Η ΠΔΕ συνεπώς έχει περισσότερο ανεπτυγμένη βιομηχανική/ μεταποιητική δραστηριότητα σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Ακόμη, αν και ο τριτογενής τομέας συμβάλει κατά 69% στην περιφερειακή οικονομία, δείχνει να υποαποδίδει σε σχέση με τον εθνικό μέσο (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Παρατηρώντας τον κύκλο εργασιών των επιμέρους κλάδων της οικονομίας (NACE rev.2), διαπιστώνεται πως οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο χονδρικού/ λιανικού εμπορίου και επισκευών οχημάτων κυριαρχούν τόσο σε επίπεδο ΠΔΕ, όσο και σε επίπεδο ΠΕ. Στην Αχαΐα μάλιστα, ο κλάδος παράγει διπλάσιο εισόδημα από τον αμέσως μικρότερο, αυτόν της μεταποίησης, και εξαπλάσιο του τρίτου μεγαλύτερου κλάδου της τοπικής οικονομίας, αυτού των υπηρεσιών μεταφορών και αποθήκευσης. Η μεταποίηση παράγει το δεύτερο μεγαλύτερο εισόδημα σε επίπεδο κλάδων στην ΠΔΕ, αποτέλεσμα της ισχυρής παρουσίας βιομηχανικών/ μεταποιητικών μονάδων στην Αχαΐα. Στην Ηλεία και την Αιτωλοακαρνανία ωστόσο, δεύτερος σε παραγωγή εισοδήματος κλάδος είναι αυτόν της γεωργίας, ενδεικτικό του ισχυρού αγροτικού χαρακτήρα των δύο τοπικών οικονομικών. Ο κλάδος της μεταποίησης στις ΠΕ αυτές καταλαμβάνει την τρίτη θέση, παράγοντας ωστόσο σημαντικά μικρότερο εισόδημα τόσο σε σχέση με τον κλάδο εμπορίου, όσο και με τον

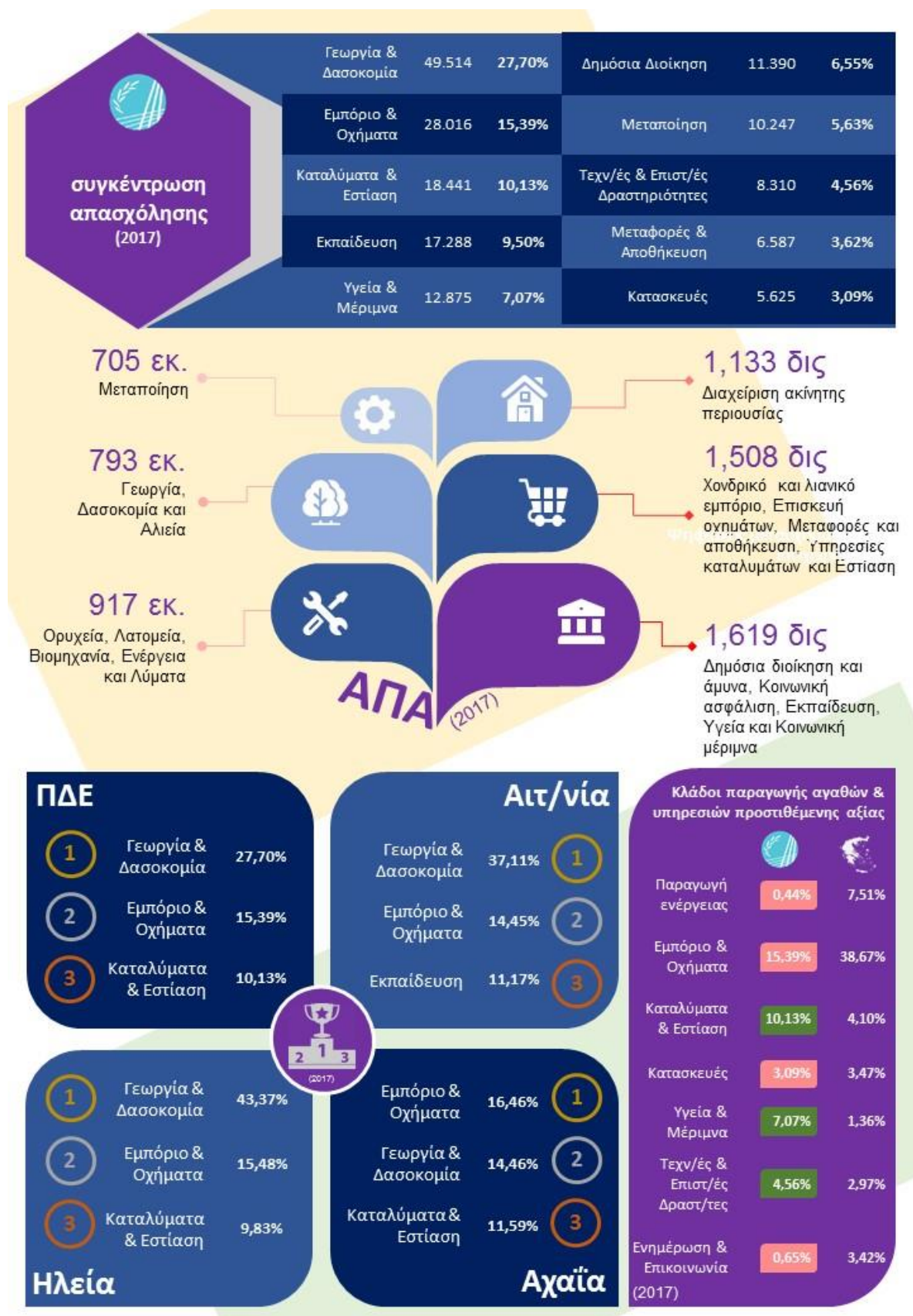
γεωργικό. Τέλος, η κοινωνική και αλληλεγγύα οικονομία δεν έχει ιδιαίτερη ανάπτυξη στην ΠΔΕ. Το 2019 λειτουργούσαν μόλις 82 φορείς ΚΑΛΟ, η πλειοψηφία των οποίων έχει έδρα στην Αχαΐα (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, η Δυτική Ελλάδα οφείλει να αντιμετωπίσει την πρόκληση υιοθέτησης των αρχών κι εργαλείων της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης (Industry 4.0) στο υφιστάμενο οικονομικό και παραγωγικό μοντέλο της. Η ΕΕ μάλιστα αναμένεται να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση των παραπάνω αρχών κι εργαλείων κατά την επόμενη χρηματοδοτική περίοδο (2021-27). Η κρίση της πανδημίας κορωνοϊού ανέδειξε εκ νέου και με επιτακτικό τρόπο την ανάγκη προώθησης της ψηφιακής ωριμότητας των ελληνικών φορέων και επιχειρήσεων, επιταχύνοντας τις διαδικασίες ψηφιοποίησης σε όλα τα επίπεδα (προσωπική ζωή, επιχειρηματική δραστηριότητα, λειτουργία του δημοσίου τομέα). Η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από τη γενικότερη ψηφιακή υστέρηση των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, αλλά και το περιορισμένο τεχνολογικό περιεχόμενο πολλών επαγγελματών (ΣΕΒ, 2020).

Όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στον Άξονα 2 του παρόντος, οι επιχειρήσεις της ΠΔΕ χαρακτηρίζονται από χαμηλή ψηφιακή ωριμότητα, τη στιγμή που το σύνολο των κλάδων της περιφερειακής οικονομίας θα μπορούσαν να επιτύχουν σημαντική βελτίωση των μεγεθών τους μέσα από την προώθηση της νεοφυούς κι εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Ακόμη, ο αριθμός των ατόμων – ιδιαίτερα των αποφοίτων σε καινοτόμα πεδία – που προχωρούν σε ίδρυση της δικής του επιχείρησης ή συμμετέχουν στην ίδρυση μιας επιχείρησης στην ΠΔΕ και στην Ελλάδα είναι χαμηλός, με αποτέλεσμα την απώλεια ευκαιριών δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, διαμόρφωσης ενός ισχυρά εξαγωγικού παραγωγικού προφίλ, συγκράτησης αποφοίτων υψηλών υψηλής εξειδίκευσης και προσέλκυσης επενδύσεων με σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο (ΠΤΑ/ΠΔΕ, 2020 & World Bank Group, 2020).

11.2 Αναπτυξιακό χάσμα εστιασμένο στην κλαδική συγκέντρωση

Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της ΠΔΕ ανήλθε το 2017 στα 7,2 δισεκατομμύρια ευρώ, σημειώνοντας μικρή αύξηση σε σχέση με το 2016. Τη σημαντικότερη συμμετοχή μεταξύ των ΠΕ είχε η Αχαΐα (3,5 δις ευρώ περίπου), ενώ ακολούθησαν η Αιτωλοακαρνανία (2 δις ευρώ περίπου) και η Ηλεία (1,5 δις ευρώ περίπου). Ο κλάδος που συνέισφερε περισσότερο στην ΑΠΑ ήταν αυτός της δημόσιας διοίκησης, άμυνας, εκπαίδευσης και υγείας – μέριμνας, με 1,61 δις ευρώ. Επόμενοι σε συνεισφορά κλάδοι ήταν αυτοί του χονδρικού/ λιανικού εμπορίου κι επισκευών οχημάτων (1,50 δις ευρώ), διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (1,13 δις ευρώ), βιομηχανίας – ορυχείων/ λατομείων – ενέργειας – διαχείρισης λυμάτων (0,91 δις ευρώ), γεωργίας – δασοκομίας – αλιείας (0,79 δις ευρώ) και μεταποίησης (0,70 δις ευρώ). Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό το έλλειμμα ανάπτυξης της περιφερειακής οικονομίας, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας στηρίζεται σε κρατικές δαπάνες και σε πολύ μικρότερο βαθμό στην παραγωγική, βιομηχανική κι επιχειρηματική δραστηριότητα.

Το αναπτυξιακό έλλειμμα της ΠΔΕ γίνεται ακόμα πιο εμφανές, εάν εστιάσει κανείς στη συγκέντρωση της απασχόλησης ανά οικονομικό κλάδο (NACE rev.2). Σε επίπεδο ΠΔΕ, οι περισσότεροι απασχολούμενοι εργάζονται στους κλάδους γεωργίας – δασοκομίας – αλιείας (27,7%), χονδρικού/ λιανικού εμπορίου κι επισκευών οχημάτων (15,3%) και καταλυμάτων – εστίασης (10,1%). Περισσότεροι από το 50% των απασχολούμενων της ΠΔΕ εργάζονται δηλαδή σε τομείς που απασχολούν λιγότερο από το 35% της περιφερειακής ΑΠΑ, γεγονός που αποτελεί ένδειξη μειωμένης παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας, μη αποδοτικού μοντέλου ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας, καθώς και παράγοντα γένεσης ανισοτήτων τόσο σε ενδοπεριφερειακό, όσο και σε διαπεριφερειακό επίπεδο.

Η γεωργία στην Ελλάδα και στην ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μικρών σε έκταση και μη διασυνδεδεμένων εκμεταλλεύσεων, οι οποίες στερούνται τεχνολογικών υποδομών και αδυνατούν να δημιουργήσουν αλυσίδες προστιθέμενης αξίας. Ο κλάδος καταλυμάτων – εστίασης χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα και μικρή οικονομική αποδοτικότητα, δεδομένου ότι η ΠΔΕ δεν συγκαταλέγεται στους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Ο κλάδος χονδρικού/ λιανικού εμπορίου κι επισκευών οχημάτων στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες δεν επενδύουν στην ενσωμάτωση καινοτομίας και παρουσιάζουν δυσκολία στην υιοθέτηση εξωστρεφούς προσανατολισμού. Με βάση τόσο τις παραπάνω παρατηρήσεις, όσο και ότι οι ανωτέρω κλάδοι βρίσκονται στις 3 πρώτες θέσεις συγκέντρωσης απασχόλησης της ΠΔΕ και των ΠΕ της, γίνεται εμφανές ότι το τρέχον μοντέλο περιφερειακής οικονομίας δεν είναι ανταγωνιστικό, με το εργατικό δυναμικό να απασχολείται σε λιγότερο ανταγωνιστικούς κλάδους.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μεταξύ των κλάδων της ελληνικής οικονομίας όπου μπορούν να παραχθούν αγαθά και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας εντάσσονται η παραγωγή ενέργειας, ο τουρισμός (καταλύματα – εστίαση), η υγεία – μέριμνα, οι τεχνικές κι επιστημονικές δραστηριότητες, η ενημέρωση – επικοινωνία (με έμφαση στον υποκλάδο ΤΠΕ), οι κατασκευές και το εμπόριο (χονδρικό/ λιανικό). Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από παραγωγή μεγαλύτερου εισοδήματος και υψηλότερη συγκέντρωση απασχόλησης στους κλάδους καταλυμάτων – εστίασης (τουρισμού), υγείας – μέριμνας και τεχνικών κι επιστημονικών δραστηριοτήτων σε σχέση με τον εθνικό μέσο. Αντίθετη είναι η εικόνα στην περίπτωση των

υπόλοιπων κλάδων, ιδιαίτερα στην παραγωγή ενέργειας (0,44% της περιφερειακής ΑΠΑ έναντι 7,51% σε εθνικό επίπεδο), στο εμπόριο (15,39% της περιφερειακής ΑΠΑ έναντι 38,67% σε εθνικό επίπεδο) και ενημέρωσης – επικοινωνίας (0,65% της περιφερειακής ΑΠΑ έναντι 3,42% σε εθνικό επίπεδο).

11.3 Χαμηλή δυναμική των στρατηγικών διεθνοποίησης

i18

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας χαρακτηρίζεται από μέτρια – χαμηλή εξωστρέφεια, η οποία εμφανίζει τάσεις βελτίωσης κατά τα τελευταία χρόνια. Μέσα από τις αυξητικές τάσεις των εξαγωγών γίνεται κατανοητό πως οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν αντιληφθεί τα οφέλη της εξωστρέφειας κι επενδύουν στη διεθνοποίηση της δραστηριότητάς τους. Κατά το διάστημα 2014-2018 σημειώθηκε αύξηση εξαγωγών από την ΠΔΕ κατά 4,9%, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι εξαγωγές ορυκτών. Σημειώθηκε μάλιστα και αύξηση κατά 2,96% του ήδη θετικού εμπορικού ισοζυγίου στην ΠΔΕ. Μεταξύ των 12 ελληνικών περιφερειών που πέτυχαν αύξηση της εξαγωγικής τους δραστηριότητας στο διάστημα 2014-2018, η ΠΔΕ καταλαμβάνει την ενδέκατη θέση (ΙΕΕΣ/ΣΕΒΕ, 2019). Μεταξύ των επιχειρήσεων της ΠΔΕ, το 9,4% των επιχειρήσεων της ΠΔΕ κάνουν εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών. Το ποσοστό αυξήθηκε σε σχέση με το 2017 (8%) και το 2015 (8,8%) (ΠΤΑ/ΠΔΕ, 2020). Η Δυτική Ελλάδα συμμετείχε το 2018 κατά 1,1% στις συνολικές ελληνικές εξαγωγές (άνευ πετρελαιοειδών), ή κατά 561,6 εκατομμύρια ευρώ, σημειώνοντας αύξηση εξαγωγικής δραστηριότητας κατά 10,5% και καταλαμβάνοντας την όγδοη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, πίσω από την Κρήτη και μπροστά από την Ήπειρο. Οι επιχειρήσεις της ΠΔΕ εξαγουν κατά κύριο λόγο τρόφιμα

(71,4%), ποτά και καπνά (7,8%), μέταλλα (6,3%), χημικά και πλαστικά (6,2%), και μη μεταλλικά ορυκτά (3,4%). Οι δέκα σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών των επιχειρήσεων της ΠΔΕ είναι η Ιταλία (26%), Γερμανία (10,8%), ΗΠΑ (9,2%), Βουλγαρία (8,4%), Ηνωμένο Βασίλειο (4,3%), Ρουμανία (3,9%), Κύπρος (2,9%), Αυστραλία (2,5%), Ολλανδία (2,4%) και Ισπανία (2,3%) (ΙΕΕΣ/ΣΕΒΕ, 2019).

Οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις, βασική προϋπόθεση για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την ανάπτυξη, μειώθηκαν σημαντικά την τελευταία δεκαετία, τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, όπως αναφέρεται σε προηγούμενη ενότητα του παρόντος (EUROSTAT, 2017).

Παρά τη βελτίωση των μεγεθών που αφορούν στις εξαγωγές και τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, οι ελληνικές περιφέρειες υστερούν σημαντικά έναντι άλλων ευρωπαϊκών περιφερειών ως προς την ανταγωνιστικότητα. Οι ελληνικές περιφέρειες κατατάσσονταν το 2019 στο τέλος της λίστας των 268 περιφερειών που αξιολογούνται στο δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (RCI) που εκδίδει η EUROSTAT. Χαμηλά κατατάσσεται ακόμη και η Αττική, επιτυγχάνοντας μόλις την 180η θέση, ενώ η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατέλαβε την 262^η θέση. Αξιοσημείωτο είναι πως η επίδοση των ελληνικών περιφερειών επιδεινώθηκε σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση (2016), με εξαίρεση την Περιφέρεια Αττικής. Η Αττική βελτίωσε την κατάταξή της κατά 13 θέσεις σε τρία έτη. Από την άλλη, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το 2016 κατατάσσονταν στη 257^η θέση, υποχώρησε δηλαδή το 2019 κατά πέντε θέσεις σε σύνολο 268 περιφερειών της ΕΕ. Στο πλαίσιο υπολογισμού του RCI, η EUROSTAT έχει δημιουργήσει δείκτη για το επίπεδο ανάπτυξης μιας περιφέρειας. Ο δείκτης υπολογίζεται στην κλίμακα 1-5, με 5 να λαμβάνουν οι πολύ ανεπτυγμένες περιφέρειες και 1 όσες αντιμετωπίζουν πολύ σημαντικά εμπόδια ανάπτυξης. Για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ο δείκτης λαμβάνει τιμή 2, δηλώνοντας την ύπαρξη σημαντικών προκλήσεων κι εμποδίων που δυσχεραίνουν το επίπεδο ανάπτυξής της, όπως η χαμηλή ενσωμάτωση ΤΠΕ στην παραγωγική διαδικασία, το επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, το μη φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον και η απουσία πλαισίου για την αειφορία.

11.4 Καινοτομία

i19

Η Ελλάδα και οι περιφέρειές της χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο υιοθέτησης καινοτομίας στο σύνολο των κλάδων των περιφερειακών οικονομιών. Ενδεικτικό είναι πως οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης άγγιξαν το 2018 το 1,2% του ΑΕΠ σε εθνικό επίπεδο, επιτυγχάνοντας μεν το σχετικό στόχο του συνόλου «Ευρώπη 2020», παραμένοντας ωστόσο χαμηλά σε σχέση ακόμη και με χώρες – μέλη της ΕΕ που εισχώρησαν στην Ένωση από το 2004 κι έπειτα. Σε εθνικό επίπεδο, η δαπάνη Ε&Α ανέρχεται στα 203 ευρώ ανά κάτοικο. Η ΠΔΕ καταλαμβάνει την τρίτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, με τη δαπάνη Ε&Α να ανέρχεται στα 158 ευρώ ανά κάτοικο. Ενδεικτικός της χαμηλής επιδίωξης εισαγωγής καινοτομίας στο περιφερειακό οικονομικό κι επιχειρηματικό μοντέλο είναι και ο αριθμός κατάθεσης αιτήσεων πατεντών στην ΠΔΕ, ο οποίος το 2016 ανήλθε μόλις στις 16 αιτήσεις. Το ίδιο έτος, οι αιτήσεις σε εθνικό επίπεδο ήταν 755, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην 7^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019).

Παρά την ανωτέρω εικόνα, η ΠΔΕ διαθέτει κι εφόδια που μπορεί να αξιοποιήσει με τα μέγιστα θετικά αποτελέσματα στην προσπάθεια όχι μόνο για υιοθέτηση κι ενσωμάτωση της καινοτομίας στο υφιστάμενο παραγωγικό και οικονομικό της μοντέλο, αλλά και για παραγωγή καινοτόμων μεθόδων, προϊόντων και υπηρεσιών. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διακρίνεται για το μεγαλύτερο ποσοστό προσωπικού Ε&Α επί του συνολικού αριθμού εργαζομένων (1,8%) μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019).

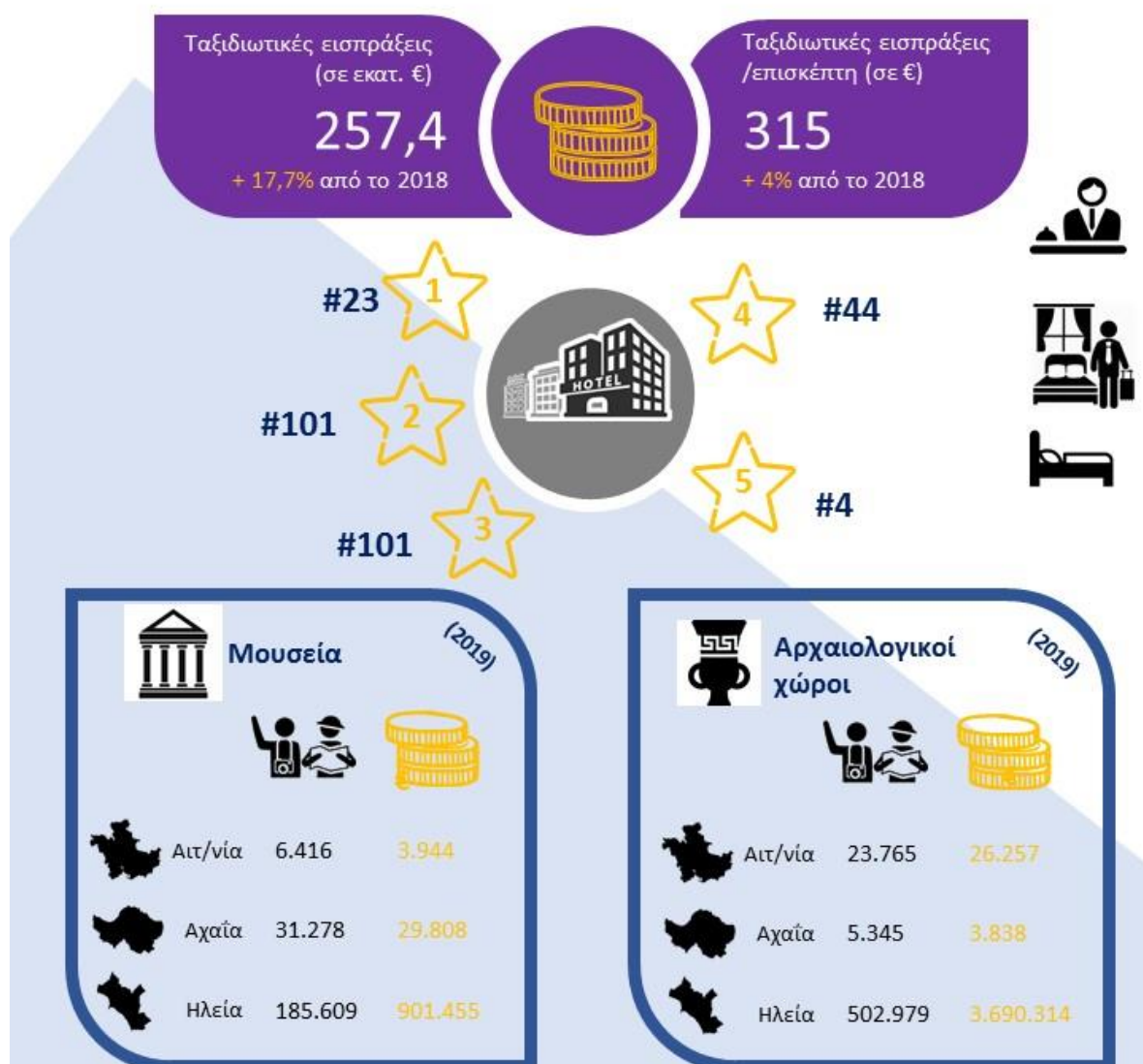
Ταυτόχρονα, στην ΠΔΕ εδράζουν και δραστηριοποιούνται στην έρευνα τρία ακαδημαϊκά ιδρύματα και έξι ερευνητικά ινστιτούτα. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, είχε το 2019 το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτούντων σε τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα επί του πληθυσμού της μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (2.1%), με την Δυτική Μακεδονία (1.5%) και την Ήπειρο (1.4%) να ακολουθούν (EUROSTAT, 2019).

Ακόμη, στην ΠΔΕ έχει δημιουργηθεί κατά την τελευταία δεκαετία ένα μικρό οικοσύστημα καινοτομίας, το οποίο χρήζει ενδυνάμωσης προκειμένου να δημιουργήσει αξιόλογο αντίκτυπο στην περιφερειακή οικονομία. Στο οικοσύστημα αυτό εντάσσονται τόσο δομές που έχουν παρουσία και σε άλλες πόλεις/ χώρες (πχ. Corallia InnoHub, Orange Grove, κλπ.), δομές που ιδρύθηκαν με τη στήριξη ακαδημαϊκών ιδρυμάτων (πχ. Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, Restart-UP), θερμοκοιτίδες νεοφυούς επιχειρηματικότητας που λειτουργούν στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (πχ. Interreg), καθώς και δομές που βασίζονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

11.5 Πολιτισμός & τουρισμός: κρυφά αναπτυσσόμενα πλεονεκτήματα του παραγωγικού περιβάλλοντος

Η ΠΔΕ ωφελήθηκε από την αύξηση της εισροής επισκεπτών που παρατηρείται στη χώρα κατά τα τελευταία έτη. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2019 και το 2018, το ύψος των ταξιδιωτικών εισπράξεων στην ΠΔΕ ανήλθε στα 257,4 εκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 22% περίπου σε σχέση με το 2018 (211,8 εκ. ευρώ) και καταλαμβάνοντας τη δέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019).

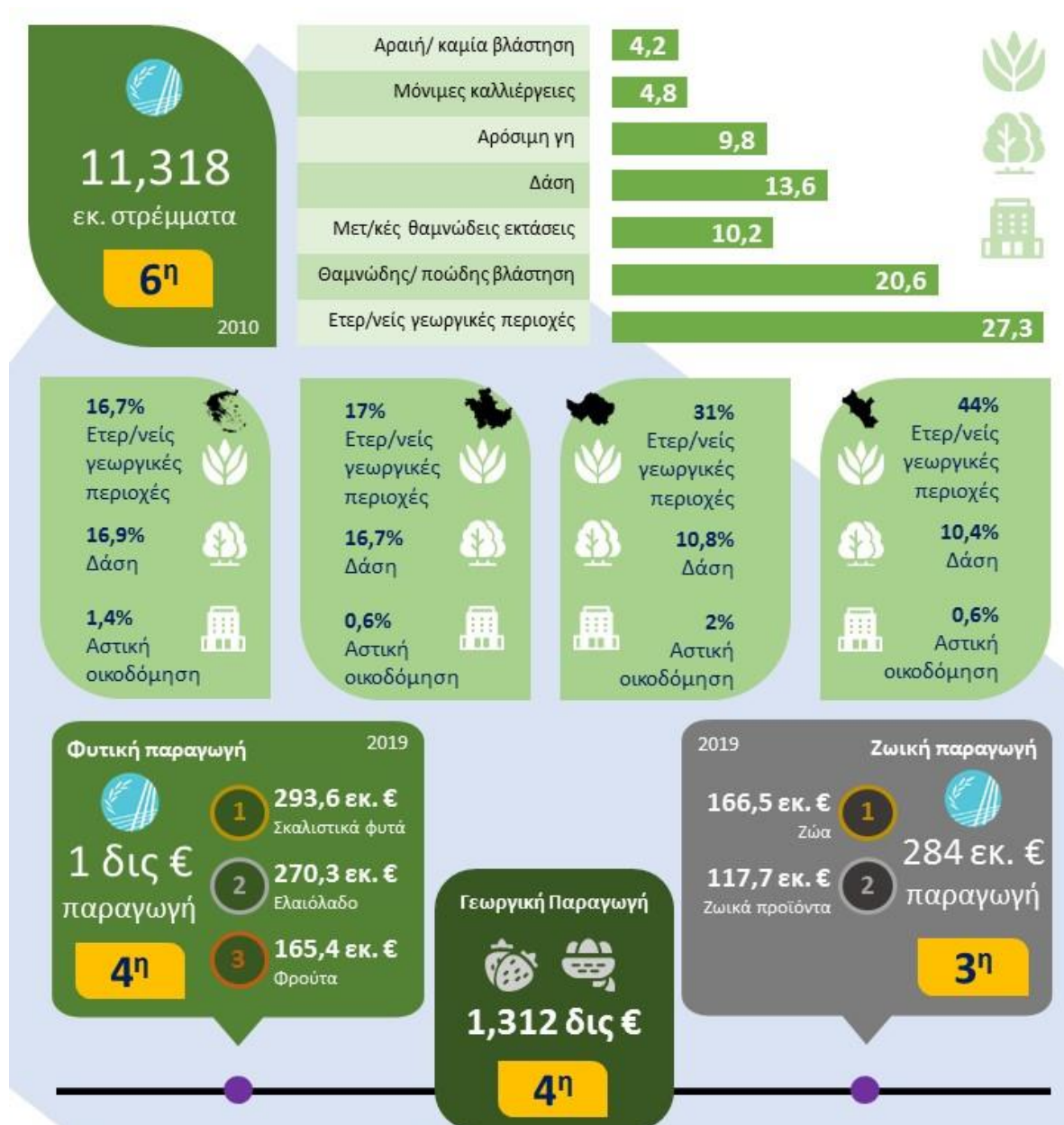
Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων για το 2019 ανήλθε στις 4,53 εκ. περίπου, σημειώνοντας αύξηση κατά 42% σε σχέση με το 2018 (3,19 εκ.), οδηγώντας την ΠΔΕ στην ένατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων είναι μικρός σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο (17,78 εκ.), γεγονός που καταδεικνύει πως η ΠΔΕ έχει διαμορφώσει χαρακτηριστικά «περάσματος» προς άλλους προορισμούς, και όχι χαρακτηριστικά τυπικού τουριστικού προορισμού (EUROSTAT, 2019).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, ο αριθμός των επισκεπτών της ΠΔΕ το 2019 ήταν 817 χιλιάδες, σημειώνοντας αύξηση κατά 17% σε σχέση με το 2018 (699 χιλιάδες περίπου). Μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, η ΠΔΕ κατατάσσεται στην ένατη θέση, πίσω από την Πελοπόννησο (898,5 χιλιάδες) και μία θέση επάνω από τη Θεσσαλία (806,3 χιλιάδες). Οι επισκέπτες της ΠΔΕ δαπανούν κατά μέσο όρο 315 ευρώ για τις διακοπές τους στην ΠΔΕ, σημαντικά χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο (482,5 ευρώ), γεγονός που επιβεβαιώνει χαρακτήρα περισσότερο ταξιδιωτικού «περάσματος» προς άλλους προορισμούς, και όχι χαρακτηριστικά τυπικού τουριστικού προορισμού (EUROSTAT, 2019).

Η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών επισκέπτεται την ΠΔΕ με αυτοκίνητο, ενώ μικρότερα είναι τα ποσοστά των τουριστών που επισκέπτονται την ΠΔΕ με άλλα μέσα (πλοίο, κρουαζιερόπλοιο, αεροπλάνο). Επιπλέον, η ΠΔΕ υστερεί σε ξενοδοχειακές υποδομές, έναντι άλλων Περιφερειών, με τη μεγαλύτερη υστέρηση να παρουσιάζεται σε υποδομές 5 αστέρων (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

11.6 Γεωργική παραγωγή: Στέρεα βάση για ανάπτυξη

i21

Στη Δυτική Ελλάδα το συνολικό εμβαδόν εκτάσεων ανέρχεται στα 11.318 εκατομμύρια στρέμματα. Το 27,3% εξ' αυτών είναι ετερογενείς γεωργικές περιοχές, το 20,6% συνδυασμοί θαμνώδους ή/ και ποώδους βλάστησης, το 10,2% μεταβατικές δασώδεις ή θαμνώδεις εκτάσεις, το 13,6% αποτελούν δάση και το 9,8% αρόσιμη γη. Οι μόνιμες καλλιέργειες ανέρχονται στο 4,8% περίπου, ενώ οι εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση αποτελούν το 4,2% περίπου των συνολικών εκτάσεων. Σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, το υψηλότερο ποσοστό ετερογενών γεωργικών περιοχών παρατηρείται στην Ηλεία (44%), σε αντίθεση με την Αιτωλοακαρνανία (17%) και την Αχαΐα (31%). Περισσότερο δασοσκεπής είναι η Αιτωλοακαρνανία (16,7%) και λιγότερο η Ηλεία (10,4%). Σε ό,τι αφορά τις εκτάσεις - συνδυασμοί θαμνώδους ή/ και ποώδους βλάστησης, αυτές είναι μεγαλύτερες στην Αχαΐα

(24%), και μικρότερες στην Αιτωλοακαρνανία (23,6%) και στην Ηλεία (9,6%). Το 5% περίπου της Αιτωλοακαρνανίας αποτελείται από εσωτερικά ύδατα κι εσωτερικές υγρές ζώνες, ενώ η Αχαΐα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό βοσκοτόπων (1,53%). Η αστική οικοδόμηση είναι μεγαλύτερη στην Αχαΐα (2% περίπου) και μικρότερη στην Αιτωλοακαρνανία (0,6%) και στην Ηλεία (1,7%). Η ΠΕ Αχαΐας είναι μάλιστα σημαντικά πιο δομημένη ακόμη και σε σχέση με τον εθνικό μέσο, δείγμα του περισσότερο αστικού χαρακτήρα που έχει αποκτήσει η περιοχή σε σχέση με την Ηλεία και την Αιτωλοακαρνανία (ΕΛΣΤΑΤ, 2010). Από τα παραπάνω αναδεικνύεται ο αγροτικός χαρακτήρας της ΠΔΕ, ιδιαίτερα των ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας, καθώς και ο περισσότερο αστικοποιημένος χαρακτήρας της Αχαΐας. Ακόμη, γίνεται αντιληπτή η σημαντικά μικρότερη δασοκάλυψη της δυτικής Ελλάδας (13,6%) σε σχέση με τον εθνικό μέσο (16,7%), ιδιαίτερα στην Ηλεία και στην Αχαΐα. Αναδεικνύεται, τέλος, η σημαντική εναλλαγή χρήσεων γης τόσο σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας, όσο και συνολικά στην ΠΔΕ, γεγονός που επιτρέπει την ανάπτυξη καλλιεργειών ποικίλου εύρους, συνεπώς τη διαφοροποίηση του καλαθιού προϊόντων που παράγει η ΠΔΕ προς περισσότερο κερδοφόρες καλλιέργειες από τις υπάρχουσες.

Τα στοιχεία Οικονομικών Λογαριασμών Γεωργίας αποτελούν καταγραφή της γεωργικής (φυτικής και ζωικής) παραγωγής, καθώς και του οικονομικού αντικτύπου της σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατατάσσεται για το 2019 στην τέταρτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών σε ό,τι αφορά τη φυτική παραγωγή, παράγοντας εισόδημα ύψους σχεδόν ενός δισεκατομμυρίου ευρώ. Προηγούνται οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Πελοποννήσου. Τα σημαντικότερα φυτικά προϊόντα που παρήγαγε η ΠΔΕ το 2019 ήταν τα λαχανικά και σκαλιστικά φυτά (293,6 εκ. ευρώ), το ελαιόλαδο (270,3 εκ. ευρώ), τα φρούτα (165,4 εκ. ευρώ) και τα κτηνοτροφικά φυτά (140,5 εκ. ευρώ). Σε ό,τι αφορά τη ζωική παραγωγή, η ΠΔΕ το 2019 κατετάχθη τρίτη μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, παράγοντας εισόδημα ύψους 284 περίπου εκατομμυρίων ευρώ. Προηγούνται οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας. Στην ΠΔΕ παρήχθη εισόδημα ύψους 166,5 εκ. ευρώ από την εκμετάλλευση κι εκτροφή ζώων, καθώς και εισόδημα ύψους 117,6 εκ. ευρώ από την παραγωγή και διάθεση ζωικών προϊόντων (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Το συνολικά παραγόμενο εισόδημα από τη γεωργική (φυτική και ζωική) παραγωγή στην ΠΔΕ για το 2019 ανήλθε στα 1,312 δισεκατομμύρια ευρώ. Εάν ληφθούν υπόψη και οι συνοδές αλλά μη γεωργικές δευτερεύουσες δραστηριότητες, το εισόδημα αυτό ανέρχεται στα 1,380 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Δυτική Ελλάδα κατατάσσεται τρίτη μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, γεγονός που επιβεβαιώνει τον ουσιαστικό ρόλο της πρωτογενούς παραγωγής στη συνολική περιφερειακή οικονομία. Το εισόδημα συντελεστών παραγωγής για το 2019 ανήλθε στα 864,2 εκατομμύρια ευρώ και το λειτουργικό πλεόνασμα (μεικτό εισόδημα) ανήλθε στα 796,4 εκατομμύρια ευρώ, αντίστοιχα. Το συνολικό επιχειρηματικό εισόδημα, κλείνοντας, ανήλθε για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για το έτος 2019 στα 754,2 εκατομμύρια ευρώ περίπου (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Η γεωργία στην Ελλάδα και στην ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μικρών σε έκταση και μη διασυνδεδεμένων εκμεταλλεύσεων, οι οποίες στερούνται τεχνολογικών υποδομών,

αδυνατούν κατά γενικό κανόνα να τυποποιήσουν την παραγωγή τους και αδυνατούν να δημιουργήσουν αλυσίδες προστιθέμενης αξίας. Ενδεικτικό είναι πως περιοχές με δυσμενέστερες κλιματολογικές συνθήκες (πχ. Κάτω Χώρες, Ισραήλ) έχουν επιτύχει ιδιαίτερα μεγαλύτερες ποσότητες παραγωγής ανά στρέμμα καλλιεργειών. Ακόμη, η γεωργία αποτελεί το 10% της περιφερειακής οικονομίας, αλλά απασχολεί το 30% σχεδόν του εργατικού δυναμικού. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω διαπιστώσεις, η ΠΔΕ θα πρέπει να επενδύσει συστηματικά στην προσπάθεια υιοθέτησης αποδοτικών μέσων και τύπων καλλιεργειών, ώστε να διαμορφώσει ένα καλάθι παραγόμενων προϊόντων υψηλής αποδοτικότητας παραγωγής και μεγάλης δυνατότητας δημιουργίας αλυσίδων αξίας. Ακόμη, απαιτείται η δημιουργία ενός πλαισίου συνεργατικότητας, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αδυναμία τυποποίησης και άρα οργανωμένης διάθεσης της παραγωγής που προέρχεται από μικρές εκμεταλλεύσεις.

11.7 Ανεκμετάλλετες δυνατότητες παραγωγής ενέργειας

i22

Το μοτίβο ενεργειακής κατανάλωσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δεν διαφέρει σημαντικά από αυτό των υπολοίπων ελληνικών περιφερειών. Ταυτόχρονα, τόσο λόγω μεγαλύτερης συγκέντρωσης πληθυσμού, όσο και μεταποιητικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, η μεγαλύτερη ενεργειακή κατανάλωση σημειώνεται στην ΠΕ Αχαΐας, ακολουθούμενη από την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και την ΠΕ Ηλείας (ΕΛΣΤΑΤ, 2013).

Το μεγαλύτερο ποσοστό ενέργειας στην ΠΔΕ καταναλώνεται για οικιακή χρήση (1,036,742,000kWh). Σημαντική είναι και η κατανάλωση για εμπορική χρήση (679,695,000kWh), βιομηχανική χρήση (362,408,000kWh) και γεωργική χρήση (233,239,000kWh) (ΕΛΣΤΑΤ, 2013). Συγκριτικά με άλλες περιφέρειες, η ΠΔΕ εμφανίζει μειωμένη κατανάλωση για βιομηχανική χρήση και αυξημένη για γεωργική, αναδεικνύοντας και με αυτό τον τρόπο ότι το υφιστάμενο παραγωγικό – οικονομικό μοντέλο εστιάζει περισσότερο στον πρωτογενή τομέα και λιγότερο στο δευτερογενή. Ακόμη, οι πολίτες της Δυτικής Ελλάδας καταναλώνουν περισσότερη ενέργεια για οικιακή χρήση, ειδικά έναντι των περιφερειών που διαθέτουν δίκτυο φυσικού αερίου. Η διαπίστωση αυτή αναδεικνύει την οικονομική αδικία που υφίστανται οι πολίτες περιφερειών χωρίς δίκτυο φυσικού αερίου, το οποίο κατ' ελάχιστον παρέχει τη δυνατότητα πολύ οικονομικότερης θέρμανσης και θέρμανσης νερού για τη μέση οικία έναντι της χρήσης ηλεκτρικού ρεύματος (κλιματισμός, χρήση θερμοσίφωνα).

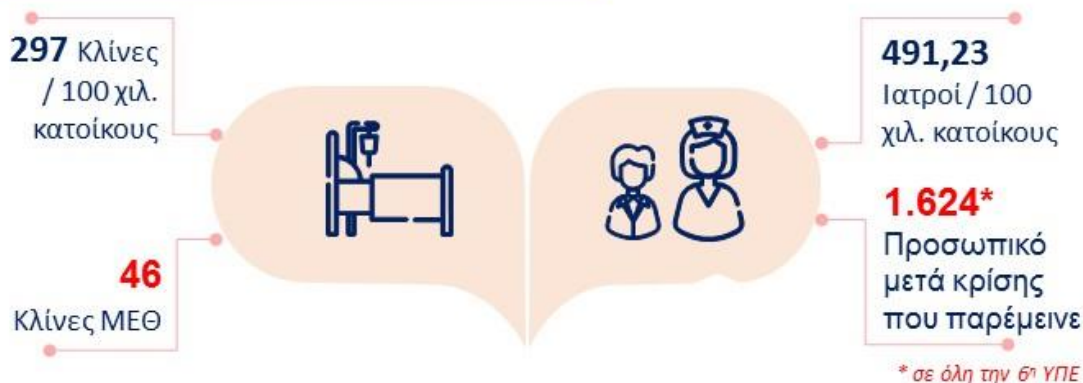
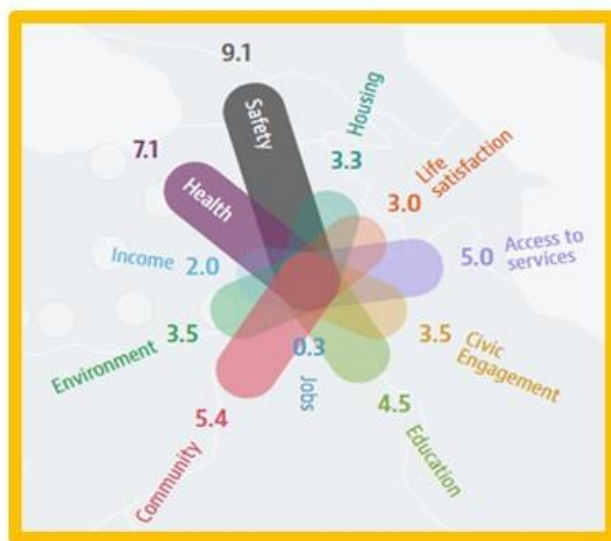
Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, δεδομένης της θέσης της και της γεωμορφολογίας της, διαθέτει αρκετά μεγάλο απόθεμα φυσικού πλούτου, γεγονός που της προσδίδει μεγάλες δυνατότητας ανάπτυξης των ΑΠΕ. Σημαντικό κίνητρο στην ανάπτυξη των ΑΠΕ, αποτελεί το γεγονός ότι στην περιοχή δεν θα υπάρχει ευρύ δίκτυο φυσικού αερίου πριν από το 2030.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΡΑΕ (2012), του ΛΑΓΗΕ (2013) και του ΚΑΠΕ (2017), στην ΠΔΕ λειτουργούν έντεκα μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί η ισχύς των οποίων φτάνει τα 32,7 MW. Τέσσερις σταθμοί βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής η ισχύς των οποίων θα είναι 6,6 MW. Συνολικά, σε εθνικό επίπεδο η ΠΔΕ παράγει το 20% της ισχύος από υδροηλεκτρική ενέργεια σε εθνικό επίπεδο, ενώ διαθέτει το 11,2% του συνόλου των σταθμών. Μεταξύ των ελληνικών

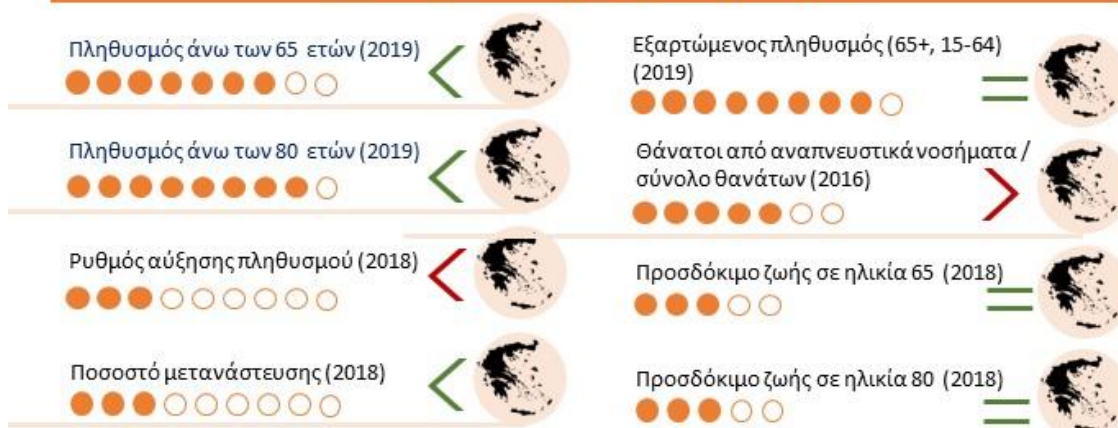
περιφερειών, είναι η τρίτη μεγαλύτερη παραγωγός υδροηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, η ΠΔΕ αποτελεί μια εκ των τριών Περιοχών Αιολικής Προτεραιότητας της χώρας. Συγκεκριμένα, λειτουργούν έξι σταθμοί με ισχύ 113,4 MW. Το 2013 βρισκόταν υπό εξέταση 55 αιτήσεις αδειοδότησης αιολικών πάρκων, η ισχύς των οποίων θα έφτανε τα 1514,9 MW. Ακόμη, υπό κατασκευή βρίσκονται πέντε σταθμοί με συνολική ισχύ 109 MW. Η συνολικά εγκατεστημένη ισχύς αιολικής ενέργειας στην ΠΔΕ αποτελεί το 6,5% της εθνικά παραγόμενης ισχύος. Μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, είναι η τέταρτη μεγαλύτερη παραγωγός αιολικής ενέργειας. Σε ό,τι αφορά την ηλιακή ενέργεια, η συνολική εγκατεστημένη ισχύς στην ΠΔΕ ανέρχεται στο 14,3% της εθνικά εγκατεστημένης ισχύος. Μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, είναι η τέταρτη μεγαλύτερη παραγωγός ηλιακής ενέργειας. Τέλος, σε ό,τι αφορά τη βιομάζα, η συνολική εγκατεστημένη ισχύς στην ΠΔΕ ανέρχεται στο 3,2% της εθνικά εγκατεστημένης ισχύος. Μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, είναι η πέμπτη μεγαλύτερη παραγωγός ενέργειας από βιομάζα.

12. Άξονας 5: Κοινωνία

* σε όλη την 6^η ΥΠΕ

Δείκτες ευαισθησίας πληθυσμού

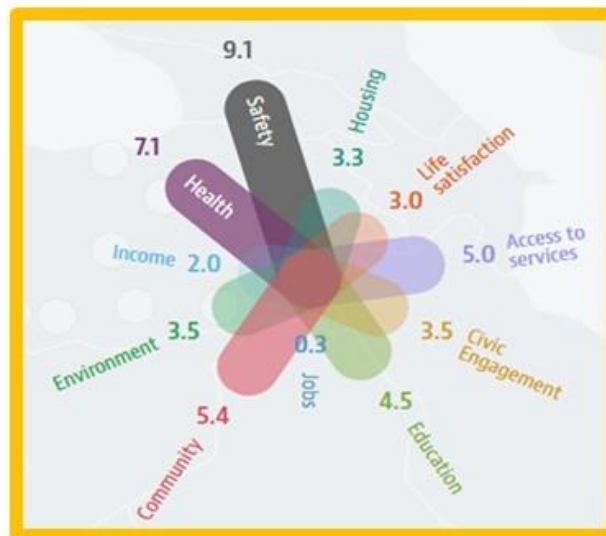
Οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες που εντοπίζονται στο περιβάλλον της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δυσχεραίνουν όλο και περισσότερο την καθημερινή ζωή των πολιτών, με αναλογία 1,5 δωμάτια ανά κάτοικο και πολύ χαμηλό αίσθημα ικανοποίησης από τη ζωή (3/10). Μέτρια προοδευτική είναι η ΠΔΕ, λαμβάνοντας υπόψη το 55,29 του δείκτη κοινωνικής προόδου (SPI), κατέχοντας την 9η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, με την μεγαλύτερη απόκλιση ως προς το εθνικό μέσο όρο να εντοπίζεται στους δείκτες που αφορούν την πρόσβαση στην πληροφορία και στις επικοινωνίες, καθώς και την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Η ανάγκη ενίσχυσης του δικτύου και της ποιότητας κοινωνικών και προνοιακών υπηρεσιών στην ΠΔΕ επιβεβαιώνεται και από τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2019), όπου η Περιφέρεια εμφανίζει τα υψηλότερα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, μεταξύ των ελληνικών περιφερειών.

Η καλπάζουσα πορεία της πανδημίας του κορωνοϊού εντείνει όσο ποτέ την ανάγκη για ποιοτικές υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, με τις δομές να ανέρχονται σε 10 νοσοκομειακές μονάδες και 22 κέντρα υγείας. Το έτος 2018, η ΠΔΕ κατέχει την 8η θέση στην αναλογία ιατρών-πληθυσμού, την 4η σε μόνιμο πληθυσμό και την δυσμενέστατη 10η θέση στην αναλογία κλινών-κατοίκων ανάμεσα στις περιφέρειες. Παρατηρώντας κανείς τη διαχείριση των μονάδων εντατικής θεραπείας, τον αριθμό των κλινών σε αυτές και το προσωπικό που προσλήφθηκε, γίνεται αντιληπτό πως η ΠΔΕ αδυνατεί να αντιμετωπίσει περιπτώσεις όπου μπορεί να απαιτηθεί μαζική εισαγωγή ασθενών σε ΜΕΘ, όπως στην περίπτωση της πανδημίας

Η χαμηλή ανθεκτικότητα τόσο της υγείας των πολιτών όσο και της οικονομίας, επιτάσσει στην Περιφέρεια να ανακτήσει δυνάμεις και στρατηγικές για την αντιμετώπιση νέων κρίσεων. Η ευαισθησία της ΠΔΕ σε ότι αφορά την κοινωνική διάσταση επικυρώνεται με την μεγάλη ευπάθεια των πληθυσμών 65+ και σε συνδυασμό με τον αρνητικό ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, ως προάγγελος της περαιτέρω γήρανσης του πληθυσμού. Στο οικονομικό σκέλος, αποτυπώνονται παρόμοια αποτελέσματα, καθώς οι κλάδοι του τουρισμού, των μεταφορών, της εστίασης και της αναψυχής, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό της οικονομίας της περιοχής, έχουν πληγεί σημαντικά εν μέσω πανδημίας.

12.1 Κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και υψηλά επίπεδα φτώχειας

Στέρηση υλικών αγαθών
2018: 28% 2019: 25,6%

Κίνδυνος Φτώχειας
2018: 24,5% 2019: 23,8%

**Κίνδυνος Φτώχειας ή
Κοινωνικός αποκλεισμός**
2018: 44,6% 2019: 40,9%

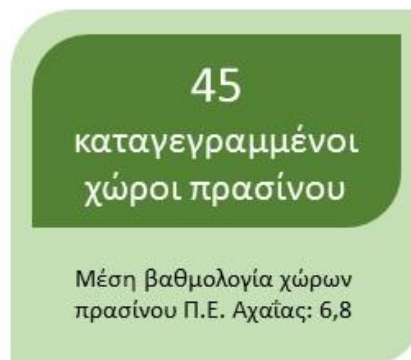
85,3 %
Στήριξη από το
κοινωνικό περιβάλλον

3 /10
Δείκτης
ικανοποίησης
από τη ζωή

SPI^{EU}
Δείκτης Κοινωνικής Προόδου
ΠΔΕ: **55,29**

51,81 EL 60,40

**Ατμοσφαιρική
Ρύπανση**

17,8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
σωματίδια PM2.5

Η Δυτική Ελλάδα μάλλον απέχει αρκετά από τη δημιουργία ενός κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος δίκαιου προς όλους. Στο μέσο πολίτη της ΠΔΕ αντιστοιχεί 1,5 δωμάτιο ως προσωπικό του χώρο, επίδοση όμοια με τον εθνικό μέσο, αλλά χαμηλότερη σε σχέση με τις περισσότερες ευρωπαϊκές περιφέρειες. Ακόμη, το 85% περίπου των πολιτών μπορούν να υπολογίζουν στο κοινωνικό τους περιβάλλον για να στηριχθούν τόσο σε καθημερινό επίπεδο, όσο και στην περίπτωση αντιμετώπισης κοινωνικών ή οικονομικών δυσκολιών. Η επίδοση αυτή είναι παρόμοια με τις περισσότερες ελληνικές περιφέρειες, αλλά σημαντικά χαμηλότερη σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο. Αξιοσημείωτο είναι πώς μόλις οι 3 στους 10 κατοίκους της Δυτικής Ελλάδας νοιώθουν ικανοποιημένοι από τη ζωή τους, κατατάσσοντάς έτσι την ΠΔΕ σε μια από τις χαμηλές θέσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ως προς το δείκτη ικανοποίησης από τη ζωή (ΟΟΣΑ, 2020). Η ευημερία μπορεί να προσεγγιστεί στατιστικά με διάφορες μεθόδους. Εάν λάβει κανείς υπόψη παράγοντες όπως το εισόδημα, το επίπεδο απασχόλησης, το εκπαιδευτικό επίπεδο και το προσδόκιμο ζωής, τότε διαπιστώνει πως η ΠΔΕ αξιολογείται θετικά μόνο ως προς το προσδόκιμο ζωής (ΚΕΠΕ, 2020). Σημειώνεται ωστόσο πως στον άξονα 4 του παρόντος το προσδόκιμο αναδεικνύεται σαν παράγοντας ανισότητας σε δημογραφικό επίπεδο.

Η ΠΔΕ μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μέτρια προοδευτική. Καταγράφοντας επίδοση 55,29 στο δείκτη κοινωνικής προόδου (SPI), η ΠΔΕ κατατάσσεται στο μέσο της σχετικής κλίμακας και στην 9^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Ωστόσο, δεν παρατηρείται μεγάλη απόκλιση των δεικτών μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ενώ η μεγαλύτερη απόκλιση της Περιφέρειας ως προς το εθνικό μέσο όρο εντοπίζεται στους δείκτες που αφορούν την πρόσβαση στην πληροφορία και στις επικοινωνίες καθώς και την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση (EUROSTAT, 2020). Στα προηγούμενα κεφάλαια η απόκλιση αυτή αποτυπώνεται και στατιστικά, αναδεικνύοντας την απόκλιση της ΠΔΕ από τον εθνικό μέσο σε σχέση με το επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και τη χαμηλή χρήση ΤΠΕ.

Οι κάτοικοι της Δυτικής Ελλάδας ζουν σε συνθήκες φτώχειας ή κινδυνεύουν άμεσα να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Το 41% περίπου του πληθυσμού αντιμετώπιζε το 2019 κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην τελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Το 2019 το 25,6% του πληθυσμού αντιμετώπιζε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών, ποσοστό αισθητά βελτιωμένο σε σχέση με το 2018 (28%), αλλά υψηλότερο μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Παρόμοια είναι και η εικόνα στην περίπτωση του κινδύνου φτώχειας, όπου το 23,8% του πληθυσμού της ΠΔΕ αντιμετώπιζε το 2019 κίνδυνο φτώχειας, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην προτελευταία θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών (EUROSTAT, 2019). Οι παραπάνω παρατηρήσεις αποτελούν ισχυρή σύσταση τόσο για την ενδυνάμωση του δικτύου και της ποιότητας κοινωνικών και προνοιακών υπηρεσιών στην ΠΔΕ, όσο και για τη μεταστροφή του αναπτυξιακού και παραγωγικού μοντέλου της Δυτικής Ελλάδας σε ένα νέο μοντέλο με έμφαση στην απασχολησιμότητα και τη διευκόλυνση άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η ενίσχυση της ποιότητας ζωής των πολιτών συνδέεται άρρηκτα με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. Με την ελάχιστη συνιστώμενη αναλογία αστικού

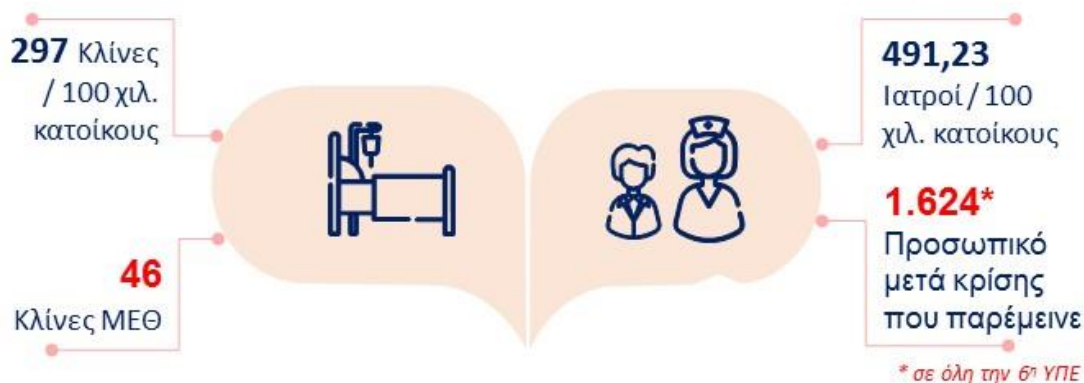

πρασίνου να μην πρέπει να είναι κάτω από 9 τετραγωνικά μέτρα ανά κάτοικο (ΠΟΥ), οι κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου στην ΠΔΕ ήταν το 2017 μόλις 45, ενώ αξιολογήθηκαν ως μέτριοι από τους πολίτες (WWF, 2017). Ακόμη, αν και η ΠΔΕ δείχνει να μην αντιμετωπίζει σημαντικό ζήτημα ατμοσφαιρικής μόλυνσης, καταγράφονται αρκετές ημέρες το χρόνο μετρήσεις ατμοσφαιρικής ρύπανσης που υπερβαίνουν τα όρια για την ανθρώπινη υγεία στην αστική περιοχή των Πατρών. Παρόμοια είναι η εικόνα σε κάθε οικισμό της Περιφέρειας κατά τις κρύες χειμερινές ημέρες, όταν λόγω ενεργειακής ένδειας οι κάτοικοι προβαίνουν στην καύση ακατάλληλης πρώτης ύλης για οικιακή θέρμανση, δημιουργώντας αιθαλομίχλη. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί επίσης έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους αποσταθεροποίησης της ανθρώπινης υγείας, κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας, με επιπτώσεις που αναμένεται να ενταθούν τις επόμενες χρονιές. Το κλίμα της Περιφέρειας θα είναι τις επόμενες δεκαετίες πιο θερμό και πιο ξηρό, με σημαντική μείωση των βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων και με αύξηση της συχνότητας εμφάνισης ακραίων φαινομένων (κυρίως ξηρασία, πλημμύρες και κύματα καύσωνα). Στις κλιματικές μεταβολές που αναμένεται να επηρεάσουν την περιφέρεια συγκαταλέγεται και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας (ΠΔΕ/ΠΕΣΚΑ, 2020). Η προστασία του περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής θα πρέπει να απασχολήσουν άμεσα τον περιφερειακό σχεδιασμό, καθώς αναμένεται να επηρεαστεί όλο το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας, από τη γεωργική παραγωγή (πχ. λόγω λειψυδρίας και ακραίων θερμοκρασιών) μέχρι τον τομέα υπηρεσιών (πχ. λόγω πανδημιών).

Η ασφάλεια αποτελεί σημαντικό παράγοντα του επιπέδου ζωής. Στην ΠΔΕ το 2019 διαπράχθηκαν 11.914 αδικήματα (κακουργήματα και πλημμελήματα, τετελεσμένα και απόπειρες), φέρνοντας τη Δυτική Ελλάδα στην τρίτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Η μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση στην Αττική και στην Κεντρική Μακεδονία, οι οποίες βρίσκονται στις πρώτες θέσεις, εν μέρει δικαιολογεί τον υψηλό αριθμό των αδικημάτων σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Στην ΠΔΕ ωστόσο, αν και τέταρτη σε πληθυσμό περιφέρεια, καταγράφεται υψηλότερος αριθμός αδικημάτων από τη Θεσσαλία που είναι η τρίτη σε πληθυσμό περιφέρεια. Παρόλα αυτά, στην ΠΔΕ παρατηρείται συνεχιζόμενη μείωση των διαπραχθέντων αδικημάτων από το 2015 κι έπειτα, ενώ την ίδια στιγμή η παραβατικότητα σε εθνικό επίπεδο παρουσιάζει διαχρονικά αυξητική τάση (1,8% κατ' έτος) (ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Οι συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αποτελούν πιθανά παράγοντες γένεσης παραβατικών συμπεριφορών, συνεπώς αναδεικνύεται εκ νέου η ανάγκη η Δυτική Ελλάδα να εστιάσει στην υιοθέτηση ενός νέου παραγωγικού και οικονομικού μοντέλου, με έμφαση στην αποτροπή της δημιουργίας παραγόντων αποκλεισμού, όπως η ανεργία.

12.2 Αυξημένη προσφορά - ζήτηση υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας

Δαπάνες Υγείας (2014-2018)

σε εκατ. ευρώ

14.024,5 : 2014

14.259,9 : 2018

643,4 * : 2014

642,4 * : 2018

*εκτίμηση

Οι δομές της υγείας και πρόνοιας καλούνται το 2020 να αντιμετωπίσουν μια διπλή πρόκληση: αφενός τις διαρκείς και πάγιες ανάγκες για υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας από τους πολίτες, αφετέρου τον επιπλέον όγκο περιστατικών που προκαλεί η εξελισσόμενη πανδημία κορωνοϊού. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας λειτουργούν 11 νοσοκομειακές μονάδες, εκ των οποίων οι 2 χωροθετούνται στην Αιτωλοακαρνανία, οι 6 στην Αχαΐα και οι 3 στην Ηλεία. Λειτουργούν επίσης 29 κέντρα υγείας, εκ των οποίων τα 13 χωροθετούνται στην Αιτωλοακαρνανία, τα 9 στην Αχαΐα και τα 7 στην Ηλεία. Σε ό,τι αφορά την πρωτοβάθμια περίθαλψη, στην Αιτωλοακαρνανία λειτουργούν 72 περιφερειακά ιατρεία και 4 τοπικές μονάδες υγείας, στην Αχαΐα 43 ιατρεία και 9 μονάδες υγείας, ενώ στην Ηλεία 42 ιατρεία και 1 τοπική μονάδα υγείας (EUROSTAT, 2018 & 6^η ΥΠΕ, 2020). Παρατηρείται πως στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας ο μικρός αριθμός νοσοκομειακών μονάδων επιχειρείται να εξισορροπηθεί από μεγαλύτερο αριθμό κέντρων υγείας και περιφερειακών ιατρείων. Αντίστοιχα, στην ΠΕ Αχαΐας όπου ο αστικός πληθυσμός είναι μεγαλύτερος, λειτουργεί μεγαλύτερος αριθμός τοπικών μονάδων υγείας.

Σε σχέση με τους διαθέσιμους γιατρούς, στην ΠΔΕ το 2018 υπήρχαν 491 περίπου ιατροί ανά 100 χιλιάδες κατοίκων, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην όγδοη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ενώ είναι η τέταρτη σε μόνιμο πληθυσμό περιφέρεια (EUROSTAT, 2018). Για την αντιμετώπιση της πανδημίας προσελήφθη επιπλέον ιατρικό προσωπικό, ωστόσο ο ακριβής αριθμός δεν ήταν διαθέσιμος στη στιγμή συγγραφής του παρόντος. Δυσμενέστερη είναι η εικόνα και σε σχέση με τις διαθέσιμες νοσοκομειακές κλίνες, καθώς στην ΠΔΕ το 2018 υπήρχαν 297 περίπου κλίνες ανά 100 χιλιάδες κατοίκους, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στη δέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ενώ είναι η τέταρτη σε (μόνιμο) πληθυσμό περιφέρεια (EUROSTAT, 2018).

Σε ό,τι αφορά τις κλίνες σε μονάδες εντατικής θεραπείας, στα νοσοκομεία της ΠΔΕ λειτουργούσαν στο τέλος του 2019 31 κλίνες ΜΕΘ (6 στο Αγρίνιο, 6 στον Πύργο, 13 στο Ρίο και 6 στην Πάτρα). Ο αριθμός τους αυξήθηκε το 2020 σε 46, ήτοι αυξήθηκαν κατά 48,3%, για την αντιμετώπιση της πανδημίας (4 στο Αγρίνιο, 13 στον Πύργο, 16 στο Ρίο και 13 στην Πάτρα). Παρατηρείται ωστόσο πως το 2020 λειτουργούν λιγότερες κλίνες στην Αιτωλοακαρνανία σε σχέση με το 2019. Από το σύνολο των 46 κλινών ΜΕΘ στην ΠΔΕ το 2020, οι 19, ήτοι το 41% περίπου των διαθέσιμων κλινών ΜΕΘ, διατίθενται για την περίθαλψη ασθενών με Covid-19, αφήνοντας για όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις περιστατικών μόλις 27 διαθέσιμες κλίνες ΜΕΘ σε 4 νοσοκομεία της ΠΔΕ (4 στο Αγρίνιο, 7 στην Πάτρα, 10 στο Ρίο και 6 στον Πύργο) (6^η ΥΠΕ, 2020). Επιπλέον, η κατανομή των κλινών δεν είναι «δίκαιη», καθώς στα νοσοκομεία της Αχαΐας λειτουργούν 12 κλίνες ΜΕΘ για την περίθαλψη περιστατικών Covid-19, στην Ηλεία 7, ενώ καμία στην Αιτωλοακαρνανία. Γίνεται αντιληπτό πως η ΠΔΕ αδυνατεί να αντιμετωπίσει περιπτώσεις όπου μπορεί να απαιτηθεί μαζική εισαγωγή ασθενών σε ΜΕΘ, όπως στην περίπτωση της πανδημίας Sars-Cov-2.

Η δαπάνη για την υγεία ανήλθαν στο 7,72% του ΑΕΠ της χώρας για το 2018, σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 2014 (7,85%) (ΕΛΣΤΑΤ, 2019). Ελλείπει διαθεσιμότητας στοιχείων σε περιφερειακό επίπεδο και λαμβάνοντας υπόψη το ποσοστό συνεισφοράς της ΠΔΕ στο εθνικό ΑΕΠ, εκτιμάται πως το 2018 δαπανήθηκαν για την υγεία στην ΠΔΕ 642,4 εκατομμύρια

ευρώ ή σε περίπου 980 ευρώ ανά κάτοικο, πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τον εθνικό και τον παγκόσμιο μέσο.

Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από απουσία επαρκούς αριθμού δομών υγείας και κοινωνικής πρόνοιας για συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (όπως για παράδειγμα οι νεφροπαθείς ή οι ογκολογικοί ασθενείς), καθώς και από άνιση γεωγραφική πρόσβαση σε υπηρεσίες και δομές σε αστικές και μη αστικές περιοχές. Στην ΠΔΕ λειτουργούσαν το 2018 14 τέτοιες δομές, χαμηλότερα σε σχέση με τον εθνικό μέσο (περίπου 20 ανά περιφέρεια). Η κοινωνία των πολιτών είναι αρκετά ενεργή στο χώρο της υγείας και κυρίως στις αστικές περιοχές και συμβάλει στην άμβλυνση των αδικιών, χωρίς ωστόσο να μπορεί να καλύψει τα υφιστάμενα κενά. Η εξελισσόμενη πανδημία κορωνοϊού ανέδειξε με τον πλέον γλαφυρό τρόπο την ανάγκη οι δομές και υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας να είναι άρτια οργανωμένες, εξοπλισμένες και στελεχωμένες, άμεσα διαθέσιμες στις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού και ικανές να ανταποκριθούν σε συνθήκες υψηλής ζήτησης, όπως αυτές που διαμορφώνονται κατά την εξέλιξη του δευτέρου κύματος της πανδημίας στην Περιφέρεια Αττικής.

12.3 Πόσο έτοιμη είναι η Δυτική Ελλάδα;

Η πανδημία κορωνοϊού που βρίσκεται σε έξαρση από τις αρχές του 2020 ανέδειξε με τον πλέον ηχηρό τρόπο το ζήτημα της ανθεκτικότητας της οικονομίας και της υγείας σε παγκόσμιο, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η ανθεκτικότητα σε περιφερειακό επίπεδο δύναται να ερμηνευθεί εστιάζοντας σε δύο άξονες: α) την ικανότητα μια περιφέρεια να επανέλθει στο ίδιο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και τεχνολογικό επίπεδο που βρισκόταν πριν την εκδήλωση μιας οξείας κρίσης που επηρεάζει κάποια από τα ανωτέρω, β) την ικανότητα μια περιφέρεια να είναι επαρκώς προετοιμασμένη για την αντιμετώπιση κρίσεων, διατηρώντας κατά την περίοδο των κρίσεων ένα κοινά αποδεκτό κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και τεχνολογικό επίπεδο (IIASA, 2020).

Στο παραπάνω πλαίσιο, η Δυτική Ελλάδα είναι μάλλον ευαίσθητη σε ό,τι αφορά την κοινωνική διάσταση. Οι πληθυσμοί άνω των 65 ετών και άνω των 80 ετών, που στατιστικά εμφανίζουν μέτρια και μεγάλη ευπάθεια υγείας, αν και ποσοστιαία μικρότεροι σε σχέση με τον εθνικό μέσο, αποτελούν σημαντική μερίδα του πληθυσμού της ΠΔΕ. Η ΠΔΕ αντιμετωπίζει επίσης αρνητικό ρυθμό αύξησης πληθυσμού, φαινόμενο που εάν συνεχιστεί θα οδηγήσει συνδυαστικά με το υψηλό προσδόκιμο ζωής σε περαιτέρω γήρανση του πληθυσμού. Οι θάνατοι από αναπνευστικά νοσήματα στο σύνολο των θανάτων της ΠΔΕ απασχολούν ποσοστό υψηλότερο του εθνικού κι ευρωπαϊκού μέσου (IIASA, 2020). Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένα, σημαντικό τμήμα του πληθυσμού της ΠΔΕ αντιμετωπίζει συνθήκες σημαντικής στέρξης βασικών αγαθών, φτώχειας ή σημαντικό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, με την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας να είναι άνιση. Οι ανωτέρω παρατηρήσεις οδηγούν πιθανά στο συμπέρασμα πως η ΠΔΕ χρήζει θωράκισης δομών και εστίασης σε στρατηγικές για την αναστροφή της ευαισθησίας της σε κρίσεις, σε ό,τι αφορά την κοινωνική διάσταση.

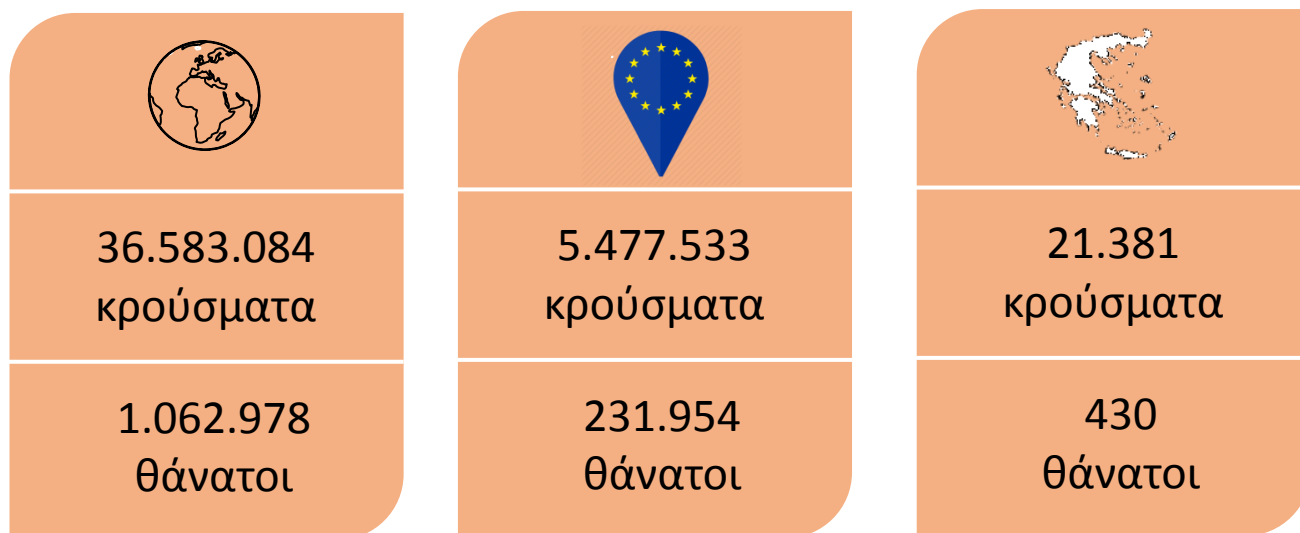
Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στην οικονομική διάσταση. Στην περίπτωση της πανδημίας κορωνοϊού, περισσότερο πληγθέντες κλάδοι της οικονομικής δραστηριότητας αναδεικνύονται αυτοί του τουρισμού, των μεταφορών, της εστίασης και της αναψυχής, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν πολύ μεγάλο ποσοστό της οικονομικής δραστηριότητας σε ορισμένες περιφέρειες. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, δραστηριοποιείται στους ανωτέρω κλάδους το 28,2% των επιχειρήσεων και το 38,2% των απασχολούμενων (ΕΛΣΤΑΤ, 2018). Οι κλάδοι αυτοί αντιπροσώπευαν το 2017 25,6% της ΑΠΑ της ΠΔΕ. Ειδικά για τον τουρισμό, η ΠΔΕ το 2019 απήλαυσε ταξιδιωτικές εισπράξεις 257,4 εκατομμυρίων ευρώ (ΕΛΣΤΑΤ, 2020). Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε και στον άξονα 4 του παρόντος, στην ΠΔΕ οι περισσότεροι από το 50% των απασχολούμενων της ΠΔΕ εργάζονται δηλαδή σε τομείς που απασχολούν λιγότερο από το 35% της περιφερειακής ΑΠΑ (ΕΛΣΤΑΤ, 2018). Οι τομείς αυτοί μάλιστα χαρακτηρίζονται ευαίσθητοι σε απρόβλεπτα γεγονότα με υψηλό οικονομικό αντίκτυπο (γεωργίας – δασοκομίας – αλιείας, χονδρικού/ λιανικού εμπορίου, επισκευών οχημάτων και καταλυμάτων – εστίασης). Αν και σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με άλλες ελληνικές κι ευρωπαϊκές περιφέρειες, ιδιαίτερα εκείνων που στηρίζουν μεγάλο ποσοστό της ΑΠΑ τους στον τουρισμό και την παροχή συνοδών υπηρεσιών, η ΠΔΕ αναδεικνύεται μάλλον επιρρεπής στην εκδήλωση μιας κρίσης με υψηλό οικονομικό αντίκτυπο.

Σε ό,τι αφορά στην πολιτική διάσταση, η αρμοδιότητα διαχείρισης κρίσεων βασίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στις κεντρικές υπηρεσίες του κράτους και σε μικρότερο βαθμό στην τοπική αυτοδιοίκηση. Καθώς η Ελλάδα ακολουθεί τα σχετικά διεθνή κι ευρωπαϊκά πρωτοκόλλα αντιμετώπισης κρίσεων, οι δομές της ΠΔΕ αρκεί να είναι κοινωνοί των πρωτοκόλλων αυτών και να διαθέτουν το κατάλληλο δυναμικό λήψης αποφάσεων. Σε ό,τι αφορά την τεχνολογική διάσταση, τέλος, η ΠΔΕ – όπως και το σύνολο της χώρας – διαθέτει την τυπική υποδομή ΤΠΕ, υστερεί ωστόσο στο επίπεδο χρήσης των ΤΠΕ, καθώς και στο επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων του γενικού πληθυσμού. Η υστέρηση αυτή δυνητικά μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αποτελεσματικότητα απόκριση σε κρίσεις σαν αυτή της πανδημίας κορωνοϊού, όπου η χρήση απομακρυσμένων τρόπων εργασίας αναδείχθηκε ως η μοναδική λύση για τη βιωσιμότητα πολύ μεγάλου μέρους της επιχειρηματικότητας. Συνεπώς, σε ό,τι αφορά την πολιτική και τεχνολογική διάσταση, η ΠΔΕ αναδεικνύεται επίσης μάλλον μη ανθεκτική.

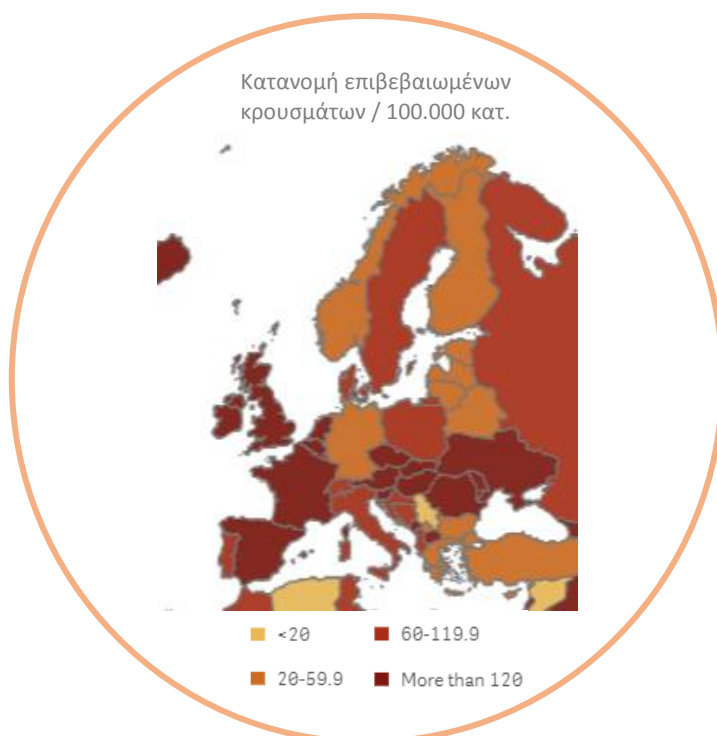
13. Η πανδημία Covid-19 στη Δυτική Ελλάδα

Από τον Φεβρουάριο του 2020 ο κόσμος βιώνει μια νέα πραγματικότητα, αυτή της εξελισσόμενης πανδημίας του κορωνοϊού. Μέχρι τον Οκτώβριο του 2020, είχαν καταγραφεί 36.583.084 κρούσματα και 1.062.978 επιβεβαιωμένοι θάνατοι παγκοσμίως, ενώ το 15% των κρουσμάτων και το 22% των θανάτων εντοπίστηκαν στην Ευρώπη.

i27

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο χάρτης της γεωγραφικής διασποράς των κρουσμάτων αποδεικνύει πως το μεγαλύτερο ποσοστό των χωρών έχουν δεχθεί σημαντικό ιικό φορτίο, με τη μεγαλύτερη επιβάρυνση να επωμίζονται οι χώρες με υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα.

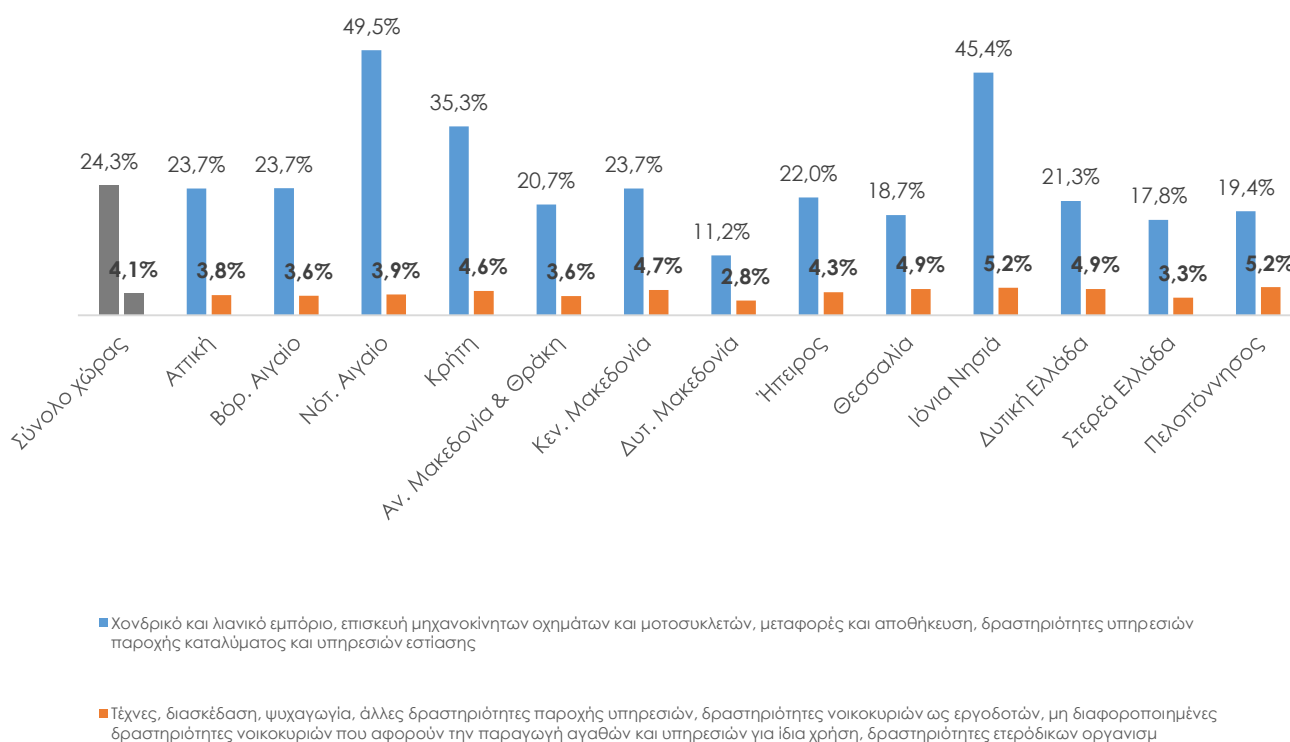

i28

Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην εθνική και στις περιφερειακές οικονομίες είναι δύσκολο να προσδιοριστούν με ακριβή τρόπο.

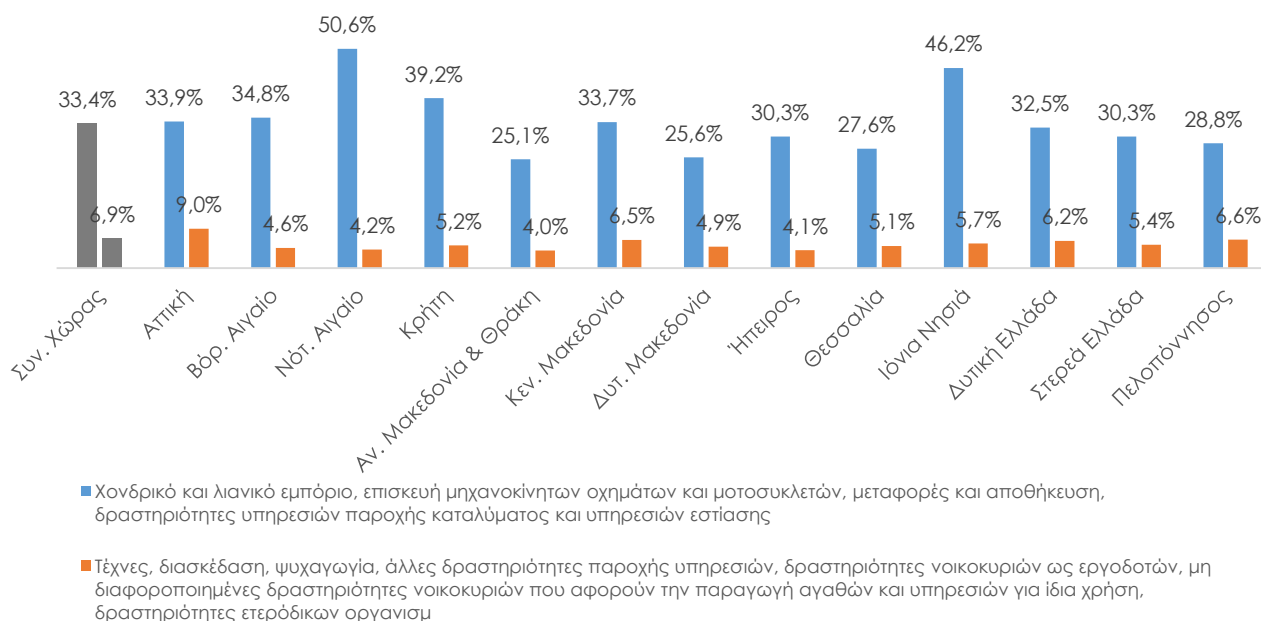
Οι κλάδοι του τουρισμού, των μεταφορών, της εστίασης και της αναψυχής είναι άμεσα πληττόμενοι από την πανδημία και αντιπροσωπεύουν πολύ μεγάλο ποσοστό της οικονομικής δραστηριότητας σε ορισμένες περιφέρειες. Οι παραδοσιακά τουριστικές περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νησιών και Κρήτης εμφανίζονται να είναι οι πιο ευαίσθητες στις συνέπειες της πανδημίας, όπου οι ανωτέρω κλάδοι απασχολούν άνω του 35% των οικονομιών τους (Διάγραμμα 15).

Διάγραμμα 15. Συμμετοχή πληττόμενων από την πανδημία κλάδων στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά περιφέρεια (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Στους ευαίσθητους αυτούς κλάδους απασχολούνται ιδιαίτερα μεγάλα ποσοστά εργαζομένων. Στο Νότιο Αιγαίο και στα Ιόνια Νησιά περισσότεροι από τους μισούς εργαζόμενους απασχολούνται στον τουρισμό, την εστίαση και στην αναψυχή (Διάγραμμα 16), ενώ παρόμοια είναι η εικόνα και ως προς τον αριθμό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αυτούς (Διάγραμμα 17).

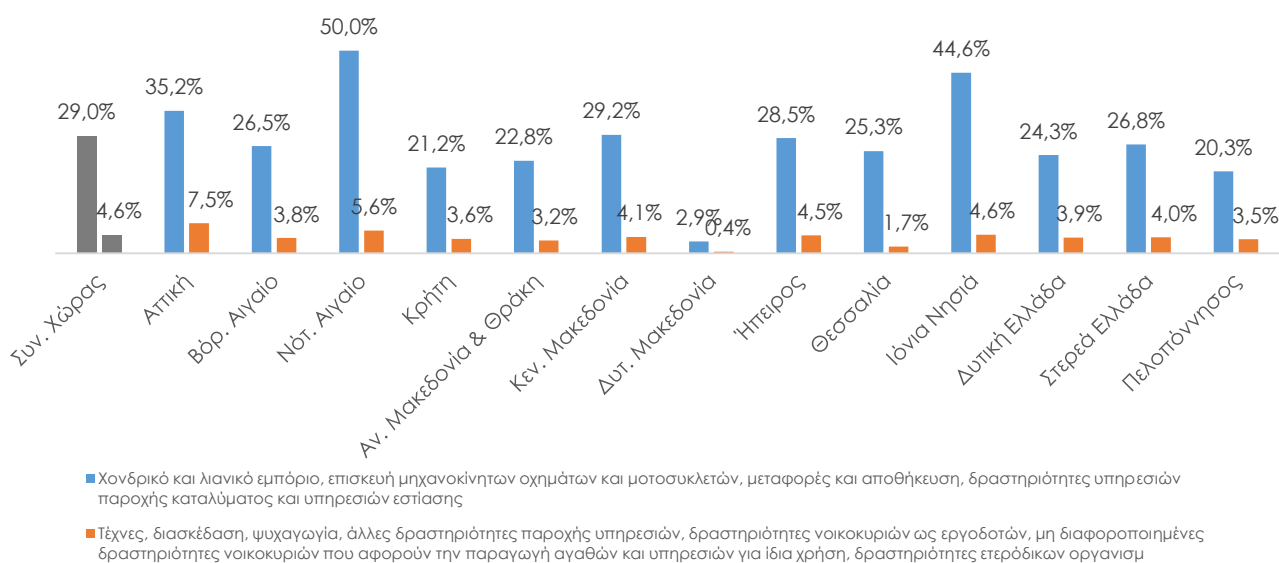
Λιγότερο ευαίσθητες περιφερειακές οικονομίες αναδεικνύονται αυτές με μικρότερη έκθεση στον τουρισμό, όπως η Δυτική Μακεδονία και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

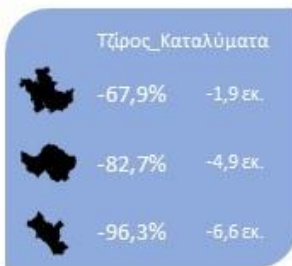
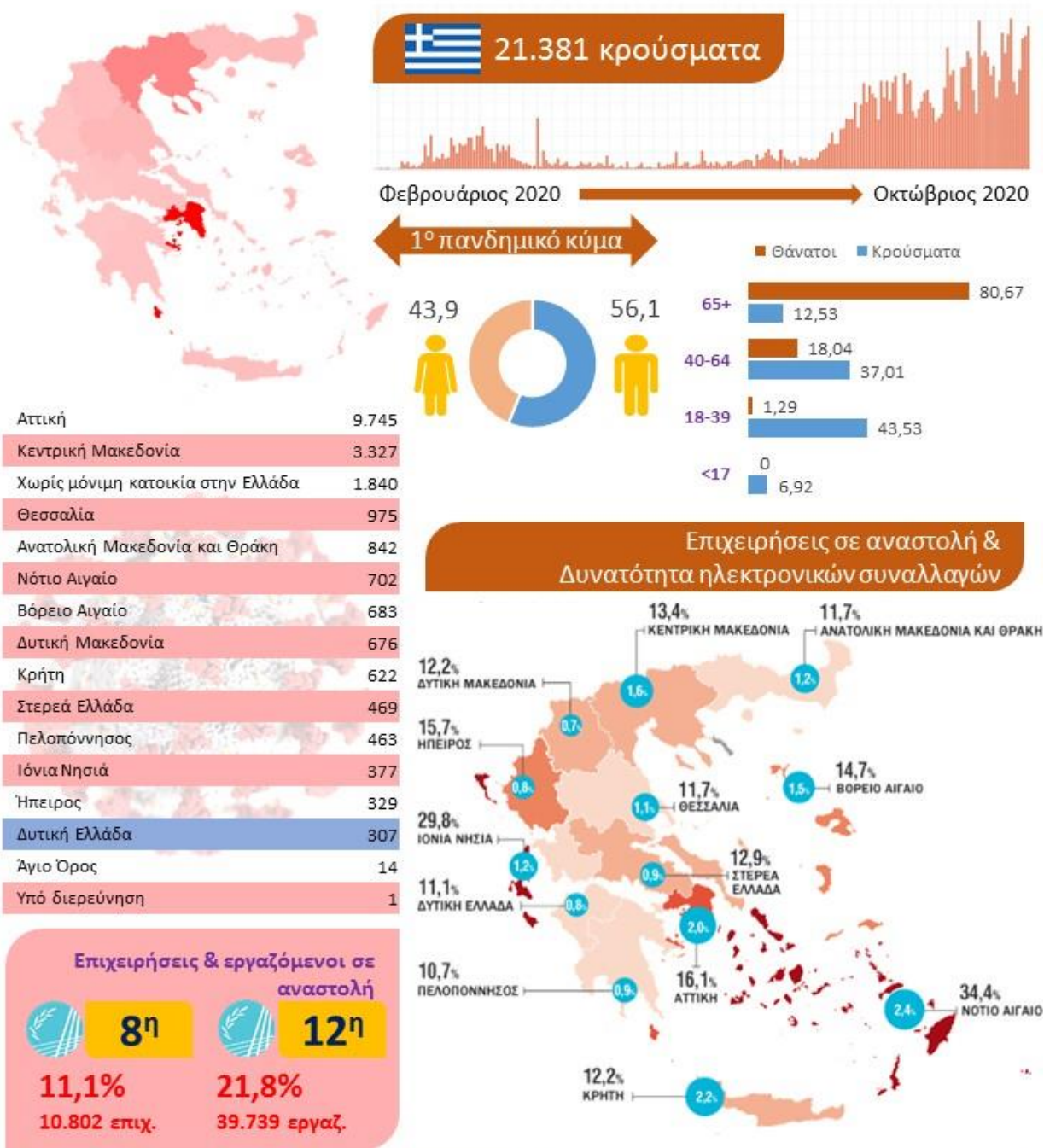
Διάγραμμα 16. Ποσοστό εργαζομένων στους κλάδους που πλήττονται από την πανδημία στο σύνολο των εργαζόμενων κάθε περιφέρειας (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας τοποθετείται στο μέσο περίπου της κατάταξης ευαισθησίας σε σχέση με τις υπόλοιπες, καθώς οι κλάδοι του τουρισμού, των μεταφορών, της εστίασης και της αναψυχής απασχολούν το 38% περίπου της περιφερειακής οικονομίας.

Στους κλάδους αυτούς, απασχολείται το 28% των εργαζομένων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, γεγονός που αναδεικνύει την πίεση που μπορεί να δεχθεί η απασχόληση σε περιφερειακό επίπεδο από τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας.

Διάγραμμα 27. Ποσοστό νομικών μονάδων σε κλάδους που πλήττονται από την πανδημία στο σύνολο των νομικών μονάδων κάθε περιφέρειας (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

13.1 Κοινωνία

Η ανάγκη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης σε συσχέτιση με την πανδημία και τον αντίκτυπο στην κοινωνία της υγειονομικής αυτής κρίσης, είναι σημαντική δεδομένου ότι αναλύοντας τον αριθμό κρουσμάτων, τις δημογραφικές τάσεις κρουσμάτων ανά Περιφέρεια έχουμε μία πρώτη εικόνα της ετοιμότητας της ΠΔΕ. Σε επίπεδο περιφερειών από την έναρξη της πανδημίας και μέχρι τις αρχές Οκτωβρίου 2020, η συντριπτική πλειοψηφία των κρουσμάτων εντοπίζονται στις περιφέρειες Αττικής (45,6%) και Κεντρικής Μακεδονίας (15,6%). Σημαντικές εστίες αποτελούν επίσης η Θεσσαλία (4,6%) και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (3,9%). Το 8,6% των συνολικών κρουσμάτων αφορούσαν σε άτομα χωρίς μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα (ΕΟΔΥ, 2020 & WHO, 2020). Η Δυτική Ελλάδα αποτελεί την περιφέρεια με τα λιγότερα κρούσματα (1,4%). Ταυτόχρονα, η ΠΔΕ ήταν η πρώτη περιφέρεια της χώρας όπου εκδηλώθηκε συρροή κρουσμάτων και η πρώτη περιφέρεια στην οποία επιβλήθηκαν περιοριστικά μέτρα, ήδη από το τέλος Φεβρουαρίου 2020. Με άλλα λόγια, η Περιφέρεια βρισκόταν ήδη σε άτυπο «lockdown» ήδη για 2 εβδομάδες πριν την επίσημη επιβολή του σε όλη την επικράτεια. Για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, επιστρατεύτηκε ως νοσοκομείο αναφοράς το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών, δημιουργήθηκαν δύο εργαστήρια ελέγχου δειγμάτων, ενώ κλινικές Covid-19 λειτουργούν σε όλα τα βασικά νοσηλευτικά ιδρύματα της ΠΔΕ έχουν δημιουργηθεί κλινικές για τη νοσηλεία περιστατικών Covid-19.

Σε ό,τι αφορά τις κλίνες που διατίθενται για την αντιμετώπιση της πανδημίας, αυτές ανέρχονται σε 183. Η συντριπτική τους πλειοψηφία βρίσκεται σε δομές της ΠΕ Αχαΐας (110), ακολουθούμενες από την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (50) και την ΠΕ Ηλείας (23), αντίστοιχα. Οι περισσότερες βρίσκονται στο Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών (69), το οποίο αποτελεί νοσοκομείο αναφοράς για την 6^η ΥΠΕ (6^η ΥΠΕ, 2020). Παρατηρείται πως η κατανομή των κλινών στις ΠΕ της ΠΔΕ δεν συμβαδίζει με την αντίστοιχη πληθυσμιακή κατανομή. Σε ό,τι αφορά στις κλίνες Μονάδων Εντατικής Θεραπείας που έχουν δεσμευτεί για την αντιμετώπιση περιστατικών Covid-19, αυτές είναι 19 σε σύνολο 46 κλινών ΜΕΘ στα νοσοκομεία της ΠΔΕ, όπως αναφέρεται και στον άξονα 5 του παρόντος. Στην ΠΕ Αχαΐας οι διαθέσιμες κλίνες ΜΕΘ ανέρχονται σε 12, στην Ηλεία σε 7, ενώ καμία δεν διατίθεται στην Αιτωλοακαρνανία (6^η ΥΠΕ, 2020). Γίνεται αντιληπτό, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, πως η ΠΔΕ αδυνατεί να αντιμετωπίσει περιπτώσεις όπου μπορεί να απαιτηθεί μαζική εισαγωγή ασθενών σε ΜΕΘ, όπως στην περίπτωση της πανδημίας Sars-Cov-2.

Κλείνοντας, για την αντιμετώπιση της πανδημίας προσελήφθη επιπλέον ιατρικό κι επικουρικό προσωπικό. Ο ακριβής αριθμός των ιατρών που παρέμειναν στο σύστημα μετά την ολοκλήρωση του πρώτου πανδημικού κύματος δεν ήταν διαθέσιμος στη στιγμή συγγραφής του παρόντος. Σε ό,τι αφορά τον αριθμό του επικουρικού προσωπικού, τον Οκτώβριο 2020 στο σύστημα παρέμεναν 1.624 εργαζόμενοι στο σύνολο περιοχής ευθύνης της 6^{ης} ΥΠΕ, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο τις δομές υγείας της ΠΔΕ, αλλά κι εκείνες της Πελοποννήσου, των Ιονίων Νήσων και της Ηπείρου (6^η ΥΠΕ, 2020).

13.2 Παραγωγικό περιβάλλον και ανθρώπινοι πόροι

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων αυξήθηκε κατά 10 περίπου χιλιάδες τον Αύγουστο 2020, σε σύγκριση με τον Αύγουστο 2019, σημειώνοντας άνοδο κατά 12,27%. Η ΠΔΕ σημείωσε την ένατη μεγαλύτερη αύξηση εγγεγραμμένων ανέργων στο ανωτέρω χρονικό διάστημα μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στο Νότιο Αιγαίο (68,06%), στα Ιόνια Νησιά (67,02%) και στην Κρήτη (35,23%) – περιφέρειες που αποτελούν κατεξοχήν τουριστικούς προορισμούς – ενώ η μικρότερη αύξηση σημειώθηκε στην Αττική (8,73%) και στην Κεντρική Μακεδονία (10,75%) (ΟΑΕΔ, 2020).

Η Περιφέρεια που σημείωσε το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας είναι το Νότιο Αιγαίο (34,4%) και η Περιφέρεια με το αντίστοιχο μικρότερο ποσοστό είναι η Πελοπόννησος (10,7%). Η Περιφέρεια με το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων ατόμων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας είναι το Νότιο Αιγαίο (56,7%) και η Περιφέρεια με το αντίστοιχο μικρότερο ποσοστό είναι η Περιφέρεια Αττικής (20,7%). Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, σε αναστολή λειτουργίας βρέθηκε το 11,1% των επιχειρήσεων (11 χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις), ενώ το ποσοστό των απασχολούμενων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας άγγιξε κατά την περίοδο του περιορισμού κυκλοφορίας το 21,8% (40 χιλιάδες περίπου απασχολούμενοι), καταλαμβάνοντας την 8^η και 12^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, αντίστοιχα. Από τα παραπάνω εξάγεται το πιθανό συμπέρασμα ότι πράγματι η οικονομία της ΠΔΕ διαρθρώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να εμφανίζεται λιγότερο ευαίσθητη στις συνέπειες της πανδημίας σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες.

Από τις επιχειρήσεις που προχώρησαν σε αναστολή λειτουργίας τους, ελάχιστες ήταν αυτές σε περιφερειακό επίπεδο που μπορούσαν να πραγματοποιήσουν ηλεκτρονικές συναλλαγές. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, μόλις το 0,8% των επιχειρήσεων εμπίπτει στην κατηγορία αυτή, ξεπερνώντας μόνο τη Δυτική Μακεδονία (0,7%). Τα μεγαλύτερα ποσοστά κατέγραψαν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (2,4%), η Περιφέρεια Κρήτης (2,2%) και η Περιφέρεια Αττικής (2%) (ΕΛΣΤΑΤ, 2020). Η ανωτέρω παρατήρηση επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα που ανέκυψαν στους άξονες 2 και 4 του παρόντος.

Εστιάζοντας στους κλάδους της εστίασης και των καταλυμάτων, στο διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου 2020 η εστίαση απώλεσε άνω των 25 εκατομμυρίων ευρώ στη Δυτική Ελλάδα. Η μεγαλύτερη πτώση σημειώθηκε στην Ηλεία (-59% και απώλεια 5,5 εκ. ευρώ), ακολουθούμενη από την Αχαΐα (-50,6% και απώλεια 12,9 εκ. ευρώ) και την Αιτωλοακαρνανία (-49% και απώλεια 7,4 εκ. ευρώ). Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στον κλάδο των καταλυμάτων. Η μεγαλύτερη πτώση σημειώθηκε στην Ηλεία (-96,3% και απώλεια 6,6 εκ. ευρώ), ακολουθούμενη από την Αχαΐα (-82,7% και απώλεια 4,9 εκ. ευρώ) και την Αιτωλοακαρνανία (-67,9% και απώλεια 1,9 εκ. ευρώ) (ΕΛΣΤΑΤ, 2020). Τα ανωτέρω μεγέθη επιβεβαιώνουν τη μεγαλύτερη εξάρτηση της Ηλείας από τον τουρισμό. Πιθανά δεν θα βελτιωθούν μέχρι τη λήξη του έτους, καθώς οι ποσοστιαίες μειώσεις τους συμβαδίζουν με αυτές των ταξιδιωτικών αφίξεων και εισπράξεων σε εθνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, στο διάστημα Ιανουαρίου – Ιουλίου 2020 ο αριθμός των αφίξεων στην Ελλάδα ανήλθε μόλις στα 3,05 εκατομμύρια

επισκέπτες, σημειώνοντας πτώση 80,1% σε σχέση με το ίδιο διάστημα πέρυσι, ενώ το ύψος των ταξιδιωτικών εισπράξεων ανήλθε στα 1,225 δις ευρώ, σημειώνοντας πτώση κατά 86,2% σε σχέση με το ίδιο διάστημα του 2019, αντίστοιχα.

13.3 Μακροοικονομικό περιβάλλον

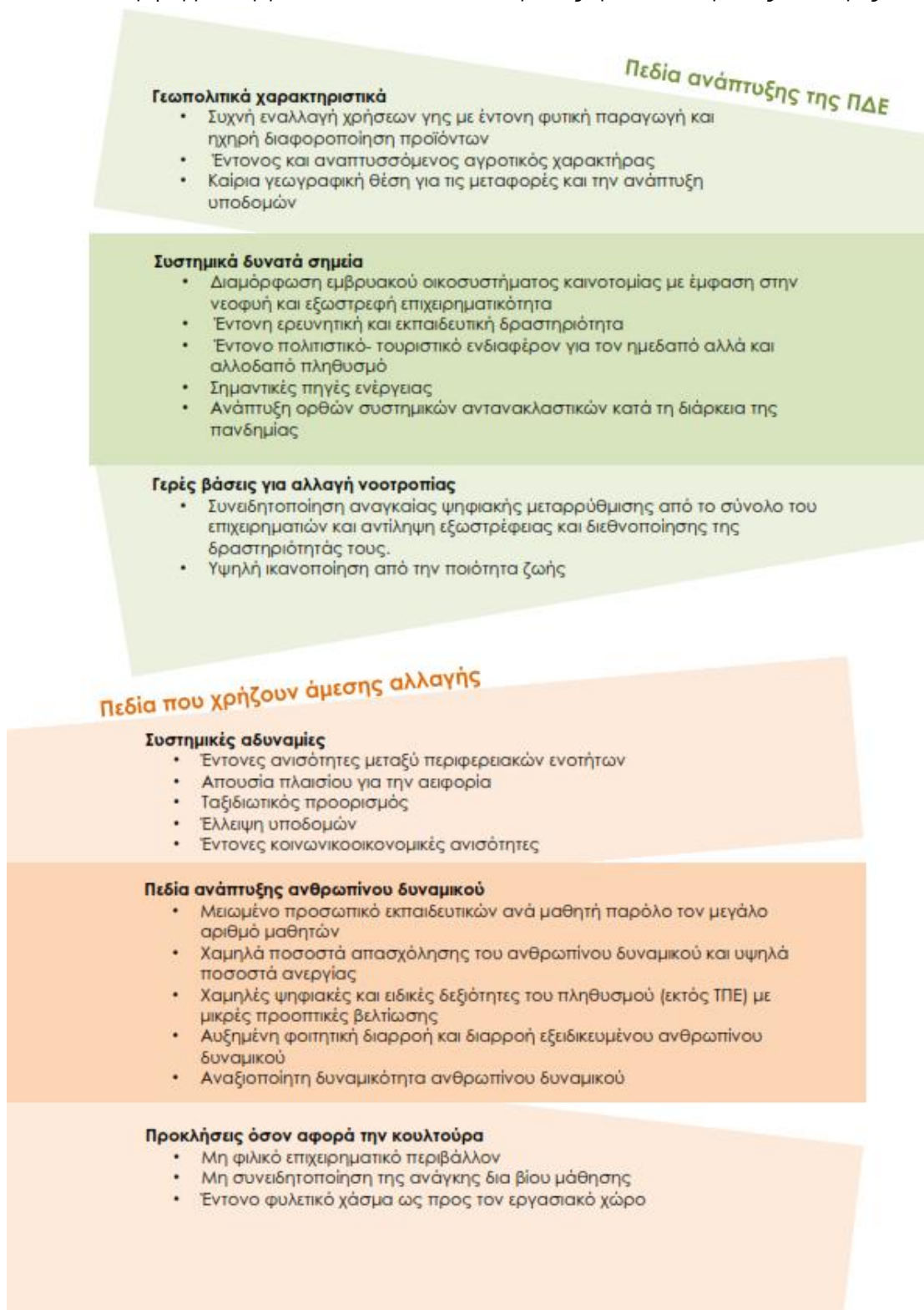
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η EUROSTAT υπολόγισαν, στη θερινή πρόβλεψη εξέλιξης του ΑΕΠ για την Ελλάδα (2020), μείωση του ελληνικού ΑΕΠ κατά 9% για το έτος 2020 και αύξησή του κατά 6% για το έτος 2021, αντίστοιχα. Στην πρόβλεψη γίνεται ακόμη αναφορά ότι αναμένεται περαιτέρω πτώση του καταναλωτικού κλίματος εντός του 2020, με τα πρώτα σημάδια αναστροφής της πτώσης να αναμένονται κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021. Εκφράζεται, σε κάθε περίπτωση, πως δεδομένης της μεγάλης εξάρτησης της ελληνικής οικονομίας από τον τουρισμό, οι ανωτέρω προβλέψεις υπόκεινται σε μεγάλη αβεβαιότητα (ΕΕΠ & EUROSTAT, 2020). Εξετάζοντας τις εκτιμήσεις οργανισμών όπως το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα, η EUROSTAT, η EULER HERMES, καθώς και το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής για την εξέλιξη του ελληνικού ΑΕΠ, η ύφεση κατά το 2020 αναμένεται να κινηθεί στο διάστημα (7,8-9%) ενώ η ανάκαμψη κατά το 2021 στο διάστημα (6-7,8%). Απουσία περισσότερων στοιχείων, μια εκτίμηση για το ΑΕΠ σε περιφερειακό επίπεδο θα ενείχε σημαντικό περιθώριο σφάλματος.

Παρά την εξελισσόμενη πανδημία κορωνοϊού, τον Ιούνιο 2020 οι καταθέσεις εμφανίζονταν αυξημένες στην Αχαΐα και στην Ηλεία σε σχέση με το 2019. Αντίθετα, μειώθηκαν ελαφρά στην Αιτωλοακαρνανία (Τράπεζα της Ελλάδας, 2020). Η εικόνα αυτή μπορεί να οφείλεται σε σειρά παραγόντων, όπως α) τη μείωση των δαπανών των καταναλωτών κατά το χρονικό διάστημα ισχύος των μέτρων περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού β) την αύξηση του εισοδήματος όσων τελούν σε αναστολή και αμείβονται με μισθούς χαμηλότερους του ύψους αποζημίωσης που παρέχει το κράτος γ) την εισαγωγή μέτρων ελάφρυνσης, όπως η μειωμένη καταβολή ενοικίου και η δυνατότητα καθυστέρησης οφειλών.

14. Ανάλυση χαρακτηριστικών της Δυτικής Ελλάδας

Στον παρακάτω πίνακα αναδεικνύονται τα ιδιαίτερα συστημικά χαρακτηριστικά της ΠΔΕ καθώς και τα στοιχεία εκείνα που διακρίνουν τον πληθυσμό της ΠΔΕ που χρήζουν αλλαγής ή που αποτελούν γερή βάση για να επέλθουν επικείμενες ή επιδιωκόμενες αλλαγές.

Μέρος Γ

Τα ισχυρά «χαρτιά» και οι αδυναμίες της Δυτικής Ελλάδας

15. Σχολιασμός

Η ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας είναι συνεχές ζήτημα για την εκάστοτε Περιφέρεια. Επίσης, η άρση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων ή και η προσβασιμότητα στις υπηρεσίες και δομές. Ωστόσο, εν μέσω υγειονομικής κρίσης, και δεδομένου ότι η συγκεκριμένη οικονομική κρίση έρχεται χρονικά μετά από μία πολυετή οικονομική κρίση, είναι σημαντικό να αναλυθεί η ανθεκτικότητα (resilience) του περιφερειακού συστήματος. Η ανάγκη διαμόρφωσης αναπτυξιακών πολιτικών που θα οδηγήσουν στην διευκόλυνση της ανθεκτικότητας της Περιφέρειας και δη στις παρεμβάσεις περιφερειακών αναπτυξιακών στρατηγικών απέναντι σε οικονομικές, κοινωνικές και φυσικές προκλήσεις, παρουσιάζεται επιτακτική δεδομένης της υγειονομικής κρίσης.

Ως περιφερειακή ανθεκτικότητα χαρακτηρίζουμε την ικανότητα της Περιφέρειας, των επιχειρήσεων και των δομών να προσαρμόζονται και να εξελίσσονται ανεξάρτητα με τις χρόνιες πιέσεις και της έκτακτες καταστάσεις (όπως π.χ. ο κορωνοϊός) που πιθανότητα να αντιμετωπίζουν. Η περιφερειακή διακυβέρνηση και ο βαθμός οικονομικής ανάπτυξης της εκάστοτε Περιφέρειας είναι κεντρικοί παράγοντες αποτίμησης της ανθεκτικότητας και συνδέονται άρρηκτα με την ικανότητα αυτό-οργάνωσης και την ανάδειξη ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της ανθεκτικότητας.

Στο πλαίσιο αυτό η περιφερειακή ανθεκτικότητα είναι εξελισσόμενη διαδικασία και ο βαθμός ανθεκτικότητας μίας Περιφέρειας εξαρτάται αφενός από τα ενδογενή και εξωγενή χαρακτηριστικά της περιοχής, και αφετέρου από τη δυναμική πορεία μέσα στο χρόνο και κυρίως απέναντι σε επείγουσες και έκτακτες καταστάσεις όπως σε περίοδο πανδημίας.

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα της ΠΔΕ που εκπονείται εν μέσω υγειονομικής κρίσης, οφείλει να λάβει υπόψιν τόσο τις χρόνιες παθογένειες και τις τάσεις του συστήματος, ώστε με τα νέα μέτρα και δράσεις που προτείνει να διαφαίνεται η ανάπτυξη νέων αντανάκλαστικών της για ανθεκτικές στρατηγικές πολιτικές στην ΠΔΕ.

Συμπερασματικά, αναφέρουμε πως παρόλο το γεγονός ότι η ΠΔΕ πρωτεύει σε σχέση με το σύνολο των ελληνικών Περιφερειών στην κατάταξη τόσο στο σύνολο των αποφοίτων, σε προσωπικό Ε&Α και σε εργατικό δυναμικό σε τομείς με ένταση ΤΠΕ, και στην παραγωγή ενέργειας, ταυτοχρόνως βρίσκεται στην τελευταία θέση σε πληθώρα δεικτών όπως η στέρηση υλικών αγαθών, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, η απασχόληση και η ανεργία, το προσδόκιμο ζωής και η εκπαίδευση του εργαζόμενου προσωπικού. Συνεπώς η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται με συσσώρευση δυναμικότητας σε ομάδες πληθυσμού οι οποίες εν συνεχεία δεν αξιοποιούνται, έχοντας λοιπόν αντίκτυπο έναν παραγωγικό τομέα αρκετά φτωχό. Παραδόξως, η ικανοποίηση των πολιτών από την ποιότητα ζωής είναι μεγάλη σε σύγκριση με τις άλλες Περιφέρειες της Ελλάδας, κατέχοντας τη δεύτερη θέση πανελλαδικά.

Δείκτης Πατήστε επάνω στο δείκτη για να μεταβείτε στο αντίστοιχο κεφάλαιο	Κατάταξη ΠΔΕ (/13)	Δείκτης Πατήστε επάνω στο δείκτη για να μεταβείτε στο αντίστοιχο κεφάλαιο	Κατάταξη ΠΔΕ (/13)
ΑΠΑ	10	Πληθυσμός	4
ΑΕΠ	6	Γεννήσεις	5
κκ ΑΕΠ	11	Θάνατοι	5
Απορροφητικότητα ΕΣΠΑ	9	Προσδόκιμο	12
Καταθέσεις	5	Προσδόκιμο ανδρών	12
Χρήστες internet	5	Προσδόκιμο γυναικών	10
Χρόνιοι χρήστες internet	11	Αριθμός μεταναστών	4
Επιβάτες (αεροπορικές μεταφορές)	7	Αριθμός μεταναστών από χώρες ΕΕ	6
Επιβάτες (θαλάσσιες μεταφορές)	8	Αριθμός μεταναστών από τρίτες χώρες	7
Μεταφερόμενο φορτίο (θαλάσσιες μεταφορές)	4	Απασχόληση	13
Ανθρώπινο δυναμικό σε τομείς ΤΠΕ	13	Ανεργία	12
Ποσοστό φοιτητών στο σύνολο πληθυσμού	1	Επίπεδο εκπαίδευσης εργ. δυναμικού	13
Μαθητική διαρροή	5	Προσωπικό Ε&Α	1
Κατάρτιση	5	Αυτοαπασχόληση	5
Δια βίου μάθηση	8	Απασχόληση μεταναστών από τρίτες χώρες	13
Εργατικ. δυναμικό	6	Απασχόληση ανδρών	13
Εργ. δυναμικό – άνδρες	4	Απασχόληση γυναικών	13
Εργ. δυναμικό – γυναίκες	5	Πλήρης απασχόληση	7
Δείκτης δεξιοτήτων	13	Μερική απασχόληση	4
Εργαζόμενοι σε τομείς έντασης ΤΠΕ	3	Ανεργία ανδρών	13
Εξαγωγές	8	Ανεργία γυναικών	12
Ισοζύγιο εισαγωγών/ εξαγωγών	8	Νέοι άνεργοι (15-24)	12
Ανταγωνιστικότητα	10	Μακροχρόνια άνεργοι	13
Επενδύσεις	8	Νέοι ΕΚΚΕ	5
Αφίξεις επισκεπτών	9	Επιδιοτούμενοι άνεργοι	5
Εισπράξη/ επισκέπτη	9	Πατέντες (αιτήσεις)	7
Διανυκτερεύσεις επισκεπτών	4	Δαπάνες Ε&Α	3
Ταξιδιωτικές εισπράξεις	10	Έκταση	6
Δαπάνες υγείας κκ	12	Επιχειρήσεις σε αναστολή λόγω COVID-19*	6
Ιατροί ανά 100 χιλ. κατοίκων	8	Εργαζόμενοι σε αναστολή λόγω COVID-19*	2
Νοσοκομειακές κλίνες ανά 100 χιλ. κατοίκων	10	Δυνατότητα ηλεκτρονικών συναλλαγών επιχειρήσεων σε αναστολή λόγω COVID-19	12
Γεωργική παραγωγή	4	Αύξηση ανέργων λόγω COVID-19	9
Φυτική παραγωγή	4	Παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας	3
Ζωική παραγωγή	3	Παραγωγή βιομάζας	5
Παραγωγή ηλιακής ενέργειας	4	Παραγωγή αιολικής ενέργειας	4
Στέρηση υλικών αγαθών	13	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	13
Στήριξη από το κοινωνικό περιβάλλον	4	Δείκτης ικανοποίησης από τη ζωή	2

*Περιφέρειες σε φθίνουσα κατάταξη.

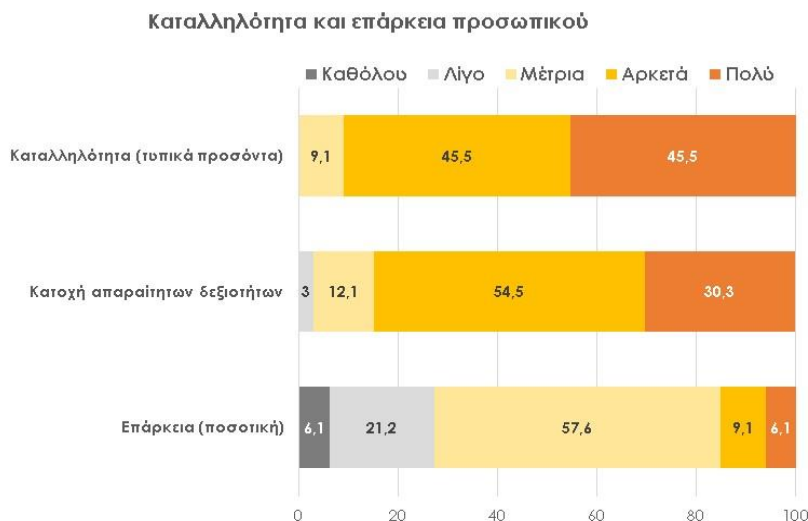
Μέρος Δ

Οι απόψεις των Υπηρεσιών και Νομικών
Προσώπων, των Παραγωγικών Φορέων και των
Δήμων της Περιφέρειας

16. Υπηρεσίες και Νομικά Πρόσωπα ΠΔΕ

Στην έρευνα προσκλήθηκαν 36 Υπηρεσίες και Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Συμμετείχαν και υπέβαλαν πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια 33 προσκληθέντες, ανεβάζοντας το ποσοστό συμμετοχής στην έρευνα στο 91,6%.

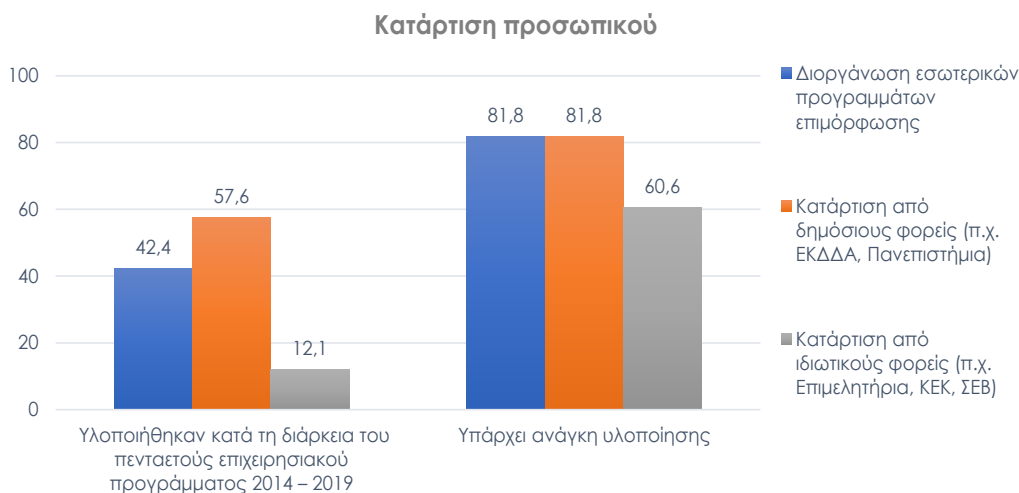
Εννέα στις δέκα περίπου υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα της ΠΔΕ αξιολογούν από «αρκετά» έως «πολύ» κατάλληλο το υφιστάμενο προσωπικό, ενώ το 84,8% («αρκετά» & «πολύ») θεωρεί ότι το υφιστάμενο προσωπικό κατέχει τις απαραίτητες δεξιότητες. Ωστόσο, ποσοστό άνω του 80% των ερωτώμενων θεωρούν «καθόλου» έως «μέτρια» την επάρκεια του προσωπικού, υποδεικνύοντας πιθανά την ανάγκη για ενίσχυση του οργανισμού της ΠΔΕ με επιπλέον δυναμικό (Διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 38. Από την ερώτηση: «Πως αξιολογείτε το υφιστάμενο προσωπικό της Διεύθυνσης ή ΝΠ; Αιτιολογήστε την απάντησή σας».

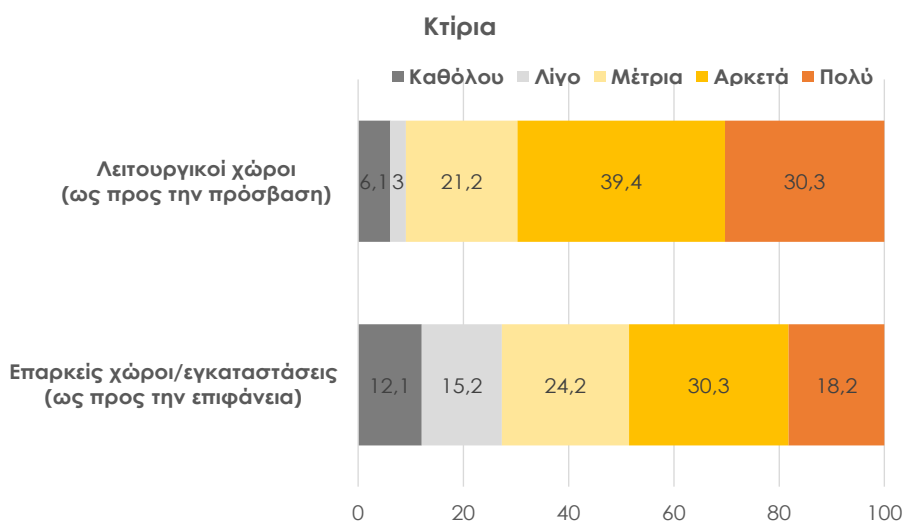
Σύμφωνα με τις ερωτώμενες υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα της ΠΔΕ, κατά τη διάρκεια του πενταετούς επιχειρησιακού προγράμματος 2014 – 2019 υλοποιήθηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό προγράμματα κατάρτισης από δημόσιους φορείς (όπως το ΕΚΔΔΑ και ακαδημαϊκά ιδρύματα) αλλά και εσωτερικά προγράμματα επιμόρφωσης (π.χ. job training, σεμινάρια σε ειδικά θέματα της υπηρεσίας), ενώ σε μικρότερο βαθμό υλοποιήθηκαν προγράμματα κατάρτισης από ιδιωτικούς φορείς (Διάγραμμα 19).

Η πλειονότητα των υπηρεσιών (81,8%) δηλώνουν πως υπάρχει ανάγκη υλοποίησης τόσο για εσωτερικά προγράμματα επιμόρφωσης όσο και για προγράμματα κατάρτισης από δημόσιους φορείς, ενώ σε μικρότερο βαθμό (60,6%) δηλώνουν ότι υπάρχει ανάγκη προγραμμάτων κατάρτισης από ιδιωτικούς φορείς (Διάγραμμα 19).

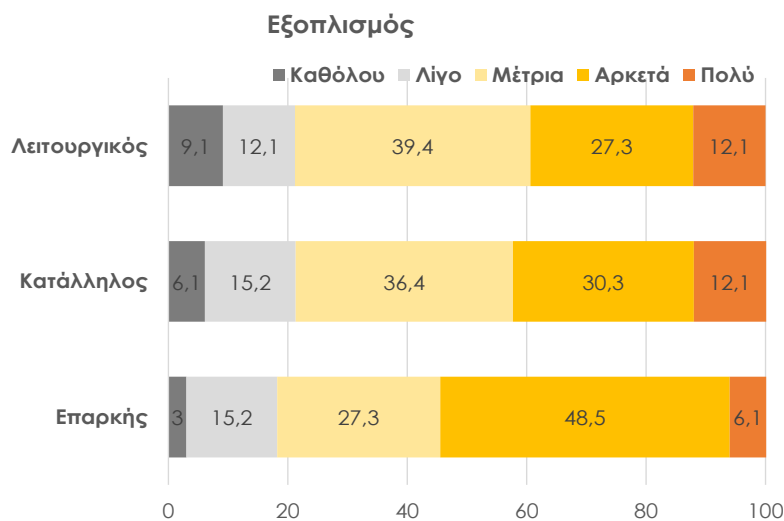
Διάγραμμα 49. Από την ερώτηση: «Για τις παρακάτω δράσεις επιλέξτε ποιες: Υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του πενταετούς επιχειρησιακού προγράμματος 2014 – 2019 & Υπάρχει ανάγκη υλοποίησης».

«Αρκετά» έως «πολύ» λειτουργικοί αξιολογούνται οι χώροι των διευθύνσεων από το 69,7% των υπηρεσιών και νομικών προσώπων της ΠΔΕ, ενώ μικρότερο είναι το ποσοστό (48,2%) σε ό,τι αφορά την επάρκεια των χώρων/ εγκαταστάσεων, με το 27,3% να δηλώνει «καθόλου» έως «λίγο» επαρκείς τους διαθέσιμους χώρους και εγκαταστάσεις (Διάγραμμα 20).

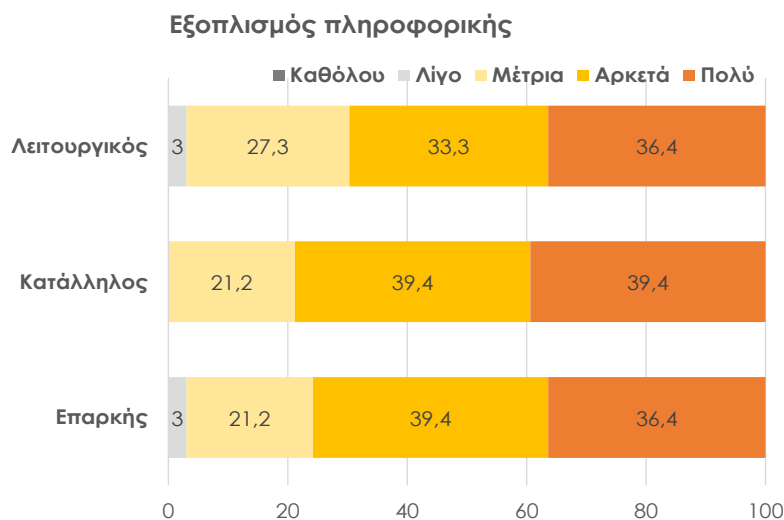
Διάγραμμα 20. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε τους υπάρχοντες χώρους εγκατάστασης (κτίρια) της Διεύθυνσης ή του ΝΠ».

Σε ό,τι αφορά τον υφιστάμενο ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό (όπως αυτοκίνητα, μηχανήματα και λοιπά τεχνικά μέσα), το 54,6% των ερωτώμενων υπηρεσιών και νομικών προσώπων τον κρίνει ως «αρκετά» έως «πολύ» επαρκή, ενώ σε μικρότερο βαθμό τον κρίνει «κατάλληλο» (42,4%) και «λειτουργικό» (39,4%) (Διάγραμμα 21).

Διάγραμμα 21. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε τον υπάρχοντα ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό (π.χ. αυτοκίνητα, μηχανήματα, λοιπά τεχνικά μέσα)».

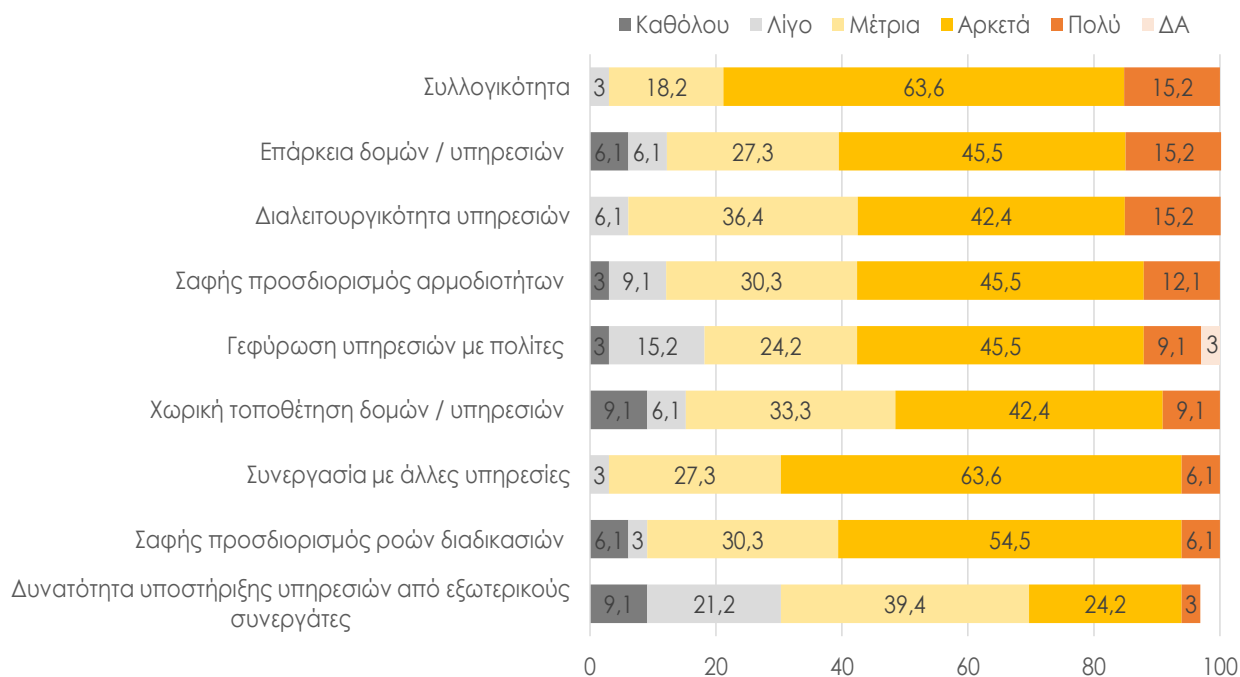
Οι υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα της ΠΔΕ εμφανίζονται ικανοποιημένες από τον υφιστάμενο εξοπλισμό πληροφορικής, εφόσον σχεδόν επτά στις δέκα υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα τον αξιολογούν ως «αρκετά» έως «πολύ» κατάλληλο, καθώς και «επαρκή» και «λειτουργικό» (Διάγραμμα 22).

Διάγραμμα 22. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε τον υπάρχοντα εξοπλισμό της πληροφορικής».

Οι υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα της ΠΔΕ είναι αρκετά ικανοποιημένες από της οργανωτική τους δομή, τόσο σε επίπεδο αισθήματος συλλογικότητας (78,8% «αρκετά» και «πολύ» ικανοποιημένοι) όσο και σε επίπεδο συνεργασίας με άλλες υπηρεσίες της ΠΔΕ (69,7% «αρκετά» και «πολύ» ικανοποιημένοι). Περίπου έξι στις δέκα υπηρεσίες είναι αρκετά έως πολύ ικανοποιημένες ως προς τις υπόλοιπες παραμέτρους. Αντιθέτως, λίγο ικανοποιημένες είναι οι υπηρεσίες από τη δυνατότητα υποστήριξης υπηρεσιών από εξωτερικούς συνεργάτες (Διάγραμμα 23).

Βαθμός ικανοποίησης από οργανωτική δομή της Διεύθυνσης ή του ΝΠ

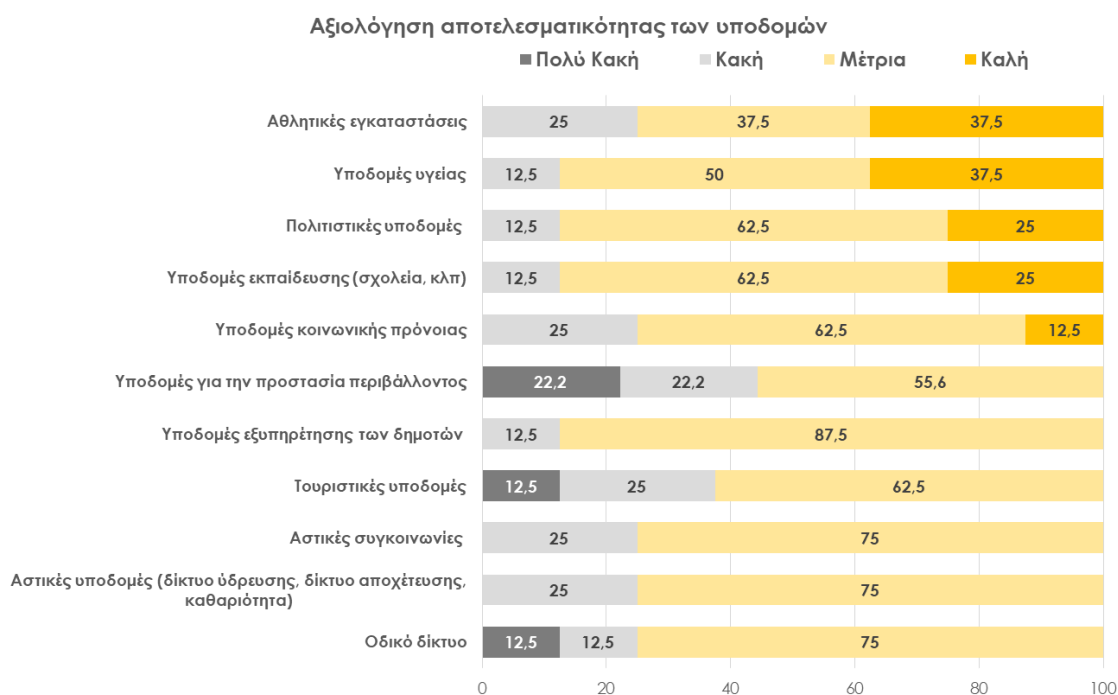

Διάγραμμα 23. Από την ερώτηση: «Προσδιορίστε το βαθμό ικανοποίησής σας για τα παρακάτω:».

17. Παραγωγικοί φορείς ΠΔΕ

Στην έρευνα προσκλήθηκαν 23 Παραγωγικοί Φορείς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Συμμετείχαν και υπέβαλαν πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια 18 προσκληθέντες, ανεβάζοντας το ποσοστό συμμετοχής στην έρευνα στο 78,2%.

Σχετικά με το πώς αξιολογούν οι φορείς την αποτελεσματικότητα των υποδομών, καλύτερη εικόνα μεταξύ των ερωτώμενων παρουσιάζουν οι αθλητικές εγκαταστάσεις, οι υποδομές υγείας, οι πολιτιστικές υποδομές και οι υποδομές εκπαίδευσης, ενώ αντίθετα χειρότερη είναι η εικόνα που έχουν διαμορφώσει οι φορείς της ΠΔΕ για τις υποδομές για την προστασία του περιβάλλοντος, τις τουριστικές υποδομές και το οδικό δίκτυο (Διάγραμμα 24).

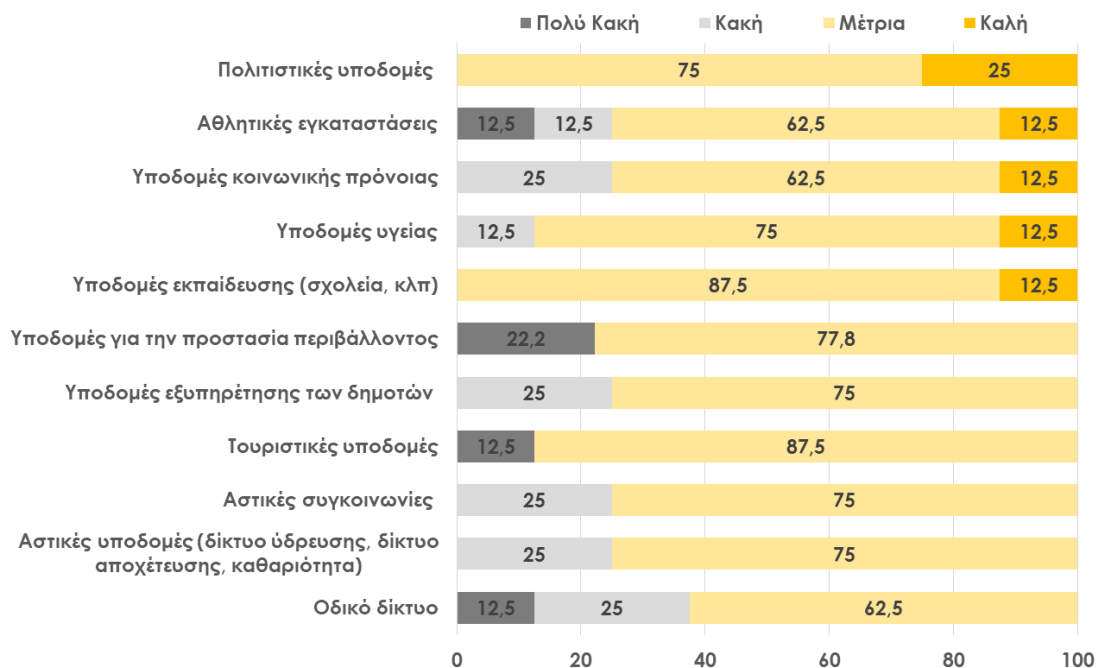

Διάγραμμα 24. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποτελεσματικότητα των παρακάτω υποδομών».

Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των υποδομών, δεν παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, καθώς και πάλι παρουσιάζουν, σύμφωνα με τους φορείς της ΠΔΕ, καλύτερη εικόνα οι υποδομές πολιτισμού, οι αθλητικές εγκαταστάσεις, οι υποδομές υγείας και οι υποδομές εκπαίδευσης (Διάγραμμα 25).

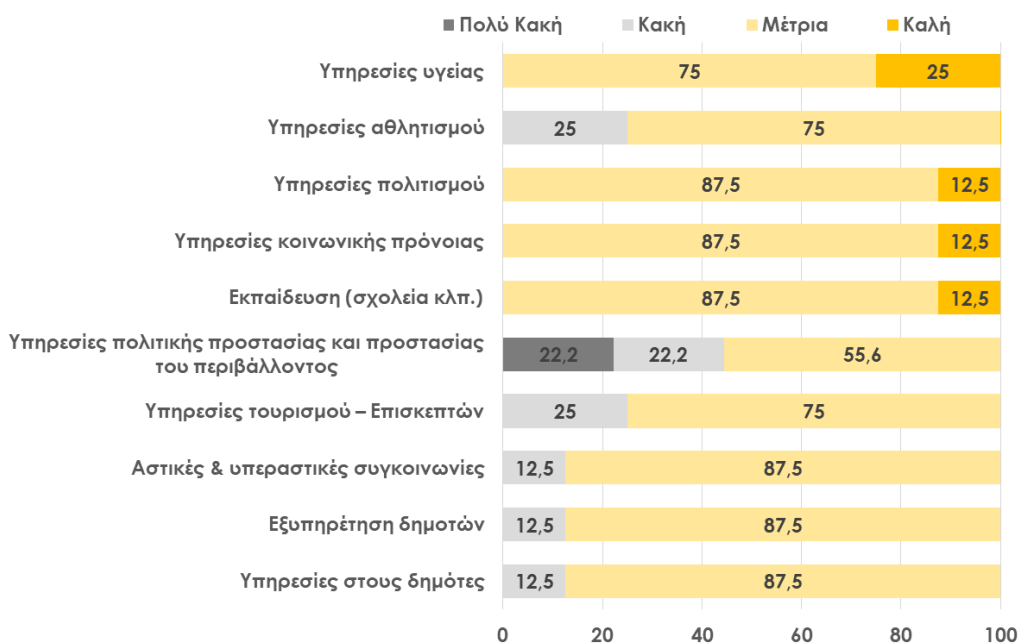
Ως επί το πλείστον, οι φορείς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αξιολογούν ως «μέτρια» αποτελεσματικές τις υπηρεσίες στο σύνολο τους (όπως υγείας, πολιτισμού και αθλητισμού, κλπ.), ενώ τέσσερεις στους εννέα φορείς αξιολογούν ως «κακή» ή «πολύ κακή» την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας και προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς επίσης δύο στους οκτώ αξιολογούν ως «κακή» την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών αθλητισμού και τουρισμού (Διάγραμμα 26).

Αξιολόγηση αποδοτικότητας των υποδομών

Διάγραμμα 25. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποδοτικότητα των παρακάτω υποδομών».

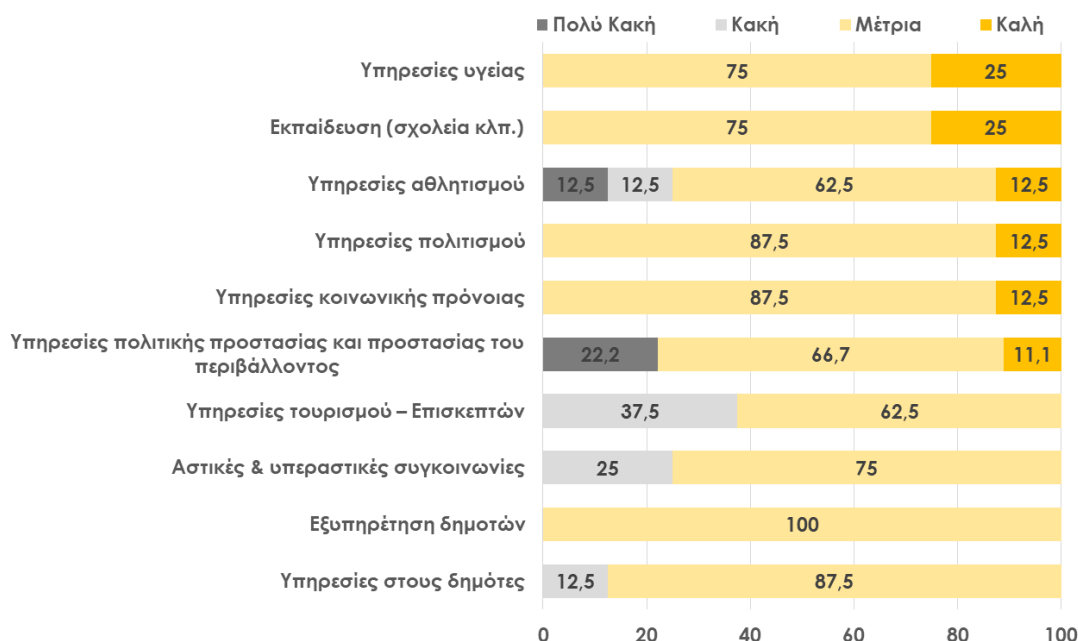
Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών

Διάγραμμα 26. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποτελεσματικότητα των παρακάτω υπηρεσιών».

Αντίστοιχη με την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών είναι και η εικόνα που έχουν διαμορφώσει οι παραγωγικοί φορείς της ΠΔΕ ως προς την αποδοτικότητα των διαθέσιμων υπηρεσιών (Διάγραμμα 27).

Αξιολόγηση αποδοτικότητας των υπηρεσιών

Διάγραμμα 27. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποδοτικότητα των παρακάτω υπηρεσιών».

Η ανάπτυξη πολιτικών ιατρικής καινοτομίας, οι δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και η ανάπτυξη βιώσιμων υποδομών κρίνεται αρκετά έως πολύ αναγκαίες προτεραιότητες για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Λιγότερο αναγκαίες προτεραιότητες θεωρούνται οι δράσεις έξυπνων πόλεων και οι δράσεις βιώσιμης αστικής και υπεραστικής μεταφοράς από τους φορείς (Πίνακας 3).

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
	%	%	%	%	%
Δράσεις έξυπνων πόλεων		5,6	11,1	27,8	55,6
Ανάπτυξη πολιτικών κοινωνικής καινοτομίας			11,1	50,0	38,9
Ανάπτυξη πολιτικών ιατρικής καινοτομίας				44,4	55,6
Ανάπτυξη βιώσιμων υποδομών				41,2	58,8
Δράσεις βιώσιμης αστικής και υπεραστικής μεταφοράς		5,6	11,1	44,4	38,9
Δράσεις βιώσιμης ενέργειας				50,0	50,0
Δράσεις προώθησης επιχειρηματικότητας			16,7	22,2	61,1
Στήριξη πρωτογενούς τομέα			5,6	27,8	66,7
Επαναδιατύπωση τουριστικού προϊόντος σε συνάρτηση με πολιτιστικό/περιβαλλοντικό απόθεμα			5,6	16,7	77,8

Πίνακας 3. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε τις παρακάτω στρατηγικές προτεραιότητες για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που έχει επιφέρει η πανδημία του Covid-19. - Σημειώστε τον κατάλληλο αριθμό δίπλα από κάθε επιλογή. Ο αριθμός 1 υποδηλώνει την πλέον σημαντική προτεραιότητα».

18. Δήμοι της ΠΔΕ

Στην έρευνα προσκλήθηκαν οι 19 Δήμοι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Συμμετείχαν και υπέβαλαν πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια 11 προσκληθέντες, ανεβάζοντας το ποσοστό συμμετοχής στην έρευνα στο 57,8%.

Ένας στους δύο Δήμους αξιολογούν ως «καλή» την αποτελεσματικότητα των υποδομών εξυπηρέτησης των δημοτών, ενώ τρεις στους δέκα κρίνουν ότι οι πολιτιστικές υποδομές, οι υποδομές κοινωνικής πρόνοιας καθώς και οι υποδομές παιδείας έχουν επίσης αποτελεσματικές (τη χαρακτηρίζουν επίσης ως «καλή»). Χειρότερη εικόνα, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, εμφανίζουν το οδικό δίκτυο, οι αστικές συγκοινωνίες και οι αστικές υποδομές (Διάγραμμα 28).

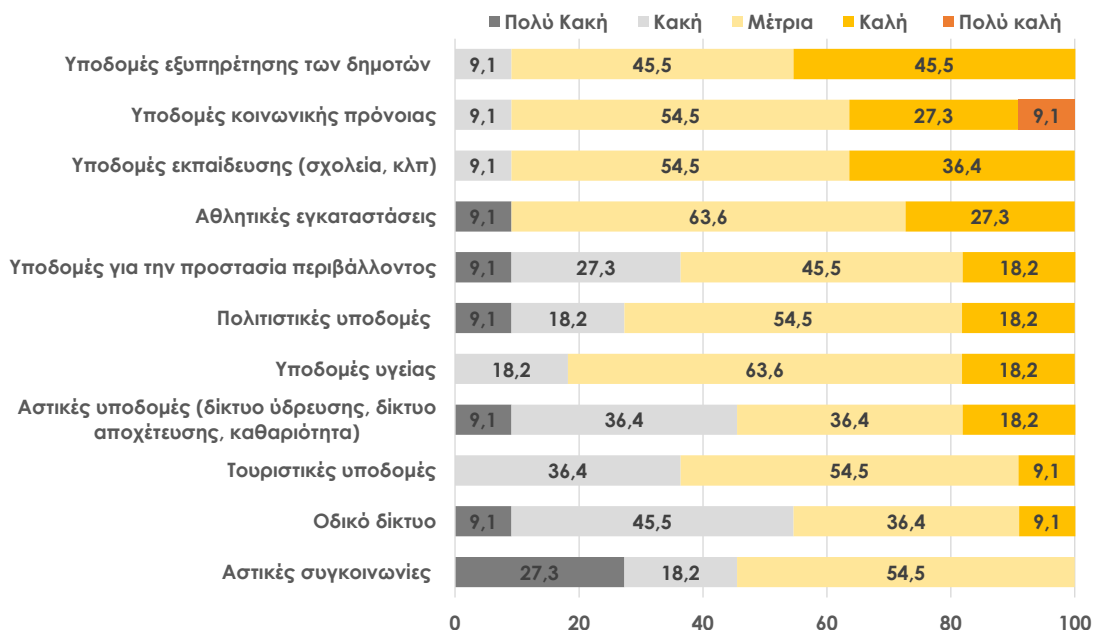

Διάγραμμα 28. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποτελεσματικότητα των παρακάτω υποδομών».

Όμοια διαπιστώνεται πως είναι η εικόνα που έχουν διαμορφώσει οι Δήμοι της ΠΔΕ και ως προς την αποδοτικότητα των υποδομών. Καλύτερα αξιολογούνται εκ νέου οι υποδομές εξυπηρέτησης των δημοτών, οι υποδομές κοινωνικής πρόνοιας και οι υποδομές εκπαίδευσης. Από την άλλη, χειρότερα αξιολογούνται από τους ερωτώμενους το οδικό δίκτυο, οι αστικές υποδομές και οι αστικές συγκοινωνίες (Διάγραμμα 29).

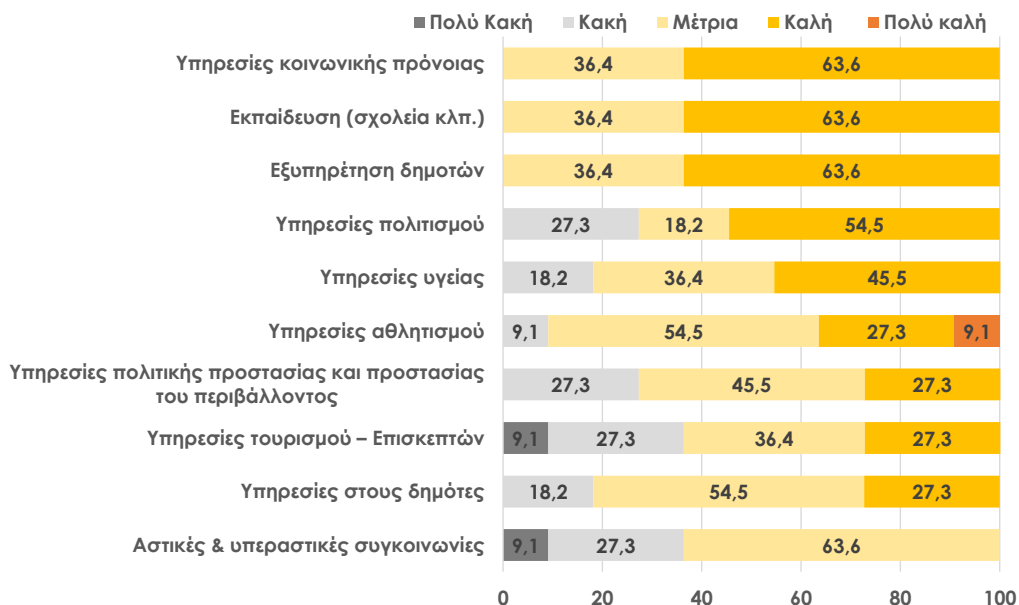
Σε ό,τι αφορά την αποτελεσματικότητα των Υπηρεσιών, έξι στους δέκα Δήμους της ΠΔΕ αξιολογούν ως «καλή» την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, της εκπαίδευσης και της εξυπηρέτησης δημοτών. Αντιθέτως, ως «κακή» ή «πολύ κακή» αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών τουρισμού, των αστικών και υπεραστικών συγκοινωνιών το 36,4% των Δήμων της ΠΔΕ που συμμετείχαν στην έρευνα (Διάγραμμα 30).

Αξιολόγηση αποδοτικότητας των υποδομών

Διάγραμμα 29. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποδοτικότητα των παρακάτω υποδομών».

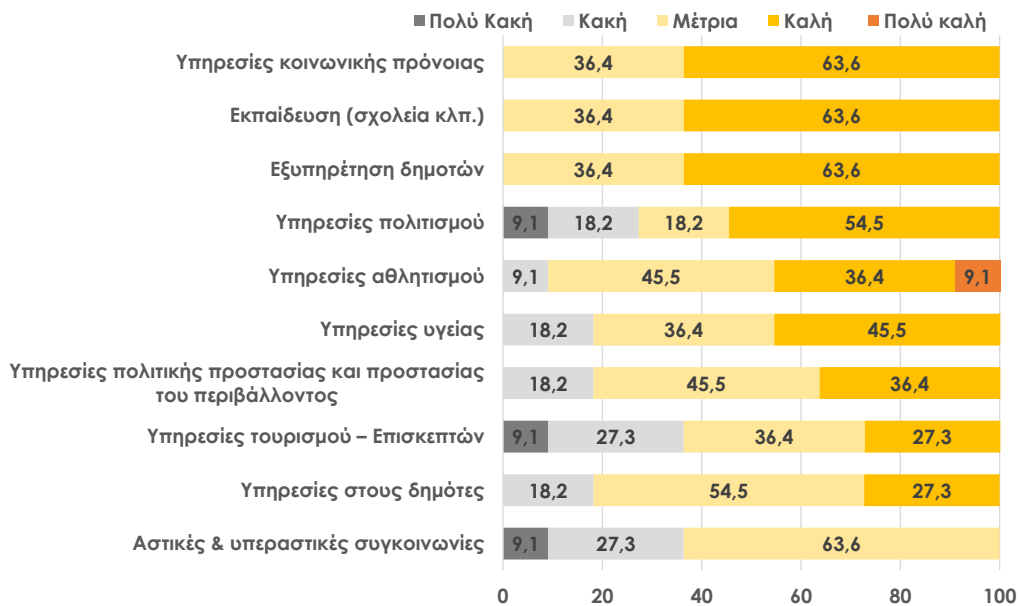
Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών

Διάγραμμα 30. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποτελεσματικότητα των παρακάτω υπηρεσιών».

Αντίστοιχη με την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών είναι και η εικόνα που διαμορφώνεται ως προς την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των υπηρεσιών ανά Δήμο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Διάγραμμα 31).

Αξιολόγηση αποδοτικότητας των υπηρεσιών

Διάγραμμα 31. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε την αποδοτικότητα των παρακάτω υπηρεσιών».

Για την πλειονότητα των Δήμων της ΠΔΕ, οι βασικές προτεραιότητες για την ανάπτυξη του Δήμου που κρίνονται αναγκαίες είναι οι δράσεις προώθησης επιχειρηματικότητας, η στήριξη του πρωτογενούς τομέα και η επαναδιατύπωση του τουριστικού προϊόντος σε συνάρτηση με το υφιστάμενο πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα. Σαν λιγότερο σημαντική προτεραιότητα προκύπτει η ανάπτυξη πολιτικών κοινωνικής καινοτομίας και πολιτικών ιατρικής καινοτομίας (Πίνακας 4).

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
	%	%	%	%	%
Δράσεις έξυπνων πόλεων	-	-	18,2	27,3	54,5
Ανάπτυξη πολιτικών κοινωνικής καινοτομίας	-	-	9,1	54,5	36,4
Ανάπτυξη πολιτικών ιατρικής καινοτομίας	-	-	27,3	36,4	36,4
Ανάπτυξη βιώσιμων υποδομών	-	-	9,1	18,2	72,7
Δράσεις βιώσιμης αστικής και υπεραστικής μεταφοράς	-	9,1	18,2	27,3	45,5
Δράσεις βιώσιμης ενέργειας	-	-	18,2	18,2	63,6
Δράσεις προώθησης επιχειρηματικότητας	-	-	-	9,1	90,9
Στήριξη πρωτογενούς τομέα	-	-	-	9,1	90,9
Επαναδιατύπωση τουριστικού προϊόντος σε συνάρτηση με πολιτιστικό/περιβαλλοντικό απόθεμα	-	-	-	9,1	90,9

Πίνακας 4. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε τις παρακάτω στρατηγικές προτεραιότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που έχει επιφέρει η πανδημία του Covid-19 (σημειώστε τον κατάλληλο αριθμό δίπλα από κάθε επιλογή. Ο αριθμός 1 υποδηλώνει την πλέον σημαντική προτεραιότητα)».

19. Πώς επηρεάζει η πανδημία τις στρατηγικές προτεραιότητες των Υπηρεσιών, Φορέων και Δήμων της ΠΔΕ;

Κατά την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, ζητήθηκε από όλους τους εμπλεκόμενους να αξιολογήσουν μια σειρά στρατηγικών προτεραιοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που έχει επιφέρει η πανδημία Covid-19. Οι προτεραιότητες που ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιεραρχήσουν ήταν οι κάτωθι:

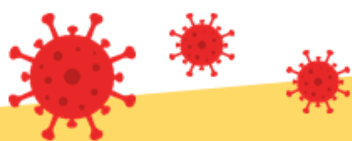
- Νέες υπηρεσίες στο χώρο της υγείας,
- Νέες υπηρεσίες στο χώρο της κοινωνικής πρόνοιας,
- Επιχειρηματική (επαν)εκκίνηση και εκπαίδευση επιχειρηματιών,
- Ψηφιακή μεταρρύθμιση,
- Στήριξη εφοδιαστικής αλυσίδας και αλυσίδων αξίας.

Οι φορείς και οι Υπηρεσίες της ΠΔΕ ιεραρχούν ως ζήτημα **πρώτης προτεραιότητας** την εισαγωγή νέων υπηρεσιών στο χώρο της υγείας (41,2% και 53,3% αντίστοιχα). Ίσου βαθμού προτεραιότητας αποτελεί για τους φορείς της Περιφέρειας η επιτάχυνση της ψηφιακής μεταρρύθμισης (41,2%). Η εικόνα διαφοροποιείται επίσης στους Δήμους (18,2%), οι οποίοι αξιολογούν ως σημαντικότερη προτεραιότητα την επιχειρηματική (επαν)εκκίνηση και εκπαίδευση επιχειρηματιών (36,4%) (Πίνακας 5).

Η εισαγωγή νέων υπηρεσιών στο χώρο της υγείας αποτελεί ζήτημα **δεύτερης προτεραιότητας** για τους Δήμους (45,5%). Την ίδια άποψη διαμορφώνουν και οι Υπηρεσίες της ΠΔΕ, οι οποίες ωστόσο αξιολογούν επίσης ως δεύτερη προτεραιότητα την επιτάχυνση της ψηφιακής μεταρρύθμισης (26,7%). Οι φορείς της Περιφέρειας αναδεικνύουν στη δεύτερη θέση της ιεραρχίας τη στήριξη της εφοδιαστικής αλυσίδας και των αλυσίδων αξίας (Πίνακας 5).

	1 ^η Προτεραιότητα			2 ^η Προτεραιότητα			3 ^η Προτεραιότητα			4 ^η Προτεραιότητα			5 ^η Προτεραιότητα		
	ΦΟΡΕΙΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΙ	ΦΟΡΕΙΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΙ	ΦΟΡΕΙΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΙ	ΦΟΡΕΙΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΙ	ΦΟΡΕΙΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΙ
Νέες υπηρεσίες στο χώρο της υγείας	41,2	53,3	18,2	17,6	26,7	45,5	23,5	6,7	18,2	5,9	6,7	18,2	18,2	6,7	0,0
Νέες υπηρεσίες στο χώρο της κοινωνικής πρόνοιας		6,7	27,3	17,6	23,3	9,1	41,2	30,0	45,5	17,6	23,3	9,1	9,1	16,7	9,1
Επιχειρηματική (επαν)εκκίνηση και εκπαίδευση επιχειρηματιών	17,6	6,7	36,4	11,8	16,7	27,3	11,8	26,7	18,2	29,4	26,7	18,2	18,2	23,3	0,0
Ψηφιακή μεταρρύθμιση	41,2	30,0	18,2	23,5	26,7	18,2	17,6	6,7	18,2	5,9	26,7	36,4	36,4	10,0	9,1
Στήριξη εφοδιαστικής αλυσίδας και αλυσίδων αξίας		3,3	0,0	29,4	6,7	0,0	5,9	30,0	0,0	41,2	16,7	18,2	18,2	43,3	81,8

Πίνακας 5. Από την ερώτηση: «Αξιολογήστε τις παρακάτω στρατηγικές προτεραιότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που έχει επιφέρει η πανδημία του Covid-19 (σημειώστε τον κατάλληλο αριθμό δίπλα από κάθε επιλογή. Ο αριθμός 1 υποδηλώνει την πλέον σημαντική προτεραιότητα)».

Πού πρέπει να εστιάσουμε στη μετά Covid-19 εποχή;

Υπηρεσίες & Νομικά Πρόσωπα

Παραγωγικοί Φορείς

Δήμοι

1

Νέες υπηρεσίες στο
χώρο της υγείας

1

Νέες υπηρεσίες στο
χώρο της υγείας/
Ψηφιακή Μεταρρύθμιση

1

Επιχειρηματική (επαν)εκκίνηση
και εκπαίδευση επιχειρηματιών

2

Νέες υπηρεσίες στο
χώρο της υγείας/
Ψηφιακή Μεταρρύθμιση

2

Στήριξη εφοδιαστικής
αλυσίδας και αλυσίδων
αξίας

2

Νέες υπηρεσίες στο χώρο της
υγείας

3

Νέες υπηρεσίες στο χώρο
της κοινωνικής πρόνοιας/
Στήριξη εφοδιαστικής
αλυσίδας και αλυσίδων αξίας

3

Νέες υπηρεσίες στο
χώρο της κοινωνικής
πρόνοιας

3

Νέες υπηρεσίες στο χώρο της
κοινωνικής πρόνοιας

4

Επιχειρηματική
(επαν)εκκίνηση και
εκπαίδευση επιχειρηματιών

4

Στήριξη εφοδιαστικής
αλυσίδας και αλυσίδων
αξίας

4

Ψηφιακή μεταρρύθμιση

5

Στήριξη εφοδιαστικής
αλυσίδας και αλυσίδων
αξίας

5

Ψηφιακή μεταρρύθμιση

5

Στήριξη εφοδιαστικής αλυσίδας
και αλυσίδων αξίας

Η εισαγωγή νέων υπηρεσιών στο χώρο της κοινωνικής πρόνοιας αποτελεί ζήτημα **τρίτης προτεραιότητας** για όλους τους ερωτώμενους (Φορείς: 45,5%, Υπηρεσίες: 30,0%, Δήμοι: 45,5%). Οι Υπηρεσίες και τα Νομικά Πρόσωπα της ΠΔΕ αξιολογούν επίσης ως τρίτη προτεραιότητα τη στήριξη της εφοδιαστικής αλυσίδας και των αλυσίδων αξίας (30,0%) (Πίνακας 5).

Η στήριξη της εφοδιαστικής αλυσίδας και των αλυσίδων αξίας αναδεικνύεται ωστόσο στην **τέταρτη** θέση της ιεραρχίας από τους φορείς της ΠΔΕ (41,2%). Οι Υπηρεσίες και τα Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας αξιολογούν ως ζητήματα τέταρτης προτεραιότητας τόσο την επιχειρηματική (επαν)εκκίνηση και εκπαίδευση επιχειρηματιών (26,7%), όσο και την επιτάχυνση της ψηφιακής μεταρρύθμισης (26,7%). Παρόμοια προκύπτει και η στάση των Δήμων, οι οποίοι ως ζήτημα τέταρτης προτεραιότητας τοποθετούν την επιτάχυνση της ψηφιακής μεταρρύθμισης (36,4%) (Πίνακας 5).

Κλείνοντας, η στήριξη της εφοδιαστικής αλυσίδας και των αλυσίδων αξίας αποτελεί ζήτημα **πέμπτης προτεραιότητας** για τις Υπηρεσίες (43,3%) και τους Δήμους της ΠΔΕ (81,8%). Οι φορείς της Περιφέρειας, από την άλλη, αξιολογούν ως πέμπτη σε ιεραρχία προτεραιότητα την επιτάχυνση της ψηφιακής μεταρρύθμισης (36,4%) (Πίνακας 5).

Μέρος Ε

Οι προκλήσεις της επόμενης μέρας

20. Νέες συνθήκες, νέες προκλήσεις για τη Δυτική Ελλάδα

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει να διαχειριστεί σειρά σημαντικών προκλήσεων βαδίζοντας προς το μέλλον. Ενώ είναι η έκτη σε παραγωγή πλούτου περιφέρεια της Ελλάδας, είναι μόλις ενδέκατη ως προς το κατά κεφαλήν εισόδημα. Ακόμη, αν και χαρακτηρίζεται από υψηλό ερευνητικό δυναμικό, υψηλές κατά κεφαλή δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης και ταυτόχρονα είναι πρώτη σε αριθμό φοιτητών περιφέρεια στη χώρα, η παραγόμενη γνώση αδυνατεί να διαχυθεί στην παραγωγή και στην αγορά, στερώντας από την περιφερειακή οικονομία έξυπνες θέσεις εργασίας. Αν και βρίσκεται γεωγραφικά σε μια από τις περιοχές του πλανήτη με το υψηλότερο αιολικό και ηλιακό δυναμικό, καθώς και πλούσια φυσικά αποθέματα, η Δυτική Ελλάδα υποεκμεταλλεύεται το δυναμικό αυτό, όντας τέταρτη σε παραγωγή ηλιακής και αιολικής ενέργειας και Τρίτη σε παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας.

Η Περιφέρεια διακρίνεται για τη δυναμική του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Στην ΠΔΕ παράγεται το τρίτο μεγαλύτερο εισόδημα σε όρους ζωικής παραγωγής, καθώς και το τέταρτο μεγαλύτερο σε όρους φυτικής παραγωγής. Από την άλλη, η παραγωγή προϊόντων χαρακτηρίζεται από μικρό σε έκταση κλήρο, μη διασυνδεδεμένες εκμεταλλεύσεις και χαμηλό επίπεδο τεχνολογικής ενσωμάτωσης. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διαθέτει πλούσια ετερογενή πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Φιλοξενεί στο έδαφός της μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς και τόπου ιδιαίτερης αξίας για τον ελληνισμό. Παρ' όλα αυτά, έχει διαμορφώσει χαρακτήρα «περάσματος» προς άλλους προορισμούς, παρά τυπικού δημοφιλούς ταξιδιωτικού προορισμού. Στη Δυτική Ελλάδα οι κλάδοι του τουρισμού, των μεταφορών και της εστίασης – αναψυχής αντιπροσωπεύουν άνω του 25% της περιφερειακής οικονομικής δραστηριότητας και όντας οι κλάδοι που έχουν σε παγκόσμιο επίπεδο πληγεί περισσότερο από την πανδημία Covid-19, αναμένεται να επηρεάσουν επί τω χείρω την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Οι ανωτέρω προκλήσεις πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο του στρατηγικού κι επιχειρησιακού σχεδιασμού της Περιφέρειας τόσο σε μεσοπρόθεσμο, όσο και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Η δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης στην ΠΔΕ θα έρθει μόνο μέσα από την υιοθέτηση ρεαλιστικού οράματος και στρατηγικών για την περιφέρεια, μέσα σε πλαίσιο κανόνων και ικανών προϋποθέσεων.

Οι στόχοι και οι προτεραιότητες που θα τεθούν θα πρέπει να μεταφραστούν σε πρόγραμμα με ρεαλιστικές προτάσεις, ικανές να αμβλύνουν – αν όχι να υπερκεράσουν – τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Δυτική Ελλάδα. Η ανάπτυξη των υποδομών, η βελτίωση της προσβασιμότητας, η ανάδειξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιφέρειας σε οικονομικό επίπεδο, η ενσωμάτωση και υλοποίηση πολιτικών για την αειφορία στην παραγωγή και το περιβάλλον, η έμφαση στην άρση των κοινωνικών αποκλεισμών, η επένδυση στη γνώση και στην καινοτομία, η ανάδειξη κι εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της Δυτικής Ελλάδας και η εστίαση στην ανοιχτή, πραγματικά περιφερειακή διακυβέρνηση είναι πεδία που πρέπει να λαμβάνονται πάντοτε υπόψη κατά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με ενεργητικές περιφερειακές πολιτικές.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται χρονικά στην αρχή μιας ακολουθίας ευκαιριών ουσιαστικής χρηματοδότησης τόσο της ανάκαμψής της από τις συνέπειες της πανδημίας Covid-19, όσο και της επαναφοράς της σε καλύτερα επίπεδα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης από εκείνα πριν τη δεκαετή οικονομική κρίση. Μέχρι το 2023 θα έχουν ολοκληρωθεί οι εκταμιεύσεις κεφαλαίων από την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ενώ ταυτόχρονα θα έχει εκκινήσει η υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2021-2027. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων μετασχηματίζεται σε Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, προβλέποντας πληθώρα δράσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα για την περίοδο 2021-2025. Ακόμη, η Περιφέρεια θα ωφεληθεί των δράσεων του Ταμείου για την Ανάκαμψη από τις συνέπειες της πανδημίας Covid-19, καθώς και πλήθους εργαλείων χρηματοδότησης συμπληρωματικού χαρακτήρα (από διεθνείς κι ευρωπαϊκές πηγές χρηματοδότησης).

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω, η Ομάδα Εργασίας συνέταξε και προτείνει το νέο αναπτυξιακό όραμα, τους στρατηγικούς στόχους και τις κατευθυντήριες αρχές του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2020-2023. Τα παραπάνω εξειδικεύονται σε άξονες προτεραιότητας και μέτρα, με σκοπό – σε επόμενη φάση – τον επιτυχή σχεδιασμό ρεαλιστικών δράσεων και παρεμβάσεων που θα απαντούν στις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Δυτική Ελλάδα.

Μέρος ΣΤ

Όραμα, στρατηγικοί στόχοι, άξονες και
κατευθυντήριες αρχές της ΠΔΕ για το 2020 – 2023

21. Δυτική Ελλάδα, νέο αναπτυξιακό όραμα

Το όραμα αποτυπώνει τις φιλοδοξίες και τη μακροπρόθεσμη στόχευση ενός οργανισμού. Απευθύνεται τόσο στη λογική, όσο και στο συναισθήμα, ενώ απεικονίζει – κατά το δυνατό – την αισιόδοξη άποψη του μέλλοντος του οργανισμού (Μπουραντά, 2015).

Τα τελευταία χρόνια ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών, περιφερειών και πόλεων διαμορφώνουν, πριν από την αναπτυξιακή στρατηγική και το επιχειρησιακό τους πρόγραμμα, το στρατηγικό αναπτυξιακό όραμά τους. Η διαμόρφωση του στρατηγικού αναπτυξιακού οράματος συμβάλλει καθοριστικά στον ορθολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό και στην αποτελεσματική επίτευξη των αναπτυξιακών τους στόχων. Το αναπτυξιακό όραμα προηγείται της κατάρτισης και της εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων και είναι το πρώτο βήμα για την έκφραση και την προσέγγιση των επιθυμητών αλλαγών και την επιθυμητή πορεία προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη: οικονομική, κοινωνική και οικολογική (Καντιάνης & Νικολόπουλος, 2020).

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας περιγράφεται ακολούθως:

“ Δίκαιη, έξυπνη και αποτελεσματική ευρωπαϊκή Περιφέρεια, κόμβος τεχνολογίας, καινοτομίας και δημιουργικότητας, υπόδειγμα κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, τόπος ανάδειξης ολυμπισμού, εθελοντισμού και πολιτισμού ”

Το όραμα εκφράζει την επιδίωξη η ΠΔΕ να καταστεί ένας φορέας λήψης αποφάσεων και υλοποίησης πολιτικών που θα είναι κοινωνικά και χωροταξικά δίκαιες, θα εκμεταλλεύονται τα διαθέσιμα τεχνολογικά εργαλεία, θα προωθούν τη βελτίωση της διοικητικής ετοιμότητας της ΠΔΕ. Η ΠΔΕ επιδιώκει να επιτύχει συνοχή σε όλους τους τομείς δραστηριοποίησής της, ισότιμα και για όλους τους πολίτες της. Επιπλέον, η ΠΔΕ οραματίζεται να καταστεί κόμβος τεχνολογίας, καινοτομίας και δημιουργικότητας, αξιοποιώντας ισχυρά χαρακτηριστικά όπως το υφιστάμενο ερευνητικό και παραγωγικό δυναμικό, τη δημιουργική βιομηχανία και τις αρχές και εργαλεία της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης.

Παράλληλα, το όραμα της ΠΔΕ έχει έντονη κοινωνική χροιά, ενσωματώνοντας την ανάγκη για άρση των αδικιών και άμβλυνσης προβλημάτων κοινωνικού χαρακτήρα που μπορεί να οδηγούν ομάδες πολιτών σε κοινωνικό αποκλεισμό. Η Δυτική Ελλάδα πρέπει να επενδύσει στην περιφερειακή σύγκλιση, με άλλα λόγια, μέσα από την άμβλυνση των ανισοτήτων, καθώς και μέσα από τη διαμόρφωση κοινής περιφερειακής συνείδησης. Η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από πλούσια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά και αποτελεί τόπο γέννησης του ολυμπισμού και των αξιών του, συνεπώς από το όραμα της ΠΔΕ δεν θα μπορούσε να απουσιάζει η αναφορά στη διάδοση του ολυμπισμού, του πολιτισμού και του εθελοντισμού.

Οι κατευθυντήριες αρχές της ΠΔΕ για το χρονικό διάστημα 2020-2023 καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τη φιλοσοφία του αναπτυξιακού οράματος, όπως αυτό διατυπώνεται παραπάνω. Οι αρχές αυτές αποτελούν μια περισσότερο κωδικοποιημένη ερμηνεία του οράματος για το σύνολο των δραστηριοτήτων της Περιφέρειας, όπως η σχέση με τους πολίτες, η άσκηση της διοίκησης και η διαχείριση των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

Οι κατευθυντήριες αρχές είναι:

	KA1	Άρση οικονομικών, γεωγραφικών και κοινωνικών ανισοτήτων και βελτίωση του συστήματος διακυβέρνησης της ΠΔΕ και της καθημερινότητας των πολιτών
	KA2	Ανάδειξη και αξιοποίηση καλών πρακτικών στην περιφερειακή πολιτική, εστιασμένων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη για τη βελτίωση των επιδόσεων της ΠΔΕ σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
	KA3	Ανάπτυξη και δικτύωση του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής με έμφαση στην αειφορία και την προστασία του περιβάλλοντος
	KA4	Βελτίωση ετοιμότητας της ΠΔΕ σε επίπεδο διοίκησης, δημόσιας υγείας, μέριμνας και οικονομίας
	KA5	Αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού της ΠΔΕ σε τομείς της περιφερειακής οικονομίας με ιδιαίτερες προοπτικές ανάπτυξης
	KA6	Βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, της απασχόλησης και δημιουργία νέων «έξυπνων» θέσεων εργασίας
	KA7	Προώθηση της καινοτομίας στην επιχειρηματικότητα και της διασύνδεσης έρευνας – παραγωγής
	KA8	Ανάπτυξη τουρισμού και πολιτισμού, διαδίδοντας το πνεύμα του εθελοντισμού και ολυμπισμού
	KA9	Διατήρηση και ανάδειξη της τοπικής φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς κι ένταξή τους σε μια νέα τοπική ταυτότητα
	KA10	Διαμόρφωση επενδυτικού προφίλ της Δυτικής Ελλάδας, ώστε να καταστεί ελκυστικός τόπος για επενδύσεις
	KA11	Διαμόρφωση περιφερειακής συνείδησης, μέσω άμβλυνσης κοινωνικών ανισοτήτων

22. Βαδίζοντας προς το 2023

Το σύνολο των προτεραιοτήτων και πολιτικών για την εκπλήρωση του αναπτυξιακού οράματος ενός οργανισμού αποτελούν τη στρατηγική του οργανισμού αυτού για το μέλλον. Η διαμόρφωση στρατηγικής εδράζεται σε δύο παράγοντες: α) στον προσδιορισμό των κρίσιμων ζητημάτων που οφείλει να αντιμετωπίσει ο οργανισμός σχετικά με την ανάπτυξη του, β) στη διαμόρφωση πολιτικών κι επιλογών που θα διασφαλίζουν επαρκή προσέγγιση λύσης στα ανωτέρω κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα.

Η στρατηγική της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για το χρονικό διάστημα 2020 – 2023 οφείλει να λάβει υπόψη α) την υφιστάμενη κατάσταση της Δυτικής Ελλάδας, β) το όραμα και την αποστολή της Περιφέρειας, γ) τις αρχές και το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Περιφέρειας. Οι στρατηγικοί στόχοι της Περιφέρειας για την ανωτέρω χρονική περίοδο δίνονται ακολούθως:

Στρατηγικός Στόχος 1

Ενίσχυση της **προσβασιμότητας** σε υπηρεσίες και δομές πολυτροπικών μεταφορών, γνώσης, τεχνολογίας και ψηφιακής διακυβέρνησης

Στρατηγικός Στόχος 2

Ανθεκτικότητα στη Διοίκηση και στην Κοινωνία, με έμφαση στη διοικητική ετοιμότητα, την αειφορία στο περιβάλλον και στην παραγωγή και την υγεία-μέριμνα, καθώς και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Στρατηγικός Στόχος 3

Στήριξη της **εξωστρέφειας** στην επιχειρηματικότητα, στον πολιτισμό και στον τουρισμό και ανάδειξη του εθελοντισμού και του ολυμπισμού

Στρατηγικός Στόχος 4

Βελτίωση της **ανταγωνιστικότητας** στην παραγωγή, την καινοτομία και την εξειδίκευση

Καθένας από τους ανωτέρω στρατηγικούς στόχους μπορεί να παρουσιάζει αυξημένη συνάφεια με μία ή περισσότερες από τις κατευθυντήριες αρχές του παρόντος. Η συνάφεια αυτή αποτυπώνεται ακολούθως.

Στρατηγικός Στόχος 1

ΚΑ 1, ΚΑ 2, ΚΑ 4, ΚΑ 6, ΚΑ 7, ΚΑ 11

Στρατηγικός Στόχος 2

ΚΑ 1, ΚΑ 2, ΚΑ 3, ΚΑ 4, ΚΑ 5, ΚΑ 9, ΚΑ 11

Στρατηγικός Στόχος 3

ΚΑ 3, ΚΑ 5, ΚΑ 6, ΚΑ 7, ΚΑ 8, ΚΑ 9, ΚΑ 10, ΚΑ 11

Στρατηγικός Στόχος 4

ΚΑ 2, ΚΑ 3, ΚΑ 5, ΚΑ 6, ΚΑ 7, ΚΑ 8, ΚΑ 9, ΚΑ 10, ΚΑ 11

22.1 Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της προσβασιμότητας σε υπηρεσίες και δομές πολυτροπικών μεταφορών, γνώσης, τεχνολογίας και ψηφιακής διακυβέρνησης

Η προσβασιμότητα και η γεωγραφική προσπελασιμότητα των πολιτών σε υπηρεσίες και δομές αποτελούσε, ανέκαθεν, ζητούμενο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η προσβασιμότητα από ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (π.χ. ΑμεΑ, Ρομά, ηλικιωμένους) είναι πρωταρχική προϋπόθεση για την αυτόνομη, διαβίωση καθώς και την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία. Στόχος της ΠΔΕ είναι α. η άρση των περιβαλλοντικών εμποδίων, β. η ανάδειξη υποστηρικτικών αγαθών και υπηρεσιών στο σχολικό περιβάλλον, στο οικογενειακό και γενικότερα κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον για μία γ. νέα ΠΔΕ με εγκαταστάσεις, νέες υπηρεσίες, δομές και τεχνολογίες που θα επιτρέψουν την αλλαγή κλίματος.

Η έννοια «προβασιμότητα» συμπεριλαμβάνει αυτή της γεωγραφικής προσπελασιμότητας και με καινοτόμο τρόπο περιέχει και τη χρονολογική και τεχνολογική εγγύτητα των πολιτών στις υποδομές.

22.2 Στρατηγικός Στόχος 2: Ανθεκτικότητα στη Διοίκηση και στην Κοινωνία, με έμφαση στη διοικητική ετοιμότητα, την αειφορία στο περιβάλλον και στην παραγωγή και την υγεία-μέριμνα

Η ετοιμότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ιδιαιτέρως εν μέσω εκτάκτων περιστάσεων όπως αυτή της υγειονομικής κρίσης, είναι στο επίκεντρο της επικαιρότητας και θα παραμείνει και στην μεταπανδημική περίοδο. Η ανάπτυξη ανθεκτικών (resilient) μηχανισμών για την οικοδόμηση ενός στέρεου συστήματος ολιστικής προσέγγισης του πολίτη επιβάλλει την ενίσχυση της επιτήρησης της ΠΔΕ, τη βελτίωση και αναβάθμιση των διοικητικών υπηρεσιών και την ανάπτυξη των συντονιστικών και οργανωτικών ικανοτήτων των υπηρεσιών της ΠΔΕ.

Η ανθεκτικότητα της ΠΔΕ πρέπει να χαρακτηρίζεται από νέους μηχανισμούς που θα επιφέρουν αφενός διαδικαστική ευελιξία και προσαρμοστικότητα στη νέα κοινωνική,

οικονομική και πολιτική πραγματικότητα κάθε εποχής, μέσω άτυπων και τυπικών αναδιαμορφώσεων του κλίματος στην Περιφέρεια και μέσω ανάδειξης των στρατηγικών πλεονεκτημάτων της ΠΔΕ όπως η αειφορία στο περιβάλλον και στην παραγωγή, καθώς και η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

22.3 Στρατηγικός Στόχος 3: Στήριξη της εξωστρέφειας στην επιχειρηματικότητα, στον πολιτισμό και στον τουρισμό και ανάδειξη του εθελοντισμού και του ολυμπισμού

Η εξωστρέφεια και διεθνοποίηση των επιχειρήσεων της ΠΔΕ είναι στρατηγική οραματική επιλογή της Περιφέρειας η οποία συμβάλλει στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας της παραγωγικής βάσης προς αγαθά και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Η νέα εικόνα της ΠΔΕ είναι αλληλένδετη με τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την υψηλή εξειδίκευση στο κόσμο του επιχειρείν.

Επίσης, η αξιοποίηση της ΠΔΕ ως «γη της φλόγας» δεν έχει αξιοποιηθεί, ως όφειλε, έως σήμερα. η ανάδειξη του πολιτισμού της, και εν τέλει του τουρισμού της περιοχής, είναι αναγκαία. Το ολυμπιακό πνεύμα πρέπει να διέπει διαδικασίες, συνέργειες, προϊόντα, υπηρεσίες και δομές της ΠΔΕ για να καλλιεργηθούν και άλλες έννοιες και υπηρεσίες όπως αυτή του εθελοντισμού.

22.4 Στρατηγικός Στόχος 4: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, στην καινοτομία και στην εξειδίκευση

Το τρίπτυχο «ανταγωνιστικότητα- επιχειρηματικότητα- καινοτομία» της ΠΔΕ σε περιφερειακό επίπεδο, εθνικό αλλά και διεθνές είναι διαχρονικός στόχος κάθε περιφερειακής αρχής. Η σύνδεση της ανταγωνιστικότητας με τις κρυμμένες προκλήσεις της περιοχής όπως η ανάπτυξη και συνέργεια του αγροτικού τομέα, καθώς και η εξειδίκευση των επιχειρήσεων, του ανθρώπινου δυναμικού και των προϊόντων για καλύτερη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των επιχειρήσεων κάθε τομέα αποτελεί πρόκληση αυτής της χρονικής περιόδου. Η προσαρμογή των επιχειρήσεων στις νέες αναπτυξιακές εθνικές και τοπικές απαιτήσεις, η επικέντρωση στην αειφορία, η στοχευμένη επιλογή επενδύσεων δίνοντας έμφαση στην εξειδίκευση και στην καινοτομία είναι οι νέοι στόχοι του επιχειρησιακού αυτού προγράμματος.

23. Οι άξονες της νέας Δυτικής Ελλάδας

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ως εργαλείο άσκησης του αναπτυξιακού ρόλου της Περιφέρειας, συνυπολογίζοντας τους διαθέσιμους πόρους και τις δυνατότητές της, αποτελεί το ολοκληρωμένο πολυτομεακό πρόγραμμα περιφερειακής και οργανωτικής της ανάπτυξης.

Μέσα από μία διεξοδική ανάλυση, η οποία έλαβε χώρα σε επίπεδο μακροοικονομικού περιβάλλοντος, υποδομών, ανθρώπινων πόρων, παραγωγικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψη και τις συνέπειες της εξελισσόμενης πανδημίας κορωνοϊού, προέκυψαν οι ακόλουθοι περιγραφόμενοι άξονες, με την εφαρμογή των οποίων θα επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη της κοινωνίας κα κατ' επέκταση η ευμάρεια των πολιτών της ΠΔΕ.

	Άξονας 1	Ενισχύοντας συνθήκες ισόρροπης ανάπτυξης υποδομών και προσβασιμότητας στη Δυτική Ελλάδα
	Άξονας 2	Προς μία Κοινωνική και Ανθεκτική Δυτική Ελλάδα με έμφαση στον πολίτη
	Άξονας 3	Καινοτομία, Αειφορία και Ανταγωνιστικότητα: τα θεμέλια της Δυτικής Ελλάδας
	Άξονας 4	Αναδεικνύοντας τα κρυφά αναπτυσσόμενα πλεονεκτήματα του παραγωγικού περιβάλλοντος: τουρισμός, πολιτισμός
	Άξονας 5	Σύγχρονα μέσα και ψηφιακός μετασχηματισμός για την διαμόρφωση νέου μοντέλου περιφερειακής διακυβέρνησης
	Άξονας 6	Διαμορφώνοντας περιφερειακή συνείδηση

Καθένας από τους ανωτέρω άξονες μπορεί να παρουσιάζει αυξημένη συνάφεια με έναν ή περισσότερους από τους στρατηγικούς στόχους του παρόντος. Η συνάφεια αυτή αποτυπώνεται ακολούθως.

Άξονας 1		ΣΣ 1, ΣΣ 4
Άξονας 2		ΣΣ 2, ΣΣ 3, ΣΣ 4
Άξονας 3		ΣΣ 2, ΣΣ 3, ΣΣ 4

Άξονας 4

ΣΣ 3, ΣΣ 4

Άξονας 5

ΣΣ 1, ΣΣ 2

Άξονας 6

ΣΣ1, ΣΣ 2, ΣΣ 3, ΣΣ 4

23.1 Ενισχύοντας συνθήκες ισόρροπης ανάπτυξης υποδομών και προσβασιμότητας στη Δυτική Ελλάδα

Ο πρώτος άξονας θέτει στέρεα θεμέλια για την βελτίωση και δημιουργία αιφώρων, σύγχρονων υποδομών εξασφαλίζοντας ισόρροπη ανάπτυξη τόσο στις μεταφορικές υποδομές όσο και στις υποδομές εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας που εντάσσονται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Μέσα από την επιτυχή υλοποίηση των δράσεων, πραγματοποιείται ολιστική προσέγγιση και δικτύωση των δομών, οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις βασικές και πάγιες ανάγκες της κοινωνίας, με πρόσβαση χωρίς αποκλεισμούς, επενδύοντας ταυτόχρονα στην παροχή υψηλής ποιότητας δομών.

Η ύπαρξη και αποδοτική λειτουργία βασικών υποδομών σε μια Περιφέρεια, όπως το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, οι λιμένες και οι μαρίνες, τα αεροδρόμια, τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών, τα κτίρια διοίκησης, οι υποδομές εκπαίδευσης, διεξαγωγής έρευνας και ανάπτυξης τεχνολογίας, τα νοσοκομεία και οι δομές κοινωνικής μέριμνας, το δίκτυο ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης, οι αστικές και υπεραστικές μεταφορές, το δίκτυο εφοδιαστικής αλυσίδας, το δίκτυο παραγωγής και παροχής ενέργειας και οι υποδομές πολιτικής προστασίας, αποτελεί βασική συνιστώσα του επιπέδου και του δυναμικού ανάπτυξής της.

Προκειμένου να εξασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή προσβασιμότητα των πολιτών κι επισκεπτών της Περιφέρειας σε αυτές, οι ανωτέρω υποδομές θα πρέπει κατά το δυνατό να διατηρούνται σε όμοιο επίπεδο λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας λειτουργίας, καθώς και να καλύπτουν όλο το γεωγραφικό εύρος μιας περιφέρειας. Στην περίπτωση που δεν συμβαίνει αυτό, η εκάστοτε Περιφερειακή αρχή οφείλει να εργάζεται στην κατεύθυνση της ισόρροπης ανάπτυξης, προκειμένου να επιτύχει ισότιμη πρόσβαση των πολιτών της στο σύνολο των υποδομών.

Η εξειδίκευση του άξονα σε μέτρα δίνεται ακολούθως:

- I. Βαδίζοντας προς μία Δυτική Ελλάδα με ολοκληρωμένες υποδομές και έξυπνες μεταφορές
- II. Επενδύοντας στη γνώση
- III. Συνδέοντας τις υποδομές έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας

Ενισχύοντας συνθήκες ισόρροπης ανάπτυξης υποδομών και προσβασιμότητας στη Δυτική Ελλάδα

Βαδίζοντας προς μία Δυτική Ελλάδα με
ολοκληρωμένες υποδομές και έξυπνες μεταφορές

Επενδύοντας στη γνώση

Συνδέοντας τις υποδομές έρευνας, καινοτομίας και
τεχνολογίας

Βαδίζοντας προς μία Δυτική Ελλάδα με ολοκληρωμένες υποδομές και έξυπνες μεταφορές.

Στην περίπτωση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, απουσιάζουν ή βρίσκονται σε τροχιά υλοποίησης σημαντικές βασικές υποδομές, ενώ είναι απαραίτητος α) ο προγραμματισμός της επόμενης γενιάς βασικών υποδομών και β) ο προγραμματισμός και υλοποίηση αποδοτικού σχεδίου παρακολούθησης και συντήρησης των υφιστάμενων υποδομών. Οι εξελίξεις στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και η πλεονεκτική γεωγραφική θέση της ΠΔΕ επιτρέπουν την ανάπτυξη των μεταφορών και των υποδομών εφοδιαστικής αλυσίδας με τέτοιο τρόπο, ώστε η Δυτική Ελλάδα να μετατραπεί σε μεταφορικό κόμβο της χώρας – ακόμη και της ευρύτερης ανατολικής μεσογείου. Συνέπεια των παραπάνω, σαν πρώτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η ολοκλήρωση των βασικών υποδομών και η ανάπτυξη έξυπνων μεταφορών.

Επενδύοντας στη γνώση. Η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη δυναμική σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, καθώς και την παραγωγή υψηλά καταρτισμένων αποφοίτων, ιδιαίτερα στα πεδία των θετικών και τεχνολογικών επιστημών. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν ζητήματα που χρήζουν αντιμετώπισης, όπως η επάρκεια σχολικών αιθουσών και η ασφαλής μεταφορά μαθητών από και προς απομακρυσμένες περιοχές, η ενίσχυση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε όρους κτιριακού, εκπαιδευτικού κι ερευνητικού εξοπλισμού, καθώς και η ανάγκη των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων για στέγαση τμημάτων τους. Επίσης, επιτακτική είναι η ανάγκη εκπαίδευσης κι επιμόρφωσης του εργατικού δυναμικού σε πεδία και τομείς παραγωγής με υψηλή προστιθέμενη αξίας, προκειμένου να αποκτήσουν τις δεξιότητες που θα τους καταστήσουν αφενός παραγωγικότερους, αφετέρου ανταγωνιστικότερους στην αγορά εργασίας. Για το λόγο αυτό, σαν δεύτερο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η δημιουργία νέων και η ενίσχυση των υφιστάμενων υποδομών και υπηρεσιών γνώσης.

Συνδέοντας τις υποδομές έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας. Η Δυτική Ελλάδα είναι από τις περισσότερο δυναμικές περιφέρειες σε όρους έρευνας και καινοτομίας. Διακρίνεται για το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων στην Έρευνα & Ανάπτυξη επί του συνόλου του απασχολούμενων, για το μεγαλύτερο ποσοστό προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών στο σύνολο του πληθυσμού, για το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας και υψηλής έντασης τεχνολογίας, καθώς και για το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό μέσης δαπάνης ανά κάτοικο για Έρευνα & Ανάπτυξη μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Ωστόσο, όπως συμβαίνει και σε εθνικό επίπεδο, η έρευνα, καινοτομία και τεχνολογία αναπτύσσονται σε πόλους – όπως τα ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα – τα οποία μπορεί να είναι ξένα μεταξύ τους. Για τη βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, αλλά και για την επιτυχημένη διάχυσή τους στην παραγωγή και στην αγορά, είναι σημαντικό οι πόλοι αυτοί να διασυνδεθούν και να λάβουν την απαραίτητη υποστήριξη για την εξασφάλιση της επιτυχίας τους. Για το λόγο αυτό σαν τρίτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η διασύνδεση κι ενίσχυση των υποδομών έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη εκκινήσει να εργάζεται στο πλαίσιο του άξονα αυτού και στην κατεύθυνση ικανοποίησης των μέτρων, κατευθυντήριων αρχών και στόχων με τους οποίους αυτός συσχετίζεται. Ενδεικτικά, έχει εκκινήσει η ωρίμανση ή υλοποίηση των κάτωθι:

- Διευθετήθηκε η κατασκευή του οδικού άξονα Πάτρα – Πύργος ως κλειστού αυτοκινητοδρόμου σε παραχώρηση, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ποσό 30 εκατομμυρίων ευρώ για τη βελτίωση της ασφάλειας στον υφιστάμενο οδικό άξονα για τη μείωση της επικινδυνότητάς του.
- Εξασφαλίστηκε η επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου στη Δυτική Ελλάδα. Με πόρους του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, τουλάχιστον δέκα χιλιάδες επιχειρήσεις και νοικοκυριά θα μπορούν συνδεθούν σε δίκτυο φυσικού αερίου το 2023. Εντάχθηκε ακόμη στο 10ετές πλάνο του Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) ο αγωγός Φυσικού Αερίου από την Τρίπολη ή την Κόρινθο προς την Πάτρα.
- Προωθήθηκε η οδική σύνδεση της πόλης του Αγρινίου με τον κλειστό αυτοκινητόδρομο «Ιονία Οδός», μέσα από την ανάθεση των απαραίτητων μελετών.
- Έπειτα από εκτεταμένη διαβούλευση με τους δημάρχους και με τους παραγωγικούς φορείς της Δυτικής Ελλάδας, το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων απαλλάχθηκε από λιμνάζοντα έργα ετών, απελευθερώνοντας πόρους άνω των 95 εκατομμυρίων ευρώ για την υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομών.
- Εντάχθηκαν πέντε νέα έργων συντήρησης εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου, φωτεινής σηματοδότησης και ηλεκτροφωτισμού αξίας 58 εκατομμυρίων ευρώ για την τριετία 2020-2022.
- Έγιναν επεμβάσεις σε όλο το εθνικό και επαρχιακό δίκτυο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με στόχο την άρση κατολισθήσεων, καταπτώσεων και καθιζήσεων.
- Διασφαλίστηκε χρηματοδότηση 2 εκατομμυρίων ευρώ από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για την υποστήριξη κι επιτάχυνση της ωρίμανσης έργων των Δήμων της Περιφέρειας.

- Εξασφαλίστηκαν πόροι άνω των 150 εκατομμυρίων ευρώ για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη των περιοχών Αγρινίου και Πατρέων, καθώς και για δράσεις Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης στις περιοχές του Κατακόλου και του Μεσολογγίου.
- Εκκίνησε η υλοποίηση αναπλάσεων εισόδων πόλεων, παραλιακών μετώπων οικισμών και λιμενικών ζωνών. Σημαντικότερες παρεμβάσεις είναι αυτές της διαμόρφωσης εισόδων των πόλεων του Αγρινίου, του Πύργου και των Πατρών.
- Ολοκληρώθηκε η μελέτη για τη διάβρωση των ακτών, με έμφαση στην περιοχή της Δυτικής Αχαΐας.

23.2 Προς μία Κοινωνική και Ανθεκτική Δυτική Ελλάδα με έμφαση στον πολίτη

Η κοινωνική πολιτική ως μέσο επίτευξης της ευημερίας και ως μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου, και άρσης του αποκλεισμού αποτελεί τον δεύτερο άξονα του επιχειρησιακού προγράμματος. Αποκωδικοποιώντας τις κοινωνικές τάσεις, και αναλύοντας το σκεπτικό που διέπει τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, αναδεικνύονται νέες προοπτικές και καινοτόμες δυναμικές στην δημόσια υγεία και πρόνοια. Παράλληλα, μέσω της ανάδειξης της αξίας του εθελοντισμού, ο πολίτης θα γίνουν λήπτες μιας ποιοτικότερης ζωής, αποκτώντας ταυτόχρονα ποιοτικές και υγιείς σχέσεις μεταξύ τους, μέσα από τις οποίες αφενός θα προσφέρουν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και αφετέρου θα αποκτήσουν κίνητρα και ευκαιρίες για προσωπική βελτίωση.

Η άσκηση επιτυχημένης κοινωνικής πολιτικής και πολιτικών υγείας και μέριμνας αποτελεί μία από τις πλέον σημαντικές βάσεις για την επίτευξη συνοχής σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό κι ευρωπαϊκό επίπεδο. Η πολιτική συνοχής που θα ακολουθήσει η ΕΕ μετά το 2020 αναδιαρθρώνεται κι εστιάζει, μεταξύ άλλων, στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης, την άμβλυνση των κοινωνικών αδικιών και την ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και μέριμνας.

Μία ακόμη σημαντική διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης αφορά στην ανθεκτικότητα των περιφερειακών συστημάτων. Οι περιφέρειες πρέπει να προσαρμόζονται και να εξελίσσονται ανεξάρτητα από χρονίζοντα κοινωνικοοικονομικά συστημικά προβλήματα ή έκτακτες περιστάσεις, όπως αυτή της πανδημίας Covid-19. Οφείλουν, με άλλα λόγια, να είναι στρατηγικά και αναπτυξιακά θωρακισμένες απέναντι σε κοινωνικοοικονομικές και άλλες προκλήσεις.

Η εξειδίκευση του άξονα σε μέτρα δίνεται ακολούθως:

- I. Κοινωνική συνοχή και άρση αποκλεισμών με βάση τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων
- II. Χτίζοντας νέες δυναμικές στη δημόσια υγεία και πρόνοια
- III. Βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής όλων
- IV. Προάγοντας τη δύναμη του εθελοντισμού

Προς μία Κοινωνική και Ανθεκτική Δυτική Ελλάδα με έμφαση στον πολίτη

Κοινωνική συνοχή και άρση αποκλεισμών με βάση
τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Χτίζοντας νέες δυναμικές στη δημόσια υγεία και
πρόνοια

Βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής όλων

Προάγοντας τη δύναμη του εθελοντισμού

Κοινωνική συνοχή και άρση αποκλεισμών με βάση τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονες ανισότητες μεταξύ των περιφερειακών ενοτήτων της, τόσο σε οικονομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Αν και σημαντικό ποσοστό των πολιτών έχουν την ευχέρεια να λάβουν στήριξη από το άμεσο κοινωνικό του περιβάλλον, η Περιφέρεια κατέχει την τελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών σε όρους διαβίωσης κάτω από τα όρια της φτώχειας, κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού και στέρησης βασικών υλικών αγαθών. Συνεπώς, η ανάγκη η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας να υιοθετήσει και να εφαρμόσει ενεργητικές πολιτικές άμβλυνσης κοινωνικών ανισοτήτων, άρσης αδικιών και αποκλεισμών, καθώς και προώθησης της προστασίας θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, είναι επιτακτική. Για το λόγο αυτό σαν πρώτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και η άρση αποκλεισμών, με βάση τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Χτίζοντας νέες δυναμικές στη δημόσια υγεία και πρόνοια. Οι δομές υγείας και πρόνοιας της Περιφέρειας κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μια πρωτόγνωρη αύξηση ζήτησης των υπηρεσιών τους κατά το 2020. Ταυτόχρονα, το περιφερειακό σύστημα υγείας και πρόνοιας έπρεπε να αντιμετωπίσει τόσο τις διαρκείς και πάγιες ανάγκες των πολιτών. Οι δομές υγείας και πρόνοιας δεν είναι επαρκείς σε αριθμό, εξοπλισμό, στελέχωση και γεωγραφική διασπορά στη Δυτική Ελλάδα. Ακόμη, η Περιφέρεια είναι σημαντικό να μη στερείται οργανωμένης στρατηγικής για τη δημόσια υγεία και πρόνοια, καθώς με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπίζει τις υφιστάμενες προκλήσεις με περισσότερο αποδοτική αξιοποίηση των δημόσιων και ιδιωτικών υποδομών και στελεχών υγείας και πρόνοιας. Για το λόγο αυτό σαν δεύτερο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η εκπόνηση, υιοθέτηση και υλοποίηση στρατηγικών που θα προσδώσουν νέες δυναμικές στη δημόσια υγεία και πρόνοια στη Δυτική Ελλάδα.

Βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής όλων. Σημαντικό τμήμα του πληθυσμού ζει σε κοινωνικό αποκλεισμό ή συνθήκες φτώχειας, ενώ γενικά η κοινωνία της Δυτικής Ελλάδας χαρακτηρίζεται ως μέτρια προοδευτική. Οι 7 από τους 10 πολίτες της Δυτικής Ελλάδας δεν είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους. Στη δυσарέσκεια αυτή πιθανά συνεισφέρει, πέρα από τον κυρίαρχο παράγοντα που είναι η οικονομία, η καθημερινότητα των πολιτών. Η καθημερινότητα ωστόσο δεν έχει μόνο οικονομική και κοινωνική διάσταση: οι πολίτες επιθυμούν να ζουν σε συνθήκες ασφάλειας, ποιότητας περιβάλλοντος εργασίας, ποιότητας φυσικού περιβάλλοντος, παροχής ποιοτικών κρατικών υπηρεσιών διοίκησης, υγείας, εκπαίδευσης, καθώς και ποιοτικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους. Συνεπώς η Περιφέρεια οφείλει να συμπεριλάβει στο στρατηγικό της σχεδιασμό πολιτικές, δράσεις κι έργα που θα συμβάλουν στη βελτίωση της καθημερινότητας των πολιτών. Για το λόγο αυτό σαν τρίτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της Δυτικής Ελλάδας.

Προάγοντας τη δύναμη του εθελοντισμού. Το εθελοντικό κίνημα στη Δυτική Ελλάδα είναι ισχυρό και παρουσιάζει ισχυρή τάση περαιτέρω ενίσχυσης. Το κεφάλαιο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που συνιστούν οι εθελοντές ωστόσο παραμένει ανενεργό ή σε πολλές περιπτώσεις αναξιοποίητο, ενώ θα μπορούσε να αξιοποιείται σε τακτική βάση. Παράδειγμα αποτελεί η διοργάνωση των Παράκτιων Μεσογειακών Αγώνων «Πάτρα 2019» και η αντιμετώπιση πλήθους καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, η επιτυχία των οποίων στηρίχθηκε στην πολύτιμη συμβολή εθελοντών. Δεδομένης και της «ολυμπιακής» κληρονομιάς της περιοχής, η Δυτική Ελλάδα μπορεί να υιοθετήσει και να διαδώσει τις αξίες του εθελοντισμού, οργανώνοντας και αξιοποιώντας με βέλτιστο τρόπο τους πολίτες και φορείς που θέλουν να συνεισφέρουν στα κοινά. Για το λόγο αυτό σαν τέταρτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η οργανωμένη προαγωγή του εθελοντικού κινήματος στη Δυτική Ελλάδα.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη εκκινήσει να εργάζεται στο πλαίσιο του άξονα αυτού και στην κατεύθυνση ικανοποίησης των μέτρων, κατευθυντήριών αρχών και στόχων με τους οποίους αυτός συσχετίζεται. Ενδεικτικά, έχει εκκινήσει η ωρίμανση ή υλοποίηση των κάτωθι:

- Σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε πρόγραμμα συνολικής απόκρισης των Υπηρεσιών της Περιφέρειας στην κρίση που επέφερε η πανδημία Covid-19, σε συνεργασία με φορείς της κεντρικής κυβέρνησης, καθώς και με τοπικούς και περιφερειακούς φορείς και μηχανισμούς. Το πρόγραμμα υποστηρίχθηκε με πόρους ύψους τριακοσίων χιλιάδων ευρώ από το Υπουργείο Εσωτερικών.
- Δημιουργήθηκε η ολοκληρωμένη πλατφόρμα πληροφόρησης, ψυχαγωγίας και κοινωνικής συνεισφοράς φορέων και πολιτών «ΜΕΝΟΥΜΕ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ».
- Ενισχύθηκαν τα νοσοκομεία στην επικράτεια της Περιφέρειας και ιδιαίτερα οι Μονάδες Εντατικής Θεραπείας αυτών, με ποσό άνω των 3,5 εκατομμυρίων ευρώ.
- Διατέθηκε το ποσό των 22 εκατομμυρίων ευρώ για προσλήψεις επικουρικού προσωπικού στους φορείς υγείας της Περιφέρειας, με αξιοποίηση πόρων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2014-2020».

- Εκπονήθηκαν ετήσια Σχέδια Δράσης για την υγεία, που στοχεύουν στην υλοποίηση δράσεων, προγραμμάτων, καινοτομιών και συνεργιών που προάγουν την υγεία και θα υλοποιηθούν από επιστημονικούς, συλλογικούς και κοινωνικούς φορείς με τυπικά ή άτυπα οργανωτικά πλαίσια, καθώς και με διατομεακή συνεργασία αυτών.
- Δεσμεύτηκε ποσό άνω των 10 εκατομμυρίων ευρώ για επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές υγείας για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
- Εντάχθηκε δράση παροχής υπηρεσιών αυτόνομης διαβίωσης και ασφαλούς γήρανσης ηλικιωμένων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

23.3 Καινοτομία, Αειφορία και Ανταγωνιστικότητα: τα θεμέλια της Νέας Δυτικής Ελλάδας

Ο τρίτος άξονας εστιάζει στο τρίπτυχο ανάπτυξης: καινοτομία – αειφορία – ανταγωνιστικότητα, διαμορφώνοντας εργαλεία για την αξιοποίηση ευκαιριών και εξασφάλιση πολύτιμων πόρων στη νέα Δυτική Ελλάδα. Ειδικότερα, μέσω της δημιουργίας ενός οικοσυστήματος καινοτομίας με έντονη την παρουσία της νεοφυούς και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας καθώς και μέσω της αναβίωσης της παραγωγικής διαδικασίας, βασιζόμενη στην υψηλή εξειδίκευση και καινοτομία, η Περιφέρεια θα είναι σε θέση να επιτύχει αποδοτική και αειφόρο διαχείριση των πόρων της, ως αναγκαία προϋπόθεση για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξή της και την ευημερία των πολιτών. Σε κάθε περίπτωση, η ΠΔΕ καλείται να υιοθετήσει οριζόντια προσέγγιση για την βιώσιμη και ορθολογική αξιοποίηση του περιβάλλοντος, καθώς και για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Ο ρόλος της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας είναι απόλυτα συνυφασμένος με την επιτυχία του παραγωγικού και κοινωνικού μοντέλου που ακολουθεί μια περιφέρεια. Παρά τις εκτεταμένες κρίσεις εσωστρέφειας μεγάλων οικονομικών του πλανήτη κατά την τελευταία δεκαετία, οι περιφέρειες εξακολουθούν να χρειάζεται να τοποθετούνται σε ένα ολοένα και περισσότερο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό, επιχειρηματικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον. Για το λόγο αυτό οφείλουν να παραμένουν ανταγωνιστικές, πράγμα το οποίο – δεδομένης της εξέλιξης της τεχνολογίας και της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης – σημαίνει πως οφείλουν να ενσωματώνουν την καινοτομία σε όλες τις διαστάσεις λειτουργίας των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συστημάτων τους. Τα παραπάνω καθίστανται βιώσιμα μόνο εάν είναι συνυφασμένα με την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, καθώς και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Η εξειδίκευση του άξονα σε μέτρα δίνεται ακολούθως:

- I. Διαμορφώνοντας οικοσύστημα καινοτομίας με έμφαση στην νεοφυή και εξωστρεφή επιχειρηματικότητα
- II. Σύγχρονη και ανταγωνιστική αγροτική οικονομία με διεθνή εμβέλεια
- III. Ανασυγκρότηση παραγωγικής βάσης μέσω υψηλής εξειδίκευσης και αξιοποίησης της καινοτομίας
- IV. Σχεδίαση και ορθολογική διαχείριση πόρων για μία αειφόρο Δυτική Ελλάδα

Καινοτομία, Αειφορία και Ανταγωνιστικότητα: τα θεμέλια της Νέας Δυτικής Ελλάδας

Διαμορφώνοντας οικοσύστημα καινοτομίας με έμφαση στην νεοφυή και εξωστρεφή επιχειρηματικότητα

Σύγχρονη και ανταγωνιστική αγροτική οικονομία με διεθνή εμβέλεια

Ανασυγκρότηση παραγωγικής βάσης μέσω υψηλής εξειδίκευσης και αξιοποίησης της καινοτομίας

Σχεδίαση και ορθολογική διαχείριση πόρων για μία αειφόρο Δυτική Ελλάδα

Διαμορφώνοντας οικοσύστημα καινοτομίας με έμφαση στην νεοφυή και εξωστρεφή επιχειρηματικότητα. Στη Δυτική Ελλάδα και περισσότερο στην περιοχή των Πατρών έχει αναπτυχθεί ένα σύστημα δομών κι επιχειρήσεων που τείνουν να αποκτήσουν χαρακτηριστικά οικοσυστήματος καινοτομίας. Δεδομένης της λειτουργίας και ερευνητικής δραστηριότητας τριών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων στη Δυτική Ελλάδα και έξι ερευνητικών ινστιτούτων, καθώς και της ύπαρξης δημόσιων και ιδιωτικών δομών και συνεργατικών σχημάτων για την προώθηση της καινοτομίας στην παραγωγή και της νεοφυούς επιχειρηματικότητας, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μπορεί να ενισχύσει το σύστημα αυτό προκειμένου να μεγαλώσει σε αριθμό μελών και να ανταγωνιστεί συστήματα σε εθνικό και μακροπεριφερειακό επίπεδο. Το οικοσύστημα μπορεί να εστιάζει στους παραγωγικούς τομείς με ιδιαίτερο αναπτυξιακό δυναμικό για την Περιφέρεια, όπως η αγροτική παραγωγή, ο πολιτισμός και τουρισμός, η έρευνα και η τεχνολογία. Εξ' ορισμού νεοφυής επιχειρηματικότητα σημαίνει εξωστρεφής επιχειρηματικότητα. Μέριμνα της Περιφέρειας ωστόσο πρέπει να είναι και ο μετασχηματισμός των υφιστάμενων επιχειρήσεων της Δυτικής Ελλάδας σε ψηφιακά ώριμες, καινοτόμες παραγωγικά και εξαγωγικού χαρακτήρα επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό σαν πρώτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η διαμόρφωση οικοσυστήματος καινοτομίας με έμφαση στη νεοφυή και εξωστρεφή επιχειρηματικότητα.

Σύγχρονη και ανταγωνιστική αγροτική οικονομία με διεθνή εμβέλεια. Ο αγροτικός τομέας αποτελεί έναν από τους κλάδους της περιφερειακής οικονομίας με τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή δυναμική. Ήδη η Δυτική Ελλάδα συγκαταλέγεται στις κορυφαίες ελληνικές περιφέρειες σε όρους ποσότητας και ποιότητας ζωικής και φυτικής παραγωγής. Από την άλλη πλευρά, το μικρό μέσο εμβαδό εκτάσεων ανά παραγωγό, η αδυναμία διασύνδεσης και οργάνωσης των παραγωγών σε διαφανείς και εξωστρεφείς συνεταιρισμούς, η χρήση μη φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής, η γενικευμένη αδυναμία τυποποίησης –

ακόμα και μικροτυποποίησης, καθώς και το χαμηλό γνωστικό επίπεδο ή επίπεδο εξειδίκευσης των παραγωγών στερούν από τη Δυτική Ελλάδα τη δυνατότητα αύξησης παραγωγής ανά καλλιεργούμενη έκταση μέσα από την εκπαίδευση των παραγωγών στη χρήση νέων μεθόδων κι εργαλείων παραγωγής, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας της τοπικής παραγωγής μέσα από την τυποποίηση και διάθεση τοπικά παραγόμενων προϊόντων στις εγχώριες και διεθνείς αγορές, καθώς και τη δυνατότητα αύξησης εσόδων των παραγωγών, βελτίωσης της εξειδίκευσής τους και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Για το λόγο αυτό σαν δεύτερο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η διαμόρφωση πολιτικών και δράσεων για την αναβάθμιση των υποδομών, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής αγροτικής οικονομίας.

Ανασυγκρότηση παραγωγικής βάσης μέσω υψηλής εξειδίκευσης και αξιοποίησης της καινοτομίας. Στη Δυτική Ελλάδα λαμβάνει χώρα το παράδοξο περισσότεροι από τους μισούς εργαζόμενους να απασχολούνται σε τομείς της περιφερειακής οικονομίας που παράγουν λιγότερο από το 30% του περιφερειακού ΑΕΠ σε ετήσια βάση. Αυτό το φαινόμενο υποδηλώνει σοβαρό δομικό πρόβλημα στον τρόπο λειτουργίας της περιφερειακής οικονομίας, ήτοι την αδυναμία ή ανυπαρξία ενδιαφέροντος του επιχειρηματικού κόσμου για ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε κλάδους με υψηλότερες αναμενόμενες αποδόσεις, την ύπαρξη εργατικού δυναμικού με δεξιότητες που δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις απασχόλησης σε θέσεις εργασίας σε οικονομικά αποδοτικότερους κλάδους της οικονομίας, καθώς και την αδυναμία της Περιφέρειας να προκαλέσει – σε επίπεδο πολιτικής και στρατηγικής – κινητικότητα επιχειρηματικών ροών κι ροών εργαζομένων μεταξύ κλάδων της οικονομίας. Μία από τις λύσεις στο ανωτέρω πρόβλημα μπορεί να είναι η παροχή κινήτρων για την ίδρυση καινοτομόμων επιχειρήσεων ή για την ένταξη καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και λειτουργίας σε υφιστάμενες επιχειρήσεις, καθώς και η μεγάλης έντασης ανάπτυξη δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού σε περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να αποτελέσουν ιδανικούς υποψηφίους για τη στελέχωση νέων, «έξυπνων» θέσεων εργασίας. Για το λόγο αυτό σαν τρίτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η διαμόρφωση πολιτικών και δράσεων για την ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης της ΠΔΕ μέσω υψηλής εξειδίκευσης και αξιοποίησης της καινοτομίας.

Σχεδίαση και ορθολογική διαχείριση πόρων για μία αειφόρο Δυτική Ελλάδα. Η προστασία του περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής είναι θεμελιώδους σημασίας προτεραιότητες για τη Δυτική Ελλάδα. Η οικονομία και η κοινωνία της περιφέρειας στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό σε κλάδους της οικονομίας που πλήττονται άμεσα από την αλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών και την περιβαλλοντική ρύπανση, όπως η ζωική και φυτική παραγωγή, ο τουρισμός και η αλιεία. Ακόμη, σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού διατηρεί την πρώτη του κατοικία σε ενάλιες ή παραποτάμιες περιοχές, κινδυνεύοντας άμεσα από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Είναι συνεπώς κριτικής σημασίας η ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στην παραγωγική διαδικασία, η υιοθέτηση και υλοποίηση στρατηγικών και πολιτικών για την ορθολογική διαχείριση των πόρων, καθώς και η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των ήδη εκδηλούμενων συνεπειών της αλλαγής του κλίματος. Για το λόγο αυτό σαν τέταρτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η σχεδίαση και διαμόρφωση πολιτικών και δράσεων για

την ορθολογική διαχείριση των πόρων και την προώθηση της αειφόρου περιφερειακής ανάπτυξης.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη εκκινήσει να εργάζεται στο πλαίσιο του άξονα αυτού και στην κατεύθυνση ικανοποίησης των μέτρων, κατευθυντήριων αρχών και στόχων με τους οποίους αυτός συσχετίζεται. Ενδεικτικά, έχει εκκινήσει η ωρίμανση ή υλοποίηση των κάτωθι:

- Σχεδιάστηκαν και υλοποιούνται δράσεις με πόρους ΕΣΠΑ ύψους 46 εκατομμυρίων ευρώ για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.
- Σχεδιάστηκαν δράσεις για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας προϋπολογισμού άνω των 65 εκατομμυρίων ευρώ, με στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται από την πανδημία Covid-19.
- Έχουν προετοιμαστεί προσκλήσεις ύψους 30 εκατομμυρίων ευρώ για την αντιμετώπιση της έλλειψης ρευστότητας, την ανάκαμψη των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και τη στήριξη θέσεων απασχόλησης.
- Υλοποιήθηκαν χρηματοδοτικά εργαλεία ύψους άνω των 4,4 εκατομμυρίων ευρώ με αποδέκτες τις εξωστρεφείς επιχειρήσεις, ενώ ενισχύθηκαν αντίστοιχα και οι δημιουργικές επιχειρήσεις με 7,8 εκατομμύρια ευρώ.
- Έχουν ωριμάσει νέες προσκλήσεις, ύψους άνω των 10 εκατομμυρίων ευρώ, για τη στήριξη της μεταποίησης με στόχο την μετάβαση της στην νέα εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της, μέσω της μείωσης του κόστους ενεργειακής εξάρτησης.
- Ανασυστάθηκε και αναβαθμίστηκε ο ρόλος του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας.
- Ενισχύθηκε το Πανεπιστήμιο Πατρών για την εγκατάσταση νέου, σύγχρονου εργαστηριακού - ερευνητικού εξοπλισμού.
- Έχει ωριμάσει η διαδικασία ίδρυσης νέου ερευνητικού κέντρου στη Δυτική Ελλάδα.
- Υλοποιείται εμπειρογνομosύνη για την υφιστάμενη κατάσταση του οικοσυστήματος καινοτομίας της ΠΔΕ και δημιουργείται Σχέδιο ενίσχυσής του.
- Δεσμεύτηκαν πόροι ύψους 15 εκατομμυρίων ευρώ ως πρόσθετη χρηματοδότηση στο πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων «Εξοικονομώ κατ' οίκον».
- Ολοκληρώθηκαν με επιτυχία συγχρηματοδοτούμενα έργα για τη δημιουργία ευφύεστερων πόλεων, μέσα από τα οποία παρήχθη η «Πράσινη Βίβλος για την αλλαγή πολιτικών καινοτομίας» για τον βιομηχανικό μετασχηματισμό και μια περισσότερο πράσινη Ευρώπη χαμηλών εκπομπών άνθρακα.
- Εκπονήθηκε πλάνο ανάπτυξης της ηλεκτροκίνησης στη Δυτική Ελλάδα και προτάθηκε συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης δικτύου φόρτισης στην επικράτεια της Περιφέρειας.
- Έχει εκκινήσει η διαδικασία εκπόνησης Σχεδίου Ενεργειακής Απόδοσης και Συστήματος Ενεργειακής Διαχείρισης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.
- Έχουν ωριμάσει έργα ενεργειακής αναβάθμισης των δημόσιων κτιρίων και των Διοικητηρίων Περιφερειακών Ενοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας.
- Ολοκληρώθηκε η διαδικασία εκπόνησης του Περιφερειακού Σχεδίου για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ).

- Δημιουργήθηκαν και λειτουργούν συνεργατικοί χώροι για επιχειρήσεις (μέσω των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων «Αγροτική Ανάπτυξη», «Interreg INCUBA», «Interreg CREATIVE CAMPS»).
- Επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες επιτόπιων ελέγχων για την ταχύτερη εκταμίευση επιδοτήσεων νέων αγροτών.
- Ολοκληρώθηκαν διευθετήσεις και καθαρισμοί σε τουλάχιστον 40 ρέματα, ποταμούς και χειμάρρους.
- Προκηρύχθηκε τριετής διαγωνισμός δακοκτονίας για όλη την Περιφέρεια, με αποτέλεσμα την έγκαιρη πραγματοποίηση της.
- Υλοποιήθηκε καθαρισμός και περίφραξη του κολυμβητηρίου στην Αγυιά Πατρών για την προστασία των πολιτών και την προετοιμασία αισθητικής και περιβαλλοντικής αναβάθμισης της περιοχής.
- Εντάχθηκαν τέσσερα νέα έργα συντήρησης υφιστάμενων αντιπλημμυρικών έργων, αξίας 67,5 εκατομμυρίων ευρώ, με υ=πλάνο υλοποίησης την τριετία 2020-2022.

23.4 Αναδεικνύοντας τα κρυφά αναπτυσσόμενα πλεονεκτήματα του παραγωγικού περιβάλλοντος: τουρισμός, πολιτισμός

Στον τέταρτο άξονα εντάσσονται οι παραγωγικοί τομείς οι οποίοι αναδύουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ΠΔΕ, όπως είναι ο τουρισμός, ο πολιτισμός καθώς και η σύμπραξή τους με άλλους τομείς δραστηριότητας (όπως ο αγροτουρισμός). Το ποικιλόμορφο περιβάλλον ιδιαίτερου φυσικού κάλους, η γεωγραφική θέση και η βαρυσήμαντη πολιτιστική κληρονομία που χαρακτηρίζει την περιοχή, δύνανται να χαράξουν ισχυρό αποτύπωμα στον χάρτη των δημοφιλών και εναλλακτικών προορισμών, υιοθετώντας το πρότυπο της «γαλάζιας ανάπτυξης» αλλά και αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την τοπική φυσική και πολιτιστική ταυτότητα.

Ο τουρισμός αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή εισοδήματος της εθνικής οικονομίας, από την οποία ωφελούνται κατά κύριο λόγο περιφέρειες με ισχυρή ταξιδιωτική ταυτότητα και ισχυρό τομέα υπηρεσιών φιλοξενίας, διασκέδασης και αναψυχής. Η πανδημία Covid-19 επηρέασε βαρύντως τους κλάδους του τουρισμού και του πολιτισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίοι ωστόσο αναμένεται να ανακάμψουν ταχέως και να συνεχίσουν την αυξητική πορεία που διατηρούσαν πριν την εκδήλωση της πανδημίας. Σε περιφερειακό επίπεδο, η πολιτιστική και φυσική κληρονομία μιας περιοχής μπορούν να φέρουν την περιοχή σε πλεονεκτική θέση, ακόμα και έναντι παραδοσιακά τουριστικών προορισμών, με απαραίτητη προϋπόθεση την ύπαρξη ορθού σχεδιασμού τοποθέτησης και προώθησης τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, την ορθή χωροθέτηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, καθώς και τον έγκαιρο σχεδιασμό της απόκρισης άλλων κλάδων της οικονομίας σε ενδεχόμενη αύξηση του ρεύματος επισκεπτών, ώστε α) να ανταποκριθεί συνολικά το περιφερειακό σύστημα σε ενδεχόμενη απότομη αύξηση ζήτησης υπηρεσιών, β) να προστατευθεί και να βελτιωθεί η υφιστάμενη ποιότητα ζωής των μόνιμων κατοίκων, γ) να προστατευθεί το περιβάλλον από ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες, όπως η άναρχη δόμηση.

Τα παραπάνω αποτελούν προϋπόθεση για την αποδοτική αξιοποίηση δύο ακόμα διεθνών τάσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό, έχουν δε σημαντικό οικονομικό αποτύπωμα σε περιφερειακό επίπεδο. Η πρώτη τάση αφορά σε επαγγελματίες που επιλέγουν να τηλεργάζονται σε τόπο διαμονής διαφορετικό από τον τόπο εργασίας τους (γνωστοί και ως «ψηφιακοί νομάδες»), προκειμένου να γνωρίζουν διαφορετικές κουλτούρες ή να εργάζονται σε περιοχές με καλύτερες κλιματολογικές συνθήκες από τον αρχικό τόπο διαμονής τους. Η δεύτερη τάση αφορά στη χρήση του αναξιοποίητου κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας για την προσέλκυση πολιτών – ιδιαίτερα μεγαλύτερης ηλικίας – από βόρειες περιοχές της Ευρώπης που επιθυμούν να περνούν μέρος ή ολόκληρο το έτος σε κατοικίες στη Μεσόγειο.

Η εξειδίκευση του άξονα σε μέτρα δίνεται ακολούθως:

- I. Δυναμική ένταξη στο χάρτη των δημοφιλών και εναλλακτικών τουριστικών προορισμών
- II. Υιοθετώντας το μοντέλο της γαλάζιας ανάπτυξης
- III. Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικής ταυτότητας μέσω διατομεακών συμπράξεων

Αναδεικνύοντας τα κρυφά αναπτυσσόμενα πλεονεκτήματα του παραγωγικού περιβάλλοντος: τουρισμός, πολιτισμός

Δυναμική ένταξη στο χάρτη των δημοφιλών και εναλλακτικών τουριστικών προορισμών

Υιοθετώντας το μοντέλο της γαλάζιας ανάπτυξης

Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικής ταυτότητας μέσω διατομεακών συμπράξεων

Δυναμική ένταξη στο χάρτη των δημοφιλών και εναλλακτικών τουριστικών προορισμών. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δεν διαθέτει εδραιωμένη τουριστική ταυτότητα. Αν και τα τελευταία έτη απολαμβάνει αύξησης του αριθμού αφίξεων κατά την τουριστική περίοδο, οι επισκέπτες διανυκτερεύουν λιγότερες ημέρες και δαπανούν λιγότερα χρήματα σε σχέση με άλλες ελληνικές περιφέρειες. Η Δυτική Ελλάδα συνεπώς δείχνει να έχει αποκτήσει χαρακτήρα «περάσματος» προς δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς του Ιονίου και της Πελοποννήσου, ενώ στην επικράτειά της βρίσκονται μνημεία και τοπόσημα παγκόσμιας αναφοράς, όπως η Αρχαία Ολυμπία. Ταυτόχρονα, η Περιφέρεια δεν έχει εκμεταλλευτεί επαρκώς τη δυνατότητα ανάδειξης εναλλακτικών προορισμών, πρακτική που κατά κόρο ακολουθούν περιφέρειες ανά την Ευρώπη και τον κόσμο που αδυνατούν να εξελιχθούν σε

κορυφαίους ταξιδιωτικούς προορισμούς. Για το λόγο αυτό σαν πρώτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η υιοθέτηση πολιτικών και δράσεων με στόχο τη δυναμική ένταξη της Δυτικής Ελλάδας τόσο στο χάρτη των δημοφιλών, όσο και των εναλλακτικών τουριστικών προορισμών.

Υιοθετώντας το μοντέλο της γαλάζιας ανάπτυξης. Η Δυτική Ελλάδα απολαμβάνει σημαντικού μήκους ακτών και η οικονομία της εξαρτάται σημαντικά από τη θάλασσα (αλιεία, μεταφορές, τουρισμός, λιμνοθαλάσσια δραστηριότητα). Η στόχευση για ανάδειξη της περιφέρειας σε δημοφιλή τουριστικό προορισμό περνά από την ανάπτυξη παραθαλάσσιων περιοχών και την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών και δραστηριοτήτων αναψυχής. Σε συνδυασμό με την ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών και δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, αναδεικνύεται η σημασία της υιοθέτησης συνολικής στρατηγικής για τη γαλάζια ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό σαν δεύτερο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η υιοθέτηση πολιτικών και δράσεων με στόχο η Δυτική Ελλάδα να αποτελέσει μοντέλο γαλάζιας ανάπτυξης.

Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικής ταυτότητας μέσω διατομεακών συμπράξεων. Η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ετερογένεια σε γεωγραφικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Οι ανομοιότητες αυτές – ακόμα και εντός ορίων περιφερειακών ενότητων – μπορεί να αποτελούν τροχοπέδη σε σειρά ζητημάτων, όπως η ισότιμη πρόσβαση σε σημαντικές υπηρεσίες διοίκησης, υγείας και πρόνοιας, ωστόσο συνιστούν ένα πολύ σημαντικό «portfolio ευκαιριών» για την ανάδειξη συμπράξεων μεταξύ διαφορετικών τομέων της οικονομίας. Η πολιτιστική ταυτότητα, η τοπική παραγωγή και η φυσική κληρονομιά μιας περιοχής μπορεί να είναι τόσο διακριτή από τις γειτονικές περιοχές, ώστε να αποτελέσει ισχυρό τουριστικό προϊόν βασισμένο σε συμπράξεις πολιτισμού – φυσικού πλούτου – real estate – αγροδιατροφής. Η ιδιαίτερα ανεπτυγμένη σε περιφερειακό επίπεδο δημιουργική βιομηχανία θα μπορούσε, σε σύμπραξη με τον τουρισμό και τον αγροδιατροφικό κλάδο, να οδηγήσουν τη διαμόρφωση και προσφορά ελκυστικών ταξιδιωτικών εμπειριών.

Γενικά, η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ιστορικό και πολιτιστικό υπόβαθρο χιλιάδων ετών, το οποίο συνιστά εξαιρετική πηγή ανάδειξης συμπράξεων. Για το λόγο αυτό σαν τρίτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής ταυτότητας μέσω διατομεακών συμπράξεων.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη εκκινήσει να εργάζεται στο πλαίσιο του άξονα αυτού και στην κατεύθυνση ικανοποίησης των μέτρων, κατευθυντήριων αρχών και στόχων με τους οποίους αυτός συσχετίζεται. Ενδεικτικά, έχει εκκινήσει η ωρίμανση ή υλοποίηση των κάτωθι:

→ Ωρίμασαν και εκκινεί η υλοποίηση δύο νέων θεματικών πολιτιστικών πάρκων με έμφαση τον χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας αλλά και το σύνολο των αρχαίων θεάτρων της Αιτωλοακαρνανίας.

- Βρίσκεται σε εξέλιξη η οργάνωση του εορτασμού των 200 ετών από την έναρξη της ελληνικής επανάστασης. Η Δυτική Ελλάδα, από την οποία εκκίνησε τυπικά η επανάσταση, θα οργανώσει πάνω από 200 εκδηλώσεις σε όλο το γεωγραφικό εύρος της Περιφέρειας.
- Υλοποιείται νέο σχέδιο προβολής της Δυτικής Ελλάδας. Η νέα εικόνα της Περιφέρειας εστιάζει στην ανάδειξη των παγκοσμίου βεληνεκούς τοποσήμων της Περιφέρειας και θα προβληθεί σε στοχευμένες εκθέσεις με στόχο την προσέλκυση μεγάλου αριθμού επισκεπτών κατά τα επόμενα έτη.
- Σχεδιάστηκε πρόγραμμα πολιτιστικών δράσεων σε όλο το γεωγραφικό εύρος της Περιφέρειας, σημείο της, ύψους 160 χιλιάδων ευρώ, με τίτλο «Πολιτιστικό Καλοκαίρι-Φθινόπωρο 2020».
- Εξασφαλίστηκαν πόροι τουλάχιστον 5 εκατομμυρίων ευρώ για τη συντήρηση και αποκατάσταση προσκυνηματικών χώρων στη Δυτική Ελλάδα.
- Υλοποιείται για το 2021 διακριτό Σχέδιο Δράσης που εστιάζει στον αθλητισμό.

23.5 Σύγχρονα μέσα και ψηφιακός μετασχηματισμός για την διαμόρφωση νέου μοντέλου περιφερειακής διακυβέρνησης

Ο πέμπτος άξονας περιλαμβάνει την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης και την διασφάλιση υψηλής ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών, αξιοποιώντας τις τεχνολογικές δυνατότητες και τα εργαλεία στον τομέα της σύγχρονης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Καθορίζοντας εκ νέου τις βασικές αρχές λειτουργίας του Οργανισμού, η ΠΔΕ θα είναι σε θέση να διαμορφώσει ισχυρά αντανakλαστικά διοικητικής ετοιμότητας / ανθεκτικότητας ώστε να ανταποκρίνεται επιτυχώς τόσο στις καθημερινές λειτουργίες όσο και στις έκτακτες συνθήκες (πανδημία). Στον στρατηγικός και επιχειρησιακό σχεδιασμό της εσωτερικής λειτουργίας της ΠΔΕ ακολουθείται ανθρωποκεντρική προσέγγιση, προασπίζοντας το δημόσιο και κοινωνικό συμφέρον.

Η μετάβαση από το παλαιό «αυτοδιοικητικό» σύστημα, όπου ωστόσο το κεντρικό κράτος είχε τον απόλυτο έλεγχο, σε ένα σύστημα πραγματικής, πολυεπίπεδης και συμμετοχικής περιφερειακής διακυβέρνησης είναι επιβεβλημένη στο διαμορφούμενο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό σκηνικό. Με δεδομένο το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για την οργάνωση και λειτουργία της αυτοδιοίκησης, οι Περιφέρειες έχουν το περιθώριο να οργανώνουν τις αρμοδιότητές τους και τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Συνεπώς, οφείλουν να εστιάσουν στην αποδοτικότερη οργάνωση της λειτουργίας τους, στο «άνοιγμα» των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (αιρετοί, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, πολίτες) καθώς και στη βελτίωση της ετοιμότητάς τους, για τη βελτίωση της καθημερινότητας των πολιτών και τη διευκόλυνση του επιχειρηματικού κλίματος.

Η εξειδίκευση του άξονα σε μέτρα δίνεται ακολούθως:

- I. Τολμηρές μεταρρυθμίσεις για μία έξυπνη, διαφανή και ανοιχτή διακυβέρνηση
- II. Αναπτύσσοντας συστημικά αντανakλαστικά ετοιμότητας

III. Βελτιώνοντας την ετοιμότητα απόκρισης της περιφέρειας σε ζητήματα καθημερινότητας των πολιτών

Σύγχρονα μέσα και ψηφιακός μετασχηματισμός για την διαμόρφωση νέου μοντέλου περιφερειακής διακυβέρνησης

Τολμηρές μεταρρυθμίσεις για μία έξυπνη, διαφανή και ανοιχτή διακυβέρνηση

Αναπτύσσοντας συστημικά αντανάκλαστικά ετοιμότητας

Βελτιώνοντας την ετοιμότητα απόκρισης της περιφέρειας σε ζητήματα καθημερινότητας των πολιτών

Τολμηρές μεταρρυθμίσεις για μία έξυπνη, διαφανή και ανοιχτή διακυβέρνηση. Στο τρέχον παγκοσμιοποιημένο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο οι ανάγκες αλλάζουν με ιδιαίτερα δυναμικό τρόπο, συνεπώς με αντίστοιχο τρόπο θα πρέπει να αλλάζουν και τα μέσα για την ικανοποίησή τους. Οι ελληνικές περιφέρειες οφείλουν να αναδιοργανώσουν το μοντέλο λειτουργίας τους ώστε να ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη απαίτηση των πολιτών, φορέων κι επιχειρήσεων για έξυπνη, αποδοτική και διαφανή διακυβέρνηση. Η αποτύπωση και μοντελοποίηση των διαδικασιών που υλοποιεί μια περιφέρεια θα οδηγήσει στην ανάδειξη διαδικασιών που χρήζουν αναδιάρθρωσης ή κατάργησης. Ακόμη, θα οδηγήσει στη δυνατότητα ψηφιοποίησής τους, προσφέροντας έτσι, πέρα από την επιτάχυνση διεκπεραίωσης υποθέσεων, την ευκαιρία λογοδοσίας στους πολίτες, αλλά και παραγωγής και αξιοποίησης μεγάλου όγκου δεδομένων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Με αυτόν τον τρόπο, οι Περιφέρειες καθίστανται όχι απλά «ψηφιακές» (smart), αλλά «έξυπνες» (intelligent). Για το λόγο αυτό σαν πρώτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η υιοθέτηση τολμηρών μεταρρυθμίσεων προς την κατεύθυνση εφαρμογής έξυπνης, διαφανούς και ανοιχτής διακυβέρνησης.

Αναπτύσσοντας συστημικά αντανάκλαστικά ετοιμότητας. Η Δυτική Ελλάδα δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένη για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19. Η διαπίστωση αυτή γεννά τον προβληματισμό κατά πόσο είναι έτοιμος ο μηχανισμός της περιφέρειας να αντιμετωπίσει και άλλες έκτακτες περιπτώσεις, καθώς και κατά πόσο είναι έτοιμος να αποκρίνεται στη ζήτηση υπηρεσιών από πολίτες, φορείς κι επιχειρήσεις σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Η Περιφέρεια οφείλει να προγραμματίζει και να έχει διαθέσιμους τους

μηχανισμούς εκείνους που θα την καταστούν έτοιμη να ανταποκριθεί σε αιτήματα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, όσο πολύπλοκα κι αν είναι αυτά και σε όποιο επίπεδο περιφερειακής διακυβέρνησης κι αν απευθύνονται. Για το λόγο αυτό σαν δεύτερο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η ανάπτυξη συστημικών αντανakλαστικών ετοιμότητας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Βελτιώνοντας την ετοιμότητα απόκρισης της περιφέρειας σε ζητήματα καθημερινότητας των πολιτών. Εκτός από την ετοιμότητα απόκρισης, η ετοιμότητα των Περιφερειών αποτελεί εξίσου σημαντικό παράγοντα για την επίτευξη ικανοποιητικού επιπέδου διακυβέρνησης. Ιδιαίτερα στην περίπτωση ικανοποίησης αιτημάτων καθημερινότητας των πολιτών, η ετοιμότητα απόκρισης αποτελεί μέτρο επιτυχίας ή αποτυχίας των ακολουθούμενων περιφερειακών πολιτικών. Για το λόγο αυτό σαν τρίτο μέτρο του παρόντος άξονα προτείνεται η ανάπτυξη μεθοδολογιών κι εργαλείων που θα βελτιώσουν την ετοιμότητα της περιφέρειας σε ζητήματα καθημερινότητα των πολιτών.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη εκκινήσει να εργάζεται στο πλαίσιο του άξονα αυτού και στην κατεύθυνση ικανοποίησης των μέτρων, κατευθυντήριων αρχών και στόχων με τους οποίους αυτός συσχετίζεται. Ενδεικτικά, έχει εκκινήσει η ωρίμανση ή υλοποίηση των κάτωθι:

- Ολοκληρώνεται η ψηφιοποίηση διαδικασιών της Περιφέρειας, ώστε να μπορούν να προσφέρονται ψηφιακά, χωρίς φυσική παρουσία
- Βρίσκεται σε εξέλιξη η αναδιοργάνωση της οργανωσιακής λειτουργίας των Υπηρεσιών της Περιφέρειας.
- Δημιουργήθηκε και εμπλουτίζεται ο Οδηγός του Πολίτη για την άμεση και ευκολότερη πρόσβαση των πολιτών σε πληροφόρηση και μηχανισμούς ικανοποίησης των αιτημάτων τους.
- Υιοθετήθηκε ένα νέο μοντέλο λειτουργίας κατά την πανδημία Covid-19, διασφαλίζοντας την ασφάλεια τόσο των εργαζομένων, όσο και των πολιτών που συνδιαλέγονται με την Περιφέρεια. Προσλήφθηκαν 32 άτομα των απαραίτητων ειδικοτήτων (όπως ιατροί και νοσηλεύτες) για την κάλυψη των έκτακτων αναγκών των Υπηρεσιών της Περιφέρειας.
- Επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες αποπληρωμής των προμηθευτών.
- Ολοκληρώθηκε η καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, για τα οποία υπήρχε χρόνια ασάφεια. Τα ακίνητά της Περιφέρειας έχουν πλέον νομίμως καταγραφεί και δηλωθεί.

23.6 Διαμορφώνοντας περιφερειακή συνείδηση

Μέσω του έκτου άξονα χαράζεται η πορεία της Δυτικής Ελλάδας και τίθενται στέρεες βάσεις για μία νέα αρχή, με έμφαση στη διαμόρφωση περιφερειακής συνείδησης. Κάθε οργανισμός αυτοδιοίκησης καλείται να ανταπεξέλθει στο συνεχές εξελισσόμενο περιβάλλον, γεμάτο προκλήσεις και αγκυλώσεις, που διαταράσσουν την οικονομική και κοινωνική συνοχή του τόπου. Οι μηχανισμοί ανάλυσης αναγκών και συντονισμού, οι καινοτόμες δράσεις υποστήριξης της πολιτείας και οι εδαφικές συνεργασίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο συντελούν

στην διαμόρφωση και εφαρμογή ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της Περιφέρειας και θα συμβάλει στην ενίσχυση κοινής συνείδησης των πολιτών για την Περιφέρειά τους. Ακόμη, στο πλαίσιο ενίσχυσης του ρόλου της Περιφέρειας ως βασικού φορέα εξειδίκευσης και υλοποίησης πολιτικών σε περιφερειακό επίπεδο, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα πρέπει να υποστηρίξει θεσμικές πρωτοβουλίες και να διαθέτει εργαλεία εξειδίκευσης οριζόντιων επιλογών του κράτους σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η εξειδίκευση του άξονα σε μέτρα δίνεται ακολούθως:

- I. Εμβληματικοί Μηχανισμοί Στήριξης, Συντονισμού και Διάγνωσης Αναγκών
- II. Ολυμπιακή Περιφέρεια: Αλλάζοντας και διαφοροποιώντας την εικόνα μας
- III. Μετεξέλιξη σε κέντρο διαπεριφερειακής δικτύωσης και συνεργασίας

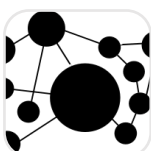
Διαμορφώνοντας περιφερειακή συνείδηση

Εμβληματικοί Μηχανισμοί Στήριξης, Συντονισμού και Διάγνωσης Αναγκών

Ολυμπιακή Περιφέρεια: Αλλάζοντας και διαφοροποιώντας την εικόνα μας

Μετεξέλιξη σε κέντρο διαπεριφερειακής δικτύωσης και συνεργασίας

Εμβληματικοί Μηχανισμοί Στήριξης, Συντονισμού και Διάγνωσης Αναγκών. Για την αρτιότερη οργάνωση ομάδων υπηρεσιών με παρεμφερές αντικείμενο και ταυτόχρονα με την αναδιοργάνωση της οργανωσιακής λειτουργίας της Περιφέρειας, συστήνονται μηχανισμοί σε κρίσιμους για την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή τομείς, όπως η διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας, η στήριξη της επιχειρηματικότητας και ο συντονισμός των κοινωνικών πολιτικών και της κοινωνικής καινοτομίας. Οι μηχανισμοί αυτοί θα λειτουργούν ως «ομπρέλες» συντονισμού ετερογενών υπηρεσιών τόσο της ΠΔΕ, υπηρεσιών άλλων νομικών προσώπων και φορέων, που έχουν ωστόσο κοινή στόχευση, όπως η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και η στήριξη της υφιστάμενης και της νεοφυούς επιχειρηματικότητας.

Ολυμπιακή Περιφέρεια: Αλλάζοντας και διαφοροποιώντας την εικόνα μας. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στερείται εδραιωμένης εικόνας όχι μόνο σε επίπεδο προώθησης του

τουριστικού της προϊόντος, αλλά συνολικά. Παρά την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας τοπικών προϊόντων, αυτά παραμένουν γνωστά μόνο σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού ή δεν διατίθενται σε αγορές που θα μπορούσαν να αποφέρουν πολλαπλά κέρδη σε σχέση με την υφιστάμενη στόχευση. Αποτέλεσμα είναι η απώλεια ευκαιριών αύξησης του εισοδήματος των τοπικών παραγωγών και ευκαιριών δημιουργίας θέσεων απασχόλησης. Με την εισαγωγή ενός ενιαίου brand, βασισμένου στην ολυμπιακή κληρονομιά της περιοχής, καθώς και με την ορθή υποστήριξή του, τα προϊόντα της περιφέρειας θα αποκτήσουν μοναδική ταυτότητα και μια κοινή πλατφόρμα προώθησης σε αγορές – στόχους. Ο ολυμπισμός ως αξία ωστόσο ξεπερνά τα στενά όρια της εκμετάλλευσής του στο πλαίσιο του τουρισμού, του πολιτισμού ή της ανάδειξης εμπορικής ταυτότητας: η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μπορεί να ενσωματώσει τις αξίες του ολυμπισμού σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας της, εμφυσώντας μια νέα κουλτούρα προόδου, δικαιοσύνης, ισότητας, άρσης αποκλεισμών, υγιούς ανταγωνισμού, εξωστρέφειας, εθελοντισμού.

Μετεξέλιξη σε κέντρο διαπεριφερειακής δικτύωσης και συνεργασίας. Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αποτελεί πλεονέκτημα, καθώς μπορεί να λειτουργήσει όχι μόνο ως κόμβος μεταφορών ή προβεβλημένος τουριστικός προορισμός, αλλά και ως κόμβος ροής ανθρώπων και ιδεών από και προς τρεις ηπείρους. Στο πλαίσιο της μακροπεριφέρειας Αδριατικής – Ιονίου, η Δυτική Ελλάδα έχει ήδη εγκαθιδρύσει και διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με περιφέρειες και φορείς του Ιονίου, της Ιταλίας και των δυτικών Βαλκανίων. Ωστόσο, οφείλει να αποκτήσει περισσότερο εξωστρεφές προφίλ και να επιδιώξει τη δικτύωση και διασύνδεσή της και με περιφέρειες και φορείς άλλων περιοχών, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών καθώς και της εγκαθίδρυση ερευνητικής, πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής συνεργασίας.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη εκκινήσει να εργάζεται στο πλαίσιο του άξονα αυτού και στην κατεύθυνση ικανοποίησης των μέτρων, κατευθυντήριων αρχών και στόχων με τους οποίους αυτός συσχετίζεται. Ενδεικτικά, έχει εκκινήσει η ωρίμανση ή υλοποίηση των κάτωθι:

- Εντάχθηκε ο Μηχανισμός Συντονισμού Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Καινοτομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Πρόκειται για επένδυση ύψους άνω των 2,4 εκατομμυρίων ευρώ, με την οποία θα συσταθεί μηχανισμός που θα απαντά και θα χειρίζεται οργανωμένα τα κοινωνικά προβλήματα και την υλοποίηση της κοινωνικής πολιτικής και των πολιτικών υγείας.
- Εντάχθηκε προς χρηματοδότηση Μηχανισμός Στήριξης Επιχειρηματικότητας. Πρόκειται για επένδυση ύψους άνω των 7,3 εκατομμυρίων ευρώ, με την οποία θα συσταθεί μηχανισμός που θα δρα υποστηρικτικά για όλες τις επιχειρήσεις της Δυτικής Ελλάδας.
- Δημιουργήθηκε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, ο Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Εργασίας για την πρωτοβουλία REBRAIN Greece, με στόχο την υλοποίηση στοχευόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων αύξησης των δεξιοτήτων των εργαζομένων αλλά και των ανέργων της Δυτικής Ελλάδας.

Παράρτημα

Η Δυτική Ελλάδα σε αριθμούς

1. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) είναι μία από τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας. Αποτελεί το δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) που αποτελείται από τους πρώην νομούς και νυν περιφερειακές ενότητες (ΠΕ), Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας και καλύπτει παράλληλα το μέρος του βόρειου και το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου, καθώς και το δυτικό τμήμα της Στερεάς Ελλάδας. Καταλαμβάνει έκταση 11.336 τετραγωνικών χιλιομέτρων και ο πληθυσμός της ανέρχεται, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, σε 679.796 κατοίκους (ΕΛΣΤΑΤ). Μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσά της περιφέρειας είναι η Πάτρα.

Η περιφέρεια διαιρείται σε τρεις περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι 19 δήμοι της. Οι περιφερειακές ενότητες ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς (πίνακας 3).

Περιφερειακή ενότητα	Δήμος	Έκταση	Πληθυσμός	Έδρα
Αιτωλοακαρνανίας	Αγρινίου	1246,6	94.181	Αγρίνιο
	Ακτίου-Βόνιτσας	662,9	17.370	Βόνιτσα
	Αμφιλοχίας	1091,8	17.056	Αμφιλοχία
	Θέρμου	334	8.242	Θέρμο
	Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου	674,1	34.416	Μεσολόγγι
	Ναυπακτίας	870,4	27.800	Ναύπακτος
	Ξηρομέρου	584,8	11.737	Αστακός
Αχαΐας	Αιγιαλείας	729,4	49.872	Αίγιο
	Δυτικής Αχαΐας	572,2	25.916	Κάτω Αχαΐα
	Ερυμάνθου	582,9	8.877	Χαλανδρίτσα
	Καλαβρύτων	1065,5	11.045	Καλάβρυτα
	Πατρέων	333,14	213.984	Πάτρα
Ηλείας	Ανδραβίδας-Κυλλήνης	354,1	21.581	Λεχαινά
	Ανδρίτσαινας-Κρεστένων	419,2	14.109	Κρέστενα
	Αρχαίας Ολυμπίας	544,9	13.409	Αρχαία Ολυμπία
	Ζαχάρως	275,7	8.953	Ζαχάρω
	Ήλιδας	401,9	32.219	Αμαλιάδα
	Πηνειού	155,1	21.034	Γαστούνη
	Πύργου	455,1	47.995	Πύργος

Πίνακας 3. Οι Δήμοι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

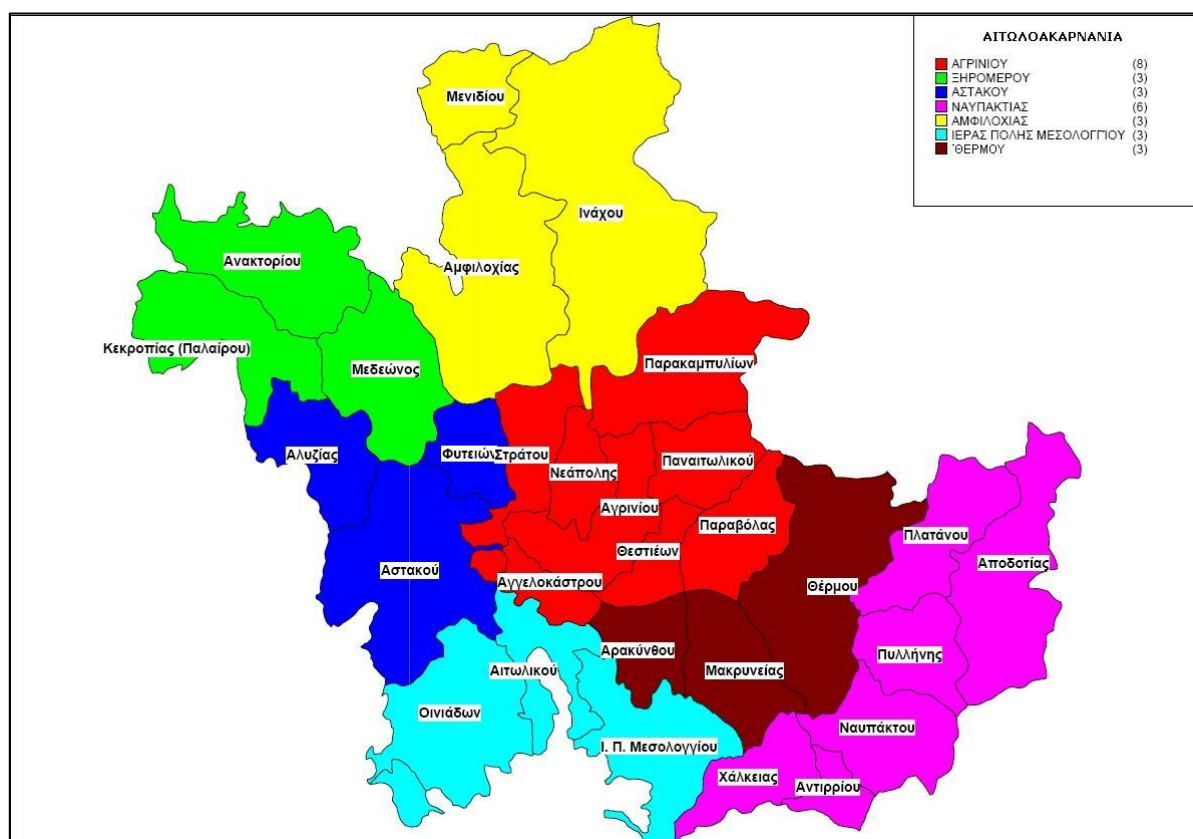

1.1 Περιφερειακή ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

Η Αιτωλοακαρνανία αποτελούσε μέχρι το 2011 έναν από τους πενήντα ένα νομούς της Ελλάδας. Αποτελεί ένωση της Αιτωλίας και της Ακαρνανίας. Πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας είναι το Μεσολόγγι και μεγαλύτερη πόλη και οικονομικό κέντρο το Αγρίνιο. Άλλες σημαντικές πόλεις είναι η Ναύπακτος, το Αιτωλικό, η Αμφιλοχία, η Βόνιτσα, ο Αστακός και το Θέρμο. Η περιοχή είναι συνδεδεμένη από το 2004 με την Πελοπόννησο μέσω της Γέφυρας Ρίου – Αντιρρίου, ενώ συνεχίζει να λειτουργεί, στην ίδια περιοχή, η σύνδεση με Πορθμείο.

Οι περιφερειακές ενότητες που την περιβάλλουν είναι αυτές της Λευκάδας στα δυτικά, της Άρτας και της Πρέβεζας στα βόρεια, της Ευρυτανίας στα βορειοανατολικά, της Φωκίδας στα ανατολικά και της Αχαΐας στα νότια. Τα σημαντικότερα λιμάνια του νομού είναι τα λιμάνια του Αστακού, του Μεσολογγίου, της Ναυπάκτου και της Αμφιλοχίας.

Είναι η μεγαλύτερη περιφερειακή ενότητα σε έκταση και έκτη σε πληθυσμό στην Ελλάδα (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης» για την τοπική αυτοδιοίκηση, αποτελείται από 7 Δήμους: Αγρινίου, Ακτίου-Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, Θέρμου, Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου, Ναυπακτίας και Ξηρομέρου.

Διάγραμμα 18. Η διοικητική διαίρεση της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (ΑΔΔΕΠΠ, 2011).

Γεωγραφία. Τα νοτιοδυτικά παράλια χαρακτηρίζονται απ' την παρουσία λιμνοθαλασσών, με γνωστότερες αυτές του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού. Ο επιεικέστερος και κύριος ποταμός

είναι ο Αχελώος ο οποίος αποτελεί το φυσικό όριο ανάμεσα στην Αιτωλία και την Ακαρνανία, ενώ άλλοι αξιόλογοι ποταμοί είναι ο Εύηνος κι ο Μόρνος. Στην ενδοχώρα του νομού δεσπόζει η Τριχωνίδα, η οποία είναι και η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας (96 τ. χλμ.). Στο νομό υπάρχουν επίσης οι λίμνες: Αμβρακία, Λυσιμαχία, Οζερός, Βουλκαριά και οι τεχνητές λίμνες του Καστρακίου, των Κρεμαστών και Στράτου.

Τα βουνά της Αιτωλοακαρνανίας περιλαμβάνουν το Παναιτωλικό, που είναι το ψηλότερο βουνό του νομού (1.924 μ.) στα βορειοανατολικά, Ακαρνανικά όρη στα δυτικά, τα Όρη Βάλτου στα βορειοδυτικά, το όρος Αράκυνθος (Ζυγός) στα νότια, τα Όρη Ναυπακτίας γνωστά και ως Κράβαρα στα νοτιοανατολικά. Ανάμεσα στα Ναυπάκτια Όρη και το Παναιτωλικό όρος και χωρίς να διακόπτεται ο ορεινός όγκος βρίσκονται τα Όρη Λιδωρικίου. Τέλος, στην Αιτωλοακαρνανία βρίσκεται το σημείο με το χαμηλότερο υψόμετρο στην Ελλάδα με -10 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

Κλίμα. Το κλίμα της ποικίλει από πολύ θερμά καλοκαίρια, με θερμοκρασίες που συχνά ξεπερνούν τους 40 °C, με πολλή υγρασία σε ήπιους χειμώνες στις χαμηλού υψομέτρου περιοχές. Κρύοι χειμώνες κυριαρχούν στις ορεινές περιοχές, ενώ σε ακόμη μεγαλύτερα υψόμετρα, χιόνια καθώς και κρύος καιρός χαρακτηρίζουν τους χειμερινούς μήνες, ενώ τα καλοκαίρια είναι δροσερά.

1.2 Περιφερειακή ενότητα Αχαΐας

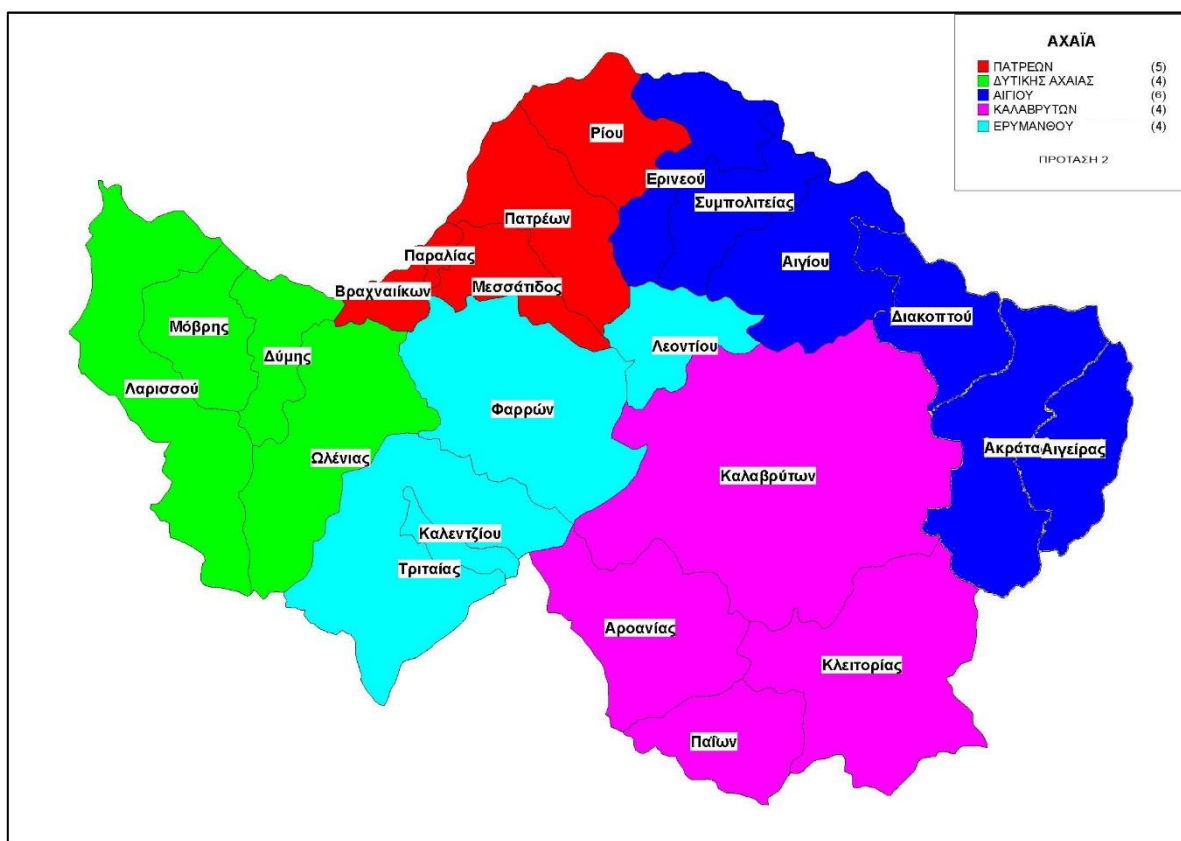
Η Αχαΐα ήταν ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας, ενώ από το 2011 και μετέπειτα βάσει της Διοικητικής Μεταρρύθμισης «Πρόγραμμα Καλλικράτης» (3852/2010) αποτελεί μία από τις 74 περιφερειακές ενότητες της χώρας. Εκτείνεται στο βόρειο μέρος του γεωγραφικού διαμερίσματος της Πελοποννήσου και υπάγεται διοικητικά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, καθώς και στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Πάτρα, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας, η οποία χαρακτηρίζεται και ως η κύρια ακτοπλοϊκή πύλη της χώρας προς την Ιταλία και κατ' επέκταση σε όλη τη δυτική Ευρώπη.

Ο Νομός Αχαΐας, από το 2011, με την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης», αποτελεί επίσημα την Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας (με πρωτεύουσα την Πάτρα) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Με την συνένωση και συγχώνευση των Δήμων από 21 σε 5, όπως προέβλεπε το Πρόγραμμα, οι νέοι δήμοι που προέκυψαν είναι οι Αιγιαλείας, Δυτικής Αχαΐας, Ερυμάνθου, Καλαβρύτων και Πατρέων.

Γεωγραφία. Η Αχαΐα συνορεύει στα ανατολικά με το νομό Κορινθίας, στα νότια με το νομό Αρκαδίας και στα νοτιοδυτικά με το νομό Ηλείας, ενώ στα βόρεια βρέχεται από τον Πατραϊκό κόλπο και τον Κορινθιακό κόλπο και στα δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος. Το έδαφος του νομού είναι κατά 60% ορεινό, 24% πεδινό και 16% ημιορεινό.

Οι σπουδαιότεροι ορεινοί όγκοι του, είναι ο Χελμός (2.355 μ.), ο Ερύμανθος (2.224 μ.) και το Παναχαϊκό όρος (1.928 μ.). Στο δυτικό τμήμα του νομού υπάρχει μια σημαντική λοφώδης

περιοχή με χαμηλά βουνά, που γίνεται εξολοκλήρου πεδινή στην άκρη της και φτάνει μέχρι την παράκτια ζώνη. Οι κυριότεροι ποταμοί του νομού, είναι ο Σελινούντας, ο Πείρος, ο Βουραϊκός, ο Γλαύκος ο και ο Κράθης, ενώ στην Αχαΐα πηγάζουν και ρέουν αρχικά οι ποταμοί Ερύμανθος και Λάδωνας που εκβάλουν στον Αλφειό, τον μεγαλύτερο ποταμό της Πελοποννήσου. Στο βορειοδυτικό άκρο της Αχαΐας, κοντά στο ακρωτήριο του Αράξου και τα Μαύρα Βουνά (249 μ.), σχηματίζεται ένα δίκτυο λιμνοθαλασσών, με την λιμνοθάλασσα Πάπα, περισσότερο γνωστή και ως λιμνοθάλασσα του Αράξου, την λιμνοθάλασσα του Προκόπου, γνωστότερη ως λιμνοθάλασσα της Καλογριάς και την λιμνοθάλασσα Κοτυχίου, αλλά και την λίμνη Λάμια. Στο ορεινό ανατολικό τμήμα του νομού, και συγκεκριμένα στον Δήμο Αιγιαλείας, υπάρχει η λίμνη Τσιβλού, η οποία βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 710 μέτρων και δημιουργήθηκε στις 24 Μαρτίου του 1913 έπειτα από μια μεγάλη κατολίσθηση που έφραξε την κοίτη του ποταμού Κράθη στην περιοχή.

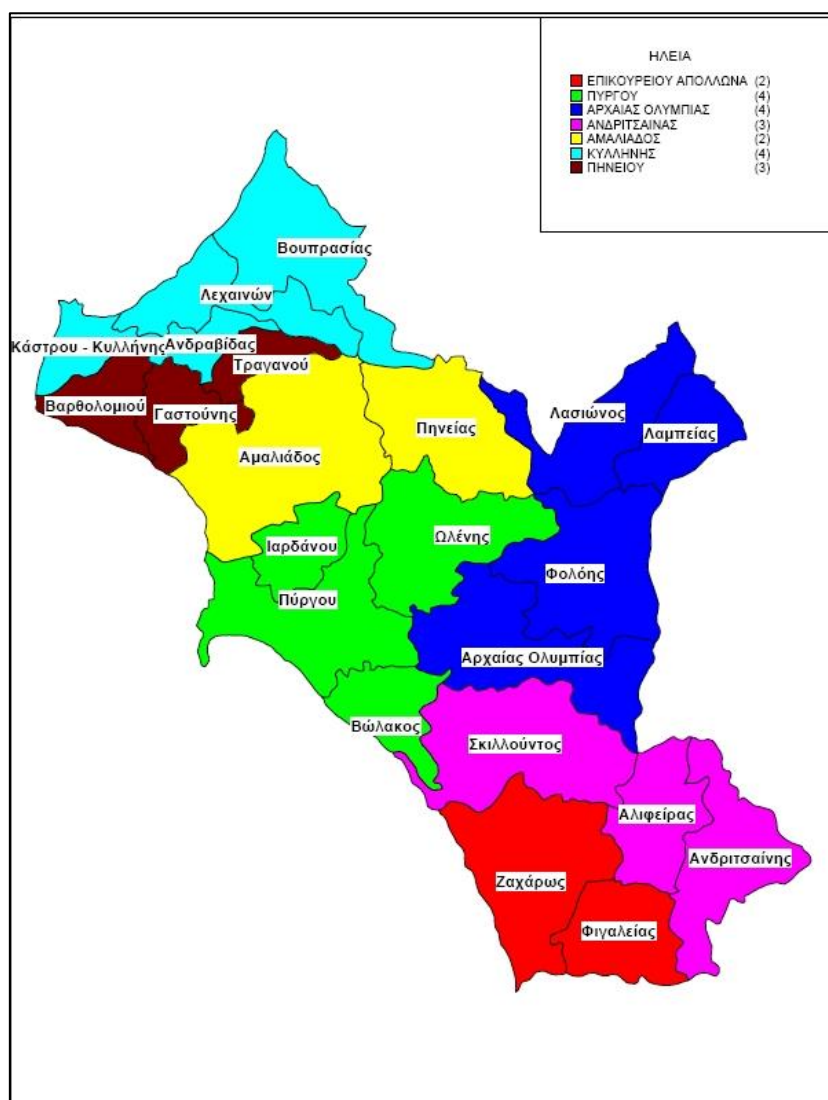
Διάγραμμα 19. Η διοικητική διαίρεση της ΠΕ Αχαΐας (ΑΔΔΕΠΙΝ, 2011).

Κλίμα. Το κλίμα της Αχαΐας χαρακτηρίζεται κυρίως ως εύκρατο μεσογειακό αλλά ποικίλει και διαφέρει ανάλογα με το υψόμετρο, την απόσταση από την θάλασσα και διάφορα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Στις παράκτιες περιοχές το κλίμα είναι τυπικό μεσογειακό με ήπιους χειμώνες, πιο υγρούς στα δυτικά και λιγότερο στα ανατολικά και θερμά, ξηρά καλοκαίρια, με κάποιες βροχοπτώσεις στα δυτικά και ελάχιστες στα ανατολικά. Η μέση θερμοκρασία του έτους γι' αυτές τις περιοχές είναι περίπου 17°-18°C. Στα ενδότερα του νομού και όσο ανεβαίνει το υψόμετρο το κλίμα είναι περισσότερο ψυχρό με δριμύτερους χειμώνες και πιο δροσερά καλοκαίρια με περισσότερες βροχοπτώσεις κυρίως στα ορεινά, με

εξαίρεση τα χαμηλά πεδινά της ενδοχώρας που έχουν πιο θερμά καλοκαίρια απ' ότι οι παράκτιες περιοχές.

1.3 Περιφερειακή ενότητα Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας ήταν ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας, ενώ από το 2011 οπότε και εφαρμόστηκε η Διοικητική Μεταρρύθμιση «Καλλικράτης» αποτελεί την Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας, μία από τις 74 περιφερειακές ενότητες της χώρας. Η ΠΕ Ηλείας υπάγεται διοικητικά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Βρίσκεται γεωγραφικά στην Πελοπόννησο, και σύμφωνα με την εθνική απογραφή του 2011 έχει πληθυσμό 159.300 κατοίκων. Πρωτεύουσα του νομού είναι ο Πύργος (οικισμός: 24.359 κάτοικοι). Ιστορικά ο νομός Ηλείας περιλαμβάνει την επικράτεια των αρχαίων πόλεων-κρατών της Πίσσας, Τριφυλίας, Ακώρειας και Ήλιδος.

Διάγραμμα 20. Η διοικητική διαίρεση της ΠΕ Ηλείας (ΑΔΔΕΠΠΝ, 2011).

Με την συνένωση και συγχώνευση των δήμων από 22 σε 7 όπως προέβλεπε το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», οι νέοι δήμοι που προέκυψαν είναι οι Ανδραβίδας-Κυλλήνης, Ανδρίτσαινας-Κρεσσένων, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως, Ήλιδας, Πηνειού και Πύργου.

Γεωγραφία. Η Περιφερειακή ενότητα έχει έκταση 2,619 τ.χλμ και βρίσκεται στα βορειοδυτικά της Πελοποννήσου. Το έδαφος του νομού είναι πεδινό και κατά 80% ημιορεινό, με λίγα όρη στα ανατολικά και νότια, όπως η Φολόη, που αποτελεί προέκταση του Ερύμανθου του οποίου ένα μέρος του κυρίου όγκου του εκτείνεται εντός του νομού, το όρος Λαπίθας και η Μίνθη. Κυριότεροι ποταμοί είναι ο Αλφειός και ο Πηνειός που στις ακτογραμμές έχουν δημιουργήσει λιμνοθάλασσες και σημαντικούς υδροβιότοπους, όπως η Στροφιλιά και του Καϊάφα.

Κλίμα. Το κλίμα της Ηλείας χαρακτηρίζεται ως εύκρατο μεσογειακό, με έντονες βροχοπτώσεις κατά την διάρκεια του χειμώνα καθώς και με αυξημένες θερμοκρασίες κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Ο χειμώνας είναι ήπιος ενώ το καλοκαίρι ξηρό και θερμό.

2. Μακροοικονομικό περιβάλλον

2.1 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία & Κλάδοι οικονομίας

Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της ΠΔΕ και των ΠΕ δίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Διοικητική Μονάδα	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, σιμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	Μεταποίηση	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	Ενημέρωση και επικοινωνία	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδωτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	Συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία
ΕΛΛΑΔΑ	6.673	23.402	17.022	3.699	38.246	5.447	6.466	26.987	8.203	31.941	6.462	157.526
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	793	917	705	205	1.508	174	175	1.133	195	1.619	347	7.065
Αιτωλοακαρνανία	216	334	228	62	505	29	38	293	29	414	105	2.025
Αχαΐα	199	425	347	108	669	122	108	630	141	946	139	3.488
Ηλεία	378	158	130	35	334	23	28	210	25	260	102	1.552

Πίνακας 4. Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά κλάδο σε εκατ. ευρώ (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Από την ανάλυση της κατανομής της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς της ΠΔΕ φαίνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας ανέρχεται σε 11% περίπου, ενώ ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας συμμετέχουν κατά 13% και 76% περίπου, αντίστοιχα (Πίνακας 5).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (σε χιλιάδες €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥ- ΜΕΝΩΝ
NACE Rev2	Περιγραφή			
A	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	50,273	657,989	49,514
B	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	19	11,660	102
C	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	3,221	1,196,599	10,247
D	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	474	41,642	795
E	ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	126	47,315	657
F	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	3,830	240,467	5,625
G	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	13,786	3,356,840	28,016
H	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	3,813	369,742	6,587
I	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	6,012	270,835	18,441
J	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	722	37,964	1,192
K	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	748	24,464	1,136
L	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	196	11,504	303
M	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	6,054	212,614	8,310
N	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	773	47,972	2,373
O	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ, ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	53	13,922	11,930
P	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1,107	37,768	17,288
Q	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	2,634	127,029	12,875
R	ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	911	44,039	2,365
S	ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	1,956	38,989	3,714
W	ΑΓΝΩΣΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	931	1,437	588

Πίνακας 5. Επιχειρήσεις ανά κλάδο οικονομίας για την ΠΔΕ (ΕΛΣΤΑΤ, μητρώο επιχειρήσεων 2016).

2.2 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των ελληνικών Περιφερειών, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, δίνονται στον πίνακα 6.

Περιφέρειες	2015	2016
Σύνολο	177,258	176,488
Αττική	84,515	83,872
Βόρειο Αιγαίο	2,504	2,455
Νότιο Αιγαίο	6,121	5,981
Κρήτη	8,880	8,732
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	6,831	6,901
Κεντρική Μακεδονία	23,918	24,237
Δυτική Μακεδονία	4,337	3,916

Περιφέρειες	2015	2016
Σύνολο	16,381	16,378
Αττική	22,229	22,204
Βόρειο Αιγαίο	12,700	12,266
Νότιο Αιγαίο	18,280	17,769
Κρήτη	14,058	13,811
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	11,281	11,432
Κεντρική Μακεδονία	12,664	12,880
Δυτική Μακεδονία	15,761	14,361

Ήπειρος	3,925	3,960
Θεσσαλία	9,154	9,214
Ιόνια Νησιά	3,129	3,124
Δυτική Ελλάδα	8,156	8,032
Αιτωλοακαρνανία	2,398	2,360
Αχαΐα	4,023	3,956
Ηλεία	1,734	1,716
Στερεά Ελλάδα	7,960	8,185
Πελοπόννησος	7,830	7,878

Πίνακας 6α. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ανά Περιφέρεια σε εκατ. ευρώ
(ΕΛΣΤΑΤ, προσωρινά στοιχεία 2015 & 2016).

Ήπειρος	11,613	11,785
Θεσσαλία	12,513	12,662
Ιόνια Νησιά	15,143	15,182
Δυτική Ελλάδα	12,159	12,058
Αιτωλοακαρνανία	11,599	11,509
Αχαΐα	13,135	13,004
Ηλεία	10,997	10,941
Στερεά Ελλάδα	14,296	14,727
Πελοπόννησος	13,449	13,579

Πίνακας 6β. Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο
Προϊόν ανά Περιφέρεια σε ευρώ
(ΕΛΣΤΑΤ, προσωρινά στοιχεία 2015 & 2016).

2.3 Δηλωθέν εισόδημα & Λογαριασμοί νοικοκυριών

Αναλυτικά στοιχεία για το εισόδημα σε εθνικό και περιφερειακό εισόδημα για το φορολογικό έτος 2016 δίνονται στον Πίνακα 7α.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
1. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ (ΔΗΛΩΣΕΩΝ)	381,873	6,361,600
2. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ.....	3,602,219,538	74,605,947,476
ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	244,451,657	6,107,246,192
ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ-ΤΟΚΟΥΣ-ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	72,625,845	2,834,417,103
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	166,619,008	3,895,364,070
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	149,184,720	1,584,170,765
ΜΙΣΘΩΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	2,969,338,308	60,184,749,346
3. ΑΥΤΟΤΕΛΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΘΕΝΤΑ.....	448,121,689	8,027,743,839
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ Ν.Π. Η' Ν.Ο. ΠΟΥ ΤΗΡΟΥΝ ΑΠΛΟΓΡΑΦΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ	34,943,230	981,039,883
ΛΟΙΠΑ ΑΥΤΟΤΕΛΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΘΕΝΤΑ ΠΟΣΑ	413,183,119	7,046,851,731
4. ΠΡΟΣΠΙΘΕΜΕΝΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΚΜΗΡΙΟΥ ΔΑΠΑΝΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	523,245,082	7,165,401,734
7. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΖΗΜΙΕΣ	210,237,896	3,291,164,912
8. ΑΠΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΑ ΠΟΣΑ	448,121,689	8,027,743,839
9. ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΑ ΠΟΣΑ ΑΠΟ.....	171,293	4,981,320
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡ.9 ΑΡΘΡΟΥ 73 Ν.3842/2010		28,929
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΧΟΡΗΓΙΕΣ	3,941	57,639
ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ Ή ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΚΟΜΜΑΤΩΝ	166,352	4,183,053
ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ	1,000	711,699
10. ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	4,125,464,620	81,771,349,210
11. ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	898,609,595	18,257,392,827
12. ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ	585,350,702	10,125,042,675
ΝΟΣΗΛΙΑ	9,367,080	179,745,249

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
ΔΩΡΕΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΙΩΝ	57,193	1,788,706
ΑΠΟΣΒΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	1,017	2,341,267
ΜΙΣΘΩΜΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ		100,068
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ - ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΡΘ. 17	2,449,200	36,139,400
ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ	308,400	5,008,800
ΜΕΙΩΣΗ ΦΟΡΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ	573,167,812	9,899,919,185
13. ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΦΟΡΟΥ (ΑΝΑΛΟΓΩΝ ΦΟΡΟΣ)	316,124,079	8,179,299,668
14. ΦΟΡΟΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	6,964,196	109,819,492
15. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ	323,088,275	8,289,119,160
16. ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΠΟΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ	40,218,634	809,090,629
17. ΧΑΡΤΟΣΗΜΟ	3,687,700	95,558,527
18. ΕΙΣΦΟΡΑ Ο.Γ.Α. ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ	737,541	19,111,745
19. ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΘΕΝΤΕΣ ΦΟΡΟΙ	238,375,912	6,086,490,619
20. ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ	35,869,920	719,406,018
21. ΕΙΔΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	21,553,542	724,598,928
22. ΤΕΛΟΣ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΟΣ	22,177,378	396,165,596
23. ΦΟΡΟΣ ΠΟΛΥΤΕΛΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	2,864,337	83,048,546

Πίνακας 7α. Αριθμός φορολογουμένων (δηλώσεων), δηλωθέν εισόδημα κατά πηγή προέλευσης, τεκμήρια, απαλλαγές, εκπτώσεις, φορολογητέο εισόδημα, μειώσεις φόρου, φόρος (ΠΔΕ και σύνολο χώρας) για το φορολογικό έτος 2016 (ΑΑΔΕ, 2020).

Αναλυτικά στοιχεία για το εισόδημα σε εθνικό και περιφερειακό εισόδημα για το φορολογικό έτος 2017 δίνονται στον Πίνακα 7β.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2017		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
1. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ (ΔΗΛΩΣΕΩΝ)	381,258	6,370,099
2. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ.....	3,543,637,797	73,612,504,143
ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	242,023,650	6,192,882,860
ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ-ΤΟΚΟΥΣ-ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	60,091,468	2,184,247,018
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	143,249,096	3,443,641,392
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	128,323,302	1,388,425,409
ΜΙΣΘΩΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	2,969,950,281	60,403,307,463
3. ΑΥΤΟΤΕΛΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΘΕΝΤΑ.....	429,893,714	7,059,166,015
ΚΕΡΔΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ § 10 Ν.2238/94	30,582,519	958,033,950
ΛΟΙΠΑ ΑΥΤΟΤΕΛΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΘΕΝΤΑ ΠΟΣΑ	399,311,195	6,101,194,730
4. ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΚΜΗΡΙΟΥ ΔΑΠΑΝΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	491,905,699	6,778,789,790

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2017		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
7. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΖΗΜΙΕΣ	203,499,221	3,176,998,746
8. ΑΠΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΑ ΠΟΣΑ	429,893,714	7,059,166,015
9. ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΑ ΠΟΣΑ ΑΠΟ.....		4,000
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΧΟΡΗΓΙΕΣ		4,000
10. ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	4,035,543,496	80,391,293,933
11. ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	879,344,055	18,027,274,041
12. ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ	566,056,900	9,874,331,229
ΔΩΡΕΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΙΩΝ	17,536	754,055
ΜΙΣΘΩΜΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ		45,688
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ - ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΡΘ. 17	2,581,400	37,140,200
ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ	337,000	5,292,200
ΜΕΙΩΣΗ ΦΟΡΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ	563,085,943	9,830,348,517
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	27,925	533,862
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΥΠΟΨΗΦ.ΒΟΥΛΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠ. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ	7,096	216,706
13. ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΦΟΡΟΥ	315,294,446	8,180,007,173
14. ΦΟΡΟΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	7,430,175	112,655,781
15. ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΦΟΡΟΥ ΛΟΓΩ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ	1,493,823	35,566,309
16. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ	324,218,444	8,328,229,262
17. ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΠΟΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ	30,695,070	664,896,809
18. ΧΑΡΤΟΣΗΜΟ	3,630,382	96,177,187
19. ΕΙΣΦΟΡΑ Ο.Γ.Α. ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ	726,078	19,235,476
20. ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΘΕΝΤΕΣ ΦΟΡΟΙ	244,300,324	6,153,025,611
21. ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ	39,604,940	799,325,853
22. ΕΙΔΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	18,866,000	616,856,834
23. ΤΕΛΟΣ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΟΣ	21,726,600	386,271,281
24. ΦΟΡΟΣ ΠΟΛΥΤΕΛΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	2,112,037	62,233,681

Πίνακας 7β. Αριθμός φορολογουμένων (δηλώσεων), δηλωθέν εισόδημα κατά πηγή προέλευσης, τεκμήρια, απαλλαγές, εκπτώσεις, φορολογητέο εισόδημα, μειώσεις φόρου, φόρος (ΠΔΕ και σύνολο χώρας) για το φορολογικό έτος 2017 (ΑΑΔΕ, 2020).

Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανέκαμψε από το 2016, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, και ανήλθε για το έτος 2017 στα 5.437 εκατομμύρια ευρώ (σε τρέχουσες τιμές), αντιπροσωπεύοντας το 5.13% του εθνικά διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών.

Αντίστροφη είναι η εικόνα για την καταναλωτική δαπάνη, η οποία για το έτος 2017 ανήλθε στα 5.973 εκατομμύρια ευρώ – μειωμένη σε σχέση με το 2016, αντιπροσωπεύοντας το 5.02% της εθνικά τελικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Αναλυτικά η πληροφορία των λογαριασμών νοικοκυριών για την ΠΔΕ δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 8).

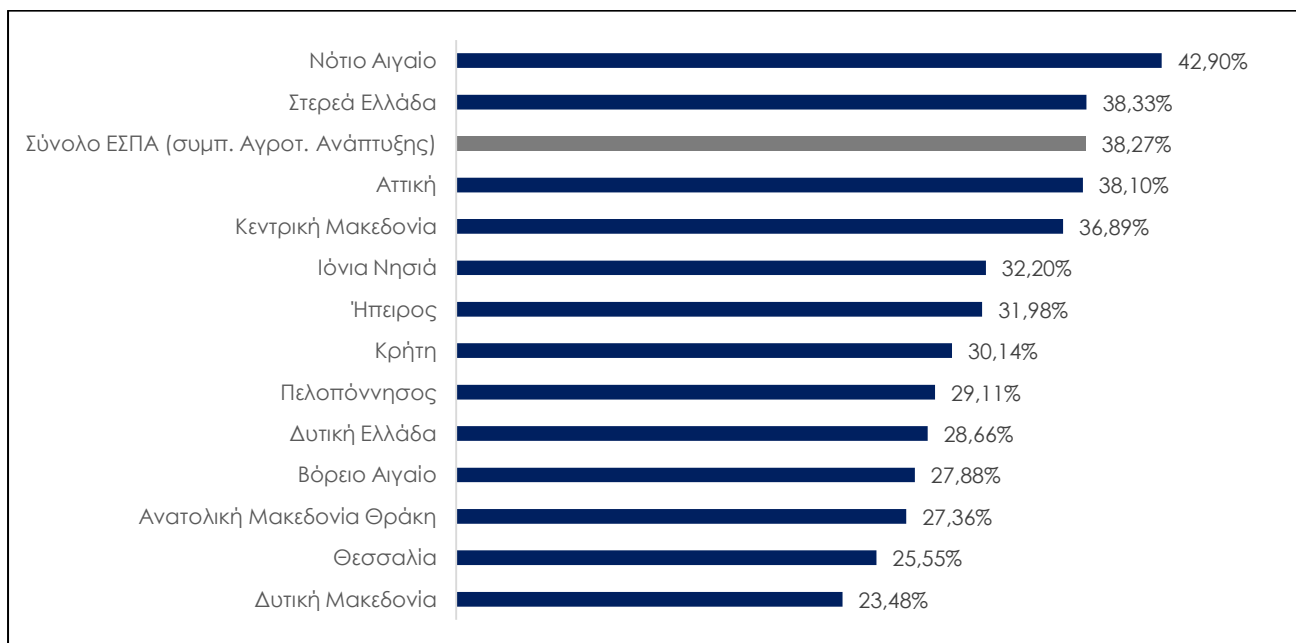
Λογαριασμοί		Συναλλαγές	2015		2016		2017	
			ΕΛΛΑΔΑ	Δυτική Ελλάδα	ΕΛΛΑΔΑ	Δυτική Ελλάδα	ΕΛΛΑΔΑ	Δυτική Ελλάδα
Λογαριασμός κατανομής πρωτογενούς εισοδήματος	Πόροι	Λειτουργικό πλεόνασμα - Μικτό εισόδημα	43.812	1.916	43.313	1.918	44.706	1.973
		Αμοιβές απασχολούμενων εισπραττόμενες	58.026	2.888	58.141	2.877	59.405	2.921
		Εισόδημα περιουσίας εισπραττόμενο	6.743	388	5.713	328	5.620	342
	Χρήσεις	Εισόδημα περιουσίας πληρωνόμενο	1.752	101	1.386	80	1.058	64
		Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων	106.829	5.091	105.781	5.043	108.672	5.172
Λογαριασμός δευτερογενούς διανομής του εισοδήματος	Πόροι	Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων	106.829	5.091	105.781	5.043	108.672	5.172
		Κοινωνικές παροχές εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος, εισπραττόμενες	35.779	2.015	35.919	2.024	35.070	1.968
		Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις, εισπραττόμενες	2.187	136	1.988	123	2.299	141
	Χρήσεις	Τρέχοντες φόροι στο εισόδημα-πλούτο, πληρωνόμενοι	10.580	416	11.212	448	11.133	433
		Κοινωνικές εισφορές, πληρωνόμενες	25.837	1.286	26.333	1.308	27.347	1.345
		Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις, πληρωνόμενες	1.832	70	1.843	72	1.696	66
		Διαθέσιμο Εισόδημα	106.545	5.469	104.302	5.369	105.865	5.437
	Τελική Καταναλωτική Δαπάνη		118.140	6.806	117.181	6.425	118.847	5.973

Πίνακας 8. Λογαριασμοί νοικοκυριών σε εκατ. ευρώ, σε τρέχουσες τιμές (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

2.4 Απορροφητικότητα πόρων

Οι ελληνικές περιφέρειες δυσκολεύονται να απορροφήσουν τα κεφάλαια του ΕΣΠΑ, 6 χρόνια μετά την έναρξη των επιχειρησιακών τους προγραμμάτων.

Τον Ιούνιο του 2020, πρώτη σε απορροφητικότητα κεφαλαίων ήταν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, και τελευταία η Δυτική Μακεδονία. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καταλαμβάνει την ένατη θέση μεταξύ των δεκατριών ελληνικών περιφερειών, έχοντας πετύχει απορρόφηση πόρων κατά 28,66%. Οι πόροι αφορούν στα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, στα προγράμματα διακρατικής και διασυνοριακής συνεργασίας, καθώς και στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2014-2020» (Διάγραμμα 21).

Διάγραμμα 21. Απορρόφηση κεφαλαίων ΕΣΠΑ (ΥΠΑΝ, Ιούνιος 2020).

2.5 Τραπεζικές καταθέσεις

Η ανάλυση των καταθέσεων και των συμφωνιών επαναγοράς (ρέπος) των εγχωρίων επιχειρήσεων και νοικοκυριών κατά κατηγορία για τις τρεις Ενότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 9).

Τόπος μόνιμης διαμονής / Είδος αποταμίευσης	Δεκ-14	Δεκ-15	Δεκ-16	Δεκ-17	Δεκ-18	Δεκ-19	Ιουν-20
Σύνολο χώρας	160.285	123.377	121.381	126.346	134.489	143.123	148.550
Καταθέσεις	160.072	123.232	121.236	126.201	134.308	142.953	148.380
Όψεως	21.074	23.236	26.183	28.286	32.261	36.552	41.163
Ταμιευτηρίου	44.791	51.752	50.274	50.702	52.535	57.509	61.263
Προθεσμίας	94.207	48.244	44.779	47.213	49.512	48.892	45.954
Ρέπος	213	145	145	145	181	170	170
Αιτωλοακαρνανίας	1.742	1.367	1.386	1.439	1.484	1.537	1.509
Καταθέσεις	1.742	1.367	1.386	1.439	1.484	1.537	1.509
Όψεως	95	106	113	128	145	169	181
Ταμιευτηρίου	681	780	770	783	780	830	845
Προθεσμίας	967	482	504	529	559	538	483
Ρέπος	0	0	0	0	0	0	0
Αχαΐας	3.172	2.475	2.315	2.428	2.569	2.740	2.899
Καταθέσεις	3.172	2.475	2.315	2.428	2.569	2.740	2.899
Όψεως	241	275	311	347	422	489	618
Ταμιευτηρίου	1.049	1.260	1.185	1.196	1.234	1.347	1.443
Προθεσμίας	1.881	939	819	885	913	904	838
Ρέπος	0	0	0	Μικρή αύξηση	0	0	0
Ηλείας	1.228	976	981	1.002	1.042	1.093	1.119
Καταθέσεις	1.228	976	981	1.002	1.042	1.093	1.119
Όψεως	63	72	77	85	97	122	150

Τόπος μόνιμης διαμονής / Είδος αποταμίευσης	Δεκ-14	Δεκ-15	Δεκ-16	Δεκ-17	Δεκ-18	Δεκ-19	Ιουν-20
Ταμιευτηρίου	476	562	556	561	572	609	629
Προθεσμίας	689	341	348	356	374	362	340
Ρέπος	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 9. Ανάλυση των καταθέσεων και των συμφωνιών επαναγοράς (ρέπος) των εγχωρίων επιχειρήσεων και νοικοκυριών (υπόλοιπα τέλους περιόδου σε εκατ. ευρώ) κατά κατηγορία για τις 3 ΠΕ της ΠΔΕ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020).

3. Υποδομές

3.1 Μεταφορές

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο. Το Εθνικό Οδικό Δίκτυο εκτείνεται σε μήκος 895 χιλιομέτρων, ενώ το Επαρχιακό Οδικό δίκτυο εκτείνεται σε μήκος 3.520 χιλιομέτρων περίπου. Η εμπορευματική και επιβατική κίνηση των εναέριων και θαλάσσιων μεταφορών αποτυπώνεται για τη Δυτική Ελλάδα και τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες στους πίνακες που ακολουθούν (Πίνακες 11, 12, 13 και 14).

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	409	409	409	409
Κεντρική Μακεδονία	539	539	539	539
Δυτική Μακεδονία	83	83	83	83
Ήπειρος	0	0	0	0
Θεσσαλία	270	270	270	270
Ιόνια Νησιά	0	0	0	0
Δυτική Ελλάδα	213	213	213	213
Στερεά Ελλάδα	274	274	274	327
Πελοπόννησος	252	252	252	252
Αττική	200	200	200	200
Βόρειο Αιγαίο	0	0	0	0
Νότιο Αιγαίο	0	0	0	0
Κρήτη	0	0	0	0

Πίνακας 10. Σιδηροδρομικό δίκτυο (σε χιλιόμετρα) (EUROSTAT, 2018).

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1,922	2,057	2,171	2,187
Κεντρική Μακεδονία	238	260	265	474
Δυτική Μακεδονία	2,532	2,452	2,696	2,835
Ήπειρος	762	813	934	921
Θεσσαλία	3,418	3,530	4,088	4,538
Ιόνια Νησιά	3,723	3,388	3,444	3,546
Δυτική Ελλάδα	1,225	1,375	1,276	1,309
Στερεά Ελλάδα	208	319	447	397
Πελοπόννησος	18,387	17,956	18,992	19,340
Αττική	1,037	766	709	669
Βόρειο Αιγαίο	7,292	7,726	8,760	9,439

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Νότιο Αιγαίο	2,048	2,145	2,307	2,378

Πίνακας 11. Αριθμός επιβατών (θαλάσσιες μεταφορές, χιλιάδες επιβάτες) (EUROSTAT, 2018).

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	2,733	2,562	2,871	2,911
Κεντρική Μακεδονία	14,710	13,291	14,508	13,960
Δυτική Μακεδονία	2,952	3,113	3,160	3,549
Ήπειρος	6,300	7,182	6,721	6,752
Θεσσαλία	:	:	:	:
Ιόνια Νησιά	4,862	5,790	5,286	5,736
Δυτική Ελλάδα	9,164	9,484	9,404	10,491
Στερεά Ελλάδα	23,441	23,800	24,766	26,089
Πελοπόννησος	68,645	74,463	78,287	85,077
Αττική	:	:	:	:
Βόρειο Αιγαίο	1,572	1,641	1,644	2,981
Νότιο Αιγαίο	3,991	3,791	4,036	4,000

Πίνακας 12. Μεταφερόμενο (φόρτωση κι εκφόρτωση) φορτίου μέσω θαλάσσης (σε χιλιάδες τόνους) (EUROSTAT, 2018).

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	432	437	503	609
Κεντρική Μακεδονία	5,397	5,735	6,347	6,412
Δυτική Μακεδονία	11	14	12	10
Ήπειρος	87	97	96	109
Θεσσαλία	401	431	450	460
Ιόνια Νησιά	4,227	4,738	5,184	5,618
Δυτική Ελλάδα	550	612	717	740
Στερεά Ελλάδα	22	16	17	18
Πελοπόννησος	193	232	284	288
Αττική	18,105	20,020	21,730	24,137
Βόρειο Αιγαίο	1,265	1,117	1,192	1,273
Νότιο Αιγαίο	9,643	10,065	11,312	12,003
Κρήτη	8,840	9,749	10,429	10,958

Πίνακας 13. Αριθμός επιβατών (αερομεταφορές, χιλιάδες επιβάτες) (EUROSTAT, 2018).

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1	0	0	0
Κεντρική Μακεδονία	7	7	5	5
Δυτική Μακεδονία	0	0	0	0
Ήπειρος	0	0	0	0
Θεσσαλία	0	0	0	0
Ιόνια Νησιά	0	0	0	0
Δυτική Ελλάδα	0	0	0	0
Στερεά Ελλάδα	0	0	0	0
Πελοπόννησος	0	0	0	0
Αττική	58	65	66	94
Βόρειο Αιγαίο	2	1	1	1
Νότιο Αιγαίο	2	2	1	2
Κρήτη	1	1	1	1

Πίνακας 14. Μεταφερόμενο (φόρτωση κι εκφόρτωση) φορτίου μέσω αέρος (σε χιλιάδες τόνους) (EUROSTAT, 2018).

4. Ανθρώπινοι πόροι

4.1 Πληθυσμός και πληθυσμιακές ομάδες

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το 2011 κατοικούσαν μόνιμα 679.976 άτομα, εκ των οποίων οι 541 χιλιάδες περίπου έχουν γεννηθεί στην ΠΕ μόνιμης κατοικίας τους, 90 χιλιάδες περίπου έχουν γεννηθεί σε άλλη ΠΕ από αυτή της διαμονής τους και 48 χιλιάδες περίπου έχουν γεννηθεί εκτός Ελλάδος (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας κατοικούν 210.802 άτομα, στην ΠΕ Αχαΐας κατοικούν 309.694 άτομα, ενώ στην ΠΕ Ηλείας κατοικούν 159.300 άτομα, αντίστοιχα. Στην ΠΕ Αχαΐας ο γυναικείος πληθυσμός είναι ελαφρά μεγαλύτερος σε σχέση με τον ανδρικό, ενώ αντίστροφη είναι η εικόνα στις άλλες δύο ΠΕ της ΠΔΕ (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

Η δομή του πληθυσμού της ΠΔΕ ανά ΠΕ μόνιμης διαμονής, φύλο και ομάδες ηλικιών δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 15).

Τόπος μόνιμης διαμονής / Φύλο και ομάδες ηλικιών		Σύνολο	Τόπος γέννησης		
			Στην Περιφερειακή Ενότητα της μόνιμης διαμονής	Σε άλλη Περιφερειακή Ενότητα	Χώρα εξωτερικού
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		10.816.286	6.822.508	2.707.711	1.286.067
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		679.796	541.936	89.948	47.912
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΑΪΑΣ		309.694	231.401	55.553	22.740
Ηλικιακές Ομάδες (Σύνολο)	0-9	30.590	28.984	1.023	583
	10-19	34.545	28.034	4.490	2.021
	20-29	46.651	30.726	10.606	5.319
	30-39	45.409	32.269	7.125	6.015
	40-49	43.277	30.443	8.069	4.765
	50-59	38.065	27.191	8.562	2.312
	60-69	29.486	21.492	7.016	978
	70+	41.671	32.262	8.662	747
Ηλικιακές Ομάδες (Άρρενες)	Άρρενες (σύνολο)	152.871	116.786	24.747	11.338
	0-9	15.699	14.878	523	298
	10-19	17.532	14.408	2.138	986
	20-29	23.956	16.001	5.083	2.872
	30-39	23.177	16.839	3.193	3.145
	40-49	21.147	15.482	3.402	2.263
	50-59	18.556	13.866	3.636	1.054
	60-69	14.526	10.987	3.130	409
	70+	18.278	14.325	3.642	311
Ηλικιακές Ομάδες (Θήλεις)	Θήλεις (σύνολο)	156.823	114.615	30.806	11.402
	0-9	14.891	14.106	500	285

Τόπος μόνιμης διαμονής / Φύλο και ομάδες ηλικιών		Σύνολο	Τόπος γέννησης		
			Στην Περιφερειακή Ενότητα της μόνιμης διαμονής	Σε άλλη Περιφερειακή Ενότητα	Χώρα εξωτερικού
	10-19	17.013	13.626	2.352	1.035
	20-29	22.695	14.725	5.523	2.447
	30-39	22.232	15.430	3.932	2.870
	40-49	22.130	14.961	4.667	2.502
	50-59	19.509	13.325	4.926	1.258
	60-69	14.960	10.505	3.886	569
	70+	23.393	17.937	5.020	436
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ		210.802	180.547	20.069	10.186
Ηλικιακές Ομάδες (Σύνολο)	0-9	20.849	19.349	1.069	431
	10-19	23.547	20.380	1.989	1.178
	20-29	24.158	18.973	3.059	2.126
	30-39	27.386	21.755	2.737	2.894
	40-49	29.398	24.646	2.629	2.123
	50-59	27.176	23.610	2.684	882
	60-69	22.685	20.003	2.347	335
	70+	35.603	31.831	3.555	217
Ηλικιακές Ομάδες (Άρρενες)	Άρρενες (σύνολο)	105.423	92.166	8.225	5.032
	0-9	10.727	9.956	557	214
	10-19	12.234	10.534	1.049	651
	20-29	12.453	10.043	1.387	1.023
	30-39	14.347	11.875	1.058	1.414
	40-49	15.452	13.363	1.017	1.072
	50-59	14.340	12.924	1.000	416
	60-69	11.233	10.188	900	145
	70+	14.637	13.283	1.257	97
Ηλικιακές Ομάδες (Θήλεις)	Θήλεις (σύνολο)	105.379	88.381	11.844	5.154
	0-9	10.122	9.393	512	217
	10-19	11.313	9.846	940	527
	20-29	11.705	8.930	1.672	1.103
	30-39	13.039	9.880	1.679	1.480
	40-49	13.946	11.283	1.612	1.051
	50-59	12.836	10.686	1.684	466
	60-69	11.452	9.815	1.447	190
	70+	20.966	18.548	2.298	120
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΙΑΣ		159.300	129.988	14.326	14.986
Ηλικιακές Ομάδες (Σύνολο)	0-9	14.346	13.042	772	532
	10-19	16.369	13.553	1.216	1.600
	20-29	19.250	13.736	1.847	3.667
	30-39	21.977	15.416	2.291	4.270
	40-49	21.926	16.972	2.019	2.935
	50-59	20.626	17.270	2.047	1.309

Τόπος μόνιμης διαμονής / Φύλο και ομάδες ηλικιών		Σύνολο	Τόπος γέννησης		
			Στην Περιφερειακή Ενότητα της μόνιμης διαμονής	Σε άλλη Περιφερειακή Ενότητα	Χώρα εξωτερικού
	60-69	17.416	15.090	1.864	462
	70+	27.390	24.909	2.270	211
Ηλικιακές Ομάδες (Άρρενες)	Άρρενες (σύνολο)	81.016	66.864	5.674	8.478
	0-9	7.334	6.655	395	284
	10-19	8.460	6.985	590	885
	20-29	10.421	7.306	779	2.336
	30-39	11.593	8.283	902	2.408
	40-49	11.328	8.991	743	1.594
	50-59	10.770	9.423	691	656
	60-69	8.941	7.966	752	223
	70+	12.169	11.255	822	92
Ηλικιακές Ομάδες (Θήλεις)	Θήλεις (σύνολο)	78.284	63.124	8.652	6.508
	0-9	7.012	6.387	377	248
	10-19	7.909	6.568	626	715
	20-29	8.829	6.430	1.068	1.331
	30-39	10.384	7.133	1.389	1.862
	40-49	10.598	7.981	1.276	1.341
	50-59	9.856	7.847	1.356	653
	60-69	8.475	7.124	1.112	239
	70+	15.221	13.654	1.448	119

Πίνακας 15. Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο, ομάδες ηλικιών, τόπο γέννησης και Περιφερειακή Ενότητα (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

4.2 Οικογενειακή κατάσταση

Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, στην ΠΔΕ κατοικούσαν το 2011, ήτοι 280 χιλιάδες περίπου άγαμοι/ες, 332 χιλιάδες κάτοικοι βρίσκονται σε γάμο, σύμφωνο συμβίωσης ή διάσταση, 53 χιλιάδες περίπου σε χηρεία και 16 χιλιάδες περίπου είναι διαζευγμένοι από γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης. Σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας, η οικογενειακή κατάσταση των κατοίκων δίνεται στον πίνακα 16 του παρόντος.

Τόπος μόνιμης διαμονής	Σύνολο	Άγαμοι	Έγγαμοι, με σύμφωνο συμβίωσης και σε διάσταση	Χήροι και χήροι από σύμφωνο συμβίωσης	Διαζευγμένοι και διαζευγμένοι από σύμφωνο συμβίωσης
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286	4.227.476	5.436.265	820.527	332.018
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	679.796	279.597	331.815	52.752	15.632
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΑΪΑΣ	309.694	134.028	146.481	21.049	8.136
Δήμος Πατρέων	213.984	96.703	98.211	13.022	6.048

Τόπος μόνιμης διαμονής	Σύνολο	Άγαμοι	Έγγαμοι, με σύμφωνο συμβίωσης και σε διάσταση	Χήροι και χήροι από σύμφωνο συμβίωσης	Διαζευγμένοι και διαζευγμένοι από σύμφωνο συμβίωσης
Δήμος Αιγιαλείας	49.872	18.526	25.833	4.185	1.328
Δήμος Δυτικής Αχαΐας	25.916	11.210	12.394	1.878	434
Δήμος Ερυμάνθου	8.877	3.584	4.400	760	133
Δήμος Καλαβρύτων	11.045	4.005	5.643	1.204	193
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	210.802	83.369	105.154	18.447	3.832
Δήμος Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου	34.416	14.593	16.269	2.866	688
Δήμος Ακτίου – Βόνιτσας	17.370	6.527	8.733	1.699	411
Δήμος Αγρινίου	94.181	38.049	46.976	7.495	1.661
Δήμος Αμφιλοχίας	17.056	6.215	8.711	1.899	231
Δήμος Θέρμου	8.242	3.008	4.278	812	144
Δήμος Ναυπακτίας	27.800	10.638	14.245	2.373	544
Δήμος Ξηρομέρου	11.737	4.339	5.942	1.303	153
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΙΑΣ	159.300	62.200	80.180	13.256	3.664
Δήμος Πύργου	47.995	18.565	24.393	3.843	1.194
Δήμος Ήλιδας	32.219	12.894	15.990	2.605	730
Δήμος Ανδραβίδας – Κυλλήνης	21.581	8.709	10.753	1.636	483
Δήμος Ανδρίτσαινας – Κρεστένων	14.109	4.879	7.348	1.483	399
Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας	13.409	4.685	7.089	1.369	266
Δήμος Ζαχάρως	8.953	2.886	4.979	900	188
Δήμος Πηνειού	21.034	9.582	9.628	1.420	404

Πίνακας 16. Οικογενειακή κατάσταση κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

4.3 Εκπαιδευτικό επίπεδο

Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο, στην ΠΔΕ κατοικούσαν το 2011 μόνιμα 82.519 κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου/ Πτυχιούχοι Παν/μίου – Πολυτεχνείου, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ανώτερων επαγγελματικών και ισότιμων σχολών, 18.147 πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 155.435 απόφοιτοι Λυκείου³, 89.992 απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου και πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών και 187.851 απόφοιτοι Δημοτικού. Κλείνοντας, 104.198 μόνιμοι κάτοικοι της ΠΔΕ εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, είτε ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή, είτε δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Αναλυτική πληροφορία σε επίπεδο Δήμου δίνεται στον Πίνακα 17.

Η αναλογία αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μικρότερη στην περίπτωση των ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας. Επιπλέον, στην Αιτωλοακαρνανία και στην Ηλεία καταγράφεται σημαντικό ποσοστό κατοίκων που είτε έχουν εγκαταλείψει το Δημοτικό, αλλά

³ Στον αριθμό αυτό συμπεριλαμβάνονται οι ενεργοί φοιτητές μεταδευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, είτε ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή, είτε δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση (Πίνακας 17).

Τόπος μόνιμης διαμονής	Σύνολο	Κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου / Πτυχιούχοι Παν/μίου - Πολυτεχνείου, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ανώτερων επαγγελματικών και ισότιμων σχολών	Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Κολλέγια κλπ.)	Απόφοιτοι Λυκείου (Γενικού, Εκκλησιαστικού, Επαγγελματικού κλπ.)	Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου και πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση / Ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή / Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Μη κατατασσόμενοι (άτομα γεννηθέντα μετά την 1/1/2005)
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286	1.809.087	502.079	2.532.396	1.428.490	2.524.345	1.343.534	676.355
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	679.796	82.519	18.147	155.435	89.992	187.851	104.198	41.654
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΑΪΑΣ	309.694	48.059	9.419	84.411	38.718	72.097	37.220	19.770
Δήμος Πατρέων	213.984	39.685	7.024	64.355	25.368	41.714	21.739	14.099
Δήμος Αιγιαλείας	49.872	5.913	1.760	11.931	7.234	14.316	5.968	2.750
Δήμος Δυτικής Αχαΐας	25.916	1.396	355	4.430	3.357	8.857	5.579	1.942
Δήμος Ερυμάνθου	8.877	397	107	1.567	1.244	3.332	1.741	489
Δήμος Καλαβρύτων	11.045	668	173	2.128	1.515	3.878	2.193	490
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	210.802	20.895	5.030	40.429	27.711	65.867	37.907	12.963
Δήμος Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου	34.416	3.558	767	7.319	4.157	10.150	6.256	2.209
Δήμος Ακτίου – Βόνιτσας	17.370	1.172	642	2.462	2.102	6.244	3.681	1.067
Δήμος Αγρινίου	94.181	10.957	2.371	17.897	12.870	27.838	15.928	6.320
Δήμος Αμφιλοχίας	17.056	934	188	2.549	2.100	6.503	3.862	920
Δήμος Θέρμου	8.242	437	151	1.683	1.243	3.023	1.376	329
Δήμος Ναυπακτίας	27.800	3.247	725	6.731	3.641	7.630	4.295	1.531
Δήμος Ξηρομέρου	11.737	590	186	1.788	1.598	4.479	2.509	587
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΪΑΣ	159.300	13.565	3.698	30.595	23.563	49.887	29.071	8.921
Δήμος Πύργου	47.995	5.603	1.216	10.416	7.250	13.584	7.019	2.907
Δήμος Ήλιδας	32.219	2.840	796	5.899	4.488	9.989	6.289	1.918
Δήμος Ανδραβίδας – Κυλλήνης	21.581	1.766	482	3.628	2.909	6.975	4.680	1.141
Δήμος Ανδρίτσαινας – Κρεστένων	14.109	677	239	2.673	2.262	5.338	2.399	521
Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας	13.409	766	210	2.464	2.036	4.530	2.767	636
Δήμος Ζαχάρως	8.953	773	206	1.598	1.422	3.019	1.444	491
Δήμος Πηνειού	21.034	1.140	549	3.917	3.196	6.452	4.473	1.307

Πίνακας 17. Εκπαιδευτικό επίπεδο μόνιμου πληθυσμού κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

4.4 Ανεργία

Σε ό,τι αφορά τους νέους ειδικότερα, τόσο η ΠΔΕ όσο και οι περισσότερες ελληνικές περιφέρειες παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά νέων 15-24 ετών που είναι εκτός εκπαίδευσης και εκτός εργασίας. Η αναλυτική εικόνα δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 18). Στη Δυτική Ελλάδα, αν και μειούμενο τα τελευταία έτη, το ποσοστό ανερχόταν το 2019 στο 11.8% (Eurostat, 2020).

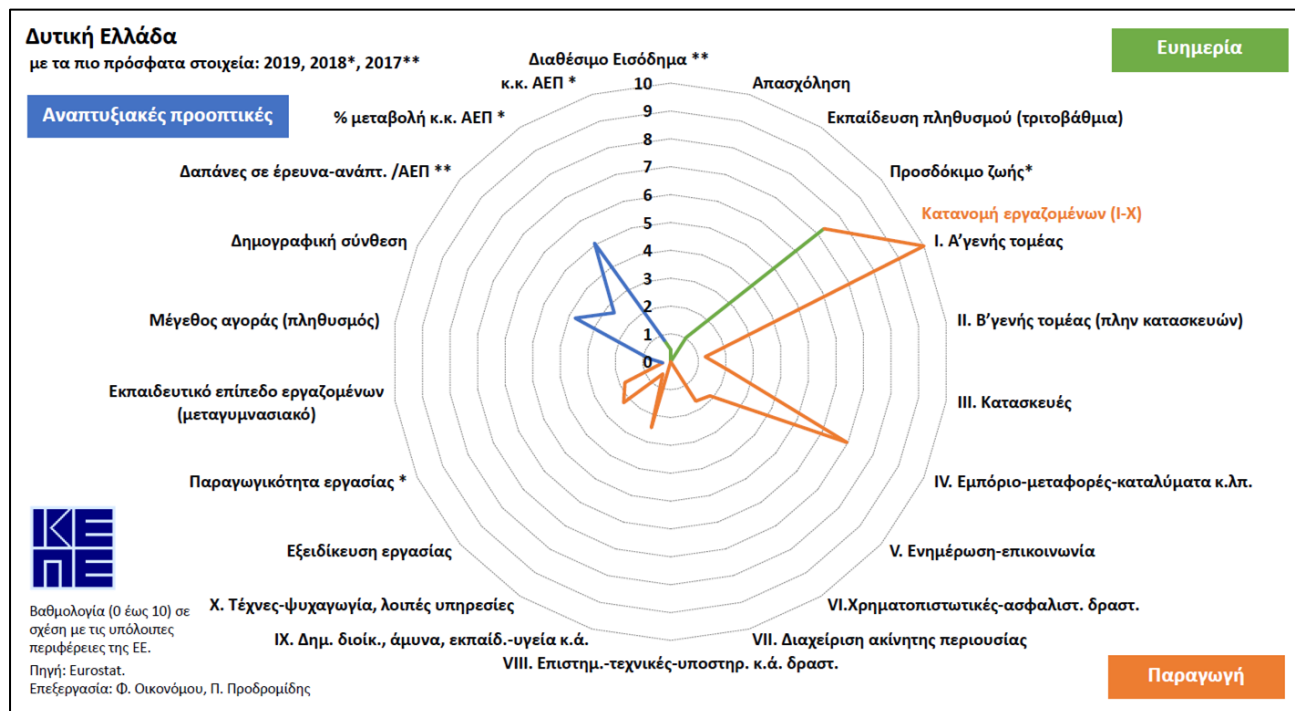
Διοικητική μονάδα	2015	2016	2017	2018	2019
Ελλάδα	17.2	15.8	15.3	14.1	12.5
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	21.5	20.2	18.0	14.9	15.6
Κεντρική Μακεδονία	15.8	13.4	13.5	12.3	10.4
Δυτική Μακεδονία	15.8	17.5	19.2	20.2	16.3
Ήπειρος	15.6	9.8	15.6	18.2	11.7
Θεσσαλία	23.1	18.7	17.3	16.3	15.4
Ιόνια Νησιά	25.5	21.5	22.8	19.5	15.4
Δυτική Ελλάδα	17.1	18.3	16.4	12.6	11.8
Στερεά Ελλάδα	25.1	24.3	19.2	18.9	22.1
Πελοπόννησος	22.6	21.7	22.2	17.6	11.0
Αττική	13.9	13.2	13.0	12.4	10.1
Βόρειο Αιγαίο	20.2	19.4	24.1	26.8	25.7
Νότιο Αιγαίο	22.0	22.3	18.9	15.4	16.1
Κρήτη	15.0	14.2	12.2	11.7	13.1

Πίνακας 18. Νέοι 15-24 ετών εκτός εργασίας και εκπαίδευσης (EUROSTAT, 2020).

4.5 Ευημερία, Εξειδίκευση & Συγκέντρωση εργασίας

Το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) μελετά ένα δείκτη ευημερίας, εξειδίκευσης και συγκέντρωσης εργασίας, καθώς και αναπτυξιακών προοπτικών των ελληνικών Περιφερειών, σε σύγκριση με όλες τις Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε αντιστοιχία με συναφή δείκτη που ανέπτυξε ο ΟΟΣΑ.

Στην εκτίμηση του δείκτη αυτού για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, η ΠΔΕ λαμβάνει τις υψηλότερες τιμές στο δείκτη συγκέντρωσης εργατικού δυναμικού του Πρωτογενή τομέα και αρκετά υψηλή στον κλάδο εμπορίου – μεταφορών – αποθήκευσης – καταλυμάτων και εστίασης. Ο δείκτης εξειδίκευσης αποτυπώνει μέτρια παραγωγική διαφοροποίηση του εργατικού δυναμικού σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά (Διάγραμμα 22).

Διάγραμμα 22. Ο δείκτης ευημερίας, εξειδίκευσης και συγκέντρωσης εργασίας για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΚΕΠΕ, 2020).

Αναφορικά με τους δείκτες ευημερίας, η ΠΔΕ λαμβάνει την υψηλότερη τιμή στην Υγεία. Τέλος, εξετάζοντας τους δείκτες που προσεγγίζουν τις αναπτυξιακές προοπτικές, η Δυτική Ελλάδα σημειώνει χαμηλές επιδόσεις, με την καλύτερη τιμή να σημειώνεται στον δείκτη μεταβολής κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Διάγραμμα 22, ΚΕΠΕ, 2020).

5. Παραγωγικό περιβάλλον

5.1 Διάρθρωση των επιχειρήσεων της ΠΔΕ

Στον πίνακα 19 δίνεται η διάρθρωση της επιχειρηματικότητας σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Οι επιχειρήσεις κατατάσσονται σε κλάδους βάσει της κατάταξης NACE (Revision 2).

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (σε χιλιάδες €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
	NACE Rev2	Περιγραφή			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΑΪΑΣ	A	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	11,974	182,221	12,417
	B	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	6	5,112	46
	C	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	1,550	801,461	6,209
	D	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	201	20,144	342
	E	ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	44	30,468	367

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (σε χιλιάδες €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΙΣΧΟ- ΛΟΥΜΕ- ΝΩΝ
	NACE Rev2	Περιγραφή			
	F	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1,691	141,211	2,933
	G	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ. ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	6,099	1,671,559	14,132
	H	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	2,057	241,520	4,014
	I	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	2,354	135,620	9,931
	J	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	510	28,623	871
	K	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	424	15,469	682
	L	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	136	9,567	218
	M	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3,608	147,758	5,275
	N	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	520	34,056	1,695
	O	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	18	2,485	8,367
	P	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	536	22,159	8,813
	Q	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	1,488	82,776	8,402
	R	ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	532	31,687	1,738
	S	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	998	21,141	2,178
	W	ΑΓΝΩΣΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	309	537	200

Πίνακας 19α. Επιχειρήσεις ανά κλάδο οικονομίας για την ΠΕ Αχαΐας
(ΕΛΣΤΑΤ, μητρώο επιχειρήσεων 2017).

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (σε χιλιάδες €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΙΣΧΟ- ΛΟΥΜΕ- ΝΩΝ
	NACE Rev2	Περιγραφή			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	A	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	21,519	248,224	19,786
	B	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	9	6,506	52
	C	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	912	227,786	2,141
	D	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	201	15,241	329
	E	ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	55	15,030	195
	F	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1,291	67,022	1,769
	G	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ. ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	4,427	896,716	7,705
	H	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	1,130	91,199	1,693
	I	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	2,140	67,889	4,585
	J	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	139	5,324	189
	K	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	193	6,164	283
	L	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	34	1,429	56
	M	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1,501	40,367	1,862
	N	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	143	7,565	430
	O	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	17	6,311	2,102
	P	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	323	9,312	5,953
	Q	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	741	30,137	2,672
	R	ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	217	6,160	369

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (σε χιλιάδες €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟ- ΛΟΥΜΕ- ΝΩΝ
	NACE Rev2	Περιγραφή			
	S	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	554	12,416	921
	W	ΑΓΝΩΣΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	310	574	218

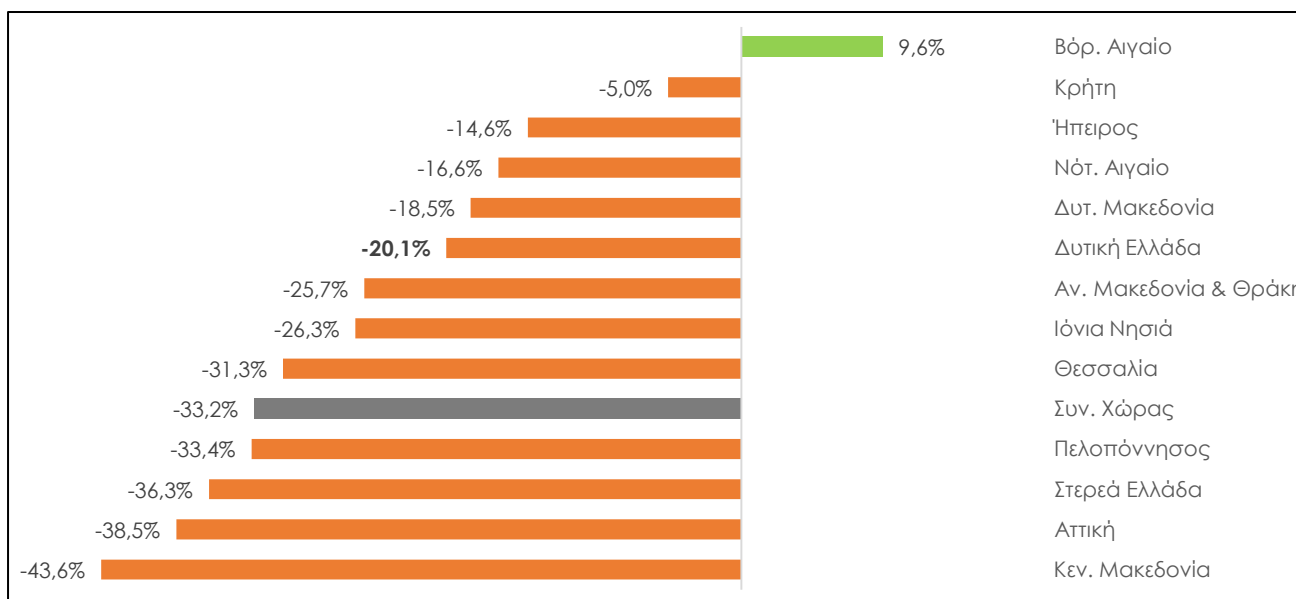
Πίνακας 19β. Επιχειρήσεις ανά κλάδο οικονομίας για την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας
(ΕΛΣΤΑΤ, μητρώο επιχειρήσεων 2017).

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (σε χιλιάδες €)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟ- ΛΟΥΜΕ- ΝΩΝ
	NACE Rev2	Περιγραφή			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΙΑΣ	A	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	16,780	227,545	17,311
	B	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	4	42	4
	C	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	759	167,351	1,897
	D	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	72	6,257	124
	E	ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	27	1,817	95
	F	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	848	32,234	923
	G	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ. ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	3,260	788,565	6,179
	H	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	626	37,023	880
	I	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	1,518	67,327	3,925
	J	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	73	4,017	132
	K	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	131	2,832	171
	L	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	26	508	29
	M	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	945	24,489	1,173
	N	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	110	6,351	248
	O	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	18	5,126	1,461
	P	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	248	6,296	2,522
	Q	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	405	14,116	1,801
	R	ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	162	6,192	258
	S	ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	404	5,432	615
	W	ΑΓΝΩΣΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	312	326	170

Πίνακας 19γ. Επιχειρήσεις ανά κλάδο οικονομίας για την ΠΕ Ηλείας
(ΕΛΣΤΑΤ, μητρώο επιχειρήσεων 2017).

5.2 Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2017), οι επενδύσεις στην Κεντρική Μακεδονία από το 2000 κι έπειτα σημείωσαν πτώση άνω του 40%. Αρνητική είναι η εικόνα και στις υπόλοιπες περιφέρειες, με εξαίρεση αυτή του Βορείου Αιγαίου, όπου οι επενδύσεις σημείωσαν συνολική αύξηση σχεδόν 10% (Διάγραμμα 23). Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, οι επενδύσεις μεταξύ 2000 και 2017 σημείωσαν μείωση κατά 20.1% (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Διάγραμμα 23. Μεταβολή δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων (2000-2017) κατά περιφέρεια.

Το εργατικό δυναμικό των ελληνικών περιφερειών φαίνεται, σύμφωνα με έρευνα του ΕΙΕΑΔ (2016) να εμφανίζει σημαντική υστέρηση δεξιοτήτων, σε σχέση με αυτές που απαιτεί η αγορά εργασίας. Σύμφωνα με την έρευνα, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το εργατικό δυναμικό σημειώνει επίδοση 2.96 στο δείκτη δεξιοτήτων, ενώ οι ανάγκες της αγοράς εργασίας θα ικανοποιούνταν εάν ο δείκτης δεξιοτήτων ήταν τουλάχιστον ίσος με 3.26. Εμφανίζει απόκλιση κατά 0,31, που είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Αναλυτικά η επίδοση ανά περιφέρεια δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 20, ΕΙΕΑΔ, 2016).

Περιφέρειες	Απαιτούμενη τιμή δείκτη	Υφιστάμενη τιμή δείκτη	Διαφορά
Δυτική Ελλάδα	3,26	2,96	-0,31
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	3,18	3,06	-0,11
Ιόνια Νησιά	3,24	3,10	-0,13
Νότιο Αιγαίο	3,37	3,12	-0,25
Ήπειρος	3,33	3,13	-0,20
Δυτική Μακεδονία	3,36	3,13	-0,22
Θεσσαλία	3,25	3,15	-0,10
Στερεά Ελλάδα	3,32	3,16	-0,17
Κρήτη	3,44	3,21	-0,23
Πελοπόννησος	3,47	3,24	-0,23
Αττική	3,47	3,28	-0,19
Κεντρική Μακεδονία	3,50	3,29	-0,21
Βόρειο Αιγαίο	3,51	3,36	-0,15

Πίνακας 20. Η Απαιτούμενη (από την αγορά εργασίας) και υφιστάμενη τιμή δείκτη δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού ανά Περιφέρεια (ΕΙΕΑΔ, 2016)

5.3 Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία

Στην Ελλάδα το 2010 απασχολούνταν 14.983 εργαζόμενοι σε συνεταιρισμούς, 1.140 εργαζόμενοι σε αλληλασφαλιστικές εταιρείες, 101.000 εργαζόμενοι σε ενώσεις, με το σύνολο της απασχόλησης στην κοινωνική οικονομία να ανέρχεται σε 117.123 εργαζόμενους, ήτοι το 2,67% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων της χώρας. Την ίδια περίοδο, στις χώρες της Ευρωζώνης το ποσοστό ανέρχονταν στο 7,41% και στις 27 χώρες – μέλη στο 6,53%. Σύμφωνα με στοιχεία Μαΐου 2019 από το Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων⁴, στην ΠΔΕ δραστηριοποιούνται συνολικά 82 φορείς. Εξ' αυτών, οι 77 είναι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας (ΚοινΣΕΠ-ΚΣΩ), οι 2 είναι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις ένταξης ευάλωτων ομάδων (ΚοινΣΕΠ-ΕΕΟ), οι 2 είναι σωματεία και 1 είναι κοινωνικός συνεταιρισμός περιορισμένης ευθύνης (ΚοινΣΠΕ), όπως δίνεται και στον Πίνακα 21. Οι 51 φορείς έχουν έδρα στην Αχαΐα (47 ΚοινΣΕΠ-ΚΣΩ, 2 ΚοινΣΠΕ-ΕΕΟ, 1 ΚοινΣΠΕ και 1 Σωματείο). Οι 17 φορείς έχουν έδρα στην Αιτωλοακαρνανία (16 ΚοινΣΕΠ-ΚΣΩ και 1 Σωματείο). Οι 14 φορείς έχουν έδρα στην Ηλεία (14 ΚοινΣΕΠ-ΚΣΩ). Οι ΚοινΣΕΠ-ΕΕΟ επιδιώκουν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή, των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Κοινωνικές Ομάδες. Ποσοστό 30% κατ' ελάχιστον των μελών και των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά σε αυτές τις κατηγορίες. Οι ΚοινΣΕΠ-ΚΣΩ αναπτύσσουν δραστηριότητες «βιώσιμης ανάπτυξης», ή και παρέχουν «κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος».

Φορέας Κ.Α.Λ.Ο.	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	Αιτωλοακαρνανία	Αχαΐα	Ηλεία
ΚοινΣΕΠ-ΚΣΩ	77	16	47	14
ΚοινΣΕΠ-ΕΕΟ	2	0	2	0
Σωματεία	2	1	1	0
ΚοινΣΠΕ	1	0	1	0
Σύνολο	82	17	51	14

Πίνακας 21. Φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας στην ΠΔΕ (ΥΠΕΚΥ, 2019).

5.4 Εξαγωγές

Η εικόνα των ελληνικών περιφερειών ως προς την εξαγωγική τους δραστηριότητα είναι διαφορετική. Οι εξαγωγές δείχνουν να έχουν εισέλθει σε φάση ανάκαμψης, ήδη από το 2014 (Διάγραμμα 24).

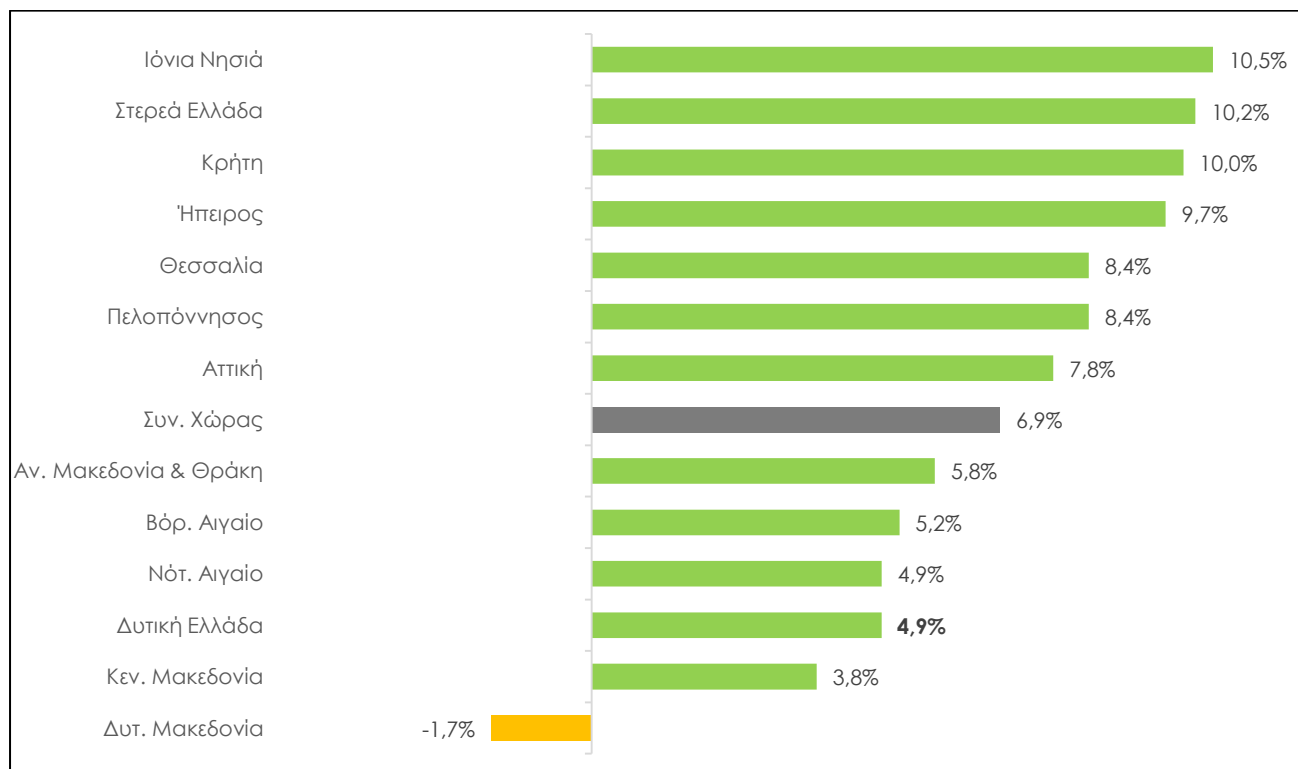
⁴ Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας είναι:

α. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις,

β. οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.),

γ. οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων,

δ. οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, εφόσον σωρευτικά i) Αναπτύσσει δραστηριότητες συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας, ii) Μεριμνά για την πληροφόρηση και τη συμμετοχή των μελών του και εφαρμόζει δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος μία ψήφος, ανεξάρτητα από τη συνεισφορά κάθε μέλους. iii) Το καταστατικό του προβλέπει περιορισμούς στη διανομή κερδών iv) Εφαρμόζει σύστημα σύγκλισης στην αμοιβή της εργασίας. v) Αποβλέπει στην ενδυνάμωση των οικονομικών δραστηριοτήτων του και τη μεγιστοποίηση της παραγόμενης κοινωνικής ωφέλειας μέσω της οριζόντιας και ισότιμης δικτύωσης με άλλους φορείς ΚΑΛΟ. vi) Δεν έχει ιδρυθεί και δεν διοικείται άμεσα ή έμμεσα από Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού ή από άλλο νομικό πρόσωπο του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Διάγραμμα 24. Εξαγωγές ανά περιφέρεια στο διάστημα 2014-2018.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σημείωσε αύξηση εξαγωγών κατά 4.9% στο διάστημα 2014-2018, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι εξαγωγές ορυκτών. Μεταξύ των 12 ελληνικών περιφερειών που πέτυχαν αύξηση της εξαγωγικής τους δραστηριότητας, η ΠΔΕ καταλαμβάνει την ενδέκατη θέση (ΙΕΕΣ/ΣΕΒΕ, 2020).

Σύμφωνα με έρευνα του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (2020) μεταξύ των επιχειρήσεων της ΠΔΕ, το 9.4% των επιχειρήσεων της ΠΔΕ κάνουν εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών. Το ποσοστό αυξήθηκε σε σχέση με προηγούμενες έρευνες του ΠΤΑ το 2017 (8%) και το 2015 (8,8%). Σύμφωνα με στοιχεία του ΙΕΕΣ/ ΣΕΒΕ, η Δυτική Ελλάδα συμμετείχε το 2018 κατά 1.1% στις συνολικές ελληνικές εξαγωγές (άνευ πετρελαιοειδών), ή κατά 426.5 εκατομμύρια ευρώ, καταλαμβάνοντας την όγδοη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, πίσω από την Κρήτη (1.3% - 489.4 εκ. ευρώ) και μπροστά από την Ήπειρο (0.8% - 292.4 εκ. ευρώ). Η εξέλιξη των εξαγωγών, εισαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου της ΠΔΕ δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 22). Παρατηρείται, από το 2014, σταθερά αυξανόμενο εμπορικό πλεόνασμα.

	2018	2017	2016	2015	2014
Εξαγωγές	562,3	509,8	548,3	514,9	463,9
Εισαγωγές	437,4	388,5	403,1	450,4	385,3
Εμπορικό ισοζύγιο (€)	124,9	121,3	145,1	64,4	78,5
Εξαγωγές/ Εισαγωγές	128,5%	131,2%	136,0%	114,3%	120,4%

Πίνακας 22. Εμπορευματικές συναλλαγές ΠΔΕ 2014-18 - Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ (ΙΕΕΣ/ ΣΕΒΕ, 2019).

Οι επιχειρήσεις της ΠΔΕ εξάγουν, σύμφωνα με στοιχεία του ΙΕΕΣ/ ΣΕΒΕ (2019) κατά κύριο λόγο τρόφιμα (71,4%), ποτά και καπνά (7,8%), μέταλλα (6,3%), χημικά και πλαστικά (6,2%), και μη μεταλλικά ορυκτά (3,4%). Οι δέκα σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών των επιχειρήσεων της ΠΔΕ είναι η Ιταλία (26%), Γερμανία (10,8%), ΗΠΑ (9,2%), Βουλγαρία (8,4%), Ηνωμένο Βασίλειο (4,3%), Ρουμανία (3,9%), Κύπρος (2,9%), Αυστραλία (2,5%), Ολλανδία (2,4%) και Ισπανία (2,3%).

5.5 Τουρισμός

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2019 και το 2018 (Πίνακες 23 και 24), το ύψος των ταξιδιωτικών εισπράξεων στην ΠΔΕ ανήλθε στα 257,4 εκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 22% περίπου σε σχέση με το 2018 (211,8 εκ. ευρώ) και καταλαμβάνοντας τη δέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων για το 2019 ανήλθε στις 4,53 εκ. περίπου, σημειώνοντας αύξηση κατά 42% σε σχέση με το 2018 (3,19 εκ.), οδηγώντας την ΠΔΕ στην ένατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων είναι μικρός σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο (17,78 εκ.), γεγονός που καταδεικνύει πως η ΠΔΕ έχει διαμορφώσει χαρακτηριστικά «περάσματος» προς άλλους προορισμούς, και όχι χαρακτηριστικά τυπικού τουριστικού προορισμού.

Διοικητική μονάδα	2018	2019
Σύνολο χώρας	227.012,0	232.463,7
Νότιο Αιγαίο	51.084,2	53.168,7
Κρήτη	43.819,0	43.256,2
Κεντρική Μακεδονία	44.690,4	40.808,3
Αττική	31.385,5	34.028,0
Ιόνια Νησιά	24.761,8	23.744,4
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	6.466,6	10.170,6
Πελοπόννησος	6.614,1	6.466,3
Θεσσαλία	4.217,1	4.888,7
Δυτική Ελλάδα	3.183,5	4.530,4
Ήπειρος	3.362,3	4.002,5
Στερεά Ελλάδα	2.998,5	2.978,0
Βόρειο Αιγαίο	3.113,2	2.902,1
Δυτική Μακεδονία	1.315,9	1.519,7

Πίνακας 23α. Διανυκτερεύσεις ανά Περιφέρεια σε χιλιάδες (ΤτΕ, 2020)

Διοικητική μονάδα	2018	2019
Σύνολο Χώρας	34.831,1	36.643,1
Νότιο Αιγαίο	6.629,4	6.893,4
Κεντρική Μακεδονία	7.830,2	6.760,8
Αττική	5.680,8	5.923,3
Κρήτη	5.228,4	5.287,6
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	1.929,9	3.833,1
Ιόνια Νησιά	3.162,3	3.047,8
Ήπειρος	823,2	1.033,2
Πελοπόννησος	886,0	898,5
Δυτική Ελλάδα	699,2	817,0
Θεσσαλία	675,0	806,3
Στερεά Ελλάδα	548,9	678,6
Βόρειο Αιγαίο	388,9	359,3
Δυτική Μακεδονία	348,9	304,4

Πίνακας 23β. Επισκέψεις ανά Περιφέρεια σε χιλιάδες (ΤτΕ, 2020)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (Πίνακες 23 και 24), ο αριθμός των επισκεπτών της ΠΔΕ το 2019 ήταν 817 χιλιάδες, σημειώνοντας αύξηση κατά 17% σε σχέση με το 2018 (699 χιλιάδες περίπου). Μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, η ΠΔΕ κατατάσσεται στην ένατη θέση, πίσω από την Πελοπόννησο (898,5 χιλιάδες) και μία θέση επάνω από τη Θεσσαλία (806,3 χιλιάδες). Οι επισκέπτες της ΠΔΕ δαπανούν κατά μέσο όρο 315 ευρώ για τις

διακοπές τους στην ΠΔΕ, σημαντικά χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο (482,5 ευρώ), γεγονός που επιβεβαιώνει χαρακτήρα περισσότερο ταξιδιωτικού «περάσματος» προς άλλους προορισμούς, και όχι χαρακτηριστικά τυπικού τουριστικού προορισμού.

Διοικητική μονάδα	2018	2019
Σύνολο Χώρας	15.653,2	17.679,9
Νότιο Αιγαίο	4.414,1	5.174,8
Κρήτη	3.133,9	3.600,9
Αττική	2.278,9	2.591,8
Κεντρική Μακεδονία	2.275,4	2.249,8
Ιόνια Νησιά	1.691,1	1.911,2
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	321,6	439,8
Πελοπόννησος	415,5	416,9
Θεσσαλία	270,5	355,0
Ήπειρος	221,9	261,3
Δυτική Ελλάδα	211,8	257,4
Στερεά Ελλάδα	193,8	180,1
Βόρειο Αιγαίο	164,2	165,3
Δυτική Μακεδονία	60,6	75,6

Πίνακας 24α. Ταξιδιωτικές εισπράξεις ανά Περιφέρεια σε εκατ. ευρώ (ΤτΕ, 2020)

Διοικητική μονάδα	2018	2019
Νότιο Αιγαίο	665,8	750,7
Κρήτη	599,4	681,0
Ιόνια Νησιά	534,8	627,1
Σύνολο Χώρας	449,4	482,5
Πελοπόννησος	469,0	464,0
Βόρειο Αιγαίο	422,2	460,1
Θεσσαλία	400,7	440,3
Αττική	401,2	437,6
Κεντρική Μακεδονία	290,6	332,8
Δυτική Ελλάδα	302,9	315,0
Στερεά Ελλάδα	353,1	265,4
Ήπειρος	269,6	252,9
Δυτική Μακεδονία	173,7	248,4
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	166,6	114,7

Πίνακας 24β. Εισπράξη ανά επισκέπτη ανά Περιφέρεια σε ευρώ (ΤτΕ, 2020)

Η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών επισκέπτεται την ΠΔΕ με αυτοκίνητο, ενώ μικρότερα είναι τα ποσοστά των τουριστών που επισκέπτονται την ΠΔΕ με άλλα μέσα (πλοίο, κρουαζιερόπλοιο, αεροπλάνο). Επιπλέον, η ΠΔΕ υστερεί σε ξενοδοχειακές υποδομές, έναντι άλλων Περιφερειών, με τη μεγαλύτερη υστέρηση να παρουσιάζεται σε υποδομές 5 αστέρων, όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα (Πίνακας 25, ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Διοικητική μονάδα	5 *			4 *			3 *			2 *			1 *		
	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες
Δυτική Ελλάδα	4	1,46 1	3,12 7	44	2,43 0	4,75 1	10 1	3,00 0	5,69 3	10 1	2,55 6	4,87 0	23	27 3	53 2
Αχαΐα	0	0	0	23	1,392	2,691	40	1,248	2,385	40	1,014	1,936	5	59	106
Αιτωλοακαρνανία	0	0	0	7	196	388	36	1,057	2,010	24	521	974	11	127	247
Ηλεία	4	1,461	3,127	14	842	1,672	25	695	1,298	37	1,021	1,960	7	87	179

Πίνακας 25. Ξενοδοχειακό δυναμικό ΠΔΕ ανά ΠΕ (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

5.6 Πολιτισμός

Η ΕΛΣΤΑΤ καταγράφει την επισκεψιμότητα και τις εισπράξεις επιλεγμένων μουσείων ανά την Ελλάδα. Στην ΠΔΕ, κατέγραψε για το 2019 τα παραπάνω μεγέθη για 3 μουσεία στην ΠΕ

Αιτωλοακαρνανίας, 2 στην ΠΕ Αχαΐας και 4 στην ΠΕ Ηλείας. Τα μουσεία με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα το 2019 ήταν αυτά της Αρχαίας Ολυμπίας και Ιστορίας Ολυμπιακών Αγώνων, τα οποία είχαν αντίστοιχα και τα μεγαλύτερα ύψη εισπράξεων, ήτοι 761 χιλιάδες ευρώ και 136 χιλιάδες ευρώ περίπου, αντίστοιχα. Αναλυτικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα 26 (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Μουσεία	2017		2018		2019	
	Επισκέπτες	Εισπράξεις (€)	Επισκέπτες	Εισπράξεις (€)	Επισκέπτες	Εισπράξεις (€)
Σύνολο χώρας	5.191.781	16.175.121	5.702.211	18.251.493	5.894.470	23.342.078
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας	7.550	4.869	6.084	4.428	6.416	3.944
Αγρινίου	1.477	321	2.026	340	2.846	455
Θέρμου	5.896	4.496	3.691	3.976	3.406	3.424
Θυρρείου	177	52	367	112	164	65
ΠΕ Αχαΐας	26.478	21.052	27.280	22.185	31.278	29.808
Αιγίου	838	694	915	702	1.069	648
Πάτρας	25.640	20.358	26.365	21.483	30.209	29.160
ΠΕ Ηλείας	165.687	794.304	181.350	892.682	185.609	901.455
Αρχαίας Ολυμπίας	145.118	709.950	156.658	773.832	159.348	761.184
Μουσειακή Συλλογή Ήλιδας	3.314	1.674	4.533	1.806	3.586	1.917
Πύργου	937	960	925	1.868	1.792	1.530
Ιστορίας Ολυμπιακών Αγώνων	16.318	81.720	19.234	115.176	20.883	136.824

Πίνακας 26. Επισκεψιμότητα και εισπράξεις (σε ευρώ) σε μουσεία της ΠΔΕ (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Η ΕΛΣΤΑΤ καταγράφει την επισκεψιμότητα και τις εισπράξεις και επιλεγμένων αρχαιολογικών χώρων ανά την Ελλάδα. Στην ΠΔΕ, κατέγραψε για το 2019 τα παραπάνω μεγέθη για 8 χώρους στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, 2 στην ΠΕ Αχαΐας και 3 στην ΠΕ Ηλείας. Οι χώροι με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα το 2019 ήταν αυτοί της Αρχαίας Ολυμπίας, του Ναού Επικούρειου Απόλλωνα, του Κάστρου «Χλεμούτσι» και του Κάστρου Ναυπάκτου, τα οποία είχαν αντίστοιχα και τα μεγαλύτερα ύψη εισπράξεων, ήτοι 3.561 εκατομμύρια ευρώ, 100 χιλιάδες ευρώ περίπου, 30 χιλιάδες και 21 χιλιάδες ευρώ περίπου αντίστοιχα. Αναλυτικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα 27 (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Αρχαιολογικοί χώροι	2017		2018		2019	
	Επισκέπτες	Εισπράξεις (€)	Επισκέπτες	Εισπράξεις (€)	Επισκέπτες	Εισπράξεις (€)
Σύνολο χώρας	11.332.776	86.712.758	12.901.071	97.520.848	13.660.334	107.590.870
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας	20.210	20.506	21.898	23.752	23.765	26.257
Καλυδώνας	341	207	243	156	273	107
Κάστρο Αντηρίου	1.237	1.033	1.579	1.356	1.493	1.296
Κάστρο Βόνιτσας	422	451	1.140	949	1.874	1.628
Κάστρο Ναυπάκτου	14.672	16.479	15.345	18.765	17.290	20.860
Οινιάδων	901	1.050	904	1.034	1.105	991
Παλαίρου	223	386	251	410	266	447
Πλευρώνας	1.770	718	2.081	913	1.089	771
Ρωμαϊκές Θέρμες Αγ. Θωμά	644	182	355	169	375	157
ΠΕ Αχαΐας	6.218	4.234	7.425	3.880	5.345	3.838
Βούντενης	3.922	1.562	5.096	1.595	4.392	2.017
Φρούριο Ρίου	2.296	2.672	2.329	2.285	953	1.821
ΠΕ Ηλείας	523.118	3.949.679	528.144	3.868.304	502.979	3.690.314
Αρχαίας Ολυμπίας	481.252	3.830.316	484.238	3.741.060	457.710	3.561.414
Κάστρο Χλεμούτσι	15.260	29.522	15.118	30.266	15.508	29.630

Ναός Επικούρειου Απόλλωνα	26.606	89.841	28.788	96.978	29.761	99.270
---------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Πίνακας 27. Επισκεψιμότητα και εισπράξεις (σε ευρώ) σε αρχαιολογικούς χώρους της ΠΔΕ (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

5.7 Χρήση γης και γεωργική παραγωγή

Το 2009 στη Δυτική Ελλάδα λειτουργούσαν, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, 87 χιλιάδες περίπου εκμεταλλεύσεις, αξιοποιώντας 2.9 εκατομμύρια στρέμματα γεωργικής έκτασης. Αυτό αντιστοιχεί σε 33,9 περίπου στρέμματα ανά εκμετάλλευση, μικρότερο σε σχέση με τον αντίστοιχο εθνικό μέσο (48,1 στρέμματα ανά εκμετάλλευση). Σε επίπεδο ΠΕ, η Αιτωλοακαρνανία εμφανίζει το μεγαλύτερο μέσο (36,4 στρέμματα ανά εκμετάλλευση), ακολουθούμενη από την Ηλεία και την Αχαΐα (32,6 και 32,4 αντίστοιχα). Αναλυτικά στοιχεία δίνονται στον πίνακα 28.

Διοικητική Ενότητα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Από την οποία, άγονοι βοσκότοποι
	Σύνολο	Με Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση		
Σύνολο χώρας	723.007	716.823	34.779	4.610
Δυτική Ελλάδα	87.560	87.164	2.977	225
Αιτωλοακαρνανία	32.581	32.212	1.187	163
Αχαΐα	23.880	23.862	775	42
Ηλεία	31.099	31.090	1.015	20

Πίνακας 28. Εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση – εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα (ΕΛΣΤΑΤ, 2009)

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2010) για τις χρήσεις της γης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, στη Δυτική Ελλάδα το συνολικό εμβαδόν εκτάσεων είναι 11.318 εκατομμύρια στρέμματα. Το 27,3% εξ' αυτών είναι ετερογενείς γεωργικές περιοχές, το 20,6% συνδυασμοί θαμνώδους ή/ και ποώδους βλάστησης, το 10,2% μεταβατικές δασώδεις ή θαμνώδεις εκτάσεις, το 13,6% αποτελούν δάση και το 9,8% αρόσιμη γη. Οι μόνιμες καλλιέργειες ανέρχονται στο 4,8% περίπου, ενώ οι εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση αποτελούν το 4,2% περίπου των συνολικών εκτάσεων.

Σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, το υψηλότερο ποσοστό ετερογενών γεωργικών περιοχών παρατηρείται στην Ηλεία (44%), σε σχέση με την Αιτωλοακαρνανία (17%) και την Αχαΐα (31%). Περισσότερο δασοσκεπής είναι η Αιτωλοακαρνανία (16,7%) και λιγότερο η Ηλεία (10,4%). Σε ό,τι αφορά τις εκτάσεις - συνδυασμοί θαμνώδους ή/ και ποώδους βλάστησης, αυτές είναι μεγαλύτερες στην Αχαΐα (24%), και μικρότερες στην Αιτωλοακαρνανία (23,6%) και στην Ηλεία (9,6%). Το 5% περίπου της Αιτωλοακαρνανίας αποτελείται από εσωτερικά ύδατα κι εσωτερικές υγρές ζώνες, ενώ η Αχαΐα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό βοσκοτόπων (1,53%). Η αστική οικοδόμηση είναι μεγαλύτερη στην Αχαΐα (2% περίπου) και μικρότερη στην Αιτωλοακαρνανία (0,6%) και στην Ηλεία (1,7%) (ΕΛΣΤΑΤ, 2010). Επιβεβαιώνεται συνεπώς ο αγροτικός χαρακτήρας της ΠΔΕ, ιδιαίτερα των ΠΕ

Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας, καθώς και ο περισσότερο αστικοποιημένος χαρακτήρας της Αχαΐας. Αναλυτικά στοιχεία παρατίθενται στον πίνακα 29.

ΠΓ1. Έκθεση για την οικονομική κατάσταση της Δυτικής Ελλάδας

Διοικητική Ενότητα	Σύνολο εκτάσεων	ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ						ΔΑΣΗ ΗΜΙ- ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ				ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ			ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ				
		Αρόσιμη γη	Μόνιμες καλλιέργειες	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις/ θαμνώδεις εκτάσεις	Βοσκότοποι - Συνδισμένοι θαμνώδεις και / ή πόωδους βλάστησης	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	Δάση	Μεταβατικές δασώδεις- θαμνώδεις εκτάσεις	Συνδυσασμοί θαμνώδους και / ή πόωδους βλάστησης	Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	Χερσαία ύδατα	Εσωτερικές υγρές ζώνες	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	Αστική οικοδόμηση	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	Δίκτυα συγκοινωνιών	Σταθμοί απορριμμάτων και αποβλήτων	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	131.981,8	21,181.4	7,491.8	880.0	9,151.7	4,420.5	22,011.0	22,411.6	11,606.9	23,949.7	4,509.9	1,196.9	108.2	484.5	1,913.0	212.6	156.3	270.5	25.3
Αν. Μακεδονία και Θράκη	14,179.6	4,388.7	148.7	412.6	476.1	50.0	794.6	4,151.2	1,535.1	1,273.7	409.5	129.8	0.7	219.7	151.8	26.1	1.8	9.1	0.4
Κεντρική Μακεδονία	19,170.0	6,077.3	487.9	198.2	719.4	520.5	2,768.6	4,007.1	1,316.7	1,990.3	274.0	266.5	24.8	96.6	361.5	35.5	11.2	13.8	0.1
Δυτική Μακεδονία	9,466.1	2,033.5	70.6	92.4	641.5	830.4	987.7	2,241.9	1,016.7	901.1	246.5	203.7	26.9	0.0	67.0	12.0	6.0	88.2	0.0
Θεσσαλία	14,046.6	4,282.8	211.7	25.2	1,254.1	281.6	1,497.3	2,192.0	1,336.1	2,336.0	306.5	79.9	0.0	1.8	194.9	12.8	28.1	5.2	0.6
Ήπειρος	9,162.7	456.7	155.4	18.1	804.4	342.1	1,435.8	2,141.9	1,187.9	1,875.0	508.7	91.7	8.6	71.2	47.6	7.9	3.1	6.6	0.0
Ιόνια Νησιά	2,303.1	58.9	540.8	23.6	185.5	29.9	504.0	142.4	96.9	472.3	173.2	4.3	0.6	4.7	59.9	0.9	1.8	1.9	1.5
Δυτική Ελλάδα	11,318.1	1,110.4	541.4	20.0	399.4	146.8	3,087.1	1,542.2	1,157.7	2,332.6	479.8	257.6	31.9	43.1	142.3	9.1	12.8	1.1	2.8
Αιτωλοακαρνανία	5,422.9	654.1	166.6	15.8	292.4	87.3	904.5	883.2	599.0	1,282.9	222.2	227.1	24.0	27.6	31.8	1.7	2.7	0.0	0.0
Αχαΐα	3,272.7	122.2	171.8	2.5	69.1	50.2	1,019.9	384.9	354.6	797.2	208.6	2.4	7.8	4.5	64.1	6.8	3.6	1.1	1.4
Ηλεία	2,622.5	334.1	203.0	1.7	37.9	9.3	1,162.7	274.1	204.1	252.5	49.0	28.1	0.1	11.0	46.4	0.6	6.5	0.0	1.4
Στερεά Ελλάδα	15,554.3	1,785.6	798.6	13.1	938.4	313.7	2,481.9	2,970.8	1,526.7	3,944.5	468.2	124.3	7.3	9.6	95.4	10.1	22.0	44.1	0.0
Πελοπόννησος	15,505.6	287.0	1,765.7	6.0	707.9	239.6	4,139.6	1,731.8	1,091.4	4,649.8	617.1	20.9	3.0	13.0	180.4	9.2	10.0	31.8	1.4
Αττική	3,807.0	69.1	239.3	6.2	183.9	31.5	887.9	371.5	386.3	945.5	86.1	1.6	1.7	3.4	424.0	65.9	36.4	50.0	16.7
Βόρειο Αιγαίο	3,839.2	173.6	494.9	31.6	399.5	438.7	732.1	429.9	350.6	578.9	142.2	0.9	2.7	18.2	38.3	1.2	4.1	1.5	0.3
Νότιο Αιγαίο	5,316.5	367.2	90.2	10.0	1,053.7	246.2	1,144.6	232.4	214.2	1,444.3	400.1	12.9	0.0	3.2	63.4	15.5	6.3	11.5	0.8
Κρήτη	8,313.0	90.6	1,946.6	23.0	1,387.9	949.5	1,549.8	256.5	390.6	1,205.7	398.0	2.8	0.0	0.0	86.5	6.4	12.7	5.7	0.7

Πίνακας 29. Κατανομή της έκτασης της Ελλάδας κατά βασικές κατηγορίες χρήσης/κάλυψης, κατά περιφέρεια και τις ΠΕ της ΠΔΕ – σε χιλ. στρέμματα (ΕΛΣΤΑΤ, 2010).

Στον πίνακα 30 παρατίθενται στοιχεία οικονομικών λογαριασμών γεωργίας κατά περιφέρεια για το έτος 2019, όπως δημοσιεύτηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ. Αποτελούν καταγραφή της γεωργικής (φυτικής και ζωϊκής) παραγωγής για μια περιφέρεια, καθώς και του οικονομικού αντικτύπου της.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατατάσσεται στην τέταρτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών σε ό,τι αφορά τη φυτική παραγωγή, παράγοντας εισόδημα ύψους σχεδόν ενός δισεκατομμυρίου ευρώ. Προηγούνται οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Πελοποννήσου. Τα σημαντικότερα φυτικά προϊόντα που παρήγαγε η ΠΔΕ το 2019 ήταν τα λαχανικά και σκαλιστικά φυτά (293,6 εκ. ευρώ), το ελαιόλαδο (270,3 εκ. ευρώ), τα φρούτα (165,4 εκ. ευρώ) και τα κτηνοτροφικά φυτά (140,5 εκ. ευρώ).

Σε ό,τι αφορά τη ζωική παραγωγή, η ΠΔΕ το 2019 κατετάχθη τρίτη μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, παράγοντας εισόδημα ύψους 284 περίπου εκατομμυρίων ευρώ. Προηγούνται οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας. Στην ΠΔΕ παρήχθη εισόδημα ύψους 166,5 εκ. ευρώ από την εκμετάλλευση κι εκτροφή ζώων, καθώς και εισόδημα ύψους 117,6 εκ. ευρώ από την παραγωγή και διάθεση ζωικών προϊόντων.

Το συνολικά παραγόμενο εισόδημα από τη φυτική και ζωική παραγωγή στην ΠΔΕ για το 2019 ανήλθε στα 1.312 δισεκατομμύρια ευρώ. Εάν ληφθούν υπόψη και οι συνοδές αλλά μη γεωργικές δευτερεύουσες δραστηριότητες, το εισόδημα αυτό ανέρχεται στα 1,380 δισεκατομμύρια ευρώ. Η Δυτική Ελλάδα κατατάσσεται τρίτη μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, γεγονός που επιβεβαιώνει τον ουσιαστικό ρόλο της πρωτογενούς παραγωγής στη συνολική περιφερειακή οικονομία.

Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ, 2019), το εισόδημα συντελεστών παραγωγής για το 2019 ανήλθε στα 864,2 εκατομμύρια ευρώ και το λειτουργικό πλεόνασμα (μεικτό εισόδημα) ανήλθε στα 796,4 εκατομμύρια ευρώ, αντίστοιχα. Το συνολικό επιχειρηματικό εισόδημα, κλείνοντας, ανήλθε για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για το έτος 2019 στα 754,2 εκατομμύρια ευρώ περίπου. Αναλυτικά στοιχεία παρατίθενται στον πίνακα 30 που ακολουθεί.

ΠΓ1. Έκθεση για την οικονομική κατάσταση της Δυτικής Ελλάδας

Κατηγορία	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Σύνολο Ελλάδος	Αττική	Βόρειο Αιγαίο	Νότιο Αιγαίο	Κρήτη	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνια Νησιά	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόννησος
1	ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ (περιλαμβανομένων των σπόρων)	729.92	2.80	3.16	1.94	0.72	115.04	252.06	60.46	9.54	169.66	0.41	49.38	58.25	6.51
2	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΦΥΤΑ	900.88	1.96	2.52	0.66	1.14	244.67	240.16	42.83	3.03	254.54	0.43	14.62	89.76	4.56
3	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ	681.69	7.52	12.07	36.41	49.34	34.32	111.84	36.33	12.56	120.65	11.26	140.51	61.76	47.11
4	ΛΑΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΣΚΑΛΙΣΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	1,768.49	75.97	16.08	34.09	249.10	55.57	158.13	13.88	34.92	437.67	8.87	293.61	201.17	189.43
5	ΠΑΤΑΤΕΣ (περιλαμβανομένων των σπόρων)	262.87	1.42	4.29	10.74	31.77	58.83	14.55	19.14	6.39	6.26	2.87	57.91	22.10	26.59
6	ΦΡΟΥΤΑ	2,222.99	30.39	17.83	17.74	140.76	75.70	743.55	179.06	79.59	281.39	22.75	165.40	69.06	399.78
7	ΚΡΑΣΙ	26.23	1.89	0.89	0.68	3.57	0.67	2.87	0.89	0.29	2.43	0.60	3.71	3.95	3.79
8	ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	1,200.43	6.02	36.32	13.04	280.56	26.34	35.22	0.07	21.74	12.19	80.60	270.30	77.75	340.27
9	ΆΛΛΑ ΦΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	56.42	10.36	0.29	0.09	1.77	4.22	23.35	0.88	1.76	3.79	0.15	2.36	2.53	4.88
10	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (1 ΕΩΣ 9)	7,849.92	138.33	93.44	115.38	758.73	615.36	1,581.73	353.54	169.81	1,288.59	127.94	997.81	586.33	1,022.93
11	ΖΩΑ	1,368.28	30.44	38.28	36.43	161.15	112.98	213.96	55.30	159.41	184.91	15.96	166.55	118.03	74.89
12	ΖΩΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1,192.86	45.11	35.42	30.42	87.64	101.00	300.56	70.27	77.14	170.86	12.39	117.69	68.65	75.71
13	ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (11+12)	2,561.14	75.55	73.70	66.85	248.79	213.98	514.52	125.57	236.54	355.77	28.35	284.24	186.68	150.60
14	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ (10+13)	10,411.06	213.87	167.14	182.23	1,007.52	829.34	2,096.25	479.11	406.36	1,644.36	156.29	1,282.05	773.01	1,173.53
15	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	235.73	4.15	2.81	3.46	22.78	18.48	47.50	10.62	5.10	38.70	3.84	29.96	17.61	30.72
16	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (14+15)	10,646.79	218.03	169.95	185.70	1,030.30	847.82	2,143.75	489.72	411.46	1,683.06	160.13	1,312.01	790.62	1,204.25
17	ΜΗ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (ΜΗ ΔΙΑΧΩΡΙΣΙΜΕΣ)	625.63	13.04	20.09	14.12	40.44	49.98	166.67	42.76	41.41	101.02	6.07	68.57	31.28	30.18
18	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (16+17)	11,272.42	231.07	190.03	199.82	1,070.75	897.80	2,310.42	532.49	452.86	1,784.07	166.20	1,380.58	821.90	1,234.43
19	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	5,465.38	134.48	110.09	99.86	509.74	520.62	984.47	248.71	361.90	848.57	58.87	540.55	554.56	492.95
20	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ (18-19)	5,807.04	96.59	79.95	99.96	561.00	377.18	1,325.95	283.77	90.97	935.50	107.33	840.03	267.34	741.47
21	ΑΝΑΛΩΣΗ ΠΑΠΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	1,209.77	45.75	35.92	30.85	88.88	102.44	304.82	71.27	78.23	173.28	12.56	119.36	69.62	76.78
22	ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ (20-21)	4,597.27	50.84	44.02	69.10	472.12	274.75	1,021.13	212.51	12.74	762.22	94.77	720.67	197.72	664.69

Κατηγορία	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Σύνολο Ελλάδος	Αττική	Βόρειο Αιγαίο	Νότιο Αιγαίο	Κρήτη	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνια Νησιά	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόν- νησος
23	ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	550.60	11.31	8.84	9.64	53.28	43.86	110.86	25.34	21.49	86.96	8.27	67.80	40.88	62.06
24	ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	571.44	11.70	9.12	9.97	55.30	45.50	115.06	26.28	22.08	90.33	8.59	70.42	42.43	64.64
25	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2,353.36	40.34	78.68	35.24	273.02	262.52	480.93	113.01	64.55	373.78	33.95	213.95	193.26	190.13
26	ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (22-24+25)	6,379.18	79.48	113.58	94.37	689.84	491.76	1,387.00	299.23	55.20	1,045.66	120.13	864.20	348.54	790.19
27	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ/ΜΕΙΚΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (22-23-24+25)	5,828.58	68.17	104.74	84.74	636.56	447.90	1,276.13	273.90	33.71	958.70	111.86	796.40	307.66	728.12
28	ΠΛΗΡΩΤΕΑ ΓΑΙΟΠΡΟΣΟΔΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΓΗΣ	493.92	3.10	20.30	10.38	21.42	69.81	147.74	40.65	13.58	65.84	5.67	34.05	31.74	29.64
29	ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΕΣ ΤΟΚΟΙ	158.31	16.45	2.98	0.58	3.65	19.73	27.90	9.50	14.27	21.44	0.05	8.22	24.47	9.06
30	ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΕΣ ΤΟΚΟΙ														
31	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (27-28-29+30)	5,176.36	48.62	81.46	73.77	611.48	358.36	1,100.49	223.75	5.87	871.41	106.15	754.13	251.45	689.42

Πίνακας 30. Οικονομικοί Λογαριασμοί Γεωργίας κατά περιφέρεια – σε εκατομμύρια ευρώ (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

6. Κοινωνία

6.1 Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Όπως δίνεται στον Πίνακα 31, σε όρους εισοδήματος 2008, το ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας ανέρχεται στο 40,1%.

Περιφέρειες	2018	Φτώχεια με όρους εισοδήματος 2008	Απόκλιση σε όρους εισοδήματος 2008
Ελλάδα	15,7%	29,0%	13,3%
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	21,3%	37,3%	16,0%
Αττική	13,1%	22,9%	9,8%
Βόρειο Αιγαίο	8,40%	26,6%	18,2%
Δυτική Ελλάδα	25,0%	40,1%	15,1%
Δυτική Μακεδονία	18,4%	30,5%	12,1%
Ήπειρος	19,0%	33,3%	14,3%
Θεσσαλία	20,6%	34,4%	13,8%
Ιόνια Νησιά	11,1%	27,5%	16,4%
Κεντρική Μακεδονία	16,1%	32,2%	16,1%
Κρήτη	14,9%	28,6%	13,7%
Νότιο Αιγαίο	8,40%	21,0%	12,6%
Πελοπόννησος	15,2%	34,5%	19,3%
Στερεά Ελλάδα	17,0%	28,5%	11,5%

Πίνακας 31. Η φτώχεια ανά περιφέρεια (INE-ΓΣΕΕ, 2018)

Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 32) δίνεται η αποτύπωση των ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην ΠΔΕ, όπως αυτή είχε γίνει κατά την εκπόνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας το 2015.

Άτομα με αδυναμία πρόσβασης σε βασικά αγαθά, που ζουν κάτω από το όριο ή σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού	Πάσχοντες από χρόνια νοσήματα & συνοδοί/ φροντιστές αυτών	Άτομα με δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας	Κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών	Ηλικιωμένοι που ζουν στα όρια της φτώχειας ή με αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες
Αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών	Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και οικογένειες με προστατευόμενα μέλη ΑμΕΑ	Άτομα με χαμηλά προσόντα	Αιτούντες άσυλο	Πολύτεκνες οικογένειες
Εξαρτημένα/ εξαρτημένα άτομα	ΡΟΜΑ και λοιπές περιθωριοποιημένες κοινότητες εγκατεστημένες στην ΠΔΕ		Άστεγοι	Αποφυλακισθέντες/ φυλακισθέντες.
Γυναίκες και παιδιά θύματα κακοποίησης	Μακροχρόνια άνεργοι, άνεργες γυναίκες και ανασφάλιστοι	Εξαρτημένοι		Παιδιά ηλικίας 0-17 ετών σε καταστάσεις αποκλεισμού

Πίνακας 32. Ευπαθείς ομάδες πληθυσμού στην ΠΔΕ (ΠΔΕ, 2015).

Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT, στη Δυτική Ελλάδα το 2019 το 25,6% του πληθυσμού αντιμετώπιζε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών, ποσοστό αισθητά βελτιωμένο σε σχέση με το 2018 (28%), αλλά υψηλότερο μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Παρόμοια είναι και η εικόνα στην περίπτωση του κινδύνου φτώχειας, όπου το 23,8% του πληθυσμού της ΠΔΕ αντιμετώπιζε το 2019 κίνδυνο φτώχειας, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην προτελευταία θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών. Κλείνοντας, το 41% περίπου του πληθυσμού της ΠΔΕ αντιμετώπιζε το 2019 κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, κατατάσσοντας την ΠΔΕ στην τελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Τα ανωτέρω στοιχεία παρατίθενται αναλυτικά στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 33).

Διοικητική Μονάδα	Σε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών		Σε κίνδυνο φτώχειας		Σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
ΕΕ28	5,8	-	16,9	-	21,7	-
Σύνολο χώρας	16,7	16,2	18,5	17,9	31,8	30,0
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	18,0	19,9	21,8	24,3	33,8	35,2
Κεντρική Μακεδονία	14,1	17,1	18,9	20,6	30,4	31,7
Δυτική Μακεδονία	16,5	15,5	24,8	21,6	36,7	34,8
Ήπειρος	12,8	11,7	20,1	17,4	31,3	27,6
Θεσσαλία	16,6	13,8	21,6	19,0	33,6	28,0
Ιόνια Νησιά	13,6	11,7	17,2	13,9	28,0	25,7
Δυτική Ελλάδα	28,0	25,6	24,5	23,8	44,6	40,9
Στερεά Ελλάδα	14,0	12,5	19,1	20,3	31,1	29,5
Πελοπόννησος	17,2	23,1	19,0	19,7	31,4	36,4
Αττική	16,3	12,8	15,4	13,7	28,3	24,8
Βόρειο Αιγαίο	15,1	19,6	20,8	20,7	33,6	35,5
Νότιο Αιγαίο	21,4	22,3	17,5	16,9	35,9	34,5
Κρήτη	17,6	18,9	20,4	15,2	37,0	31,6

Πίνακας 33. Ποσοστό πληθυσμού σε σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών, σε κίνδυνο φτώχειας και σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (EUROSTAT, 2019).

6.2 Υπηρεσίες υγείας

Σε σχέση με τους διαθέσιμους γιατρούς, στην ΠΔΕ το 2018 υπήρχαν 491 περίπου ιατροί ανά 100 χιλιάδες κατοίκους, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην όγδοη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ενώ είναι η τέταρτη σε (μόνιμο) πληθυσμό περιφέρεια (EUROSTAT, 2018). Αναλυτικά στοιχεία παρατίθενται στον Πίνακα 34.

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	496.62	498.8	494.86	496.96
Κεντρική Μακεδονία	610.98	620.92	612.71	625.16
Δυτική Μακεδονία	330.75	358.31	356.57	355.07
Ήπειρος	677.83	666.29	667.87	695.18
Θεσσαλία	505.36	511.5	522.26	521.27
Ιόνια Νησιά	436.11	459.7	483.91	519.06

ΠΓ1. Έκθεση για την οικονομική κατάσταση της Δυτικής Ελλάδας

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Δυτική Ελλάδα	484.08	488.2	500.97	491.23
Στερεά Ελλάδα	300.47	290.93	287.21	304.43
Πελοπόννησος	356.05	380.62	369.92	379.95
Αττική	753.96	807.88	791.92	791.98
Βόρειο Αιγαίο	372.77	373.17	365.93	360.45
Νότιο Αιγαίο	347.34	333.94	332.72	346.91
Κρήτη	627.55	621.28	636.09	622.81

Πίνακας 34. Ιατροί ανά 100.000 κατοίκους κατά Περιφέρεια (EUROSTAT, 2018)

Δυσμενέστερη είναι η εικόνα και σε σχέση με τις διαθέσιμες νοσοκομειακές κλίνες, καθώς στην ΠΔΕ το 2018 υπήρχαν 297 περίπου κλίνες ανά 100 χιλιάδες κατοίκους, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στη δέκατη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, ενώ είναι η τέταρτη σε (μόνιμο) πληθυσμό περιφέρεια (EUROSTAT, 2018). Αναλυτικά στοιχεία παρατίθενται στον Πίνακα 35.

Διοικητική Ενότητα	2015	2016	2017	2018
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	403.47	405.7	402	403.53
Κεντρική Μακεδονία	447.21	453.47	450.78	450.53
Δυτική Μακεδονία	423.07	416.99	407.24	402.44
Ήπειρος	425.46	427.92	429.82	436.8
Θεσσαλία	542.41	514.94	546.02	533.77
Ιόνια Νησιά	273.96	267.75	293.18	298.21
Δυτική Ελλάδα	311.14	307.91	301.94	296.65
Στερεά Ελλάδα	171.52	156.17	158.36	158.15
Πελοπόννησος	235.13	220.99	219.04	218.56
Αττική	512.64	507.86	505.71	506.28
Βόρειο Αιγαίο	314.95	310.23	303.73	288.73
Νότιο Αιγαίο	304.04	301.56	311.22	322.97
Κρήτη	376.63	379.13	381.62	377.16

Πίνακας 35. Νοσοκομειακά κρεβάτια ανά 100.000 κατοίκους κατά Περιφέρεια (EUROSTAT, 2018)

6.3 Ενέργεια

Το μοτίβο ενεργειακής κατανάλωσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δεν διαφέρει σημαντικά από αυτό των υπολοίπων ελληνικών περιφερειών. Ταυτόχρονα, τόσο λόγω μεγαλύτερης συγκέντρωσης πληθυσμού, όσο και μεταποιητικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, η μεγαλύτερη ενεργειακή κατανάλωση σημειώνεται στην ΠΕ Αχαΐας, ακολουθούμενη από την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και την ΠΕ Ηλείας (ΕΛΣΤΑΤ, 2013).

Το μεγαλύτερο ποσοστό ενέργειας στην ΠΔΕ καταναλώνεται για οικιακή χρήση (1,036,742,000kWh). Σημαντική είναι και η κατανάλωση για εμπορική χρήση (679,695,000kWh), βιομηχανική χρήση (362,408,000kWh) και γεωργική χρήση (233,239,000kWh) (ΕΛΣΤΑΤ, 2013). Συγκριτικά με άλλες περιφέρειες, η ΠΔΕ εμφανίζει μειωμένη κατανάλωση για βιομηχανική χρήση και αυξημένη για γεωργική, αναδεικνύοντας και με αυτό τον τρόπο ότι το υφιστάμενο παραγωγικό – οικονομικό μοντέλο εστιάζει περισσότερο στον

πρωτογενή τομέα και λιγότερο στο δευτερογενή. Αναλυτικά στοιχεία παρατίθενται στον πίνακα 36.

Διοικητική Ενότητα	Σύνολο, Total	Οικιακή χρήση	Εμπορική χρήση	Βιομηχανική χρήση	Γεωργική χρήση	Δημόσιες & Δημοτικές Αρχές	Φωτισμός οδών
Σύνολο Ελλάδος	51,168,377	18,454,589	14,782,312	12,202,237	2,727,453	2,118,450	883,335
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	2,408,745	843,947	608,339	543,898	236,606	131,095	44,861
Κεντρική Μακεδονία	8,085,424	3,019,192	2,383,263	1,818,629	456,664	268,989	138,688
Δυτική Μακεδονία	958,728	412,555	246,863	93,657	100,361	80,629	24,663
Θεσσαλία	3,823,155	1,050,738	780,466	1,241,624	560,892	119,179	70,256
Ήπειρος	1,246,599	454,254	416,188	167,882	122,484	51,628	34,162
Ιόνιοι Νήσοι	963,284	371,099	441,895	42,173	17,988	61,296	28,833
Δυτική Ελλάδα	2,505,992	1,036,742	679,695	362,408	233,239	117,351	76,556
Αιτωλοακαρνανία	664,020	296,442	160,890	50,412	93,989	45,572	16,715
Αχαΐα	1,327,192	522,114	384,012	285,258	49,327	55,597	30,885
Ηλεία	514,779	218,187	134,794	26,737	89,923	16,183	28,956
Στερεά Ελλάδα	7,206,381	895,782	621,595	5,144,772	382,574	97,906	63,752
Πελοπόννησος	2,677,493	1,070,719	742,304	353,951	329,631	105,361	75,527
Αττική	16,226,441	7,476,846	5,590,835	2,141,935	73,851	718,482	224,493
Βόρειο Αιγαίο	688,936	334,498	225,912	21,765	19,930	68,081	18,750
Νότιο Αιγαίο	1,685,671	555,785	910,301	76,125	18,524	90,344	34,592
Κρήτη	2,691,527	932,433	1,134,657	193,420	174,709	208,107	48,202

Πίνακας 36. Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας – σε χιλιάδες kWh (ΕΛΣΤΑΤ, 2013)

6.4 Κλιματική αλλαγή

Σύμφωνα με το Περιφερειακό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή της ΠΔΕ (2020), το κλίμα της Περιφέρειας θα είναι τις επόμενες δεκαετίες πιο θερμό και πιο ξηρό, με σημαντική μείωση των βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων και με αύξηση της συχνότητας εμφάνισης ακραίων φαινομένων (κυρίως ξηρασία, πλημμύρες και κύματα καύσωνα). Στις κλιματικές μεταβολές που αναμένεται να επηρεάσουν την περιφέρεια συγκαταλέγεται και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας. Συνοπτικά οι κλιματικές μεταβολές που εκτιμήθηκαν στο ΠΕΣΚΑ (2020) για την ΠΔΕ αναφέρονται ακολούθως:

- Αναμένεται άνοδος της μέσης θερμοκρασίας της ΠΔΕ, σε όλα τα σενάρια και τις χρονικές περιόδους που μελετήθηκαν
- Η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κυμαίνεται από 0,45C έως 3,92C.
- Μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα, η μέση θερμοκρασία στην ΠΔΕ, θα συγκρατηθεί κάτω από τους 2C, τόσο στο ευμενές όσο και στο ενδιάμεσο σενάριο, ενώ στο δυσμενές σενάριο η αύξηση της θερμοκρασίας θα ακολουθήσει τις αντίστοιχες προβλέψεις σε παγκόσμιο επίπεδο φτάνοντας τους 3,92C.

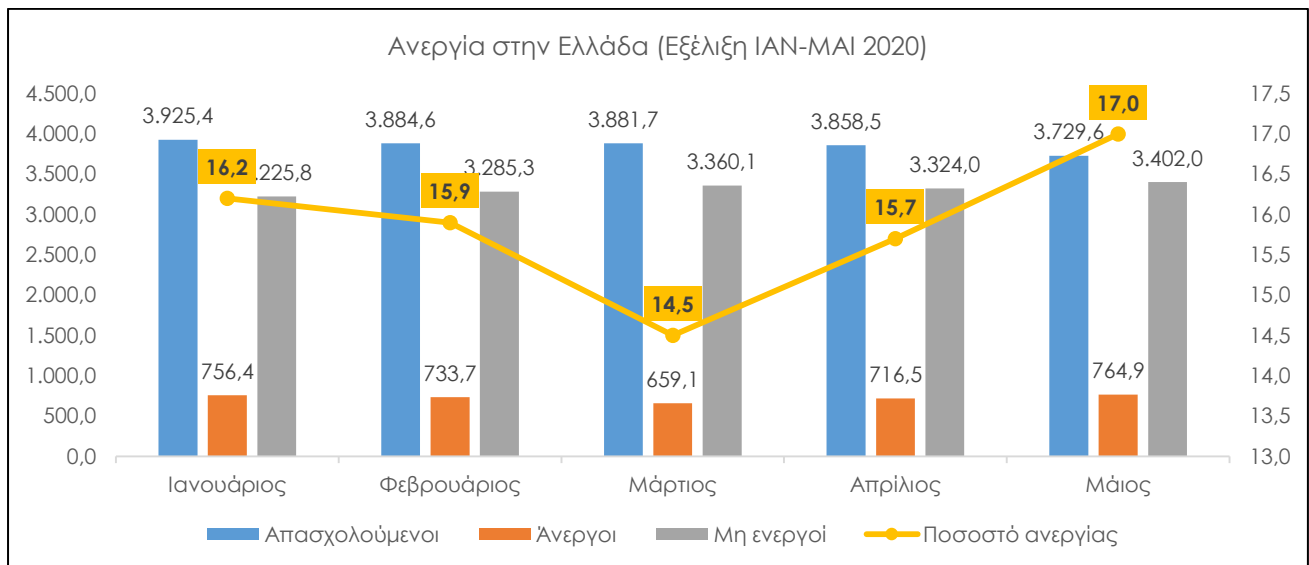
- Οι μέγιστες θερμοκρασίες θερινής περιόδου αναμένεται να αυξηθούν περισσότερο από τη μέση θερμοκρασία (4,51C). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις αναμένονται στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και ιδιαίτερα στους δήμους Αμφιλοχίας, Αγρινίου και Θέρμου.
- Αύξηση αναμένεται να παρουσιάσει και η μέση θερμοκρασία χειμερινής περιόδου με τον δήμο Καλαβρύτων να έχει τη μεγαλύτερη αύξηση (3,80C).
- Η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας για ψύξη, αναμένεται να αυξηθεί σε όλα τα εξεταζόμενα σενάρια, εν αντιθέσει με τη ζήτηση ενέργειας για θέρμανση η οποία θα μειωθεί.
- Ο αριθμός των ημερών που είναι πολύ πιθανή η εκδήλωση πυρκαγιάς, θα αυξηθεί κατά 20 περίπου ημέρες, στο δυσμενές σενάριο, την περίοδο 2081- 2100.
- Οι βροχοπτώσεις αναμένεται σταδιακά να μειωθούν στο ευμενές και δυσμενές σενάριο. Η ΠΕ Ηλείας καθώς και οι δήμοι Καλαβρύτων, Ερυμάνθου και Δυτικής Αχαΐας φαίνεται ότι θα αντιμετωπίσουν το μεγαλύτερο πρόβλημα.
- Αντίστοιχα με τη βροχόπτωση, αναμένεται σταδιακά να μειωθεί και ο αριθμός των υγρών ημερών του έτους στην Περιφέρεια.
- Οι συνεχόμενες ημέρες χωρίς βροχόπτωση αναμένεται να αυξηθούν κατά 33 περίπου ημέρες, στο δυσμενές σενάριο, την περίοδο 2081-2100.
- Το μεγαλύτερο πρόβλημα ξηρασίας αναμένεται να αντιμετωπίσουν οι δήμοι της Αιτωλοακαρνανίας και ο δήμος Πατρέων.
- Από πλευράς ανέμων δεν αναμένονται σημαντικές αλλαγές στην περιοχή μελέτης σε σχέση με την περίοδο αναφοράς.
- Ο αριθμός των ημερών που η μέγιστη θερμοκρασία θα υπερβαίνει τους 35C, θα αυξηθεί σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα κατά 16 ημέρες περίπου, σε σχέση με την περίοδο αναφοράς, στο δυσμενές σενάριο.
- Ακόμα μεγαλύτερη αναμένεται να είναι τις επόμενες δεκαετίες η αύξηση του αριθμού ημερών με $T_{min} > 20C$ (τροπικές νύχτες). Η αύξηση κατά μέσο όρο κυμαίνεται από +8 ημέρες περίπου (στο ευμενές και ενδιάμεσο σενάριο, την περίοδο 2011-2030) έως +56 ημέρες περίπου (στο δυσμενές σενάριο, την περίοδο 2081-2100).
- Οι μεταβολές της θερμοκρασίας (σε συνδυασμό με μεταβολές στην υγρασία) αναμένεται να αυξήσουν τον αριθμό ημερών του έτους στις οποίες θα υπάρχει μεγάλη δυσφορία για τον πληθυσμό.
- Ο αριθμός των ημερών του έτους με πολύ βαριά βροχόπτωση (η οποία μπορεί να συνδέεται με πλημμυρικά φαινόμενα), δεν αναμένεται να έχει μεγάλη διακύμανση ανάμεσα στις εξεταζόμενες χρονικές περιόδους, ούτε μεταξύ των σεναρίων. Οι περισσότερες ημέρες ετησίως με πολύ βαριά βροχόπτωση αναμένονται βραχυπρόθεσμα και μάλιστα στο ευμενές σενάριο (20,85 ημέρες).
- Οι ψυχρές εισβολές στην Περιφέρεια (αριθμός ημερών με $T_{min} < 0C$) θα μειωθούν μελλοντικά σε όλα τα σενάρια. Μετά το 2020 η μείωση θα φτάσει έως -15,43 ημέρες στο δυσμενές σενάριο.
- Αντίστοιχα, οι χιονοπτώσεις αναμένεται να μειωθούν στην ΠΔΕ τις επόμενες δεκαετίες στο ενδιάμεσο και δυσμενές σενάριο. Την περίοδο 2081-2100, η μείωση αναμένεται να φτάσει έως 81% στο δυσμενές σενάριο

- Αντίστοιχα με την ποσότητα χιονόπτωσης, θα μειωθεί και ο αριθμός ημερών με χιονόπτωση. Την περίοδο 2081-2100 οι μέρες με χιονόπτωση θα μειωθούν κατά 6 περίπου σε σχέση με την περίοδο αναφοράς, στο δυσμενές σενάριο.
- Η στάθμη της θάλασσας μελλοντικά θα ανέβει. Η μέγιστη τιμή της ανόδου θα κυμανθεί από 3cm (την περίοδο 2011-2030) έως 19cm (σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, στο δυσμενές σενάριο).

7. Οι επιπτώσεις της πανδημίας κορωνοϊού

7.1 Καταγραφίσεις συνέπειες

Μία από τις ήδη ορατές συνέπειες είναι η μεγέθυνση της ανεργίας. Το 2020, ο ΟΑΕΔ καταγράφει αύξηση της ανεργίας σε εθνικό επίπεδο από το Μάρτιο κι έπειτα (Διάγραμμα 25).

Διάγραμμα 25. Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα κατά το 2020 (ΟΑΕΔ, 2020).

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ειδικότερα, ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων ανήλθε κατά τον Ιούλιο 2020 στις 82.762, σημειώνοντας αύξηση κατά 11,34% σε σχέση με τον Ιούλιο 2019 (74.332 εγγεγραμμένοι άνεργοι). Η ΠΔΕ σημείωσε την ενδέκατη μεγαλύτερη αύξηση εγγεγραμμένων ανέργων στο ανωτέρω χρονικό διάστημα μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Ιόνια Νησιά (85,8%) στο Νότιο Αιγαίο (79,4%) και στην Κρήτη (39,7%) – περιφέρειες που αποτελούν κατεξοχήν τουριστικούς προορισμούς – ενώ η μικρότερη αύξηση σημειώθηκε στην Αττική (7,6%) και στην Κεντρική Μακεδονία (9,8%) (ΟΑΕΔ, 2020).

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) διατηρεί στατιστικά στοιχεία για τις επιχειρήσεις που βρέθηκαν/ βρίσκονται σε αναστολή λειτουργίας με κρατική εντολή, λόγω της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού 2019 (COVID-19). Τα στατιστικά στοιχεία είναι το αποτέλεσμα σύνδεσης και επεξεργασίας δεδομένων από το Στατιστικό Μητρώο Επιχειρήσεων έτους 2017,

από διοικητικά μητρώα έτους 2019 και από διοικητικά αρχεία συναλλαγών των ετών 2017, 2019 και 2020 των επιχειρήσεων που ταξινομούνται στους κλάδους δραστηριότητας για τους οποίους ισχύει η αναστολή λειτουργίας, σύμφωνα με τον κατάλογο Κωδικών Αριθμών Δραστηριοτήτων (ΚΑΔ) που έχει δημοσιευθεί από το Υπουργείο Οικονομικών.

Με βάση τα στοιχεία αυτά, η Περιφέρεια με το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας είναι το Νότιο Αιγαίο (34,4%) και η Περιφέρεια με το αντίστοιχο μικρότερο ποσοστό είναι η Πελοπόννησος (10,7%). Η Περιφέρεια με το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων ατόμων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας είναι το Νότιο Αιγαίο (56,7%) και η Περιφέρεια με το αντίστοιχο μικρότερο ποσοστό είναι η Περιφέρεια Αττικής (20,7%). Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, σε αναστολή λειτουργίας βρέθηκε το 11,1% των επιχειρήσεων (11 χιλιάδες περίπου επιχειρήσεις), ενώ το ποσοστό των απασχολούμενων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας άγγιξε κατά την περίοδο του περιορισμού κυκλοφορίας το 21,8% (40 χιλιάδες περίπου απασχολούμενοι) (Πίνακας 37).

Οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας σε εθνικό επίπεδο με ποσοστό επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας μεγαλύτερο από 80,0% ήταν τα Καταλύματα (87,1%), οι Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης (80,9%), η Εκπαίδευση (88,8%) και οι Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας (86,7%). Τα ποσοστά απασχολούμενων ατόμων σε επιχειρήσεις με αναστολή λειτουργίας των ανωτέρω κλάδων ανέρχονται σε 94,2% για τα Καταλύματα, σε 89,6% για τις Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης, σε 89,9% για την Εκπαίδευση και σε 90,2% για τις Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας (ΕΛΣΤΑΤ, 2020).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		Ποσοστό (%) επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		Ποσοστό (%) απασχολούμενων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας
	Σύνολο	Σε αναστολή λειτουργίας		Συνολικού πλήθους επιχειρήσεων	Επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αναστολή λειτουργίας	
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	88.809	10.379	11,7	179.807	47.813	26,6
Κεντρικής Μακεδονίας	237.032	31.811	13,4	600.270	157.543	26,2
Δυτικής Μακεδονίας	38.781	4.739	12,2	75.514	17.286	22,9
Ηπείρου	45.716	7.195	15,7	98.792	27.685	28,0
Θεσσαλίας	112.336	13.196	11,7	218.330	54.185	24,8
Στερεάς Ελλάδας	76.030	9.777	12,9	140.209	34.749	24,8
Ιονίων Νήσων	38.276	11.402	29,8	88.534	42.829	48,4
Δυτικής Ελλάδας	97.639	10.802	11,1	182.058	39.739	21,8
Πελοποννήσου	112.884	12.115	10,7	191.734	47.429	24,7
Αττικής	348.919	56.094	16,1	1.922.465	397.969	20,7
Βορείου Αιγαίου	34.509	5.089	14,7	59.658	19.835	33,2
Νοτίου Αιγαίου	49.223	16.929	34,4	154.809	87.721	56,7
Κρήτης	135.216	16.456	12,2	266.019	88.315	33,2
Γενικό Σύνολο	1.415.370	205.984	14,6	4.178.199	1.063.098	25,4

Πίνακας 37. Συνολικό Πλήθος Επιχειρήσεων και Πλήθος Επιχειρήσεων σε Αναστολή Λειτουργίας με αντίστοιχα μεγέθη Απασχόλησης, ανά Περιφέρεια (ΕΛΣΤΑΤ, 2020).

Συνολικά σε αναστολή λειτουργίας προχώρησαν 205 χιλιάδες επιχειρήσεις περίπου σε εθνικό επίπεδο, στις οποίες απασχολούνται άνω του 1,06 εκατομμυρίου ατόμων. Οι περισσότερες επιχειρήσεις που βρέθηκαν σε αναστολή λειτουργίας ήταν αυτές που απασχολούν μέχρι 9 άτομα (179 χιλιάδες επιχειρήσεις περίπου), ακολουθούμενες από αυτές που απασχολούν μεταξύ 10 και 49 ατόμων (16,6 χιλιάδες επιχειρήσεις περίπου). Αναλυτικά στοιχεία ανά τάξη μεγέθους απασχόλησης δίνονται στον πίνακα 38.

Τάξεις μεγέθους απασχόλησης	Πλήθος επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας	Αριθμός απασχολούμενων επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αναστολή λειτουργίας
0-9 απασχολούμενοι	179.573	400.899
10-49 απασχολούμενοι	16.608	301.039
50-249 απασχολούμενοι	1.302	118.419
Περισσότεροι από 250 απασχολούμενοι	255	242.741
Άγνωστη	8.246	
Γενικό Σύνολο	205.984	1.063.098

Πίνακας 38. Πλήθος Επιχειρήσεων που τελούν σε Αναστολή Λειτουργίας και Αριθμός Απασχολούμενων, ανά Τάξη Μεγέθους Απασχόλησης (NACE Αναθ. 2)